

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรไทยและจีน
A COMPARATIVE ANALYSIS OF BELIEFS REGARDING THAI
AND CHINESE ZODIACS

LU TANG

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
พ.ศ. 2557

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรไทยและจีน
A COMPARATIVE ANALYSIS OF BELIEFS REGARDING THAI
AND CHINESE ZODIACS

LU TANG

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ตรวจสอบและอนุมัติให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2557

อัมพร สุขเกษม

รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม
ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ธิดา โมสิกรัตน์

รองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์
อาจารย์ที่ปรึกษา

ธิดา โมสิกรัตน์

รองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์
กรรมการ

พัชรินทร์ บุรณะกร

อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
กรรมการ

พัชรินทร์ บุรณะกร

อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

อียา จันทน์วิธานุชิต

รองศาสตราจารย์อียา จันทน์วิธานุชิต
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สุนทรชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิกร สุนทรชัย
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับนักซ์ตรไทยและจีน

LU TANG 544022

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ธิดา โมสิกรัตน์, กศ.ม.

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับนักซ์ตรไทยและจีน โดยวิเคราะห์คติความเชื่อเกี่ยวกับปีนักษัตร 12 ปีจากหนังสือสิบสองนักษัตร ของ ส.พลาายน้อย และหนังสือนักษัตรจีนที่เขียนโดยนักเขียนจีนและตีพิมพ์ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวนห้าเล่ม ผู้วิจัยแปลเป็นภาษาไทยและให้คนไทยที่ศึกษาภาษาจีนเป็นผู้ตรวจทาน นำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับนักซ์ตรไทยและจีน ความเชื่อบางอย่างคล้ายคลึงกันในความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับบรก ความเชื่อเรื่องโชคลาง ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์ ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี

เนื่องจากคนไทยและคนจีนมีสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกัน ดังนั้นความเชื่อที่อธิบายปีนักษัตรจึงแตกต่างกัน โดยเฉพาะการได้รับอิทธิพลจากศาสนา ที่คนไทยและคนจีนเคารพนับถือ ทั้งที่เป็นศาสนาพุทธ นิกายหินยาน มหายาน ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู และลัทธิเต๋า ก็ล้วนแต่เป็นความเชื่อที่ทำให้ปีนักษัตรมีที่มา การปฏิบัติตน ประเพณีและความเชื่อ มีทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันด้วย

คำสำคัญ: ความเชื่อ นักซ์ตรไทย นักซ์ตรจีน

A COMPARATIVE ANALYSIS OF BELIEFS REGARDING THAI AND CHINESE ZODIACS

LU TANG 544022

MASTER OF ARTS (COMMUNICATIVE THAI AS A SECOND LANGUAGE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: THIDA MOSIKARAT, ED.M.

ABSTRACT

This research aims to Comparative analysis of beliefs regarding between Thai and Chinese Zodiac. By analyzing beliefs about the 12 years of the zodiac from the book 12 Zodiac of S. phlay noy and Chinese author's writings about the Chinese zodiac and Chinese published five books, The researcher translated into Thai and the Thais study Chinese as inspectors. The analysis presented by descriptive analysis.

The results showed that the Beliefs about the Thai and Chinese Zodiac. The Similarity about Traditional beliefs and superstitions is natural beliefs, traditional pharmaceutical beliefs, believe in hell, superstitious beliefs, ghosts and gods beliefs, Witchcraft Beliefs, beliefs about characteristics of humans and animals, traditional beliefs.

Because of the existence of social and cultural differences between Thai and Chinese, so faith interpretation for the twelve zodiac is also different, especially that Chinese and Thailand are influenced by religion, both Northern Buddhism, Theravada Buddhism, Brahmanism or Hinduism, and Taoism. Effects of these religions that twelve zodiac between Thai and Chinese in origin, customs and beliefs have similarities and differences.

Keywords: Beliefs , Thai Zodiac, Chinese Zodiac

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จได้ด้วย ความกรุณาและความช่วยเหลือจากคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ คือ อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง และรองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา และคำแนะนำในการแก้ไขรายงานการวิจัย รวมทั้งให้กำลังใจ จนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร และรองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการเดินทางมาศึกษาเล่าเรียนในประเทศไทย

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ เพื่อนคนไทยที่มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติช่วยตรวจการแปลและเพื่อนร่วมงานที่บริษัท เอ็ม กรุ๊ป โฮล ดิง จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ ที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทั้งในด้านการเรียนและการดำเนินชีวิตในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงมีกำลังใจและพากเพียรเรียนจนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.จรัสศรี จิรภาส ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษาและช่วยเหลือในด้านวัฒนธรรมไทย-จีนตลอดมา

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทั้งหมดในชั้นเรียนสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ที่ได้ให้กำลังใจและช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านตลอดมาจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 สมมติฐานของการวิจัย	4
1.4 กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	7
1.7 วิธีการดำเนินการวิจัย	7
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเชื่อ	8
2.1.1 ความหมายของความเชื่อ	8
2.1.2 ประเภทของความเชื่อ	9
2.1.3 ความเชื่อในสังคม	15
2.2 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อนักษัตริย์	17
2.2.1 ความหมายของนักษัตริย์	17
2.2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์	18
2.2.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อนักษัตริย์ไทย	19
2.2.4 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อนักษัตริย์จีน	21
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อ	24
2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อนักษัตริย์	28

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิเคราะห์การกำเนิดและความเชื่อที่เกี่ยวกับลึบสองนักษัตรไทยและจีน	
3.1 การกำเนิดของลึบสองนักษัตรไทย	31
3.1.1 ความเป็นมาของนักษัตรไทย	31
3.1.2 ประวัติการใช้ลึบสองนักษัตรในไทย	35
3.1.3 การเรียงลำดับของนักษัตรไทย	37
3.2 การกำเนิดของนักษัตรจีน	38
3.2.1 ความเป็นมาของนักษัตรจีน	38
3.2.2 ประวัติการใช้ลึบสองนักษัตรในจีน	41
3.2.3 การเรียงลำดับของนักษัตรจีน	44
3.3 ความเชื่อที่เกี่ยวกับนักษัตรไทย-จีน	46
3.3.1 ความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรไทย	46
3.3.2 ความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรจีน	69
บทที่ 4 การเปรียบเทียบการกำเนิดและความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรไทย-จีน	
4.1 การเปรียบเทียบการกำเนิดของนักษัตรไทยและจีน	96
4.1.1 ประวัติการใช้นักษัตร	96
4.1.2 การเรียงลำดับของนักษัตร	97
4.2 การเปรียบเทียบความเชื่อที่ปรากฏใน 12 นักษัตร	100
4.2.1 เปรียบเทียบความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของไทยและจีน	100
4.2.2 เปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของไทยและจีน	110
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	116
5.2 อภิปรายผล	120
5.3 ข้อเสนอแนะ	123
บรรณานุกรม	124
ภาคผนวก	127
ภาคผนวก ก รายนามผู้ตรวจสอบการแปลเอกสารจีน	128
ภาคผนวก ข เอกสารแปลเกี่ยวกับนักษัตรจีน	129
ภาคผนวก ค ปฏิทินจันทรคติและเทวดาในศาสนาพุทธและศาสนาเต๋า	130
ประวัติผู้เขียน	134

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ความเป็นมาของนักซ์ตรไทย	35
2	ประวัติการใช้นักซ์ตรในไทย	36
3	ความเป็นมาของนักซ์ตรจีน	40
4	ประวัติการใช้นักซ์ตรในจีน	43
5	ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของนักซ์ตรไทย	56
6	ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาไทย	69
7	ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของนักซ์ตรจีน	90
8	ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาจีน	94
9	ความเชื่อเกี่ยวกับนักซ์ตรไทยและจีนที่ปรากฏในสิบสองนักซ์ตร	95
10	ความแตกต่างของประวัติการใช้นักซ์ตรไทย-จีน	97
11	การเรียงลำดับของนักซ์ตรไทยและนักซ์ตรจีน	98
12	ลักษณะร่วมของความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์นักซ์ตรไทย-จีน	107
13	ลักษณะต่างของความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์นักซ์ตรไทย-จีน	108
14	เปรียบเทียบประวัติการใช้นักซ์ตรของไทยและจีน	117
15	เปรียบเทียบการเรียงลำดับของนักซ์ตรไทยและนักซ์ตรจีน	118
16	เปรียบเทียบความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของนักซ์ตรไทยและจีน	118

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสมัยโบราณมนุษย์ดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ เมื่อเกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจได้ เช่น ความมืด ความสว่าง ความร้อน ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น มนุษย์จะเกิดความกลัวและต้องการเอาชนะความกลัวโดยแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มนุษย์จึงมีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจลึกลับ เป็นผู้ดลบันดาลทำให้เกิดปรากฏการณ์เหล่านี้ รวมทั้งสามารถบันดาลคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย 2548 : 79-80) มนุษย์จึงแสวงหาวิธีการต่าง ๆ มาอ่อนน้อมหรือต่อรองกับอำนาจลึกลับของธรรมชาติ โดยคิดหาวิธีการบูชา และการสร้างสัญลักษณ์มาใช้เป็นตัวแทนของความเชื่อต่าง ๆ

การสร้างสัญลักษณ์เกี่ยวกับความเชื่อตามความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ ส่วนหนึ่งสร้างเป็นรูปสัตว์ ดังที่ปรากฏความเชื่อของชนเผ่าในประเทศหลายประเทศ ก็มีการสร้างรูปสัตว์เป็นรูปเคารพบูชาตามความเชื่อของตน เป็นรูปสัตว์ที่มีความแข็งแรงตามที่มนุษย์มีจินตนาการ บางแห่งสร้างรูปสัญลักษณ์เป็นสิ่งที่มีความเชื่ออื่น ๆ ตามแนวคิดของตนเอง มีการตั้งชื่อดวงดาวต่าง ๆ ที่มีสัมพันธ์กับสัตว์ตามความเชื่อของตน เช่น ประเทศกรีซ ได้สร้างสัญลักษณ์ของดวงจันทร์ที่สัมพันธ์กับแมวและนก และยังกำหนดให้กาเป็นสัตว์สัญลักษณ์ของความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าพระอาทิตย์ แนวคิดเช่นนี้สอดคล้องกับตำนานการสร้างสัญลักษณ์อีกาทองของจีนที่ใช้ สัตว์ “กา” เป็นสัญลักษณ์ของพระอาทิตย์ (อู่วีเจิง, 吴裕成. 2547 : 65)

มนุษย์ตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ได้เขียนภาพจิตรกรรมตามผนังถ้ำบนภูเขาสูง ภาพเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในวิถีชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยนั้น ๆ เช่น ภาพเขียนที่ภูเขาอินในมณฑลมองโกเลียในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ภาพเขียนในถ้ำของประเทศสเปนในทวีปยุโรปเป็นภาพรูปสัตว์ ภาพเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อและการเคารพรูปสัตว์ของมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีตำนานต่าง ๆ ที่เล่าเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เป็นตำนานบรรพบุรุษ ซึ่งเชื่อว่าบรรพบุรุษรุ่นแรกเป็นสัตว์ที่แปลงกายตัวมาดังเช่น จักรพรรดิฉินโบราณเรียกตัวเองว่าเป็นลูกของมังกรแท้ และคนจีนเรียกตัวเองว่าเป็นลูกหลานของมังกร อีกตำนานหนึ่งกล่าวถึงเทพครึ่งสัตว์ครึ่งคนที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ สฟิงซ์ของอียิปต์มีความเชื่อว่าเป็นนักบุญอุปถัมภ์พระมิด สอดคล้องกับหนังสือจินโบราณ ชันไฮจิง (山海经) ที่บันทึกเรื่องเทพครึ่งสัตว์ครึ่งคนจำนวนมาก ในหนังสือกล่าวถึงวิธีการบูชาสัตว์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อและวัฒนธรรมจีน ดังที่มีพิธีกรรมบูชาสัตว์ของชนชาติจ้วงและชนชาติกู ที่สืบทอดกันมาเป็นประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ของจีนโดยกำหนดให้วันที่แปดเดือนสี่ทางจันทรคติเป็นเทศกาลบูชาพระเจ้าวัว

(วังฮงซี, 王红旗. 2540 : 3 -11)

ความเชื่อของมนุษย์ที่สะท้อนผ่านสัญลักษณ์สัตว์และรู้จักกันแพร่หลาย คือความเชื่อที่สัมพันธ์กับการนับเวลาในรอบ 12 ปี โดยกำหนดเป็นสัญลักษณ์ของสัตว์ต่าง ๆ เรียกว่า 12 นักษัตร สัตว์ต่าง ๆ เหล่านี้โดยทั่วไปจะเป็นสัตว์ที่พบเห็นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ เป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลในชีวิตของมนุษย์ รวมทั้งในการทำงานต่าง ๆ เช่น การเลือกคู่แต่งงาน การเลือกวันที่จะประกอบกิจการหรือการเดินทาง โดยใช้สัญลักษณ์รูปสัตว์ต่าง ๆ ตามความเชื่อว่าจะนำสิริมงคลให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ความเชื่อเกี่ยวกับสิบสองนักษัตรยังเป็นส่วนที่อธิบายว่า เหตุใดชาวจีนจึงประดับตกแต่งภาพสัตว์ในที่สถานที่ต่าง ๆ เช่น ในวัด อาคาร สวน สองข้างถนนหลวง รวมทั้งเครื่องเฟอร์นิเจอร์ เครื่องแต่งกาย และที่นอนหมอนมุ้ง นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้รูปสัตว์ที่กำหนดตามวันนักษัตรในงานเทศกาล งานศิลปะ และในกิจกรรมต่าง ๆ ภาพสัตว์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นภาพที่มีความหมายและเล่าเรื่องราวที่ทำให้คนในสังคมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ชาวจีนรู้สึกชื่นชมยินดีและสืบทอดต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. 2544 : 12)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ความเชื่อที่เกี่ยวกับสิบสองนักษัตรเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นตำนานสิบสองนักษัตรที่สืบทอดอย่างกว้างขวางและเป็นความเชื่อของชาวบ้าน เช่น ตำนานลูกสาวหนูออกเรือนแต่งงาน เล่าว่าหนูจะจัดพิธีแต่งงานโดยกำหนดวันแต่งงานในช่วงปลายปีก่อนตรุษจีนหรือในฤดูเกี่ยวข้าว ซึ่งตรงกับช่วงเวลาการสืบพันธุ์ของหนู ชาวบ้านจะยึดถือเรื่องราวตามความหมายของตำนานเรื่องนี้ เมื่อจะถึงช่วงเวลานี้ชาวบ้านจะวางเมล็ดข้าวเปลือกไว้ในที่มีดของบ้าน แล้วดับไฟเข้านอนแต่หัวค่ำและห้ามพูดเรื่องของหนู เพราะเชื่อว่าเป็นวันแต่งงานของลูกสาวหนูหรือลูกสาวหนูออกเรือน ชาวบ้านจึงวางข้าวเปลือกไว้ให้หนูกิน มีความหมายว่าเป็นวิธีการที่ทำให้บ้านมีความปลอดภัย ด้วยเหตุผลว่า ก่อนตรุษจีนเป็นวันเก็บเกี่ยวข้าว ชาวบ้านจึงต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้หนูมากัดกินข้าวหรือทำลายข้าวของในบ้าน และเชื่อว่าจะได้ส่งความโชคร้ายออกไปก่อน คนในบ้านจะได้มีสิริมงคลและข้าวของเครื่องใช้จะได้ปลอดภัยจากหนู (อินเอ่วย, 殷伟. 2547 : 24-25)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจีน กล่าวว่า มีการใช้ชื่อสัตว์มากำกับปีเป็นความเชื่อที่สืบทอดมาจากชนชาติกลุ่มน้อยที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจีน ดังที่ได้มีการค้นพบหนังสือบทกวีจินโบราณ ชื่อว่า ซื่อจิง (诗经) ในสมัยชุนชิว (ประมาณก่อนคริสต์ศักราช 475) กล่าวว่า นักษัตรเป็นความเชื่อของคนจินโบราณ มีกำเนิดมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์เซี่ย (ประมาณก่อนคริสต์ศักราช 2070) สะท้อนให้เห็นว่านักษัตรมีความสำคัญในด้านการสร้างสรรค์วัฒนธรรมพื้นบ้านและความรู้เรื่องโหราศาสตร์ ความเชื่อนักษัตรจึงมีอิทธิพลต่อคนจีนอย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ มีหลักฐานโบราณคดีของจีนที่แสดงว่านักษัตรมีสัญลักษณ์เป็นสัตว์สิบสองตัว มีทั้งสัตว์ที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น หนู หมู งู และสัตว์ที่สร้างขึ้นจากจินตนาการคือมังกร ดังนั้นนักษัตรจึงเป็นส่วนประกอบของวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีน มีการนำมาใช้ในวรรณกรรมต่าง ๆ และใช้เป็นชื่อของยารักษาโรค นับได้ว่าความเชื่อเรื่องนักษัตรของจีนมีมาช้านาน ปรากฏอย่างชัดเจนในกลุ่มของ

ชนชาติกลุ่มน้อย และแต่ละชนเผ่ายังกำหนดสัตว์ที่ใช้จะแตกต่างกันด้วย เช่น ชนชาติหลีในไหหนาน กำหนดเป็นนักษัตรสิบสองตัว ได้แก่ หนู วัว หนอน กระต่าย มังกร ปลา เนื้อ คน ลิง ไก่ สุนัข หมู ส่วนชนชาติหลีที่กวางสี กำหนดเป็นนักษัตรสิบสองตัวได้แก่ มังกร หงส์ ม้า มด คน ไก่ สุนัข หมู นกยูง วัว เสือ งู

เจ้าป้อเทา (赵伯陶. 2544 : 3-5) ได้กล่าวว่า ความเชื่อนักขัตร์จีนเกิดจากการเคารพสัญลักษณ์รูปสัตว์ ซึ่งเป็นรูปที่คนโบราณนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ที่มีจำนวนมาก และใช้กันเป็นระยะเวลานาน ดังเช่น ชนเผ่าเซี่ย (夏族) ใช้สัญลักษณ์รูปหมีหรือรูปปลา ชนเผ่าซัง (商族) จะเป็นรูปนก รูปสัญลักษณ์ของชนเผ่าโจว (周族) มีมังกร นก เต่า หมา และเสือ คนจีนโบราณในภาคเหนือจะใช้รูปหมาและรูปหมาป่าเป็นสัญลักษณ์ ชนเผ่ากลุ่มน้อยทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจีนปัจจุบันยังมีการเคารพรูปสัตว์ เช่น ชนเผ่า่น่าซี (纳西族) รูปสัญลักษณ์ของชนเผ่ามี รูปเสือ ลิง งู แพะ นกฮูก หมู เป็นต้น ในแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ของแต่ละชนชาติยังมีร่องรอยของการเคารพรูปสัญลักษณ์ที่เป็นรูปสัตว์ สะท้อนให้เห็นว่า สมัยดึกดำบรรพ์ คนในดินแดนประเทศจีนอาศัยอยู่ในธรรมชาติ ล่าสัตว์เป็นอาหาร และถือว่าสัตว์เป็นสิ่งที่สำคัญในยุคสมัยนั้น และบางชนเผ่าจะนำโชคชะตาของกลุ่มคนให้สัมพันธ์กับสัตว์บางชนิด จึงเป็นพื้นฐานของการเกิดของนักขัตร์ในเวลาต่อมา

ความเชื่อของนักขัตร์จีนเกิดจากการสังเกตและวิถีคิดเชิงวิทยาศาสตร์ของคนโบราณ อู่วีเจิง (吴裕成. 2547 : 2-35) กล่าวว่า หนังสือที่บันทึกสิบสองนักษัตร และมีคนจำนวนมากยอมรับกันคือ หนังสือลุ่นเหิง ประพันธ์โดย วังชง (王充) สมัยราชวงศ์ตงไฮ่ เป็นบันทึกเกี่ยวกับนักษัตรฉบับแรก แต่ในปี ค.ศ.1970 ได้ค้นพบหนังสือนักษัตรที่มณฑลหูเป่ เป็นหนังสือสมัยราชวงศ์ฉิง บันทึกบนแผ่นไม้ไผ่ เป็นบันทึกที่สมบูรณ์เกี่ยวกับนักษัตรและเชื่อว่าน่าจะเก่าแก่กว่าหนังสือลุ่นเหิง อย่างไรก็ตามก็มีความเชื่อว่าที่มาของนักขัตร์เกิดจากแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ของคนโบราณ มีความเกี่ยวข้องกับแผนภูมิฟ้าและดิน ซึ่งเกิดจากการสังเกตปรากฏการณ์ของดาวบนฟ้า และมีการพัฒนาต่อมา กลายเป็นอุปกรณ์การบันทึกเวลา

ส่วนความเชื่อนักขัตร์ของไทย ส.พลายน้อย (2547 : 6) กล่าวว่า เป็นความเชื่อของชนชาติไทที่มีความคล้ายคลึงกัน ตัวอย่างเช่น ตำนานสิบสองนักษัตรของไทยลือ ที่เล่าเรื่องการลำดับปีสิบสองปี สอดคล้องกับความเชื่อเกี่ยวกับตำนานวันสงกรานต์ของไทยที่เล่าว่า พระพรหมถูกตัดเศียร ลูกสาวของพระพรหมทั้ง 12 นาง มีหน้าที่เชิญพานรองเศียรพระพรหม นำออกแห่ทุกปีตามลำดับการเป็นพี่น้องกัน โดยผลัดเวียนกันและแต่ละคนจะมีสัตว์เป็นพาหนะตามปีนักษัตร คือหนู วัว กระต่าย พญานาค งู ม้า แพะ ลิง ไก่ สุนัข และหมู

ประเทศจีนและประเทศไทยได้ติดต่อและมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีการแลกเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ในด้านต่าง ๆ อีกมากมาย รวมถึงแนวคิดหรือความเชื่อเกี่ยวกับสิบสองนักษัตรด้วย โดยแต่ละชาติต่างก็มีตำนานและเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับนักษัตร สะท้อนให้

เห็นวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของแต่ละประเทศ มีทั้งที่คล้ายคลึงกันและก็มีบางส่วนที่แตกต่างกันไปตามความเป็นชาติวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และความเชื่อของคนในแต่ละประเทศ

ความเชื่อที่นักขัตร์ที่มีอิทธิพลในไทยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพุทธศาสนา เช่น การไหว้พระ ธาตุประจำปีเกิด ดังที่กล่าวว่า บรรดาพระธาตุ 12 นักขัตร์ แต่ละแห่งมีประวัติความเป็นมาหลายร้อยปี บางแห่งก็มีความเชื่อว่าสร้างขึ้นภายหลังจากพระพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพานแล้ว โดยเฉพาะชาวล้านนามีความเชื่อว่า วันใดที่ดวงจิตของตนได้ดับไปจากโลกนี้แล้ว ดวงวิญญาณของบุคคลผู้นั้นก็จะกลับไปลอยเวียนเหนือพระธาตุประจำปีนักขัตร์ของตน (เจริญ ตันมหาพราณ. 2550 : คำนำ)

จากตำนานของสิบสองนักขัตร์และความเชื่อของไทยและจีน สะท้อนให้เห็นแนวคิด และเหตุผลในการนับเวลาและการเลือกสัตว์ให้สอดคล้องกับปีที่เกิด เป็นความสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับเวลา การดำเนินชีวิต รวมทั้งการกำหนดดวงชะตาชีวิตของคนที่เกิดในแต่ละปีนักขัตร์ เป็นความเชื่อของคนไทยและคนจีนที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบที่บันทึกในเอกสารต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างไทยและจีนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์การกำเนิดและความเชื่อเกี่ยวกับนักขัตร์ไทยและนักขัตร์จีน
2. เพื่อเปรียบเทียบการกำเนิดและความเชื่อเกี่ยวกับนักขัตร์ไทยและนักขัตร์จีน

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีสมมติฐานดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับนักขัตร์จีนมีความสัมพันธ์กับความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์มากกว่าความเชื่อของนักขัตร์ไทย

2. ความเชื่อที่นักขัตร์ของไทยและจีนสะท้อนให้เห็นแนวคิดที่ร่วมกันในด้านศาสนา ความเชื่อที่นักขัตร์ไทยมีความสัมพันธ์กับศาสนาพุทธ ส่วนความเชื่อที่นักขัตร์ของจีนสัมพันธ์กับศาสนาเต๋า และที่เปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของการแพร่กระจายความคิดระหว่างกัน

1.4 กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อนักขัตร์จีน

นักขัตร์ของจีนจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องระบบกานจื่อฉบับปี (干支纪年法) เป็นการนับปีตามดาวพฤหัสบดี (岁星纪年法) สี่รูปหมู่ดาวยี่สิบแปดดวง (四象二十八星宿) นับปีตามไถ่ซู่ (太岁纪年法) ซึ่งเกี่ยวกับดวงชะตาชีวิตของแต่ละคน และการเลือกชีวิตคู่ ซึ่งได้กล่าวในหนังสือ สัตว์มงคลจีน (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. 2544 : 21)

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2544 : 21-22) กล่าวถึงระบบกานจื่อของจีน เวลาคือแก่นหรือจุดสำคัญของชีวิตคน และมีความจำเป็นต้องตรวจสอบการกระทำ มีการบันทึกเหตุการณ์ก็คือการบันทึกทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความจำเป็นในการวางมาตรการแห่งเวลา

ชาวจีนโบราณมีวิธีตรวจสอบการกระทำโดยใช้ระบบกานจื่อ ซึ่งคิดขึ้นโดยต้าเหนา Danao (เสนาบดี ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของจักรพรรดิเหลืองหวงตี้ หยา-หรืออีกชื่อหนึ่งเรียกกองซุนหรือเสียน Gongsun or Hsian-Yang) ประมาณ 2677 ปีก่อนคริสต์ศักราช การคิดระบบกานจื่ออาจจะเป็นของมือยุคก่อน แต่ต้าเหนาได้มาจัดโครงสร้างใหม่ให้สมบูรณ์ โดยมีจักรพรรดิเหลืองหวงตี้ช่วยแก้ไขขัดเกลาให้ดีขึ้น

2. แนวคิดที่เกี่ยวความเชื่อเรื่องสัตว์กับตำนาน กำเนิด และอัตลักษณ์ของสังคมและกลุ่มชน

ในสังคมดั้งเดิมหรือสังคมประเพณีทั่วโลก มักจะมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับความเชื่อในรูปของตำนานปรัมปรา (Myth of origin) โดยสมาชิกในสังคมนั้น ๆ จะอธิบายความเชื่อที่ว่าตนเป็นใคร มีกำเนิดอย่างไร โดยคนจำนวนมากในสังคมดั้งเดิมมีความเชื่อว่าสัตว์เป็นบรรพบุรุษ (Totemism) และจัดระเบียบสังคมในรูปของสายตระกูล (clan) สมาชิกในตระกูลเชื่อว่าตนสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษร่วมกัน เช่น ตระกูลต่าง ๆ ชนเผ่าต่าง ๆ ในสังคมอินเดียแดงในอเมริกาหรือแคนาดา ชนพื้นเมืองที่เรียกว่า อะบอริจินิส (Aborigines) ในออสเตรเลีย เป็นต้น ชนเผ่าเหล่านี้ล้วนมีตำนานอธิบายกำเนิดของเผ่าพันธุ์และบอกเล่าสืบต่อกันมาในสมาชิกสายตระกูลเดียวกันว่า เขาเป็นใคร เช่น เป็น “จิงโจ้” เป็น “นกอีมู” เป็น “เสือดาว” เป็น “หมี” เป็นต้น

ปรานี วงษ์เทศ (2539) กล่าวว่า ในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออุษาคเนย์มีความเชื่อเรื่องสัตว์ ดังเช่น คนส่วยแถบจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ เชื่อว่า ตะกวดเป็นผีประจำหมู่บ้านและเป็นเสมือนบรรพบุรุษของเขา และยังใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ ในเวลาต่อมาตำนานเกี่ยวกับตะกวดได้เลือนหายไป

ส่วนคนไทย-ลาวก็มีความเชื่อ มีความผูกพันและการนับถือขนาด โดยเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่ให้ความอุดมสมบูรณ์ เช่นเดียวกันคนจ้วงในมณฑลกว่างสีมีตำนานเกี่ยวกับกบและพิธิบุชาบเพื่อขอฝนและความอุดมสมบูรณ์ให้ไร่นา จากความเชื่อเกี่ยวกับตำนานกำเนิดดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ใช้บอกอัตลักษณ์ของกลุ่มชนหรือชาติพันธุ์ (ศิริพร ฤ กลาง. 2552 : 366-367)

ในการศึกษาทางด้านคติชนวิทยาพบว่า การศึกษาระบบสัญลักษณ์ที่มีอยู่ในคติชนนั้น เป็นการศึกษาถึงระบบที่ใช้แนวคิดอย่างหนึ่งหรือของอย่างหนึ่งแทนแนวความคิดอย่างอื่นหรือของอย่างอื่น ซึ่งนักคติชนวิทยาจะศึกษาความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่กลุ่มชนใช้เพื่อที่จะได้เข้าใจถึงแนวความคิด อารมณ์ และจิตใจของกลุ่มชน และจะทำให้เข้าใจถึงสภาพหรือลักษณะของสังคมที่แท้จริง แสดงให้เห็นว่าสัญลักษณ์สัตว์และอื่น ๆ เป็นผลผลิตจากจินตนาการของมนุษย์ ได้เล่าผ่านตำนาน นิทาน วรรณคดี หรือคติความเชื่อต่าง ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า มนุษย์นั่นเองที่ เป็นผู้สร้างสัญลักษณ์ต่าง ๆ ขึ้นมา (ปฐม หงษ์สุวรรณ. 2550 : 38-39)

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยมีขอบเขตการวิจัยในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์นักชาวจีน ผู้วิจัยคัดเลือกเอกสารจีน ฉบับพิมพ์ตีพิมพ์ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้น เนื่องจากศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับคนจีนในแผ่นดินใหญ่ นอกจากนี้ยังเป็นเอกสารที่มีความสมบูรณ์ มีปริมาณเพียงพอ และละเอียดชัดเจนมากกว่าหนังสือที่ตีพิมพ์ในแหล่งอื่น ๆ จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่

- 1) หนังสือวัฒนธรรมนักชาวจีน โดย ชังจวิน (常峻)
- 2) วัฒนธรรมนักชาวจีน โดย จีอัน (冀安)
- 3) หนังสือวัฒนธรรมนักชาวจีน โดย อู่วีเซิง (吴裕成)
- 4) หนังสือสิบสองนักชาวจีน โดย จ้าวป้อเทา (赵伯陶)
- 5) หนังสือวัฒนธรรมนักชาวจีน โดย อินเอว่ย (殷伟)

2. ผู้วิจัยแปลเอกสารเป็นภาษาไทยและนำไปตรวจสอบการแปลเอกสารภาษาจีนให้ตรงตามต้นฉบับภาษาจีน จำนวน 5 คน ได้แก่ นักศึกษาไทยที่ศึกษาภาษาจีน และให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาจีนที่เมืองไทยตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

3. การศึกษาวิเคราะห์นักชาวจีนไทย ผู้วิจัยคัดเลือกหนังสือสิบสองนักชาวจีน ของ ส.พลายน้อย ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องนักชาวจีนของไทยและชาติต่าง ๆ และมีรายละเอียดชัดเจน เป็นที่ยอมรับในวงการศึกษาชาวไทยมากกว่าหนังสือเล่มอื่น ๆ นอกจากนี้ยังเป็นหนังสือที่พิมพ์ซ้ำมากกว่า 3 ครั้ง

4. การวิเคราะห์ความเชื่อนักชาวจีน-จีน มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวงจรชีวิตของคนไทยและคนจีน ไม่ครอบคลุมเรื่องกำเนิดหรือที่มาของนักชาวจีนแต่ละปี

1.6 คำนียามศัพท์เฉพาะ

การนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้ มีคำศัพท์ดังนี้

1. **ความเชื่อ** หมายถึง การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ที่มีต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ เมื่อได้รับรู้ทางใดทางหนึ่งจากประสาทสัมผัสทั้ง 6 แล้วสร้างสัญลักษณ์ซึ่งอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นความเชื่อรูปธรรมและความเชื่อที่เป็นนามธรรม

2. **นักษัตรไทย** หมายถึง ชื่อรอบเวลากำหนด 12 ปี เป็น 1 รอบ โดยกำหนดสัตว์ 12 ชนิด เป็นเครื่องหมายในแต่ละปี เริ่มจากปีชวด-หนู ฉลู-วัว ขาล-เสือ เกาะ-กระต่าย มะโรง-งูใหญ่ มะเส็ง-งูเล็ก มะเมีย-ม้า มะแม-แพะ วอก-ลิง ระกา-ไก่ จอ-สุนัข กุน-หมู

3. **นักษัตรจีน** ภาษาจีนออกเสียงว่า “เซิงเซียว 生肖” “เซิง 生” หมายถึง ปีที่เกิด “เซียว 肖” หมายถึง ความใกล้เคียง ความคล้ายคลึงกันโดยกำหนดสัตว์ 12 ชนิด เป็นเครื่องหมายในแต่ละปี เริ่มจากปีหนู (ชื่อ 子鼠) วัว (นิว 丑牛) เสือ (อิน 寅虎) กระต่าย (เม่า 卯兔) มังกร (เจิน 辰龙) งู (ชื่อ 巳蛇) ม้า (อู่ 午马) แพะ (เว่ย 未羊) ลิง (ซัน 申猴) ไก่ (อิว 酉鸡) สุนัข (ชวี 戌狗) หมู (ไฮ่ 亥猪)

1.7 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ดำเนินตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อกับสังคม เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย
2. ศึกษาความเชื่อนักษัตรไทยและจีน จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. คัดเลือกเอกสารไทยและจีนที่เผยแพร่ความเชื่อที่เกี่ยวกับนักษัตรของไทยและจีน
4. วิเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวกับนักษัตรของไทยและจีน
5. วิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อที่เกี่ยวกับ 12 นักษัตรไทยและจีน
6. เสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังนี้

1. ทำให้เข้าใจความเชื่อของคนไทยและคนจีนเกี่ยวกับนักษัตร ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของแต่ละชาติ
2. ทำให้เข้าใจวิถีชีวิตและสังคมของไทยและจีนที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตร
3. ทำให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมความเชื่อนักษัตรที่มีต่อชีวิตและสังคมไทย-จีน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับนักซ์ตรไทยและจีน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเชื่อ

2.1.1 ความหมายของความเชื่อ

2.1.2 ประเภทของความเชื่อ

2.1.3 ความเชื่อในสังคม

2.2 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อนักซ์ตร

2.2.1 ความหมายของนักซ์ตร

2.2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์

2.2.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อนักซ์ตรไทย

2.2.4 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อนักซ์ตรจีน

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อ

2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อนักซ์ตร

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเชื่อ

ความเชื่อมีที่มาจากจิตสำนึกของมนุษย์ เมื่อเกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจได้ จึงต้องแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีนักวิชาการได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อไว้ดังนี้

2.1.1 ความหมายของความเชื่อ

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีความหมายดังนี้

ธวัช ปุณโณทก (2528 : 95) ได้อธิบายความหมายของความเชื่อว่า ความเชื่อเป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์นั้น ๆ แม้พลังอำนาจเหนือธรรมชาติไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัว ความเชื่อมีขอบเขตกว้างขวางมากไม่เพียงแต่ความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย ภูตผี คาถาอาคม โชคลาง ไสยเวทย์ต่าง ๆ รวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ ต้นโพธิ์ ป่าเขา เป็นต้น

มณี พยอมยงค์ (2529 : 176) ให้ความหมายว่า ความเชื่อเป็นการยึดถือของคนในคำสั่งสอน หรือในบุคคลหรือในหลักการ หรือในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดิน ฟ้า อากาศ ภัยธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่สามารถจะรับรู้ได้ว่าเกิดจากอะไร จึงทำให้เกิดความรู้สึก ยอมรับและเชื่อถือในอำนาจนั้น บางครั้งก็วิงวอนขอความช่วยเหลือ นอกจากนี้ความเชื่อถือของคนใน แต่ละถิ่นมีความแตกต่างกัน ความเชื่อก่อให้เกิดลัทธิบูชาธรรมชาติ มีพระอาทิตย์ น้ำ ลม ไฟ เป็นต้น ต่อมาลัทธิความเชื่อได้พัฒนาเป็นศาสนา มีการเชื่อและยึดถือในเทพเจ้าต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า มีอิทธิปาฏิหาริย์สามารถช่วยตนได้ ความเชื่อได้มีการพัฒนาเรื่อย ๆ ต่อมาในยุคที่ความเจริญทาง วิทยาการมีมากขึ้น ความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ค่อยลดลงและหันมาเชื่อในสิ่งที่มีเหตุผลมากขึ้น

อุดม เขยกิจวงศ์และคณะ (2548 : 51-52) ได้กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ของคนในอดีตที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา และมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มชน โดย ไม่คำนึงถึงเหตุผล ความเชื่อจะมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น

นอกจากนี้ในทรรศนะของนักวิชาการของจีน เช่น ลิวเอี้ยฮู (刘亚湖. 2540 : 14-15) ได้กล่าวถึงความเชื่อ หมายถึง การนับถือสิ่งบางอย่าง หรือนับถือศาสนา เป็นกฎเกณฑ์การกระทำ ตั้งแต่มนุษย์เข้าใจว่ามีโลกข้างนอก ต่อมา มีการคิดไตร่ตรองในสมองจนมีความรู้สึกต่าง ๆ มีการ นับถือและความเกรงกลัวในสิ่งลึกลับกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้มีความเชื่อสิ่งเหล่านี้ เมื่อเกิดศาสนาคนก็ เปลี่ยนไปบูชาสิ่งนับถือศาสนาแทนก็เป็นความเชื่อของมนุษย์เหมือนกัน

สรุปได้ว่า ความเชื่อมีความหมายคือ การยอมรับหรือการยึดถือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ และต่อมาพัฒนาเป็นศาสนา ความเชื่อเกิดอยู่ในจิตสำนึกหรือความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ อันมีผลต่อ พฤติกรรมและการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มชน

2.1.2 ประเภทของความเชื่อ

ความเชื่อเป็นส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมในแต่ละสังคม มีอิทธิพลต่อการสร้าง ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ รวมถึงเรื่องของโหราศาสตร์ นักวิชาการได้แบ่งประเภทของความเชื่อ ไว้ดังนี้

สมิทธ์ สระอุบล (2534 : 57-59) แบ่งความเชื่อเป็น 2 ประเภทคือ

1) ความเชื่อทั่วไป เป็นความเชื่อธรรมดาของคนส่วนใหญ่ แบ่งประเภทย่อยเป็น 10 ประเภท ดังนี้

1.1) ความเชื่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ เป็นความเชื่อที่เกิดจากมนุษย์ในสมัยโบราณ ต้องอาศัยธรรมชาติ เมื่อฝนตก ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ก็กลัว น้ำท่วมหรือฝนแล้ง ก็เข้าใจว่าธรรมชาติลงโทษ หรือพระเจ้าลงโทษ จึงหาวิธีการบไหว้อ้อนวอนมิให้ธรรมชาติลงโทษ เป็นต้น

1.2) ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน เกิดจากเมื่อมนุษย์เจ็บป่วย จะหายาที่เป็นสมุนไพรรักษา เช่น คนเป็นปากนกกระจอก ก็เอาเปลือกแคมาเคี้ยว เป็นตาแดงให้เคี้ยวกระเทียมป่า เป็นต้น

1.3) ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม นิमितผืน เนื่องจากการประกอบพิธีต่าง ๆ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสิริมงคลก็จะหาฤกษ์ยาม เช่น หาฤกษ์ยามขึ้นบ้านใหม่ จะออกเดินทางไกลไปค้าขายก็หาฤกษ์ยามว่าไปทิศใดจึงจะดี ส่วนความฝันหรือนิมิตนั้น เชื่อว่าเป็นส่วนของความจริง ทำให้บางคนถือเอามาเป็นภาระในการกระทำต่าง ๆ ถ้าฝันดีก็หวังว่าจะโชคดีมีสุข หากฝันร้ายก็รู้สึกไม่ดีหาวิธีปัดเป่าโดยใช้วิธีแก้ฝันตามแม่น้ำบ้าง ที่ทางแพร่งบ้าง ฯลฯ

1.4) ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์ โดยที่มนุษย์ได้คลุกคลีอยู่ด้วยกันเป็นเวลานาน ย่อมจะนำเอาลักษณะที่ดีของกันและกันมาพิจารณา และใช้วิธีการบอกเล่าสืบต่อกันมา เช่น บอกว่าห้ามคบคนที่หน้ากร้อ คอสั้น ผมหยิก หรือหญิงที่เดินกางแขนเหมือนชาย เป็นสตรีต้องโทษ ห้ามแต่งงานด้วย กรณีที่เกี่ยวกับสัตว์ เช่น ความเชื่อที่จะนำสัตว์มาใช้งานต้องดูที่ขวัญว่าตามตัวมีกี่ขวัญ ถ้ามีไม่ครบตามลักษณะที่กำหนดถือว่าใช้งานไม่ได้ เป็นต้น

1.5) ความเชื่ออันเนื่องมาแต่ศาสนา แต่ละศาสนาสอนให้เชื่อด้วยวิธีต่าง ๆ แต่จุดมุ่งหมายปลายทางคือ มีความสุขในชีวิตเช่นเดียวกัน เช่น ศาสนาคริสต์สอนให้รักเพื่อนมนุษย์ผู้กระทำความผิด มีการสารภาพบาปต่อพระเจ้าจะหมดบาปได้ ศาสนาพุทธสอนให้เชื่อในการกระทำและผลของการกระทำ เป็นต้น

1.6) ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากินและอาชีพ มนุษย์ต้องประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอด การเพาะปลูกต่างๆ จะได้ผลดี จึงมีทั้งข้อห้ามและข้อปฏิบัติ เช่น ห้ามยืมเวลาปลูกข้าวโพด จะทำให้ฝักข้าวโพดมีเมล็ดห่าง ๆ เวลาต้นไม่มีดอกช่อ ห้ามขี้ จะทำให้ผลเน่า ฯลฯ

1.7) ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี แต่ละท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคมีประเพณีและความเชื่อของตัวเอง มีพิธีประกอบตามความเชื่อ เช่น ประเพณีชิงเปรตในภาคใต้ ประเพณีทำบุญคุณลานในภาคอีสาน ประเพณีสงกรานต์ในภาคเหนือ เป็นต้น

1.8) ความเชื่อเรื่องเคล็ดและแก้เคล็ด มนุษย์มีความเชื่อว่าสิ่งที่ไม่ดีจะกลายเป็นดีหลังจากได้แก้เคล็ดแล้ว เช่น เชื่อว่าอายุเท่านั้นเท่านั้นจะถึงฆาต ก็ทำพิธีสืบชะตาต่ออายุ เป็นต้น

1.9) ความเชื่อเกี่ยวกับบรกรรม สวรรค์ ชาติ ภพ เป็นความเชื่อของมนุษย์ที่มีมานานแล้วว่า ถ้าทำไม่ดีจะตกนรกถูกยมบาลทรมาน ถ้าทำดีจะมีสุขขึ้นสวรรค์ เชื่อว่าตายแล้วไปเกิดในชาติหน้าต่อไป

1.10) ความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย วันดี วันร้าย ตัวเลขนับว่าเป็นสิ่งที่เชื่อว่าจะให้คุณให้โทษแก่มนุษย์ เช่น ชาวตะวันตกเชื่อว่าเลข 13 เป็นตัวเลขอัปโชค ก็จะหลีกเลี่ยงการกระทำเกี่ยวกับเลขนี้ คนไทยเชื่อว่าเลข 9 ดี ทำอะไรก้าวหน้าก็จะประกอบพิธีในวันที่เป็นเลขเก้า ฯลฯ

2) ความเชื่อทางไสยศาสตร์ หรือความเชื่อที่แฝงไว้ด้วยความกลัว เป็นความเชื่อที่พึ่งทางดีที่ให้คุ้มและทางร้ายที่ให้โทษ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.1) ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เป็นการใชพลังหรืออำนาจเหนือธรรมชาติทำให้เกิดผล มีการใช้คาถาอาคมเสกเป่า เช่น การทำเสน่ห์ยาแฝดทำให้คนรัก คาถาปิดใส่ทำให้คู่อริถึงแก่ความตาย หรือคาถากำกับผีไม่ให้มารบกวนทำอันตรายแก่คน ฯลฯ

1.2) ความเชื่อถือเรื่องโชคลาง มีการทักท้วงเป็นความจริง เช่น ตาเขมนข้างซ้ายจะโชคดี ตาเขมนข้างขวาจะโชคร้าย ขณะออกเดินทางมีสัตว์ตกลมาตายต่อหน้าจะเคราะห์ร้าย ให้ระวังการเดินทาง ฯลฯ

1.3) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เชื่อว่ามีอำนาจลึกลับมากกระทำให้เป็นไปต่าง ๆ เช่น เชื้อการเข้าทรง การกำบน การเครพกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้กำลังใจเข้มแข็ง สามารถเผชิญและต่อสู้กับปัญหาหรือภัยอันตรายที่จะมาถึงได้ หรือถ้าไม่สบายก็สามารถจะหายได้โดยไม่ต้องกินยา

อมรา พงศาพิชญ์ (2541 : 34-37) ได้แบ่งประเภทของความเชื่อ เป็นความเชื่อที่เรียกเป็นภาษาไทยว่าศาสนาและความเชื่อที่เรียกว่าไสยศาสตร์ โดยทั่วไป (ในทุกประเทศ) อาจแยกออกเป็น 2 แบบคือ

- 1) ศาสนา เป็นความเชื่อตามหลักพระคัมภีร์หรือสั่งสอนของพระศาสดา
- 2) ศาสนาแบบชาวบ้าน เป็นความเชื่อที่ผสมผสานกับความเชื่ออย่างอื่นจนชาวบ้านแยกกันไม่ได้ว่าส่วนใดมาจากศาสนาหรือคัมภีร์แท้ ๆ

นอกจากนี้ อมรา พงศาพิชญ์ (2541 : 34-37) ได้อ้างถึง โรเบิร์ต เรดฟิลด์ (Robert Redfield) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อแตกต่างในระดับความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมต่าง ๆ และได้เสนอทฤษฎีการแบ่งแยกความเชื่อที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมออกมาเป็น 2 ระดับคือ

1) ระดับวัฒนธรรมหลัก คือความเชื่อตามกฎเกณฑ์ที่มีผู้บัญญัติไว้ วัฒนธรรมหลักนี้ส่วนใหญ่จะเริ่มเกิดขึ้นในเมือง ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของความเจริญ และเป็นที่ซึ่งรักษาไว้ซึ่งความถูกต้องของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ความเชื่อทางศาสนา กฎหมาย และประเพณีต่าง ๆ เมื่อเกิดการแพร่กระจายจะปรากฏเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ กฎหมาย ฯลฯ

เมื่อวัฒนธรรมหลักแพร่กระจายออกไป มักมีลักษณะผิดเพี้ยนไปจากเดิมโดยเน้นทางด้านพิธีกรรมมากขึ้นและมีลักษณะเป็นความเชื่อแบบชาวบ้าน การที่เกิดเปลี่ยนแปลงขึ้นนี้เป็นเพราะวัฒนธรรมหลักขาดส่วนประกอบที่ชนส่วนใหญ่ต้องการ

2) ระดับวัฒนธรรมชาวบ้าน หรือระบบความเชื่อทางไสยศาสตร์ เป็นส่วนประกอบที่มีหน้าที่มีประโยชน์ต่อสังคม ทั้งในระดับจิตใจของแต่ละบุคคลและในระดับชุมชน ทางด้านจิตใจตามทฤษฎีจิตวิทยา ประชาชนมีความต้องการทางด้านจิตใจ และความเชื่อในไสยศาสตร์จะสามารถตอบสนองความต้องการทางจิตใจของประชาชนได้ ซึ่งเน้นทางด้านพิธีกรรมมากขึ้น มีบทบาทในการ

รวมคนในชุมชนให้มาประกอบพิธีกรรมร่วมกัน สร้างความสามัคคีและทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

อมรา พงศาพิชญ์ (2541 : 34-37) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เป็นต้นว่า ผีसाง เทวดา นางไม้ ฯลฯ ความเชื่อทางไสยศาสตร์เกิดขึ้นในระยะแรก ๆ เมื่อมนุษย์พยายามค้นหาคำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ไม่สามารถหาคำตอบจากความรู้เดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับธรรมชาติได้ คำอธิบายว่าฟ้าร้อง ฟ้าผ่า หรือภูเขาไฟระเบิดเกิดขึ้นเพราะอิทธิพลและอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ คือผู้ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของธรรมชาติได้ ความเชื่อทางไสยศาสตร์จึงเป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยโบราณและไม่มีการจดบันทึกเกี่ยวกับความเชื่อแต่ละชนิด ไม่มีศาสนาผู้เป็นผู้เริ่มความเชื่อนั้น ๆ ขึ้นมา การติดต่อกับผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติทำได้โดยพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เป็นต้นว่า การใช้เวทมนตร์คาถา โดยมีผู้ประกอบพิธีกรรมคือแม่มด หมอผี คนทรงหรือจ้ำ แล้วแต่กรณี

ส่วนลักษณะของความเชื่อของชาวจีนซึ่งมีความเชื่อที่หลากหลาย ถือประโยชน์เป็นหลักและลึกลับ เนื่องจากประเทศจีนเป็นประเทศที่มีหลายชนชาติและวัฒนธรรมหลากหลาย คนในสังคมพึ่งพาในพลังลึกลับ มีการนับถือและเซ่นไหว้บูชาสิ่งเหล่านี้ อุ๋ป๋องอัน (乌丙安. 2538) แบ่งประเภทความเชื่อของชาวจีน เป็น 4 ประเภทใหญ่ ได้แก่

1) ความเชื่อพลังและธรรมชาติ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถสัมผัสได้และเห็นถึงพลังของธรรมชาติ เช่น การนับถือฟ้า ดิน และดวงดาว การนับถือปรากฏการณ์สภาพอากาศ รวมถึงการนับถือก้อนหิน น้ำ ไฟ สัตว์มีปีก สัตว์ป่า สัตว์น้ำ หนอน และพืชต่าง ๆ

2) ความเชื่อจินตนาการของมนุษย์ เป็นความเชื่อที่เกิดจากมนุษย์ได้สัมผัสกับธรรมชาติจึงเกิดจินตนาการต่าง ๆ เกิดความเชื่อและมีการบูชานับถือสิ่งเหล่านี้ จึงเป็นความเชื่อไสยศาสตร์ มีการนับถือพระเจ้าต่าง ๆ ผีบรรพบุรุษ ยักษ์ ปีศาจ เทวรูป รวมถึงรูปสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย

3) ความเชื่อบุคคลที่มีอำนาจและพลังเหนือมนุษย์ เป็นความเชื่อของชาวบ้านที่เคารพยกย่องพลังเหนือธรรมชาติ ประเทศจีนในสมัยราชวงศ์ต่งไฮ่ ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธ และเกิดศาสนาเต๋า ยังมีความคิดของขงจื้อซึ่งเน้นการฝึกด้วยตนเอง และมีความเชื่อตำนานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลที่มีชื่อเสียงมีอำนาจหรือพลังเหนือมนุษย์จึงเกิดการนับถือ ดังที่ปรากฏในภาษาจีนซึ่งจะเรียกคนพวกนี้ว่า สัน เซียน ปราชญ์ และหมอผี

4) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในความเชื่อพื้นบ้านของจีน คนจีนส่วนมากจะมีความเชื่อตามจินตนาการว่า คนที่เสียชีวิตไปแล้วหรือคนที่มีชีวิตอยู่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ และสิ่งของ

ต่าง ๆ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์ที่ทุกคนนับถือกัน บางอย่างเป็นสิ่งที่ไม่มียารักษาหรือไม่มีชื่อเฉพาะ แต่มีพลังเหนือมนุษย์และธรรมชาติ จึงมีความเชื่อเรื่องวิญญาณ เทวรูป และสิ่งที่มีพลังลึกลับทางไสยศาสตร์ต่าง ๆ เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถอธิบายด้วยวิทยาศาสตร์

เฉินซวีเซี่ย (陈旭霞.2556 : 81-92) ได้แบ่งประเภทความเชื่อของชาวจีนว่า แบ่งเป็นการทำนายอนาคตและอธิษฐานบูชา เป็นความเชื่อที่ใช้แก้ปัญหาในชีวิต จะใช้คาถาบูชาแม่จ้าวกรรม และเป็นข้อห้ามที่ยังแพร่หลายในปัจจุบัน

ความเชื่อที่เกี่ยวกับการทำนายของจีน มีลางสังหรณ์กับพยากรณ์ ลางสังหรณ์หมายความว่า การบอกเหตุบอกเรื่องราวที่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการทำงานของพืชและสัตว์ สภาพอากาศ สภาพภูมิอากาศ ปรากฏการณ์ทางสรีรวิทยาของมนุษย์และความฝัน โดยเอาสิ่งเหล่านี้มาคาดหมายตีความสิ่งที่จะเกิดขึ้นและคนในอนาคต การเริ่มต้นของมนุษย์ได้รับผลกระทบจากพลังธรรมชาติที่ยับยั้งและไม่สามารถที่จะคาดการณ์ล่วงหน้าได้ การกระทำของมนุษย์เผชิญกับผลกระทบของอนาคตจึงตั้งใจพยายามที่จะขอให้พลังลึกลับชี้แนะ ให้เข้าใจก่อน เพื่อจะได้หนีออกมาและได้ศิลปกรรมที่มีความอธิบายดังนี้

1) ลางสังหรณ์ มีลางบอกเหตุจากพืชและสัตว์ ลางบอกเหตุของความผิดปกติทางสรีรวิทยาของมนุษย์ ลางบอกเหตุจากความฝัน ลางบอกเหตุจากสิ่งของที่มีรูปร่างเจาะจงหรือสัญญาณทางสภาพอากาศ

2) การพยากรณ์ดวงชะตา เป็นกิจกรรมทางไสยศาสตร์ที่แพร่หลายกว้างที่สุดในพื้นบ้าน การพยากรณ์คือมนุษย์ทำนายด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง เพื่อคาดการณ์ล่วงหน้าสิ่งที่ไม่รู้จัก การพยากรณ์มีประวัติยาวนาน มีวิธีทำนายหลากหลาย เช่น การใช้น้ำหรือไถ่มาทำนาย เป็นที่นิยมของชนชาติกลุ่มน้อย ได้แพร่หลายอย่างกว้างขวาง

3) ฮวงจุ้ย คือ วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของจีน เป็นความรู้ที่แพร่หลายเกี่ยวกับการเลือกความดีและหลีกเลี่ยงความชั่ว เป็นความรู้ที่คนจีนค้นคว้าจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับที่อยู่อาศัย ในพื้นบ้าน ฮวงจุ้ยคือการกำหนดที่ตั้งให้เหมาะสมและเป็นมงคลสำหรับสร้างบ้าน เมือง สุสาน ถือว่าฮวงจุ้ยเป็นสิ่งสำคัญของตระกูลหนึ่ง ถ้าเลือกฮวงจุ้ยผิดหรือที่ตั้งของบ้านไม่เหมาะสมจะมีผลกระทบทั้งบ้านทั้งตระกูล

ไสยศาสตร์เป็นความเชื่อพื้นบ้านที่อาศัยพลังอำนาจของสิ่งที่ลึกลับมาควบคุมคนและสิ่งต่าง ๆ รูปแบบและเนื้อหาของไสยศาสตร์มีหลากหลาย จะแบ่งเป็นสองประเภท คือ ไสยขาวกับไสยดำ เวลาปฏิบัติการณ์มีสองแนวทาง คือ ไสยศาสตร์ที่เลียนแบบกับไสยศาสตร์ที่สัมผัสไสยศาสตร์ที่เลียนแบบโดยใช้สิ่งของที่คล้ายคลึงมาเป็นสิ่งของที่ใช้เพื่อขอพรและปิดเป่าความชั่วร้าย ส่วนไสยศาสตร์ที่สัมผัส ใช้บางส่วนของสิ่งนี้หรือใช้สิ่งของที่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อมีผลดังนี้

1) ไสยศาสตร์ที่รักษาโรค คือ ใช้พลังอำนาจของไสยศาสตร์ขับไล่โรคและความชั่วร้ายที่ครอบงำในตัว

2) ไสยศาสตร์ที่เทวดาพิจารณาตัดสิน คือ ไสยศาสตร์ที่ขอให้เทวดาพิจารณาตัดสินเรื่องไม่ถูกต้องและข้อพิพาทด้านทรัพย์สิน

3) ไสยศาสตร์ทางอริษฐาน คือ ตั้งจิตขอต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผีสางเทวดาและพลังที่เหนือธรรมชาติต่าง ๆ ให้ช่วยบรรลุนิเวศประสงค์บางอย่าง

4) ไสยศาสตร์การขอขวัญ คือ พิธีกรรมทางไสยศาสตร์เพื่อเรียกวิญญาณที่หายไป

5) ไสยศาสตร์คาถา คือ การใช้คาถาเป็นตัวอักษรและรูปภาพมาใช้เป็นเครื่องรางทางไสยศาสตร์

6) ไสยศาสตร์พิฆาต คือ ไสยศาสตร์ที่ใช้เครื่องรางที่มีพลังมาพิฆาตหรือปราบความชั่วร้ายและให้ศีลให้พร

7) ไสยศาสตร์ที่ใช้สัตว์มีพิษ เป็นไสยศาสตร์ลึกลับที่เกี่ยวกับหนอนพิษใช้แพร่หลายในสมัยโบราณ เช่น ใช้คาถามาเรียกหนอนพิษมาทำลายผู้คนให้พิการหรือถึงแก่ความตาย

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้าม เป็นปรากฏการณ์วัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีความลึกลับที่มีอิทธิพลครอบคลุมสังคมมนุษย์ ข้อห้ามเกิดจากการเคารพบูชาและความหวาดกลัวของพลังทางจิตวิญญาณ มนุษย์ได้ปราบปรามสิ่งชั่วร้ายที่เป็นสัญชาตญาณตามธรรมชาติของมนุษย์ จากการทำพิธีกรรมที่มีการพัฒนาในยาวนานของชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ โดยมีที่มาจากประสบการณ์ชีวิต อิทธิพลทางศาสนา เกิดเป็นข้อห้ามซึ่งส่วนมากเกิดจากการนับถือธรรมชาติ เป็นสัญลักษณ์รูปสัตว์ บรรพบุรุษ และผี

ประเภทของข้อห้ามได้แก่

1) ข้อห้ามในชีวิตประจำวัน เช่น ข้อห้ามในการแต่งกาย อาหารการกิน ที่พักอาศัย เป็นสิ่งที่ชนชาติกลุ่มน้อยได้รวบรวมประสบการณ์ที่มีอยู่แล้วสืบทอดต่อ ๆ กันมา

2) ข้อห้ามในการดำเนินกิจกรรมการผลิต เช่น ในการทำไร่ทำนา ชาวนาจะมีความเชื่อและข้อห้ามต่าง ๆ

3) ข้อห้ามในเทศกาล ในเทศกาลพื้นบ้านของจีน มีข้อห้ามเกือบทุกเทศกาล นอกจากการมีข้อห้ามในเทศกาลพื้นบ้านเพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีแล้ว ยังเป็นการเตือนให้ชาวบ้านสนใจการเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศ และการรักษาบรรยากาศของเทศกาลเป็นการเผยแพร่ความคิดทางวัฒนธรรมในสังคม

4) ข้อห้ามทางมารยาท ควบคุมการแสดงออกในเวลาว่างกิจกรรมทางสังคม สะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมโดยรวมของสังคมนั้น และยังสะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณของอารยธรรมอีกด้วย

สรุปได้ว่าความเชื่อแบ่งประเภทได้ความหลากหลาย สะท้อนถึงความสัมพันธ์ของ ธรรมชาติกับวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของคนไทยและคนจีนที่มาตั้งแต่สมัยโบราณ สืบทอดมาถึง ปัจจุบัน โดยแบ่งความเชื่อเป็นประเภทใหญ่ได้เป็นสองประเภท ได้แก่ ความเชื่อทางศาสนา และความเชื่อทางไสยศาสตร์

2.1.3 ความเชื่อในสังคม

ความเชื่อสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของธรรมชาติกับมนุษย์ โดยมนุษย์มีประสบการณ์จาก ธรรมชาติและสืบทอดเป็นความรู้นำมาปฏิบัติเพื่อให้ดำรงชีวิตเป็นปกติสุข ต่อมาศาสนาเกิดขึ้น มีการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมกับศาสนา แบบแผนการดำรงชีวิตของมนุษย์และเป็นความเชื่อใน สังคมแต่ละสังคมดั่งที่นักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

ยศ สันตสมบัติ (2537 : 214) ได้อธิบายความเชื่อของสังคม โดยเน้นความหมายของศาสนา ว่า ศาสนาในความหมายกว้าง ๆ คือการบวงสรวงบูชา หรือการสร้างสัมพันธ์ทางอันดีระหว่างมนุษย์ กับอำนาจลึกลับศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายซึ่งมนุษย์เชื่อว่าสามารถควบคุมหรือมีอิทธิพลเหนือวิถีทางของ ธรรมชาติและวิถีชีวิตของมนุษย์ ศาสนาและความเชื่อจึงเป็นสิ่งสากลที่เราพบเห็นได้ในทุกสังคมตลอด มาทุกยุคสมัย

ประยงค์ ลิ้มตระกูล (2536 : 15) ได้อธิบายว่า ความเชื่อเป็นความคิด ความเข้าใจที่มีอิทธิพล โดยตรงต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล เมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างใด ความเชื่อนั้นจะเป็นตัว กำหนดให้บุคคลปฏิบัติตามสิ่งที่เชื่อทั้ง ๆ ที่บางครั้งความเชื่อนั้นอาจไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความ เป็นจริงก็ตาม

ประมวญ ดิศจินสัจญ (2539 : 143) ได้กล่าวว่า ความเชื่อสืบต่อกันมาแต่โบราณกาล ซึ่งเรียกว่า Myth มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการประกอบพิธีกรรมซึ่งเรียกว่า Ritual นักมานุษยวิทยาสังคมสังเกตเห็นว่า การประกอบพิธีกรรม คือการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ของคนรุ่นก่อนให้แก่เพื่อนมนุษย์และคนรุ่นต่อมา สมัยที่มนุษย์มีภาษาจำกัด ก็มีวิธีถ่ายทอดความรู้ ให้แก่กันโดยการแสดงท่าทาง เป็นการแบ่งปันความรู้ที่ตนค้นพบ จากการแสดงท่าทางและมี วิวัฒนาการในด้านการใช้ภาษาถ่ายทอด และเพิ่มความซับซ้อนพิสดารยิ่งขึ้นจนกลายเป็นพิธีกรรมใน ที่สุด

นัด จันทรชวง (2555 : 248) ได้กล่าวถึงความเชื่อด้านศาสนาของไทยว่า ศาสนาฮินดูเกิด ก่อนพระพุทธศาสนาและพัฒนามาจากคัมภีร์พระเวทตามลัทธิพราหมณ์ วัฒนธรรมฮินดูที่สำคัญได้แก่ พิธีกรรมต่าง ๆ และขนบประเพณีในราชสำนัก พระราชพิธีต่าง ๆ การเชื่อถือเทพเจ้า พระอิศวร พระนารายณ์ การสร้างเทวรูป การบวงสรวงบูชาเทพเจ้า การสะเดาะเคราะห์

ส่วนพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยนั้น เชื่อกันว่า พระพุทธศาสนาเข้ามาใน ดินแดนสุวรรณภูมิ เมื่อประมาณ พ.ศ. 300 ในระยะที่พระพุทธเจ้าอโศกเผยแผ่พระพุทธศาสนาและ

คนไทยคงจะรับนับถือพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยนั้น ต่อมาเมื่อไทยได้ก่อตั้งเป็นอาณาจักรใหญ่โตขึ้น ตั้งแต่สมัยสุโขทัย หลักฐานแสดงชัดเจนว่า ไทยได้รับพระพุทธศาสนาจากเพื่อนบ้านใกล้เคียง

นอกจากนี้ นัต จันทรชวง (2555 : 248) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของความเชื่อและศาสนา เต่าในสังคมจีนว่า เป็นศาสนาที่เก่าแก่ของจีน นับถือเทพเจ้าและถือว่าเง็กเซียนฮ่องเต้เป็นเทพสูงสุด ลัทธิขงจื้อใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวันของชาวจีน หลักคำสอนของขงจื้อ ได้แก่ การยึดมั่นในคุณธรรมความกตัญญู และสัจธรรมบุคคลอิทธิพลของความเชื่อนี้ได้ต่อสังคมไทย ที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ การนับถือเทพ การนับถือเจ้าพ่อเจ้าแม่ การนับถือบรรพบุรุษ

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2548 : 79-80) ได้กล่าวว่า ในระยะแรกเริ่มศาสนาและความเชื่อ มีมูลเหตุมาจากความกลัว ความต้องการความมั่นคงทางจิตใจ และความสงสัยในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวมนุษย์ ในสมัยโบราณมนุษย์ดำเนินชีวิตในท่ามกลางปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจได้ ไม่ว่าจะเป็นความมืด ความสว่าง ความร้อน ความหนาว ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ภาวะเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น ทำให้เกิดความกลัวและเชื่อว่าต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจลึกลับอยู่เหนือปรากฏการณ์เหล่านี้ซึ่งสามารถบันดาลคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ฉะนั้นมนุษย์จึงพยายามหาวิธีการอ่อนน้อมเอาใจหรือต่อรองกับอำนาจลึกลับของธรรมชาติด้วยการบูชา บนบาน หรือเซ่นไหว้

ศิราพร ฐิตะฐาน (2533 : 5) ได้กล่าวว่า ระบบความเชื่อ พิธีกรรม และศาสนาเป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์ในทุกสังคมต้องมีไม่ว่าจะเป็นสังคมที่เจริญหรือไม่เจริญ แม้แต่สังคมอุตสาหกรรมก็จะต้องมีสถาบันความเชื่อและศาสนา เพราะมนุษย์ย่อมต้องเผชิญกับภาวะที่ไม่สบายใจ จิตใจไม่มั่นคง และไม่มั่นใจในอนาคต ซึ่งเป็นความไม่มั่นคงทางจิตใจที่เป็น “สากล” พิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนาก็จะช่วย “บำบัดรักษา” จิตใจให้คนผู้นั้น

การบำบัดรักษาจิตใจนี้เป็นเรื่องของแต่ละ “วัฒนธรรม” ไม่มีประเพณีพิธีกรรมของสังคมใดดีกว่าประเพณีพิธีกรรมของอีกสังคม ทุกสังคมมีพิธีกรรมและศาสนาเป็นกลไกทางวัฒนธรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบความเชื่อและศาสนา

ระบบความเชื่อและศาสนาเป็นระบบทางสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ ในสังคม เช่น ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนตัวเองไปตามสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และความต้องการของสังคมในแต่ละยุคสมัย และยังปรับตัวผสมผสานกลมกลืนกับระบบความเชื่อศาสนาระบบอื่น ๆ ที่มีอยู่ในสังคมนั้น ๆ เช่น พุทธศาสนาในพม่าผสมผสานกับระบบความเชื่อและพิธีกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นเป็นพุทธศาสนาอีกแบบหนึ่ง ซึ่งต่างกับพุทธศาสนาในประเทศไทย

นอกจากนี้ ศิราพร ฐิตะฐาน (2533 : 6) ได้อธิบายถึงความเชื่อว่า มนุษย์ในทุกสังคมมีความเชื่อว่ามีอำนาจบางอย่างซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของผีสิงเทวดา พระเจ้า พระ มีอำนาจให้คุณให้โทษสามารถบันดาลให้เกิดปรากฏการณ์ปาฏิหาริย์ ควบคุมหรือบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ

ซึ่งพันอำนาจของมนุษย์ทั่วไป มนุษย์ในสมัยโบราณได้พบเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย ซึ่งมนุษย์ไม่เข้าใจ เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น เช่น ทำไมฟ้าจึงร้อง ทำไมฝนจึงตก ทำไมคนบางคนเจ็บป่วย ทำไมวันนี้ตกปลาไม่ได้ ทำไมปีนี้ข้าวจึงไม่งอกงาม เมื่อไม่เข้าใจก็เกิดความกลัวและคิดว่ามีอำนาจอะไรบางอย่างที่บันดาลให้เป็นเช่นนั้น จากจุดนี้มนุษย์จึงพยายามสื่อสารกับผู้ที่มิอำนาจที่ตนมองไม่เห็น ให้ช่วยคลี่คลายให้สิ่งต่าง ๆ เป็นไปด้วยดี เช่น ให้ฝนตก ให้ข้าวงอกงามดี ให้ลูกหลานหายจากเจ็บป่วย มนุษย์จึงประกอบพิธีกรรมเพื่อบนบานต่อพระเจ้า หรือผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาตินั้น

ลี เตียน เหยียน (李殿元. 2555 : 1-3) ได้กล่าวถึงความเชื่อทางศาสนาเต๋าว่า ความเชื่อในความเป็นอมตะเป็นอุดมคติสูงสุดของลัทธิเต๋า ลัทธิพื้นฐานของศาสนาเต๋าก็คือ เต๋า เทพเจ้าหรือเทวดาก็คือรูปร่างของ เต๋า เป้าหมายของเต๋าคือการฝึกวิชาเพื่อจะได้มีชีวิตที่นิรันดร์ ความเป็นมาของเต๋าส่งเสริมได้เป็นสามข้อ ดังนี้

1) เกิดจากการสืบต่อจากความเชื่อเทพเจ้าในศาสนาดั้งเดิมและปรับเปลี่ยน รวมทั้งเทพเจ้าและเทวดาในความเชื่อพลังและธรรมชาติ ความเชื่อรูปภาพ ความเชื่อแผ่นพันธุ์ ความเชื่อการสืบพันธุ์ ความเชื่อบรรพบุรุษ ความเชื่อผีวิญญาณ ความเชื่อเทพเจ้าประจำอาชีพ

2) เกิดจากการปรับเปลี่ยนตำนานของคนที่อยู่ในเทพนิยาย

3) เกิดจากการรวบรวมตำนานของเทพเจ้ายิ่งใหญ่ที่บูชาตั้งแต่สมัยราชวงศ์โจว

สรุปได้ว่า ความเชื่อมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อมนุษย์และสังคม ความเชื่อในพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ทำให้มนุษย์เกิดความไม่สบายใจหรือไม่มั่นคง จึงหาวิธีการสื่อสารกับสิ่งนั้น เกิดพิธีกรรมและประเพณีตามลักษณะวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นและยังผสมผสานกับศาสนา ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์ที่สัมพันธ์กับชีวิตและระบบต่าง ๆ ในสังคม

2.2 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อนักชัทร

นักวิชาการได้อธิบาย ความเป็นมา และความเชื่อนักชัทรไทยกับจีนไว้ สรุปได้ดังนี้

2.2.1 ความหมายของนักชัทร

ส.พลายน้อย (2547 : 3-13) ได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวกับความหมายของนักชัทรว่า คำว่า “นักชัทร” หมายถึง ชื่อรอบเวลากำหนด 12 ปีเป็น 1 รอบ เรียกว่า 12 นักชัทร โดยกำหนดให้สัตว์ 12 ชนิด เป็นเครื่องหมายแต่ละปี เริ่มจากปีชวด-หนู ฉลู-วัว ขาล-เสือ เกาะ-กระต่าย มะโรง-งูใหญ่ มะเส็ง-งูเล็ก มะเมีย-ม้า มะแม-แพะ วอก-ลิง ระกา-ไก่ จอ-สุนัข กุน-หมู

ประวัติที่อธิบายของการใช้สัตว์เป็นชื่อปีเป็นเรื่องที่หาหลักฐานได้ยาก แต่ก็เป็นเรื่องที่น่าศึกษา เพราะนอกจากจะกำหนดเป็นชื่อปีแล้ว ยังมีคติความเชื่อเกี่ยวกับคนที่เกิดในแต่ละปีเหล่านี้ อีกด้วย นอกจากนี้การเรียกชื่อปีเป็นสิบสองนักชัทรมีอยู่ในประเทศต่าง ๆ คือ ไทย เขมร มอญ จาม (ยกเว้นพม่าไม่มีชื่อปี) ทิเบต ญี่ปุ่น จีน และมีอยู่ในจารึกภาษาโบราณของตุรกี สันนิษฐานว่าบางที่จะ

มีกำหนดมาจากตุรกีซึ่งเป็นตาดสาขาหนึ่ง จีนคงได้มาจากตาด และที่แน่นอนก็คือญี่ปุ่นได้รับไปจากจีนรวมทั้งเกาหลีด้วย แต่เปลี่ยนคำเรียกเป็นภาษาของตนเอง

ชนกสรณ์ ท่ากระเบา (2556 : 27) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า นักซ์ตร ไว้ว่าคือดาวฤกษ์ เป็นชื่อรอบเวลา 12 ปี หรือ 12 นักซ์ตรเป็นหนึ่งรอบ ใช้รูปสัตว์เป็นเครื่องหมายในแต่ละปี การนับปีตามปฏิทินสุริยคติไทยจะนับโดย 12 ปี ได้เป็นหนึ่งรอบ ถือเป็นปีนักซ์ตร

ซังจวิน (常峻. 2544 : 2) อธิบายไว้ในหนังสือวัฒนธรรมนักซ์ตรจีน (中国生肖文化) ได้ถอดความของนักซ์ตรว่า คำว่า “เซิงเซียว” ในภาษาจีน “เซิง” หมายถึงปีที่เกิด “เซียว” หมายถึงความใกล้เคียง ความคล้ายคลึงกัน

สรุปได้ว่า ความหมายของนักซ์ตรคือการนับเวลารอบหนึ่ง ๆ 12 ปีเป็น 1 รอบ เรียกว่า 12 นักซ์ตร โดยใช้สัญลักษณ์แต่ละปีเป็นชื่อของสัตว์ 12 ชนิด และกำหนดเป็นปีเกิดของคนให้มีความใกล้เคียงกับสัตว์ของปีนักซ์ตรแต่ละปีตามปีที่เกิด

2.2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์

มนุษย์ในสมัยโบราณนั้นมีวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับสัตว์มาอย่างใกล้ชิด โดยเลี้ยงไว้ดูเล่นเป็นอาหารและใช้งานสัตว์มีประโยชน์ต่อมนุษย์ มนุษย์ได้สังเกตและมีประสบการณ์เกี่ยวกับสัตว์มากมาย แต่ก็มีสัตว์ที่ทำอันตรายและมีโทษต่อมนุษย์เช่นกัน จึงเห็นได้ว่า บางชาตินับถือสัตว์เป็นเทพเจ้า บางชาติถือสัตว์เป็นต้นตระกูลของตน ความเชื่อถืออันนี้ได้สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน แม้ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีคนเชื่อถือกันอยู่

ส.พลายน้อย (2555 : 13) กล่าวว่า ไทยกับจีนต่างมีความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความใกล้ชิดกับธรรมชาติและความเป็นไปของธรรมชาติ รวมทั้งมีความรู้เกี่ยวกับสัตว์ และได้อธิบายความเชื่อที่เกี่ยวกับสัตว์ของไทยและจีนมีสาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ของไทย

สมัคร บุรวาศ (อ้างถึงใน ส.พลายน้อย. 2555 : 14) กล่าวว่า คนชาติไทยมีหลายเผ่าด้วยกัน และมีนิยายปรัมปราเกี่ยวกับบรรพบุรุษเป็นนาคหรือมังกร บางเผ่าเป็นพวกปีศาจ เรียกประมุขของเขาว่า เสือ เช่น ไทยอาหม เป็นต้น บางพวกซึ่งในขณะนี้อยู่ใจกลางของเกาะไหหลำ เป็นเผ่าป้อจอ มีบรรพบุรุษเป็นสุนัข จึงกล่าวได้ว่า 12 นักซ์ตรเป็น 12 เผ่าของพวกมงโกลที่นับถือบรรพบุรุษเป็นสัตว์ต่าง ๆ กัน ทำนองเดียวกับพวกอินเดียนแดงในอเมริกาที่มีบรรพบุรุษเป็นสัตว์

2) ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ของจีน

คนจีนนำสัตว์มาใช้เป็นสัญลักษณ์ มีทั้งสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ปีก และแม้กระทั่งจำพวกหนอนและพืชบางชนิด มีมากมายนับร้อยชนิด สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อถือศรัทธา ความรู้สึกนึกคิด และวิธีการแก้ปัญหาของชาวจีนได้เป็นอย่างดี (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ 2544 : 13)

ในความเชื่อพื้นบ้านของจีน มนุษย์กับธรรมชาติมีความใกล้ชิดกับสัตว์ต่าง ๆ ประเทศจีนมีหลายชนชาติและมีถิ่นที่อยู่ต่าง ๆ กัน ดังเช่น คนในตอนเหนือต้องดำรงชีวิตแบบเลี้ยงสัตว์ จึงมีถิ่นที่อยู่ใกล้กับแหล่งหญ้า มีการล่าสัตว์ในป่า ใช้สัตว์มาทำนาทำไร่ คนจีนจึงมีความสัมพันธ์กับสัตว์ป่า สัตว์มีปีก สัตว์น้ำ และหนอนอย่างใกล้ชิด และนับถือสัตว์ที่อยู่ใกล้ชิด ซึ่งมีความสัมพันธ์กับชีวิตของคนจีนมากที่สุด (อุปิงอัน, 乌丙安. 2538 : 58)

ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เป็นความเชื่อในการนับถือพลังและสิ่งที่มีอยู่ของธรรมชาติอีกอย่างหนึ่งคือ การนับถือสัตว์ในธรรมชาติและสัตว์ในจินตนาการ เป็นจิตสำนึกของคนโบราณต่อสังคมในสมัยดึกดำบรรพ์ เพราะคนในสมัยโบราณต้องพึ่งพาอาศัยสัตว์ จึงต้องการให้สัตว์สนับสนุนและตอบสนองความต้องการของมนุษย์ นอกจากนี้คนโบราณยังไม่ได้แบ่งแยกสัตว์กับมนุษย์ จึงคิดว่าสัตว์กับคนเหมือนกัน มีความคิด ความรัก มีวิญญาณ ดังนั้นเพื่อความอยู่รอดชีวิตของคนโบราณจึงไม่ฆ่าสัตว์ เพราะกลัววิญญาณสัตว์มาลงโทษ เกิดพิธีการบูชาเช่นไหว้สัตว์ เพื่อขอภัยจากสัตว์ อีกทั้งสัตว์บางชนิดตัวใหญ่และดุร้าย ทำให้คนโบราณรู้สึกกลัว เกิดเป็นความเชื่อบูชาสัตว์ชนิดนั้น ๆ (ลิวเอี้ยฮู, 刘亚湖. 2540 : 14)

2.2.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อนักขัตไทย

นักวิชาการกล่าวถึงคนไทยกับความเป็นมาและความเชื่อนักขัตดังนี้

ปี 12 นักขัตเป็นชื่อที่คนไทยใช้เรียกในรอบเวลา 12 ปี โดยกำหนดให้สัตว์ 12 ชนิดเป็นสัญลักษณ์ของแต่ละปี เช่น ปีที่ 1 คือปีชวด มีหนูเป็นสัญลักษณ์ ปีที่ 12 คือกุน มีหมูเป็นสัญลักษณ์ เป็นต้น คนไทยเริ่มต้นปีนักขัตใหม่เมื่อถึงวันปีใหม่ไทยหรือวันสงกรานต์ นอกจากนี้คนไทยใช้สัตว์ช่วยนับปีมีมานานเท่าใดไม่มีผู้ใดทราบ แต่ในศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 ด้านที่ 3 และด้านที่ 4 มีข้อความในจารึกกล่าวถึงปีมะโรง ปีกุน และปีมะแม หมายความว่าไทยได้ใช้ปีนักขัตมาไม่น้อยกว่า 700 ปี (กองบรรณาธิการนิตยสาร “สารคดี”. 2539 : 10)

เจริญ ตันมหาพราน (2550 : คำนำ) ได้กล่าวว่า ความเชื่อนักขัตมีความสัมพันธ์กับความศรัทธาในศาสนาพุทธและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาพุทธ โดยมีความเชื่อว่า บรรดาพระธาตุ 12 นักขัตแต่ละองค์มีประวัติความเป็นมาหลายร้อยปี มีความเชื่อว่าบางองค์ก็ตั้งขึ้นภายหลังจากพระพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพานได้ไม่นาน นอกจากนี้ชาวล้านนามีความเชื่อว่า วันใดที่ดวงจิตของตนได้ดับไปจากโลกนี้แล้ว ดวงวิญญาณของบุคคลผู้นั้นก็จะกลับไปลอยเวียนเหนือพระธาตุประจำนักขัตของตน

ดังนั้นการนมัสการพระธาตุ 12 นักขัตจึงเป็นคติความเชื่อและเป็นประเพณีปฏิบัติของชาวเหนือมาช้านาน ในแต่ละปีพุทธศาสนิกชนจะหาโอกาสไปนมัสการพระธาตุต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากได้ไปทักษิณาพระธาตุประจำปีนักขัตของตน ก็จะเป็นบุญมหาศาล แต่ทว่ามีพระธาตุบางองค์ประดิษฐานอยู่ในดินแดนที่อยู่เหนือความสามารถที่มนุษย์จะเดินทางไปได้

หรืออยู่ในสถานที่ห่างไกล เช่น เมืองพุทธคยาในอินเดีย สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ฯลฯ ผู้ทรงศีลในอดีตจึงได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมและมีความเป็นไปได้

สนั่น ธรรมธิ (2555 : 105) กล่าวไว้สอดคล้องกัน สรุปได้ว่าในพรหมชาติล้านนากล่าวถึง ประเพณีบูชาพระธาตุประจำปีเกิดว่า ชาวล้านนาเชื่อกันว่า ก่อนที่วิญญาณของมนุษย์จะลงมาปฏิสนธิ นั้น จะกลายเป็นดาวแล้วร่วงลงสถิต ณ พระเจดีย์ตามปีนักษัตรที่ตนเกิดเป็นมนุษย์ ก่อนไปอยู่ที่ กระหม่อมของบิดาแล้วเคลื่อนไปสู่ครุฑมารดาตามลำดับ และเมื่อตายจากโลกมนุษย์ ดวงวิญญาณก็จะไปรวมอยู่ ณ ที่นั่น ที่เป็นสถานที่หรือพระเจดีย์ดังกล่าว

ชาวล้านนาเรียกพระธาตุและมีความเชื่อตามปีเกิด ได้แก่

พระธาตุ	สำหรับคนเกิด
พระธาตุจอมทอง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่	ปีชวด
พระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง	ปีฉลู
พระธาตุช่อแฮ อ.เมือง จ.แพร่	ปีชาล
พระธาตุแช่แห้ง อ.เมือง จ.น่าน	ปีเถาะ
พระธาตุพระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	ปีมะโรง
พระเจดีย์มหาโพธิ์ ที่พุทธคยา ประเทศอินเดีย	ปีมะเส็ง
พระธาตุไถ้ (ชะเวตาทอง) ประเทศพม่า	ปีมะเมีย
พระธาตุดอยสุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	ปีมะแม
พระธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ.นครพนม	ปีวอก
พระธาตุหริภุญไชย อ.เมือง จ.ลำพูน	ปีระกา
พระธาตุเกตแก้วจุฬามณี บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์	ปีจอ
พระธาตุดอยตุง อ.แม่สาย จ.เชียงราย	ปีกุน

ส.พลายน้อย (2553 : 193) กล่าวว่า มีเทวดาประจำปีนักษัตร แต่ตามตำราโหราศาสตร์ ไม่ได้กำหนดว่าเป็นเทวดาทั้งหมด บางปีเป็นมนุษย์ บางปีเป็นยักษ์ และมีธาตุประจำปีเกิดดังต่อไปนี้

ปีชวด	เทวดาผู้ชาย	ธาตุน้ำ
ปีฉลู	เทวดาผู้ชาย	ธาตุน้ำ
ปีชาล	มนุษย์ผู้ชาย	ธาตุดิน
ปีเถาะ	ผีเสื้อผู้หญิง	ธาตุไม้
ปีมะโรง	เทวดาผู้ชาย	ธาตุทอง
ปีมะเส็ง	มนุษย์ผู้ชาย	ธาตุไฟ
ปีมะเมีย	เทวดาผู้หญิง	ธาตุทอง

ปีมะแม	เทวดาผู้หญิง	ธาตุทอง
ปีวอก	ผีเสื้อผู้ชาย	ธาตุเหล็ก
ปีระกา	ผีเสื้อผู้ชาย	ธาตุเหล็ก
ปีจอ	ผีเสื้อผู้หญิง	ธาตุดิน
ปีกุน	มนุษย์ผู้หญิง	ธาตุน้ำ

คำว่า ผีเสื้อผู้หญิงผู้ชาย หมายถึง มีรูปเป็นยักษ์เพศหญิงและยักษ์เพศชาย รูปเหล่านี้จะมีพาหนะเป็นสัตว์ประจำปีนักษัตรนั้น ๆ เช่น ปีชวดเป็นรูปเทวดาผู้ชายขี่หนู ปีฉลูเป็นรูปมนุษย์ผู้ชายขี่วัว เป็นต้น

สรุปได้ว่าคนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตร ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าเริ่มใช้และมีมาจกที่ใด หาหลักฐานได้ยาก แต่มีการบันทึกในศิลาจารึกสุโขทัยว่าไทยได้ใช้นักษัตรมาไม่น้อยกว่า 700 ปีมีการกำหนดบรรดาพระธาตุ 12 นักษัตรแต่ละองค์ มีประวัติความเป็นมาหลายร้อยปี และมีความเชื่อที่สัมพันธ์กับปีเกิดจึงมีการนมัสการพระธาตุ 12 นักษัตรตามคติความเชื่อของคนแต่ละคน และปฏิบัติเป็นประเพณีโดยเฉพาะของชาวเหนือมาช้านาน

2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อนักขัตรจีน

ความเชื่อนักขัตรของจีนมีความเป็นมาและความเชื่อดังนี้

1) ความเป็นมาและความเชื่อนักขัตรจีน

การพยากรณ์ชีวิตตามปีเกิดได้มีมานับพันปีแล้ว จากประเทศจีนได้แพร่หลายเข้าไปในญี่ปุ่น และเข้าใจว่าชาติอื่น ๆ ที่นับปีแบบสิบสองนักษัตรก็คงจะมีความเชื่อแบบเดียวกัน ไทยก็มีตำราพยากรณ์ที่เรียกว่า พรหมชาติ ทำนายอุปนิสัยใจคอ ตลอดจนปีที่เหมาะสมสำหรับหญิงชายที่จะแต่งงานเช่นเดียวกัน

ส.พลายน้อย (2547 : 13-14) ได้กล่าวว่าปีสิบสองนักษัตรนอกจากจะเป็นเครื่องหมายที่มนุษย์ได้สังเกตธรรมชาติมานับพันปีแล้ว ต่อมาภายหลังได้เกิดมีตำราพยากรณ์เกี่ยวกับคนเกิดในปีนั้น ๆ ขึ้น เรียกในภาษาจีนว่า ซานชื่อเซียงฝ่า (三世相法) ทำนายอนาคตว่าจะมีสุขหรือทุกข์ โชคจะดีหรือไม่ดี เข้าใจกันว่าผู้เขียนตำราเล่มแรกนี้ชื่อ หยวนเทียนกาง (袁天罡) เป็นคนในสมัยราชวงศ์ถัง

ซังจวิน (常峻. 2544 : 10) ได้กล่าวว่าประวัติความเป็นมาและการเรียงลำดับของสิบสองนักษัตร โดยที่คนโบราณใช้แผนภูมิฟ้าดินมานับเวลา ใช้ ตี้จื่อ (地支) หรือราศีล่าง มาแทน 12 ช่วง นักษัตรจึงมีความหมายที่เกี่ยวกับเวลาที่สัตว์มีพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น

เวลา 5 ทุ่มถึง ตี 1 ช่วงเวลานี้หนูชุกชนร่าเริงมาก จึงเรียกว่าเวลา จื่อ (子) คู่กับหนู
เวลาตี 1 ถึงตี 3 วัวกำลังย่อยอาหารที่กินในวันนี้ เป็นเวลา เฉา (丑)

เวลาตี 3 ถึง ตี 5 เสือกำลังล่าสัตว์อยู่ในป่า เป็นช่วงเวลาที่เสือดุร้ายที่สุด เรียกว่า เวลา อี้่น (寅)

เวลาตี 5 ถึง 7 โมง พระอาทิตย์ยังไม่ขึ้น ดวงจันทร์ยังอยู่บนฟ้า มีกระต่ายที่อยู่ในดวงจันทร์เล่าในนิทานจีนเรียกว่า เหมา (卯)

เวลา 7 โมง ถึง 9 โมงเรียกว่าเวลา เฉิน (辰) เพราะเวลานี้พวกมังกรที่อยู่ในตำนานจีน เริ่มออกมาเล่นเมฆเพื่อให้ฝนตก

อู่วีเซิง (吴裕成. 2547 : 1) ได้กล่าวว่า สมัยโบราณจีนเรียกสิบสองนักษัตรว่า สิบสองสุกฤดา (十二禽) สิบสองสัตว์ (十二兽) สิบสองเทวดา (十二神) สิบสองราศี (十二属) ของสิบสองอย่าง (十二物) หนอนสิบสองอย่าง (十二虫) ปัจจุบันชาวบ้านเรียกว่า สิบสองนักษัตร ในหนังสือลุนเหิง (论衡) ได้กล่าวว่า จื่อเป็นหนู เหมาเป็นกระต่าย เป็นต้น

อินเอว๋ย (殷伟. 2547 : 1) ได้กล่าวว่า นักษัตรเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านระดับสากล เพียงแต่ว่าในแต่ละประเทศแต่ละชนชาติที่ใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ไม่เหมือนกัน ในประเทศจีน คำว่า นักษัตร หมายถึง การใช้ชื่อสัตว์บันทึกปีเกิดของคน มีหนู วัว เสือ กระต่าย มังกร งู ม้า แพะ ลิง ไก่ หมา หมู สัตว์สิบสองชนิดนี้เรียกว่า สิบสองนักษัตร คนจีนโบราณใช้สัตว์สิบสองชนิดนี้คู่กับสิบสอง แผนภูมิดิน สิบสองนักษัตรจีนได้แก่ จื่อคือหนู เฉ่าคือวัว อี้นคือเสือ เหมาเป็นกระต่าย เฉินคือมังกร ชื่อคืองู อู่คือม้า เว่ยคือแพะ ชันคือลิง เฮาคือไก่ ชวีคือหมา ห้ายคือหมู เช่น คนเกิดปีจื่อ ก็คือปีหนู เกิดปีเยาก็คือปีไก่ การเรียกชื่อเช่นนี้เพื่อสะดวกในการนับปีและเวลา

จื่ออัน (冀安. 2538 : 1) ได้กล่าวว่า ที่มาของสิบสองนักษัตรจีนหาหลักฐานได้ยาก เอกสารที่บันทึกคือ ชื่อจิง (诗经) และเอกสารที่บันทึกเรื่องนักษัตรแบบสมบูรณ์พบในหนังสือ ลุนเหิง (论衡) ของหวังชง (王充) ในสมัยราชวงศ์ตองอัน ได้เล่าถึงนักษัตรสิบเอ็ดตัว นอกจากนี้ใน หนังสืออูเยว่ชุนชิว (吴越春秋) ของนักประพันธ์คนหนึ่งสมัยราชวงศ์ตองอัน ได้เล่าถึงนักษัตรโดย เพิ่มสัตว์มังกรที่ไม่มีในหนังสือลุนเหิง รวมเป็นนักษัตรสิบสองตัว

เจ้าป้อเทา (赵伯陶. 2556 : 1) ได้กล่าวถึงสิบสองนักษัตรว่า สมัยโบราณสิบสอง นักษัตร มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น สิบสองสุกฤดา สิบสองสัตว์ สิบสองเทวดา สิบสองราศี ของสิบสอง อย่าง หนอนสิบสองอย่าง สิบสองนักษัตร ฯลฯ แต่ก็มีความหมายคล้ายคลึงกันคือ หมายถึงชีวิตของ คนซึ่งจะคล้ายสัตว์บางชนิด สิบสองนักษัตรก็คือการใช้สัตว์สิบสองชนิดมาแสดงวัฒนธรรมดั้งเดิมของ ปีเกิดของมนุษย์ สัตว์สิบสองชนิดได้แก่ หนู วัว เสือ กระต่าย มังกร งู ม้า แพะ ลิง ไก่ หมา หมู คน สมัยโบราณมีความเชื่อว่าคนที่เกิดในปีนักษัตรใดก็จะมีลักษณะคล้ายกับสัตว์ชนิดนั้น เช่น คนที่เกิดปี ขวดคล้ายกับหนู คนที่เกิดปีจื่อคล้ายกับหมา เป็นต้น ชาวบ้านมักจะเรียกนักษัตรว่า ราศี เพราะ มีความหมายใกล้เคียงกันระหว่างคนกับสัตว์ในปีเกิด

2) ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตร

อู่วีเซิง (吴裕成. 2547 : 142) ได้กล่าวว่า นักษัตรเป็นสัญลักษณ์ของวันเดือนปีเกิด สมัยดึกดำบรรพ์ ใช้สัตว์สิบสองชนิดมานับวัน ใช้บันทึกปี เรียกว่านักษัตร ใช้มานับวัน เดือน หรือช่วงเวลา ในประเทศจีน ทุกคนมีนักษัตรของเขา เนื่องจากทุกคนมีปีเกิดของตนเอง แม้ว่าจะไม่สามารถเลือกปีนักษัตรที่เกิดได้ แต่ในสิบสองนักษัตร เมื่อเกิดในปีไหนก็คือปีนั้น ทุกคนจะยึดถือไว้ ดังเช่นกษัตริย์ในสมัยราชวงศ์ซ่ง เกิดในปีหมา ก็มีพระราชโองการสั่งว่าห้ามฆ่าหมา โดยพระองค์ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปีนักษัตรของพระองค์เองได้

วัฒนธรรมนักษัตรเป็นความเชื่อพื้นบ้านแต่มีอิทธิพล ต่อมาการกำเนิดชีวิตของมนุษย์ เช่น ทายาทของซีซาร์แห่งกรุงโรม เกิดในวันที่ 30 สิงหาคม ได้เอาวันหนึ่งวันจากเดือนกุมภาพันธ์มาเพิ่มในเดือนสิงหาคม เช่นเดียวกัน ถ้ากษัตริย์ในจีนไม่ชอบปีนักษัตรของตัวเองต้องการเปลี่ยนแปลงลำดับของนักษัตรใหม่ แต่พระองค์ไม่สามารถทำได้ เพราะเป็นความเชื่อนักษัตรที่ทุกคนยอมรับ ประเทศจีนจะถือมาตั้งแต่โบราณจึงเปลี่ยนแปลงไม่ได้ นักษัตรจึงเป็นประเพณีพื้นบ้าน ซึ่งเป็นความเชื่อของคนในสังคมที่เกิดจากแพร่หลายอย่างกว้างขวาง และมีอิทธิพลต่อคนในแต่ละสังคมที่ทุกคนก็ต้องทำตาม

3) บทบาทและอิทธิพลของความเชื่อเรื่องสัตว์ของจีน

มนุษย์สร้างรูปสัตว์ใช้เป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมาย ดังเช่นรูปสัตว์สัญลักษณ์ของราชอาณาจักร หรือ ทำเป็นรูปแบบสัญลักษณ์ที่เป็นสิริมงคลในวัฒนธรรม เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่มีบทบาทและอิทธิพล ดังที่นักวิชาการได้อธิบาย ดังนี้

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2544 : 17-18) ได้กล่าวถึงบทบาทและอิทธิพลของความเชื่อของจีนเกี่ยวกับสัตว์ว่า ชาวจีนโบราณก็ยกย่องสัตว์ให้มีพลังอำนาจมีฐานะสูงส่งในพิธีกรรม เป็นสัตว์ที่มี 4 ประเภท ยกย่องว่าเป็นสัตว์ปัญญาวิเศษทั้ง 4 (The Four Intelligents-Sze Ling) แต่สัตว์เหล่านี้ก็ยังไม่ได้อวดวิเศษเหนือมนุษย์ แต่เชื่อกันว่า เป็นสัตว์ที่ทรงคุณความดีเป็นพิเศษ และได้ยกย่องนับถือ มีความเคารพศรัทธาแตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ จึงกำหนดให้เป็นสัตว์เฝ้าอยู่ประจำทิศหลักหรือทิศใหญ่สำคัญของโลก ซึ่งมีลักษณะไม่แตกต่างไปจาก “จตุโลกบาล” ตามความเชื่อของคนไทย

ลิวเอี้ยฮู (刘亚湖. 2540 : 15) ได้กล่าวถึงบทบาทของความเชื่อสัตว์ของจีนว่า สมัยโบราณของจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาบถสัตว์ ในหนังสือ ซันไฮจิง (山海经) กล่าวว่าสัตว์เทวดาทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นตำนานหรือประวัติพื้นเมืองก็มีความเกี่ยวข้องกับสัตว์ สัตว์เทวดาในหนานซันจิง (南山经) มินกและมังกง ซิซันจิง (西山经) มีม้า วัว แพะ เสือ และเสือดาว เป่ย์ซันจิง (北山经) มีงู ม้า หมู ตงซันจิง (东山经) จงซันจิง (中山经) และไฮไ่วเน่ย์จิง (海外内经) เชื่อว่าเทวดาทั้งหลายก็มีสัมพันธ์กับสัตว์ เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ก็ได้พรรณนามีสัตว์ประหลาดเป็นครั้งคนครั้งมนุษย์ ที่ไม่ปรากฏในธรรมชาติ ประกอบด้วยสัตว์มังกร ม้า วัว แพะ เสือ เสือดาว งู หมู สุนัข

และนกที่ไม่ระบุชื่อ นอกจากเชื่อว่ามีมังกรเป็นสัตว์ลึกลับ ส่วนสัตว์อื่นก็เป็นสัตว์ที่มนุษย์ได้พบเห็นและมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นสัตว์ที่มีบทบาทสำคัญในชีวิตของมนุษย์ จึงยอมรับและยกย่องนับถือสัตว์เหล่านี้

ประเทศจีนนับถือสัตว์สี่ตัว ได้แก่ มังกร หงส์ คีลิน และเต่า สามชนิดแรกเป็นสัตว์ในจินตนาการ ส่วนเต่าเป็นสัตว์ที่เห็นได้ในธรรมชาติ เป็นสัตว์อายุยืน จึงมีความเชื่อที่สัมพันธ์กับการมีอายุยืนนานของมนุษย์และยกย่องให้เป็นสื่อระหว่างเทวดากับมนุษย์ และมีความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เหล่านี้มีอิทธิพลมาก เชื่อว่าสามารถปัดเป่าความชั่วร้าย ไล่ผีได้ โดยเฉพาะชนชาติกลุ่มน้อยในจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ ส่วนมากจะนับถือรูปสัญลักษณ์สัตว์ที่ยังสืบจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ความเชื่อเรื่องสัตว์ที่สัมพันธ์กับมนุษย์เกิดจากการยอมรับคุณค่าและประโยชน์ของสัตว์ ในสมัยโบราณ สัตว์เป็นสัตว์ที่สำคัญสำหรับมนุษย์ มนุษย์เกิดความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่มีพลังอำนาจ และสร้างตำนานเกี่ยวกับสัตว์ และตำนานความเป็นมาของความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสัตว์ โดยเฉพาะที่มาของมนุษย์ถือว่าบรรพบุรุษเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง คนจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับนักขัตตมีตั้งแต่สมัยโบราณ การพยากรณ์ชีวิตตามปีเกิดมีมานับพันปี ได้ค้นพบหนังสือบันทึกเรื่องสิบสองนักขัตต นักขัตตเป็นประเพณีพื้นบ้านเป็นความเชื่อของคนในสังคมที่แพร่หลายวัฒนธรรมนักขัตตจึงเป็นความเชื่อพื้นบ้าน คนจีนนับถือนักขัตตมาตั้งแต่โบราณไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ บทบาทและอิทธิพลของความเชื่อเรื่องสัตว์ของชาวจีนโบราณ ยกย่องสัตว์เป็นหลักในพิธีการที่มีทรงพลังอำนาจ คนจีนโบราณมีการบูชาสัตว์ และชนชาติกลุ่มน้อยใช้รูปสัตว์เป็นสัญลักษณ์ประจำเผ่าที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและนักขัตต มีผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อของคนไทยและสังคมไทยแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้

1) การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์คติความเชื่อเกี่ยวกับศิลปกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้
วงเดือน ทองเจียว (2545) ได้ศึกษาเรื่อง ความเชื่อเรื่องบุญและพิธีกรรมเกี่ยวกับอุโบสถของชาวพุทธในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญเกี่ยวกับอุโบสถตามหลักการในพระพุทธศาสนากับความเชื่อของชาวพุทธในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อศึกษาลักษณะพิธีกรรมและเพื่อศึกษาอิทธิพลความเชื่อที่มีต่อพฤติกรรมของชาวพุทธในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความหมายของบุญเกี่ยวกับอุโบสถตามหลักการในพระพุทธศาสนา คือ การเสียสละทรัพย์สิน วัตถุสิ่งของ และแรงงาน เพื่อสร้างเสนาสนะอย่างหนึ่ง

สำหรับให้พระภิกษุผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจโดยสะดวก ซึ่งการทำบุญด้วยการเสียสละดังกล่าว เป็นการชำระล้างความตระหนี่ความเห็นแก่ตัวให้ลดลง การทำบุญด้วยพิธีกรรมเกี่ยวกับอุโบสถเป็นเพียงส่วนประกอบของกิจกรรมร่วมกันทั้งฝ่ายพระภิกษุและฝ่ายฆราวาส เพื่อสร้างความพร้อมเพรียงและประสานความสัมพันธ์ให้มั่นคง ส่วนความเชื่อของชาวพุทธในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า คำว่าบุญเกี่ยวกับอุโบสถมีลักษณะเกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ มีพลังพิเศษ อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ อีกทั้งสามารถลดบันดาลให้ได้รับในสิ่งที่ปรารถนา

โสภณ เสนชัย (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อและรูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการเกี่ยวข้องเชื่อมโยงรูปแบบขององค์จตุคามรามเทพจากประติมากรรมนั่งและยืน วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช หลักเมืองนครศรีธรรมราช พระโพธิ์สัตว์อวโลกิเตศวรและพระพุทธรูปนาคปรก ศิลปะศรีวิชัย จตุคามรามเทพวัดนางพระยา จตุคามรามเทพที่อยู่ด้านหน้าสถานีตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช และประติมากรรมที่นิยมจัดสร้างในจังหวัดใกล้เคียง ผลการวิจัยพบว่า วัตถุมงคลจตุคามรามเทพมีที่มาจากความเชื่ออย่างน้อย 2 แนวความเชื่อ คือความเชื่อว่างจตุคามรามเทพคือพระโพธิ์สัตว์อวโลกิเตศวรนาถเทพในลังกา มีหลักฐานปรากฏทั้งในลังกาและไทย ความเชื่อว่างจตุคามรามเทพคือดวงวิญญาณของอดีตกษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งเกิดจากการประทับร่างทรงที่วัดนางพระยา ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สุกิมพศ ทองสกล (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคติความเชื่อจากภาพจิตรกรรม ภายในศาลาโรงธรรม วัดโคกศรีสะเกษ อำเภอปทุมธานี จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะรูปแบบทางศิลปกรรมและความหมายเกี่ยวกับคติความเชื่อของชาวบ้าน ที่มีต่อภาพจิตรกรรมภายในศาลาโรงธรรม วัดโคกศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของภาพจิตรกรรมภายในศาลาโรงธรรม วัดโคกศรีสะเกษ มีลักษณะรูปแบบเป็นไปตามแบบแผนของวิธีการเขียนภาพจิตรกรรมไทยแบบประเพณีนิยม และมีลักษณะของความเป็นศิลปะแบบพื้นบ้านปรากฏรวมอยู่ด้วย การเขียนภาพจิตรกรรมดังกล่าว มีลักษณะเป็นเครื่องสักการภัณฑ์เพื่ออุทิศถวายเป็นพุทธบูชา

อนัญญา ปานจีน (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คติความเชื่อเรื่องพญานาคในพื้นที่อีสานตอนบน เพื่อเสนอแนวทางสู่การออกแบบสถาปัตยกรรมภายในพิพิธภัณฑ์นาคา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องการศึกษา คติความเชื่อเรื่องพญานาคในพื้นที่อีสานตอนบน (แถบลุ่มน้ำโขง) เพื่อเสนอแนวทางสู่การออกแบบสถาปัตยกรรมภายในพิพิธภัณฑ์นาคา นำองค์ความรู้เกี่ยวกับคติความเชื่อเรื่องพญานาคมาเผยแพร่ ส่งเสริม สร้างความเข้าใจ เพื่อก่อให้เกิดการสืบสานทางด้านประเพณี สังคม วัฒนธรรม ในลักษณะองค์รวมของชาวอีสาน ที่ซึ่งความเชื่อเรื่องพญานาคยังคงดำรงอยู่ในวิถีชีวิตเสมือนเป็นจิตวิญญาณที่ก่อให้เกิดแบบแผนของชาวอีสาน (แถบลุ่มน้ำโขง) จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า ในการอนุรักษ์สืบสานวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาวอีสานอันมีพญานาคเป็น

แกนกลาง โดยการนำเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับคติ ความเชื่อ เรื่องพญานาค เพื่อแปรรูปให้เห็นเป็น
รูปธรรมในงานออกแบบที่เสมือนเป็นตัวเชื่อมหลอมรวมวัฒนธรรมอีสานให้ยังคงดำรงอยู่และสืบทอด
ต่อไปในอนาคต

วราวุธ สุวรรณฤทธิ์ (2530) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคติความเชื่อและรูปแบบของ
ประติมากรรมปูนปั้นแบบทวารวดีที่บ้านคูบัว มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบและคติความเชื่อและ
รูปแบบของประติมากรรมปูนปั้นแบบทวารวดีที่บ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ประโยชน์ใช้
สอยของประติมากรรม ผลการวิจัยพบว่า

1) คนในเมืองโบราณบ้านคูบัวนับถือพุทธศาสนานิกายหินยาน และได้รับอิทธิพลทาง
วัฒนธรรมจากประเทศอินเดียเหมือนกับแหล่งโบราณคดีสมัยเดียวกันในภาคกลางของไทย

2) รูปแบบของประติมากรรมแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 4 กลุ่มคือ กลุ่มรูปบุคคล
กลุ่มรูปสัตว์ กลุ่มรูปดอกไม้ กลุ่มรูปลวดลายประดับสถาปัตยกรรม

3) ประโยชน์ใช้สอยประติมากรรมปูนปั้นประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้ประดับตกแต่ง
สถาปัตยกรรม เพื่อแก้ปัญหบางประการทางรูปแบบภายนอกของสถาปัตยกรรม

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับคติความเชื่อ มีการศึกษาวิเคราะห์จากรูปแบบของ
ศิลปกรรม และสิ่งที่เคารพนับถือทั้งที่เป็นศาสนาศาสนาพุทธและคติความเชื่อทางไสยศาสตร์ ทำให้เข้าใจ
วัฒนธรรมไทยและความรู้สึกนึกคิดของคนไทยที่สืบทอดถึงปัจจุบัน

2) การวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สุทธาธิกุล กาญจนภราดร (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความเชื่อและ
พิธีกรรมของชาวบ้านที่มีต่ออนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะความเชื่อ รูปแบบ
พิธีกรรมของชาวบ้านที่มีต่ออนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี สัมพันธ์กับวิถีชีวิตและพิธีกรรมและความสำคัญของความ
เชื่อและพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า อนุสาวรีย์เป็นสัญลักษณ์
ประจำจังหวัดนครราชสีมา อนุสาวรีย์เป็นรูปเคารพศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองจังหวัดนครราชสีมา
อนุสาวรีย์มีวิญญูณท้าวสุรนารีดูแลปกป้องรักษาและบันดาลโชคลาภได้ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีทำให้
เกิดความใกล้ชิดเสมือนเป็นบรรพบุรุษของชาวนครราชสีมา ความเชื่อเกี่ยวกับการนำตราสัญลักษณ์
รูปอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีและชื่อท้าวสุรนารีมาใช้

จตุพร ไชยทองศรี (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อผีปู่ตาภาค
อีสานและความเชื่อผีตายภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของผีปู่ตาภาคอีสาน และผี
ตายภาคใต้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีปู่ตาของชาวอีสานผีตา
ยายของชาวใต้ ศึกษาอิทธิพลของผีปู่ตาต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของชาว
อีสานและอิทธิพลของผีตายต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของชาวใต้ เพื่อศึกษา

เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่มีผลต่อจริยธรรม การดำรงชีวิตของบุคคลในท้องถิ่นทั้งในภาคอีสานและภาคใต้

ผลการวิจัยพบว่า ผีปู่ตามาจากวิญญาณบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน ผีตายายคือวิญญาณของพ่อแม่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับของแต่ละกลุ่มตระกูล ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีปู่ตาประกอบด้วยพิธีเลี้ยงเจ้าปู่ บุญเจ้าปู่ การครอบหรือการบอกกล่าว การบนและการแก้บน ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีตายายประกอบด้วยประเพณีทำบุญเดือนสิบ วัkd้าหรือการไหว้ผีตายายในพิธีแต่งงาน การบนบานและการแก้บน และการภาค สะท้อนโครงสร้างของสังคมเกษตรกรรมเป็นที่พึงพอใจ สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในชุมชนและลดความกดดัน คือผีปู่ตาช่วยอนุรักษ์ป่าไม้เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติ เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ ส่วนอิทธิพลทางการเมืองการปกครองพบว่า ต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดระเบียบสังคม วางโครงสร้างการปกครองควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม ทั้งผีปู่ตาและผีตายายมีบทบาทในการสอนจริยธรรม โดยเฉพาะในเรื่องความกตัญญู การรักษาสิ่งจะ และการให้

นาถฤดี สีม่วง (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวของชาวนาภาคกลางและชาวนาภาคอีสานตอนใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ชาวนาภาคกลางนับถือแม่โพสพว่าเป็นเทพิตาแห่งข้าว ดังนั้นไม่ว่าจะประกอบพิธีกรรมใด พิธีกรรมนั้นจึงทำเพื่อแม่โพสพเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งความเชื่อที่จะปฏิบัติต่อแม่โพสพด้วยความนับถือ ชาวนาภาคกลางมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ

ชาวอีสานมีความเชื่อและเคารพนับถือผีบรรพบุรุษที่เรียกว่า “ผีปู่ตา” พิธีกรรมใดก็ตามจะถือผีปู่ตาเป็นหลัก ในเรื่องการนับถือศาสนาแม้มีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์เข้ามาปะปนด้วย ชาวนาภาคอีสานเชื่อถือในฤกษ์ยามและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ผู้ที่มีความสำคัญในการกำหนดเรื่องฤกษ์ยามคือ อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม

ชาวนาทั้งสองภาคมีความเชื่อเกี่ยวกับข้าว ส่วนใหญ่เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ การประกอบพิธีกรรมที่คล้ายกัน ความเชื่อต่างกันที่สำคัญ คือชาวนาภาคกลางให้ความสำคัญแก่พระรัตนตรัย ในขณะที่ชาวนาภาคอีสานตอนใต้ให้ความสำคัญแก่บรรพบุรุษ เช่น ผีปู่ตามากกว่า ผู้ประกอบพิธีกรรมทั้งสองภาคจะต่างกัน คือ ภาคกลางส่วนใหญ่ใช้ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นเพศหญิง เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับแม่โพสพส่วนในภาคอีสานตอนใต้ผู้ประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย

ความแตกต่างที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้าวขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละภูมิภาค และความเชื่อที่ต่างกันทำให้การประกอบพิธีกรรมต่างกัน ดังตัวอย่างความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวของชาวนาภาคกลางและชาวนาภาคอีสานตอนใต้

เอกพจน์ เดชวงศ์ญา (2549) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความเชื่อและพิธีเกี่ยวกับความตายของชาวอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธี

เกี่ยวกับความตายของชาวอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมของชาวบ้านในหมู่บ้านป่าป๋อง และหมู่บ้านป่าฝาง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาพบว่า ชาวบ้านมีการสืบทอดการประกอบพิธีกรรมมาแต่โบราณโดยให้ความสำคัญแก่ขั้นตอนและรายละเอียดของพิธีก่อนตาย พิธีเกี่ยวกับศพและพิธีหลังงานศพ ซึ่งถือเป็นภาระและความรับผิดชอบของคนในครอบครัว ลูกหลานญาติพี่น้องที่ได้ร่วมกันจัดขึ้นเพื่อบุคคลอันเป็นที่รักครั้งสุดท้ายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดกันมา ในการประกอบพิธีกรรมของศพที่ตายดี แตกต่างจากการตายร้ายกล่าวคือ พิธีศพของการตายดีประกอบด้วยขั้นตอนที่พิถีพิถัน สง่างามและก่อให้เกิดความอบอุ่น ส่วนพิธีศพที่เกิดจากการตายร้ายจะรวบรัด เจ็บเหงา และมีข้อห้าม ต่าง ๆ มากมาย

ชนิษฐา มากทวี (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คติความเชื่อเรื่องพระราหูในวัฒนธรรมลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องคติความเชื่อเรื่องพระราหูในวัฒนธรรมลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้สืบเนื่องจากพระราหูเป็นหนึ่งในเทพนพเคราะห์อันเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศอินเดียและปรากฏอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเวลาช้านาน ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพระราหูคือสุริยุคราสและจันทรคราส ในกลุ่มชนชาติไทชาวลาวและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรียกสิ่งที่เกิดขึ้นว่า การกินเดือน โดยปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีเป็นเวลาช้านาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของพระราหูของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมลาวโดยเฉพาะจากเมืองหลวงพระบางและเมืองเวียงจันทน์ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมทั้งสองที่มีมาอย่างยาวนาน

สรุปได้ว่า การศึกษาวิจัยคติความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทย สะท้อนผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ โดยมีอิทธิพลทางจิตใจและเป็นความเชื่อทางศาสนา และไสยศาสตร์ โดยเฉพาะการยอมรับสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งสืบทอดมาเป็นวัฒนธรรมของคนไทย

2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อนักขัตร์

งานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อนักขัตร์ไทยและจีน มีดังนี้

1) งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อนักขัตร์ไทย

นักขัตร์เป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันของคน ใช้สำหรับการนับเวลาหรือว่าเกี่ยวข้องกับกับโหราศาสตร์โศคลาภของมนุษย์ โดยทุกคนคุ้นเคยกัน ปรากฏมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับนักขัตร์จำนวนไม่มากนัก ดังนี้

เรือตรี เหมันต์ สุนทร (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สิบสองนักขัตร์ความเชื่อที่แสดงออกในงานศิลปกรรมล้านนา : กรณีศึกษาในวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาที่มาของปีนักขัตร์ 2) เพื่อศึกษาแนวคิดและปัจจัยที่ก่อให้เกิดคติความเชื่อเรื่องนักขัตร์ตามคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

ของล้านนา 3) เพื่อวิเคราะห์ถึงการใช้รูปนักษัตรในล้านนาและต้นเหตุแห่งการประดับรูปนักษัตรในงานศิลปกรรมล้านนา ว่านอกจากจะมีที่มาจากคติความเชื่อของท้องถิ่นแล้วยังรับความนิยมจากแหล่งอิทธิพลใด ซึ่งจะทำให้ทราบว่าเป็นความนิยมดั้งเดิมหรือเป็นความนิยมที่เกิดขึ้นใหม่ 4) เพื่อวิเคราะห์ถึงวิวัฒนาการในการประดับบนสถาปัตยกรรมทางศาสนาของเมืองเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่าการประดับร่วมกับลวดลายบนหน้าบันมากที่สุดตั้งแต่ระยะเริ่มแรก โดยเป็นหน้าบันที่ปิดทับโครงสร้างเป็นส่วนใหญ่ สลับกับหน้าบันที่แสดงโครงสร้างหน้าต่างใหม่ แสดงถึงการประดับลวดลายที่ได้รับความนิยมแบบใหม่ลงบนโครงสร้างโบราณ คือการนำกลับไปใช้อย่างลงตัว ต่อมาได้กระจายมาสู่การประดับร่วมกับลวดลายที่บานประตู บานหน้าต่าง และนาคทนต์ (คันทวย) ตามลำดับ การประดับนักษัตรบนองค์ประกอบสถาปัตยกรรมอื่นนอกเหนือจากหน้าบัน ทำให้เกิดวิวัฒนาการสำคัญของการประดับนักษัตร ที่มีการประดับเพิ่มมากขึ้นจนครบจำนวนสิบสองเป็นครั้งแรก เป็นการแสดงออกถึงวิถีทางสังคมที่มีผู้ร่วมกระบวนการอย่างหลากหลาย นอกจากนี้การประดับนักษัตรดังกล่าวพบว่า จะประดับสถาปัตยกรรมทางศาสนาที่จัดอยู่ในระเบียบแบบแผนประเพณีเป็นหลัก แต่ก็มี การประดับสถาปัตยกรรมทางศาสนาแบบแผนประเพณีอยู่เพียง 3 ตัวอย่างโดยที่ไม่มีการประดับร่วมกับลวดลายอื่น ๆ แต่อย่างใด ซึ่งไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับความนิยมใหม่ หากแต่อยู่ที่บริบทแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์เฉพาะแห่ง

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อนักษัตรของไทยสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนา และศิลปกรรม แสดงถึงความเคารพศรัทธาศาสนาอย่างสูง ในขณะเดียวกัน งานวิจัยได้สะท้อนถึงความเชื่อที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์ โดยใช้เป็นสัญลักษณ์ของความโชคดีที่เป็นสัตว์ประจำแต่นักษัตร

2) งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อนักษัตรจีน

งานวิจัยเกี่ยวกับนักษัตรจีนที่ผู้วิจัยค้นคว้าได้จากประเทศจีน ส่วนมากจะเป็นงานวิจัยเปรียบเทียบสำนวนภาษาที่เกี่ยวกับนักษัตรไทย-จีน งานวิจัยที่วิเคราะห์เกี่ยวกับนักษัตรพบว่ามีงานวิจัยเพียงเรื่อง ดังนี้

จิ่งซันซัน (张珊珊 2550) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ที่มาและกระบวนการของพัฒนาการวัฒนธรรมนักษัตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาของนักษัตรจากความเชื่อของคนสมัยดึกดำบรรพ์และวิทยาศาสตร์หรือประวัติศาสตร์ ซึ่งมีที่มาจากรูปเคารพ การบูชาสัตว์ หรือจากการศึกษาดาวของคนจีนโบราณ

ผลการวิจัยพบว่า นักษัตรจีนมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน มีอิทธิพลต่อชาวจีนและประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง นักษัตรจีนมีที่มาจากทั้งเกิดขึ้นในประเทศจีนและได้รับอิทธิพลจากประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะจากประเทศอินเดีย ทั้งนี้มีการพัฒนาและปรับปรุงนักษัตรในยุคสมัยต่าง ๆ สืบทอดมาจนเป็นนักษัตร 12 ราศีในปัจจุบัน

สรุปว่า งานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อนักซ์ตรของจีนเป็นการศึกษาความเชื่อที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน และสืบทอดต่อมาโดยยังคงมีความเชื่ออยู่ โดยเฉพาะในวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย รวมถึงความเชื่อนักซ์ตรของจีนมีอิทธิพลและเผยแพร่ไปยังสังคมหรือประเทศอื่น ๆ อีกด้วย

บทที่ 3

วิเคราะห์การกำเนิดและความเชื่อที่เกี่ยวกับสิบสองนักซ์ตรไทยและจีน

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับนักซ์ตรไทยและจีน จากเอกสารภาษาไทย และเอกสารภาษาจีน มีผลการวิเคราะห์แบ่งเป็นหัวข้อต่อไปนี้

3.1 การกำเนิดของสิบสองนักซ์ตรไทย

3.1.1 ความเป็นมาของนักซ์ตรไทย

3.1.2 ประวัติการใช้สิบสองนักซ์ตรในไทย

3.1.3 การเรียงลำดับของนักซ์ตรไทย

3.2 การกำเนิดของสิบสองนักซ์ตรจีน

3.2.1 ความเป็นมาของนักซ์ตรจีน

3.2.2 ประวัติการใช้นักซ์ตรในจีน

3.2.3 การเรียงลำดับของนักซ์ตรจีน

3.3 ความเชื่อที่เกี่ยวกับนักซ์ตรไทย-จีน

3.3.1 ความเชื่อที่เกี่ยวกับนักซ์ตรไทย

3.3.2 ความเชื่อที่เกี่ยวกับนักซ์ตรจีน

มีผลการวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

3.1 การกำเนิดของสิบสองนักซ์ตรไทย

สิบสองนักซ์ตรเป็นการนับเวลารอบหนึ่ง ๆ ของไทยแบบหนึ่ง ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลของนักซ์ตรไทย ได้แก่ ความเป็นมาของนักซ์ตรไทย เวลาที่เริ่มมีการใช้นักซ์ตรในไทย สัตว์ที่ใช้และการเรียงลำดับของนักซ์ตรไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 ความเป็นมาของนักซ์ตรไทย

ส.พลายน้อย (2547 : 4) ได้อธิบายประวัติความเป็นมาของนักซ์ตรไทย โดยกล่าวถึงพงศาวดารไทยใหญ่ พระนิพนธ์พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ที่อธิบายไว้ ดังนี้

“ในนามลัทธิ 12 นักซ์ตรนั้นข้างไทยสยามนั้น น่าจะเลียนนามลัทธิ
ประจำองค์สาขาปีมาจากเขมรอีกต่อ จึงไม่ใช้นามปีตามภาษาไทยเหมือน
ไทยใหญ่ กลับไปใช้ตามภาษาเขมร ฝ่ายไทยใหญ่เล่าเมื่อคำนวณกาลจักร
มณฑลก็ไหลไปเลียนนามปีและนามองคสังหรณ์อย่างไทยลาว หาใช้นามปี

ของตนเองไม่ และไทยล่าวน่าจะย้ายมาจากแบบจีนอันเป็นครุเดิมอีกต่อ แต่
คำจะเลื่อนมาอย่างไรจึงหาตรงกันแท้ไม่ เป็นแต่มีเค้ารู้ได้ว่าเลียนจีน”

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นักชัศรไทยมีประวัติความเป็นมาที่สืบทอดกันมาช้านาน
มีบันทึกเป็นพงศาวดารของชนชาติไทยใหญ่ ซึ่งกล่าวว่านักชัศรไทยมีชื่อเรียกตามชื่อของสัตว์สิบสอง
ชนิดเป็นการเรียกชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากเขมรและไทยลาว ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากจีนอีกทอดหนึ่ง
นอกจากนี้ มีคำอธิบายความเชื่อเกี่ยวกับปีนักชัศรไทยที่เป็นที่มาของนักชัศรไทยดังนี้

... บรรดาพระธาตุ 12 นักชัศรแต่ละองค์มีประวัติความเป็นมา
หลายร้อยปี มีความเชื่อว่าบางองค์ก็ตั้งขึ้นภายหลังจากพระพุทธเจ้าดับ
ขันธปรินิพพานได้ไม่นาน นอกจากนี้ชาวล้านนามีความเชื่อว่า วันใดที่ดวง
จิตของตนได้ดับไปจากโลกนี้แล้ว ดวงวิญญาณของบุคคลผู้นั้นก็จะกลับไป
ลอยเวียนเหนือพระธาตุประจำนักชัศรของตน

(เจริญ ต้นมหาพราน. 2550 : คำนำ)

จากข้อความได้อธิบายความเป็นมาของปีนักชัศรไทยโดยสะท้อนทั้งความเชื่อเรื่องพระธาตุ
ประจำปีนักชัศร 12 นักชัศร ซึ่งสร้างขึ้นภายหลังพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไม่นาน
นอกจากนี้ ยังมีตำนานวันสงกรานต์ที่อธิบายว่าที่มาของปีนักชัศร มีที่มาจากเรื่องในอดีต
ที่เป็นความเชื่อพระพรหม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์จากอินเดีย ดังนี้

ตำนานสิบสองนักชัศรของไทยลือ ที่เล่าเรื่องการลำดับปีสิบสองปี
สอดคล้องกับความเชื่อเกี่ยวกับตำนานวันสงกรานต์ของไทยที่เล่าว่า พระ
พรหมถูกตัดเศียร ลูกสาวของพระพรหมทั้ง 12 นาง มีหน้าที่เชิญพานรอง
เศียรพระพรหม นำออกแห่ทุกปีตามลำดับการเป็นพี่น้องกัน โดยผลัดเวียน
กัน และแต่ละคนจะมีสัตว์เป็นพาหนะตามปีนักชัศร คือหนู วัว กระจ่าง
พญานาค งู ม้า แพะ ลิง ไก่ สุนัข และหมู

(ส.พลายน้อย. 2547 : 6)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า ปีนักชัศรไทยใช้มาเนิ่นนานแล้ว มีตำนานเล่าเรื่องราวเป็นหลักฐาน
การเรียกชื่อนักชัศร 12 นักชัศรตามวันเดือนปีที่หมุนเวียนกันเป็นเวลาผ่านมาแล้ว

มีนักปราชญ์กล่าวว่านักชัศรไทยเกี่ยวกับดาว ได้บันทึกในเรื่อง “สุพรหมณย” ดังนี้

...อันหลักที่เขอาาศัยกำหนดสัตว์ประจำปีนั้น สมจะเป็นตำราของ
ประเทศอินเดียซึ่งกล่าวว่าดาวที่พระพฤษหสดีโคจรไปสู่ระยระรอบ 12 ปีนั้น
มีกำหนดเป็นสัตว์ต่าง ๆ กัน เพราะชื่อและลำดับสัตว์ในบัญชี 12 นักชัศร
และตำราของประเทศอินเดียพ้องกันอยู่หลายสัตว์ ประกอบกับที่ไทยโบราณ
เรียกหมวด 12 ปีว่า 12 นักชัศร ...ปีที่ดาวพฤษหสดีโคจรไปสู่หรือเข้าใกล้

ดาว นข นับเป็นปีแรกในรอบปีพฤษภศกติกาล พึงให้สังเกตว่านี่จะเป็น เหตุที่ปี 12 นักษัตรก็เริ่มด้วยปีชวดเหมือนกัน ในปีต่อมาพระพฤษภศกติกาก็ โคจรไปสู่ราศีกันยา ตรงดาวอุดตรมลคฺนีในราศีกันยานั้น ระบุชื่อไว้ผู้สมกับ ไทยเรียกปีนี้ต่อจากปีชวดว่าฉลูในปีต่อมา พระพฤษภศกติกาก็โคจรไปสู่ราศีตุลา แต่ตามโหราศาสตร์นับว่าอุทัยที่ดาวจิตรา ซึ่งมีชื่อเสื่อระบุไว้ข้างหน้า ไทย เรียกปี 3 ว่าชาล ต่อจากนี้ตำราอินเดียกับตำราไทยไม่ตรงกัน คือตำรา อินเดียไม่มีกระต่ายและไก่ หมูกี่ไม่มี มีแต่ช้าง...

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 11)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า ความเป็นมาของปีนักษัตรมีความเชื่อว่ามาจากดาว มีอิทธิพลจาก ประเทศอินเดีย แต่ตอนหลังมีการเปลี่ยนแปลง เลยทำให้นักษัตรไทยต่างจากอินเดีย

ยังมีตำนานฝ่ายจีนที่กล่าวถึงเริ่มมีการใช้นักษัตรจีนหลายเรื่อง ในหนังสือเรื่อง ไคเก็ก มีกล่าวไว้ว่า

เทียนอ่องสีเมื่อจะมาเกิดนั้นอายุฟ้าอายุดิน ทั้งสองกระทบล้มผัสกัน แล้วเกิดเป็นคิลากลมก้อนหนึ่งใหญ่ แล้วตกแปรไปเป็นก้อนเล็ก ๆ อีกลีบ สองก้อน เกิดเป็นคนขึ้นสิบสามคน และก้อนใหญ่นั้นคือเทียนอ่องสี และ เทียนอ่องสีนั้นแปลว่า เป็นเจ้าแผ่นดิน มีสีอันขาวบริสุทธิ์ทั้งตัว ตัวสูงสามตั้ง ห้าเขี้ยวคือสิบสองคอกคืบ หน้านั้นมีสีนวลขาว สีปากนั้นแดงเหมือนชาด แต่ คนสิบสองคนก็นับถือว่าเป็นพี่น้องกัน จึงได้ค้ำับเทียนอ่องสีเป็นเจ้าฮ่องเต้ มนุษย์ก็เกิดขึ้นด้วยธรรมดานิยม อุดุนิยมอุปปาติกำเนิดเปรียบเทียบเหมือน เขาว่าคนเกิดขึ้นในดอกไม้ดอกบัว และเกิดขึ้นด้วยอายุดินอายุฟ้าอากาศ เป็นรูปหญิงรูปชายขึ้น จึงเป็นพี่ชพันธ์ต่อ ๆ กันมาทั้งมนุษย์และสัตว์ เดรัจฉาน

ครั้งนั้นยังไม่มีเดือนมีตะวัน มนุษย์ได้พึงแสงสว่างด้วยรัศมีพระและ เทวดามาช่วยอุปถัมภ์อยู่ ขณะนั้นก็ยังไม่มีแม่และชื่อ แล้วก็ต่างแยกย้ายกันไปอาศัยอยู่ทุกทิศ ครั้นกาลนานมาเทียนอ่องสีฮ่องเต้เรียกน้องชายทั้งสิบสองคนเข้ามาชุมนุมแล้วจึงว่า เราจะตั้งให้มีปีสิบสองปีบรรจบเป็นรอบหนึ่ง จะให้ท่านทั้งสิบสองคนเป็นชื่อปีกำกับกันทั้งสิบสองปี น้องสิบสองคนได้ฟัง พี่ชายคิดกระทำขึ้นดังนั้นก็มีความยินดี ยอมรับว่าควรแล้วต่างคนต่างไปที่อยู่ของตัวดังเก่า

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 4-5)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า ในตำนานจะกล่าวถึงเริ่มมีการใช้ชื่อปี เป็นอิทธิพลของจีนที่อธิบายเป็นตำนาน อธิบายที่มาของปีนักษัตรโดยเทียบอ่องสี่ให้น้องสิบสองคนเป็นชื่อปี

นอกจากนี้ ตำนานได้กล่าวว่า ขุนนางจีนในสมัยพระเจ้าหวงตี้ เป็นผู้แรกที่คิดชื่อปีกับตัวอักษรประกอบชื่อปี ได้บันทึกในหนังสือจินสมัยก่อนพุทธกาล ดังนี้

...น่าเชื่อว่านักปราชญ์ของหวงตี้เป็นผู้ประดิษฐ์ชื่อปีนักษัตรขึ้นตามชื่อสัตว์ต่าง ๆ อย่างที่เราเรียกว่า ชวด ฉลู ขาล เกาะ มะโรง มะเส็ง มะเมีย มะแม วอก ระกา จอและกุน การที่เอาปีชวดเป็นปีแรกก็เพราะปีนั้นเป็นปีแรกที่หวงตี้เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติ

(ส.พลาญน้อย 2547 : 5)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า ตำนานที่มาของนักษัตรไทยมาจากฝ่ายจีน ซึ่งมีมาตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ สมัยเริ่มสร้างตัวอักษรขึ้นมา โดยเอาชื่อสัตว์มาเรียกชื่อปี

ยังมีตำนานของจีนเรื่องหนึ่งที่แพร่หลายในประเทศไทย ได้อธิบายว่า ทำไมจึงเอาหนูเป็นชื่อแรกของปีนักษัตร ดังนี้

เมื่อครั้งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน บรรดามนุษย์และสัตว์ต่างก็รีบร้อนพากันไปเฝ้าพระบรมศพ สัตว์ที่ไปเฝ้าครั้งนั้นมีมากมาย และพยายามวิ่งเพื่อให้ไปถึงเร็วที่สุด วัวเป็นสัตว์แรกที่วิ่งออกหน้าไปก่อน แต่มีหนูตัวเล็กกระโดดเกาะหลังวัวไปด้วย พอไปถึงที่ หนูก็กระโจนข้ามหัววัวไป จึงกลายเป็นว่า หนูไปถึงก่อน และเพื่อเป็นเกียรติประวัติจึงได้ยกย่องเอาชื่อหนูเป็นชื่อแรกของปี วัวถึงที่สองจึงเป็นชื่อรองลงมา สัตว์ที่ไปถึงถัดจากวัวก็คือเสือ กระจ่าง หนูใหญ่ หนูเล็ก เรียงไปตามลำดับจนถึงหมู ซึ่งช้ากว่าเพื่อน จึงอยู่เป็นปีสุดท้าย

(ส.พลาญน้อย 2547 : 7)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า ที่มาของนักษัตรจีนในตำนานของพุทธศาสนา จะเล่าถึงทำไมหนูเป็นปีแรกของนักษัตร และการเรียงลำดับของสิบสองนักษัตร

ความเป็นมาของนักษัตรไทยสามารถสรุปตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความเป็นมาของนักซ์ตรไทย

ข้อคิดของความเป็นมานักซ์ตร	ตัวแทนนักวิชาการ	ความเห็น
มาจากต่างประเทศ	พระนิพนธ์พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์	มีบันทึกเป็นพงศาวดารของชนชาติไทยใหญ่ ซึ่งกล่าวว่านักซ์ตรไทยมีชื่อเรียกตามชื่อของสัตว์สี่ขาชนิดเป็นการเรียกชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากเขมรและไทยลาว ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากจีนอีกทอดหนึ่ง
ความเชื่อเรื่องพระธาตุประจำปีนักซ์ตร 12 นักซ์ตร	เจริญตันมหาพราน	ความเชื่อเรื่องพระธาตุประจำปีนักซ์ตร 12 นักซ์ตร ซึ่งสร้างขึ้นภายหลังพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไม่นาน
ตำนานชาวไทยลื้อ	ส.พลายน้อย	ตำนานสิบสองนักซ์ตรของไทยลื้อที่เล่าเรื่องการลำดับปีสิบสองปีสอดคล้องกับความเชื่อเกี่ยวกับตำนานวันสงกรานต์ของไทย
ความเชื่อเกี่ยวกับดาว	ส.พลายน้อย	อันหลักที่เขอาอาศัยกำหนดสัตว์ประจำปีนั้น สมจะเป็นตำราของประเทศอินเดียซึ่งกล่าวว่าดาวที่พระพฤษ์สบัติโคจรไปสู่ระยะรอบ 12 ปีนั้น
ตำนานจีน	ส.พลายน้อย	ตำนานในหนังสือไคเก็ก ตำนานที่เกี่ยวกับหวงตี้ ตำนานทางพุทธศาสนาจีน

3.1.2 ประวัติการใช้สิบสองนักซ์ตรในไทย

ประวัติการใช้นักซ์ตรของไทย ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีความเป็นมาหรือเริ่มมีมาตั้งแต่เมื่อไร แต่มีหลักฐานการบันทึกในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชว่า มีการใช้นักซ์ตรดังที่กล่าวว่า

*เรื่องของสิบสองนักซ์ตรเป็นเรื่องดึกดำบรรพ์นานมาก ตาม
ตำนานการตั้งจุลศักราชกล่าวว่า ได้เริ่มต้นใช้จุลศักราช 1 เมื่อรุ่งเช้าวัน*

อาทิตย์ ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 ปีกุนเอกศก ซึ่งตรงกับพุทธศักราช 1192 การที่กล่าวว่เริ่มจุลศักราชในปีกุนนั้นแสดงว่าปีนักษัตรมีมาก่อนจุลศักราช แต่จะมีเมื่อไรไม่ทราบ ถ้าจะดูหลักฐานของไทย เช่น ในศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มีกล่าวถึง “1214 สก ปีมะโรง” ดังนี้ก็หมายความว่า เมื่อ พ.ศ. 1935 ไทยก็ใช้ปีนักษัตรแล้ว ความจริงคงจะใช้มาก่อนนี้ช้านาน หากไม่มีหลักฐานที่จะอ้างได้เท่านั้น

(ส.พลาายน้อย 2547 : 3)

จากความเห็นจะเห็นได้ว่า มีหลักฐานการใช้ปีนักษัตรปรากฏในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย ที่กล่าวถึงปีนักษัตรมะโรง ซึ่งแสดงว่าคนไทยใช้ปีนักษัตรควบคู่กับปีจุลศักราชโดยสันนิษฐานว่าน่าจะใช้นานมาก่อนปี พ.ศ. 1935

นอกจากนี้ มีตำนานที่กล่าวถึงปีนักษัตรไทย ในเรื่อง “เฉลิมไตรภพ” แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทกาพย์ ดังนี้

หนึ่งสัตว์ปฏิสนธิ์นานา สำหรับสุธา ัญญาภักษาลามมี
 ปรึษาพร้อมกันทันที โลกขุขลว้ลดี ปรึษาจะเนิ่นนานไป
 ควรเราจะจัดแจงให้ เป็นวันคืนไว้ โมงท่มยามนาฬิกา
 ปีเดือนวันนามนานา นามสัตว์เทว รักษาพระเคราะห์แก้วองค์
 ลีบสองราศีวางกง กลีบจักรเวียนวง ดาวยี่ลิบเจ็ดหมุ่หมาย
 เดีนเสมอคืนวันผันผาย เดือนปีมาภมาย ศกศักราชมาตรา
 จัดไว้ให้เป็นตำรา ปรึษาญ์ผู้ปรึษา ได้จำเป็นหลักจักรวาล

(ส.พลาายน้อย 2547 : 8)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า คนไทยมีตำนานจากความเชื่อเกี่ยวกับประวัติศาสตร์นาอธิบายมูลเหตุที่มีการใช้ปีนักษัตรว่า สัตว์ต่าง ๆ ได้ประชุมร่วมกันว่าจะทำอะไรให้โลกมีความเจริญรุ่งเรืองโดยมีความเห็นว่าให้กำหนดเวลาเป็นชั่วโมง เป็นปี ตามชื่อสัตว์ เรียกว่าลิบสองราศี แล้วผู้รู้หรือนักปรึษาญ์ได้บันทึกเป็นตำราและเป็นที่มาของปฏิทินของคนไทยอีกด้วย

ประวัติการใช้นักษัตรในไทยสามารถสรุปตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ประวัติการใช้นักษัตรในไทย

เริ่มมีการใช้นักษัตร	ตัวแทนนักวิชาการ	รายละเอียด
ปี พ.ศ. 1192	ส.พลาายน้อย	ตำนานการตั้งจุลศักราช
ปี พ.ศ. 1935		ในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย

3.1.3 การเรียงลำดับของนักซ์ตรไทย

การเรียงลำดับของสิบสองนักซ์ตรไทย มีคำอธิบายปรากฏในเรื่อง “เฉลิมไตรภพ” แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทกาพย์ ดังนี้

ที่หนึ่งเป็นคือหนูสามพรรณ รูปคล้ายคลึงกัน นามปีชวดต้นปี
 ที่สองคือว่าคาวี สองสกุลมี นามปีฉลูคู่วัว
 ที่สามพยัคฆ์พิงกลัว ปีชาลนามตัว สกุลสามอย่างต่างหลาย
 ที่สี่กระต่ายมุงฉาย เทียมจันทร์เดือนหงาย ให้นามปีเถาะเจาะจง
 ที่ห้าพระยาภุชงค์ เจ็ดเศียรหนึ่งองค์ นามปีมะโรงวาสุกรี
 ที่หกงูเล็กพิชมี เขี้ยวแก้วฤทธิ นามปีมะเส็งแก่งพิช
 ที่เจ็ดอัสตรเรื่องฤทธิ สีชาติประสิทธิ์ นามปีมะเมียมิ่งมง
 ที่แปดเกิดแพะพันธุ์พงศ์ ต้นตำแยแดง นามปีมะแมแผ่ผล
 ที่เก้าวานรฤทธิธรม ปีวอกนามตน ลิงฤทธิแรงคำแหงหาญ
 ที่สิบไก่แก้วนพการ คินวันขันขาน จำยามนามปีระกา
 ที่สิบเอ็ดสุนัขขาก หกชาติดำซ้ำ นามหมาปีจอทรพล
 ที่สิบสองสุกรแผ่ผล สองพรรณเท่าตน ปีกุนคือหมูมากมัน
 สิบสองนักซ์ตรจัดสรรค์ เป็นสัตว์สำคัญ ให้นามเรียกตามภาษา

(ส.พลาายน้อย 2547 : 8-9)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า การเรียกชื่อปีนักซ์ตรและการเรียงลำดับของนักซ์ตรไทยได้มีการบันทึกไว้ในหนังสือและให้คนรุ่นหลังศึกษาต่อ

ตำนานวันสงกรานต์ที่อธิบายว่า การเรียงลำดับของนักซ์ตรไทย เกิดจากความเชื่อพระพรหม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ ดังนี้

ตำนานสิบสองนักซ์ตรของไทยลือ ที่เล่าเรื่องการลำดับปีสิบสองปี สอดคล้องกับความเชื่อเกี่ยวกับตำนานวันสงกรานต์ของไทยที่เล่าว่า พระพรหมถูกตัดเศียร ลูกสาวของพระพรหมทั้ง 12 นาง มีหน้าที่เชิญพานรองเศียรพระพรหม นำออกแห่ทุกปีตามลำดับการเป็นพี่น้องกัน โดยผลัดเวียนกัน และแต่ละคนจะมีสัตว์เป็นพาหนะตามปีนักซ์ตร คือหนู วัว กระต่าย พญานาค งู ม้า แพะ ลิง ไก่ สุนัข และหมู

(ส.พลาายน้อย 2547 : 6)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า ตำนานวันสงกรานต์ได้กล่าวถึงการเรียงลำดับของสิบสองนักซ์ตรไทย เรียงตามพาหนะของลูกสาวพระพรหมทั้ง 12 นาง

สรุปได้ว่า การเรียงลำดับของนักซ์ตรไทยได้บันทึกในเรื่อง “เฉลิมไตรภพ” และเป็นตำนานวันสงกรานต์ เรียงลำดับตามพาหนะของลูกสาวพระพรหม

3.2 การกำเนิดของนักซ์ตรจีน

สิบสองนักซ์ตรจีน มีการนับถือของคนโบราณและปฏิทินโบราณเป็นภูมิหลัง การกำเนิดของนักซ์ตรจีนจึงมีความเกี่ยวข้องกับรูปเคารพ การนับถือสัตว์ เกิดจากคนโบราณสังเกตดาว หรือเกิดจากชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมนักซ์ตรได้ใช้เวลาพัฒนาเป็นระยะเวลาจนกลายเป็นสิ่งที่คนจีนรู้จักผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลของนักซ์ตรจีน ดังต่อไปนี้

3.2.1 ความเป็นมาของนักซ์ตรจีน

ความเชื่อเกี่ยวกับนักซ์ตรของคนจีนมีความหลากหลายตามเผ่าพันธุ์หรือเชื้อชาติ แต่ความเชื่อเหล่านี้มีอยู่ตั้งแต่สมัยโบราณสืบทอดจนถึงปัจจุบัน มีตำนานต่าง ๆ เกี่ยวกับสิบสองนักซ์ตรซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและประเพณีพื้นบ้านของจีนได้อย่างชัดเจน นักซ์ตรจีนมีประวัติความเป็นมาที่แบ่งเป็นนักซ์ตรเกิดในจีนและนักซ์ตรเกิดจากต่างประเทศ

1) นักซ์ตรเกิดในจีน

ในสมัยโบราณ ตระกูลแซ่และนักซ์ตรเกิดจากความเชื่อรูปเคารพของคนโบราณชนเผ่าจีนต่าง ๆ จะมีการเคารพรูปเคารพ แล้วสร้างเป็นปฏิทิน ดังที่กล่าวว่า

นักวิชาการที่สำหรับทำการวิจัยชนเผ่าของจีนชื่อ หลิวเหย้าไฮ่ ได้ศึกษาปฏิทินของชนชาติหยา จากการค้นพบรูปต่าง ๆ ของสมัยดึกดำบรรพ์ที่เขียนบนภูเขา ได้ที่มาของปฏิทินสิบสองสัตว์ของชนชาติหยา เลยสามารถอนุมานว่าสิบสองนักซ์ตรมีที่มาจากรูปเคารพในสมัยดึกดำบรรพ์ จนถึงปัจจุบันชนเผ่าหยาที่ยังใช้ปฏิทินสิบสองสัตว์มานับเวลา

(赵伯陶 เจ้าบ่อเทา. 2556 : 19)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า ความเป็นมาของนักซ์ตรจีนมีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์มีความเกี่ยวข้องกับการเคารพรูปเคารพของชนชาติกลุ่มน้อยของชาวจีนโบราณ ปฏิทินสิบสองสัตว์เกิดจากรูปภาพของวงศ์ตระกูลของสมัยดึกดำบรรพ์ การเกิดปฏิทินเป็นความต้องการของคนโบราณและใช้สัตว์ต่าง ๆ มาเรียกชื่อปี

ซังจวิน 常峻 (2544 : 5) ได้อธิบายถึง ความเป็นมาของนักซ์ตรจีน ได้แก่

สิบสองนักซ์ตรของจีน นำความเชื่อรูปเคารพและปฏิทินสุริยคติประกอบกัน สิบสองนักซ์ตรเกิดจากปฏิทินโบราณสิบสองสัตว์ของคนโบราณ และปฏิทินนี้เกิดจากความเชื่อรูปเคารพ

จากข้อความจะเห็นได้ว่า ความเป็นมาของนักซ์ตรจีนเกิดจากความเชื่อรูปเคารพและผสมผสานกับปฏิทินโบราณของจีน

คนจีนโบราณใช้แผนภูมิฟ้าดินมานับเวลา ใช้ ด้จื่อ (地支) หรือราศีล่าง มาแทน 12 ช่วง ดังนั้นการเรียงลำดับและความเป็นมาของนักซ์ตรจีนจึงมีความเกี่ยวข้องกับแผนภูมิฟ้าดิน และการเรียงลำดับของนักซ์ตรจึงมีความหมายที่เกี่ยวกับเวลาที่สัตว์มีพฤติกรรมต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เวลา 5 ทุ่มถึง ตี 1 ช่วงเวลานี้หนูชุกจนร่าเริงมาก จึงเรียกว่าเวลา จื่อ (子)

คู่กับหนู

เวลาตี 1 ถึงตี 3 วัวกำลังย่อยอาหารที่กินในวันนี้ เป็นเวลา เชา (丑)

เวลาตี 3 ถึง ตี 5 เลือกล้างลำสัตว์อยู่ในป่า เป็นช่วงเวลาที่เสือดุร้ายที่สุด เรียกว่าเวลา อี้ (寅)

เวลาตี 5 ถึง 7 โมง พระอาทิตย์ยังไม่ขึ้น ดวงจันทร์ยังอยู่บนฟ้า มีกระต่ายที่อยู่ดวงจันทร์เล่าในนิทานจีนเรียกว่า เม่า (卯)

เวลา 7 โมง ถึง 9 โมงเรียกว่าเวลา เชน (辰) เพราะเวลานี้พวกมังกรที่อยู่ใต้น้ำขึ้นมาเริ่มออกมาเล่นเมฆเพื่อให้ฝนตก

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 10)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า ความเป็นมาของนักซ์ตรจีนมีความเกี่ยวข้องกับแผนภูมิฟ้าดิน แต่ว่าประวัติความเป็นมาของแผนภูมิฟ้าดินและนักซ์ตรอันใดเกิดก่อนยังไม่มีหลักฐานชัดเจน

2) นักซ์ตรเกิดจากต่างประเทศ

มีนักวิชาการบางคนเชื่อว่า ความเป็นมาของนักซ์ตรจีน มีที่มาจากต่างประเทศ ได้แก่

สิบสองนักซ์ตรเกิดจากสิบสองสัตว์ของอินเดีย นิทานสิบสองสัตว์ลับเปลี่ยนดูเวลาในพระไตรปิฎกของอินเดียโบราณน่าจะเป็นต้นตำรับของความเชื่อสิบสองนักซ์ตร การเผยแพร่ของนักซ์ตรอยู่ช่วงเวลาสามศตวรรษ หลังจากพระเจ้าอโศกธรรมอินเดียเป็นประเทศเดียว ได้สนับสนุนพุทธศาสนา และให้พระภิกษุสงฆ์ไปชวนเชื่อพุทธศาสนา ได้แพร่หลายไปถึงเอเชียกลางและเอเชียตะวันตก นิทานสิบสองสัตว์เป็นการลับเปลี่ยนดูเวลาก็เข้ามาเอเชียกลาง ได้รับการยอมรับของชนเผ่าที่เร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ กลายเป็นปฏิทินสิบสองสัตว์ของชนเผ่าชงหนู ในสมัยราชวงศ์ฉินและสมัยราชวงศ์ฮั่น ชนชาติฮั่นกับชงหนูได้ติดต่อกันเสมอ ประเพณีสิบสองสัตว์ได้แพร่หลายในจีนสมัยราชวงศ์ตองฮั่นต้นต้น และได้รวบรวมกับปฏิทินแผนภูมิฟ้าดิน

(马昌英 มาชังอิง. 2542)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า ความเป็นมาของนักซ์ตรจีนมีที่มาจากนิทานสิบสองสัตว์ สืบเปลี่ยนเวลาอยู่ในพระไตรปิฎกของอินเดีย เมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาในจีน ความเชื่อสิบสองนักซ์ตร ก็เข้ามาในจีนเหมือนกัน

ยังมีนักวิชาการชื่อ กวอม่อร้อ 郭沫若 (2525) เชื่อว่า สิบสองนักซ์ตรเกิดจากสิบสอง ราศีของชาติบาบิโลน ได้แก่

นักซ์ตรเกิดจากรูปปั้นสิบสองราศีของโบราณบาบิโลน ได้แพร่หลายใน
ชนเผ่าที่เร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ของจีนเหนือ สมัยราชวงศ์ตงฮั่น จางเขียนไปเป็น
ทูตที่ประเทศตะวันตกแล้วนำเข้ามาในจีน

จากข้อความจะเห็นได้ว่า ความเป็นมาของนักซ์ตรจีนมีที่มาจากสิบสองราศีของชาติ
บาบิโลนโบราณ และผ่านชนเผ่าที่เร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ในภาคเหนือเข้ามาในจีน

ในที่นี้ผู้วิจัยทำตารางอธิบายความเป็นมาของนักซ์ตรจีน เพื่อจะได้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
สรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ความเป็นมาของนักซ์ตรจีน

ประเภทความเป็นมา	ข้อคิดของความเป็นมา	ตัวแทนนักวิชาการ	ความเห็น
เกิดในจีนเอง	เกิดจากการเคารพ รูปภาพ	เจ้าป้อเทา	ความเป็นมาของนักซ์ตร จีนมีมาตั้งแต่สมัยดึกดำ บรรพ์ มีความเกี่ยวข้องกับ การเคารพรูปภาพของชน ชาติกลุ่มน้อยของชาวจีน โบราณ ปฏิทินสิบสองสัตว์ เกิดจากรูปภาพของวงศ์ ตระกูลของสมัยดึกดำบรรพ์
		ซังจวิน	ความเป็นมาของนักซ์ตร จีนเกิดจากความเชื่อรูป เคารพและผสมผสานกับ ปฏิทินโบราณของจีน
	ระบบแผนภูมิฟ้าดิน	ซังจวิน	ความเป็นมาของนักซ์ตร จีนมีความเกี่ยวข้องกับ แผนภูมิฟ้าดิน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ประเภทความเป็นมา	ข้อคิดของความเป็นมา	ตัวแทนนักวิชาการ	ความเห็น
เกิดจากต่างประเทศ	สิบสองสัตว์ของอินเดีย	มาซังอิง	ความเป็นมาของนักขัตตร จีนมีที่มาจากนิทานสิบสอง สัตว์สับเปลี่ยนเวลาดูในพระ ไตรปิฎกของอินเดีย เข้ามา ในจีนด้วยพระพุทธศาสนา
	สิบสองราศีของชาติ บาบิโลนโบราณ	กวมม่อร่อ	ความเป็นมาของนักขัตตร จีนมีที่มาจากสิบสองราศีของ ชาติบาบิโลนโบราณ และ ผ่านชนเผ่าที่เร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ ในภาคเหนือเข้ามาในจีน
สรุป	ความเป็นมาของนักขัตตรจีนมีความเห็นเกิดในจีนเองและเกิดจากต่างประเทศ พอได้ค้นคว้าพบเจอหลักฐานที่ชัดเจนว่า เกิดในจีนก่อนประวัติศาสตร์ การ เกิดนักขัตตรมีปัจจัยหลากหลาย ผู้วิจัยก็เห็นด้วยว่า นักขัตตรเกิดในจีนเอง		

3.2.2 ประวัติการใช้สิบสองนักขัตตรในจีน

ประวัติการใช้นักขัตตรจีนแบ่งตามช่วงเวลาได้แก่ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัย
ประวัติศาสตร์

1) สมัยก่อนประวัติศาสตร์

ความเชื่อของนักขัตตรจีนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีนักวิชาการค้นคว้าได้สรุปดังนี้

ความเป็นมาของนักขัตตรจีนมีประวัติยาวนาน ปรากฏในหมิ่นกว่าปี
ก่อน ลังคมเชื้อสายทางแม่ เกิดจากการผสมผสานของรูปเคารพและปฏิทิน
โบราณหรือปฏิทินสุริยคติ

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 5)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า นักขัตตรเกิดในช่วงสมัยที่สังคมให้ความสำคัญกับสายทางแม่
เป็นช่วงเวลาที่ความเชื่อรูปเคารพอ่อนแอและล้มตายไป ในช่วงเวลานี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงของปฏิทิน
บ่อย มนุษย์ได้สังเกตดาวบนฟ้าและสร้างปฏิทินต่าง ๆ เพื่อนับเวลา เลยช่วงนี้เป็นช่วงเวลาที่นักขัตตร
เป็นสิ่งแรกเกิด

ความเชื่อของนักขัตตจีนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สะท้อนถึงความเป็นมาที่เล่าเป็นตำนานและนิทาน ดังต่อไปนี้

คนโบราณเล่าต่อกันว่า สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ฮ่องเต๋ชื่อหวงตี้ ต้องการคัดเลือกสัตว์มาคุมเวลาในแต่ละวัน จึงจัดประกวดวิ่งแข่งขัน และเรียงลำดับตามผลการประกวด พอเริ่มการประกวดวิ่งแข่งขัน วัววิ่งได้เร็วที่สุด แต่หนูได้ซี้หลังวัว เมื่อจะถึงเส้นชัยก็กระโดดลงมาจึงทำให้หนูชนะได้ที่หนึ่ง

ยังมีตำนานอีกเรื่องหนึ่งกล่าวว่า ราชเทพแห่งสวรรค์จะเลือกสัตว์ 12 ตัวเป็นนักขัตต ในจำนวนสัตว์พวกนี้วัวตัวใหญ่ที่สุด จึงบอกให้วัวอยู่ลำดับที่หนึ่ง หนูบอกว่าไม่เห็นด้วย เพราะว่าในใจของมนุษย์ หนูใหญ่กว่าวัว ดังนั้นราชเทพแห่งสวรรค์จึงให้ไปสอบถามมนุษย์เพื่อพิสูจน์เรื่องนี้ เวลาที่วัวเดินผ่านไป ทุกคนบอกว่า วัวตัวนี้อ้วนจัง ดูแข็งแรงมาก แต่ไม่มีใครพูดว่า วัวใหญ่ที่สุด ในเวลาเดียวกันหนูกระโดดออกมาจากด้านหลังของวัวใช้สองเท้ายืนตัวตรง ทุกคนได้ตะโกนขึ้นมว่า หนูตัวนี้ใหญ่มาก ดังนั้นหนูจึงได้อยู่ลำดับแรกของสิบสองนักขัตต

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 11-12)

จากเรื่องเล่าหรือตำนานข้างต้น แสดงให้เห็นว่า นักขัตตจีนมีมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งจีนยังไม่มีตัวอักษรใช้บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ แต่มีเรื่องเล่าเป็นตำนานการจัดลำดับปี นักขัตตสิบสองปี โดยเล่าถึงการแข่งขันของสัตว์ที่คุมเวลาในแต่ละวันว่า เริ่มด้วยปีสัตว์และลำดับปีถัดมาเป็นเรื่องเล่าที่อธิบายสาเหตุที่นักขัตตจีนเริ่มต้นด้วยปีหนู เพราะหนูชนะการแข่งขัน เป็นที่หนึ่งด้วยความเฉียวฉลาดกว่าสัตว์ตัวอื่น ๆ

2) สมัยประวัติศาสตร์

เมื่อจีนเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ มีการบันทึกประวัติความเป็นมาของนักขัตตจีนในสมัยราชวงศ์ต่าง ๆ ดังนี้

ประวัติความเป็นมาของนักขัตต เกิดที่สมัยราชวงศ์ฉิง ได้ใช้และแพร่หลายในช่วงสมัยราชวงศ์ซัน ได้แพร่หลายในพื้นที่บ้านสองพันกว่าปี และมีอิทธิพลต่อการนับปีของชนชาติกลุ่มน้อย ในมณฑลหูเป่ ได้ค้นพบหลักฐานจารึกในบั้งไม้ไผ่ของสมัยราชวงศ์ฉิง ใช้แผนภูมิฟ้าดินกับนักขัตตรู้กัน มีที่แตกต่างกับปัจจุบัน แต่ก็แสดงให้เห็นว่ามีการใช้นักขัตตรู้อยู่

(赵伯陶 เจ้าป้อเทา. 2556 : 3-11)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีการบันทึกประวัติความเป็นมาของนักซ์ตรจารึกในบั้งไม้ไผ่ของสมัยราชวงศ์ฉิง (ประมาณ พ.ศ. 322) และเวลาต่อมาใช้ได้แพร่หลายในสมัยราชวงศ์ฮั่น โดยมีอิทธิพลมากที่สุดกับชนชาติกลุ่มน้อย

จี้อัน (冀安. 2538 : 1) อธิบายประวัติความเป็นมาของนักซ์ตรที่บันทึกเป็นหลักฐานไว้ เพิ่มเติมดังนี้

เอกสารที่บันทึกคือ ซื่อจิง (诗经) และเอกสารที่บันทึกเรื่องนักซ์ตรแบบสมบูรณพบในหนังสือลุ่นเฮิง (论衡) ของหวังชง ในสมัยราชวงศ์ตงฮั่น ได้เล่าถึงนักซ์ตรลิปเฮ็ดตัว นอกจากนี้ในหนังสืออูเยว่ซุนชิว (吴越春秋) ของนักประพันธ์คนหนึ่ง ในสมัยราชวงศ์ตงฮั่น ได้เล่าถึงนักซ์ตรโดยเพิ่มสัตว์มังกรที่ไม่มีในหนังสือลุ่นเฮิง รวมเป็นนักซ์ตรลิปสองตัว

จากตัวข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า จีนใช้ปีนักซ์ตรมานานนับพัน ๆ ปี และการบันทึกไว้ โดยเฉพาะการบันทึกการเปลี่ยนแปลงนักซ์ตรปีมังกร เพิ่มขึ้นจนครบ 12 ปี ในรอบปีนักซ์ตรที่ใช้กันอยู่จนปัจจุบัน ได้บันทึกในหนังสือ ซื่อจิง (诗经) ในตอนต้นของสมัยราชวงศ์ซีโจว (ประมาณ ก่อน พ.ศ. 503) ส่วนหนังสือลุ่นเฮิง (论衡) และหนังสืออูเยว่ซุนชิว (吴越春秋) ในสมัยราชวงศ์ตงฮั่น (ประมาณปี พ.ศ.484) ซึ่งเป็นการบันทึกแบบสมบูรณ

ประวัติการใช้นักซ์ตรในจีนสามารถสรุปตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ประวัติการใช้นักซ์ตรในจีน

ประเภทของความ เป็นมา	ข้อคิดในเวลาการ ใช้นักซ์ตร	ตัวแทน นักวิชาการ	ความเห็น
ก่อนประวัติศาสตร์	หมื่นกว่าปีก่อน สังคมเชื้อสายแม่	ชังจิวิน	นักซ์ตรเกิดในช่วงสมัยที่ สังคมให้ความสำคัญกับสายทาง แม่ เป็นช่วงเวลาที่ความเชื่อรูป เคารพอ่อนแอและล้มตายไป
	สมัยหวงตี้	ชังจิวิน	นักซ์ตรจีนมีมาตั้งแต่ยุค ก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งจีนยังไม่มี ตัวอักษรใช้บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ แต่มีเรื่องเล่าเป็นตำนาน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเภทของความ เป็นมา	ข้อคิดในเวลาการใช้ นักซ์ตร	ตัวแทน นักวิชาการ	ความเห็น
สมัยประวัติศาสตร์	ประมาณปี พ.ศ. 322	เจ้าป้อเทา	มีการบันทึกความ เป็นมาของนักซ์ตรจารึก ในบั้งไม้ไผ่ของสมัย ราชวงศ์ฉิง
	ประมาณก่อน ปี พ.ศ.503 ประมาณ ปี พ.ศ. 484	จี้อัน	ได้บันทึกในหนังสือ ซือจิง (诗经) ในตอนต้น ของสมัยราชวงศ์ซีโจว ส่วนหนังสือ ลุ่นเอิง (论 衡) และหนังสืออูเยว่ซุน จิ่ว (吴越春秋) ในสมัย ราชวงศ์ตงฮั่น ซึ่งเป็นการ บันทึกแบบสมบูรณ์
สรุป	นักซ์ตรจีนมีประวัติความเป็นมามีหลักฐานที่บันทึกไว้ ใช้เวลาในการ พัฒนาเป็นรูปแบบสมบูรณ์ยาวนาน จากตำนานที่เล่าสืบกันมากับ หนังสือที่บันทึกสามารถเข้าใจว่า นักซ์ตรของจีนมีมาตั้งแต่สมัยดึกดำ บรรพ์ ในสมัยราชวงศ์โจวและฉิงเริ่มมีระบบขึ้นมา ได้พัฒนาเป็นรูปแบบ สมบูรณ์ในสมัยราชวงศ์ตงฮั่น และในเวลาต่อมาจึงได้บันทึกและใช้อย่าง แพร่หลายสืบทอดต่อกันมา		

3.2.3 การเรียงลำดับของนักซ์ตรจีน

มีตำนานก่อนประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงการเรียงลำดับของนักซ์ตรจีน ดังต่อไปนี้

คนโบราณเล่าสืบกันว่า สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ฮ่องเต๋ซือหวงตี้
ต้องการคัดเลือกสัตว์มาคุมเวลาในแต่ละวัน จึงจัดประกวดวิ่งแข่งขัน และ
เรียงลำดับตามผลการประกวด พอเริ่มการประกวดวิ่งแข่งขัน วัววิ่งได้เร็ว
ที่สุด แต่หนูได้ซี้หลังวัว เมื่อจะถึงเส้นชัยก็กระโดดลงมาจึงทำให้หนูชนะได้ที่
หนึ่ง

ยังมีตำนานอีกหนึ่งเรื่องหนึ่งกล่าวว่า ราชอาณาจักรแห่งสวรรค์จะเลือกสัตว์ 12 ตัวเป็นนักซัดร ในจำนวนสัตว์พวกนี้วัวตัวใหญ่ที่สุด จึงบอกให้วัวอยู่ลำดับที่หนึ่ง หนูบอกว่าไม่เห็นด้วย เพราะว่าในใจของมนุษย์ หนูใหญ่กว่าวัว ดังนั้นราชอาณาจักรจึงให้ไปสอบถามมนุษย์เพื่อพิสูจน์เรื่องนี้ เวลาที่วัวเดินผ่านไป ทุกคนบอกว่า วัวตัวนี้อ้วนจัง ดูแข็งแรงมาก แต่ไม่มีใครพูดว่า วัวใหญ่ที่สุด ในเวลาเดียวกันหนูกระโดดออกมาจากด้านหลังของวัวใช้สองเท้ายื่นตัวตรง ทุกคนได้ตะโกนขึ้นมาว่า หนูตัวนี้ใหญ่มาก ดังนั้นหนูจึงได้อยู่ลำดับแรกของสิบสองนักซัดร

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 11-12)

จากเรื่องเล่าหรือตำนานข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การจัดลำดับปีนักษัตรสิบสองปี โดยเล่าถึงการแข่งขันของสัตว์ที่คุมเวลาในแต่ละวันว่า เริ่มด้วยปีสัตว์และลำดับปีถัดมาเป็นเรื่องเล่าที่อธิบายสาเหตุที่นักซัดรจีนเริ่มต้นด้วยปีหนู เพราะหนูชนะการแข่งขัน เป็นที่หนึ่งด้วยความเฉียวฉลาดกว่าสัตว์ตัวอื่น ๆ

นอกจากนี้ การเรียงลำดับของจีนตามตำนานทางศาสนาพุทธที่ว่า

มีการกล่าวว่า พระพุทธเจ้าจะเลือกผู้รักษาเข้าเวรสิบสองคน เพื่อดูแลเส้นทางที่ไปสู่สวรรค์ได้ผ่านการไม่มีขัดขวาง พระโพธิสัตว์ดำชื่อจื้อผู่ซ่า ได้เชิญสัตว์สิบสองตัวมาประชุมกัน แมวอยู่ระดับแรกที่จะเป็นผู้รักษา ตอนที่พระยูไลมา มันไปเข้าห้องน้ำ ดังนั้นตำแหน่งของแมวโดนหนูที่มาเข้าร่วมประชุมมาแทนที่ จากนั้น แมวกับหนูกลายเป็นศัตรูกัน

(赵伯陶 เจ้าป้อเทา 2556 : 81)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเรียงลำดับของนักซัดรจีนมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ การเรียงลำดับของนักซัดรโดยการจัดประชุมเลือกผู้รักษาเข้าเวร

นอกจากนี้ การเรียงลำดับของนักซัดรจีนยังมีความสัมพันธ์กับแผนภูมิฟ้าดิน การเรียงลำดับดูจากอุปนิสัยของสัตว์ต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เวลา 5 ทุ่มถึง ตี 1 ช่วงเวลานี้หนูซุกซนร่าเริงมาก จึงเรียกว่าเวลา จื่อ (子) คู่กับหนู

เวลาตี 1 ถึงตี 3 วัวกำลังย่อยอาหารที่กินในวันนี้ เป็นเวลา เซา (丑)

เวลาตี 3 ถึง ตี 5 เลือกล้างลำสัตว์อยู่ในป่า เป็นช่วงเวลาที่เสือดุร้ายที่สุด เรียกว่าเวลา อี้ (寅)

เวลาตี 5 ถึง 7 โมง พระอาทิตย์ยังไม่ขึ้น ดวงจันทร์ยังอยู่บนฟ้า มีกระต่ายที่อยู่ใต้วงจันทร์เล่าในนิทานจีนเรียกว่า เม่า (卯)

เวลา 7 โมง ถึง 9 โมงเรียกว่าเวลา เชน (辰) เพราะเวลานี้พวกมังกรที่อยู่ใน
ตำนานจีน เริ่มออกมาเล่นเมฆเพื่อให้ฝนตก

(常峻 ชิงจวิน. 2544 : 10)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเรียงลำดับของนักษัตรจีนมีความเกี่ยวข้องกับแผนภูมิ
ฟ้าดิน โดยสังเกตพฤติกรรมและอุปนิสัยของสัตว์ต่าง ๆ ในแต่ละช่วง เรียงเป็นลำดับของ สิบสอง
นักษัตรและเป็นการนับเวลาเป็น 12 ช่วงเวลาของวันหนึ่ง

สรุปได้ว่า การเรียงลำดับของนักษัตรจีนเกิดจากตำนานหวงตี้จัดการแข่งขันของสัตว์คุมเวลา
ในแต่ละวัน และตำนานทางศาสนาพุทธ มีการเกี่ยวข้องกับแผนภูมิฟ้าดิน

3.3 ความเชื่อที่เกี่ยวกับนักษัตรไทย-จีน

นักษัตรเป็นความเชื่อที่คนในสังคมยึดถือจากคำสั่งสอนของบุคคล หรือเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจ
เหนือธรรมชาติและศาสนา ความเชื่อได้มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มชน นอกจากนี้ความเชื่อ
เกี่ยวกับนักษัตรก็จะมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับ
นักษัตรไทย-จีนที่แบ่งตามประเภทของความเชื่อดังต่อไปนี้

3.3.1 ความเชื่อที่เกี่ยวกับนักษัตรไทย

แนวคิดของความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรไทย แบ่งออกมาได้ 2 แนวคิดสำคัญ ๆ ได้แก่ ความเชื่อ
ดั้งเดิมและไสยศาสตร์ และความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา

1) ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์

นักษัตรไทยมีที่มาจากความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์แบ่งได้เป็น ความเชื่อเกี่ยวกับ
ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับบยากกลางบ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับนรก ความเชื่อเรื่องโชคลาง
ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อไสยศาสตร์และความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์ ดังนี้

1.1) ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ

ในสมัยโบราณมนุษย์ได้สังเกตการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติต่าง ๆ ดังเช่นการ
เปลี่ยนแปลงของกลางวันและกลางคืน การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล เป็นต้น มีการกล่าวถึงนักษัตร
ไทยปีเถาะที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของกลางวันกลางคืน โดยการสังเกตลักษณะของ
พระจันทร์ในแต่ละวันและนับเป็นวันข้างขึ้น - ข้างแรม และอธิบายปรากฏการณ์เหล่านี้ตามความเชื่อ
ดังตัวอย่าง

...สังฆราชปาลเลกัวซ์เล่าว่าคนไทยเห็นจุดในดวงจันทร์เป็นกระต่าย
นั้น ก็เหมือนกับที่จีนโบราณเขากล่าวว่า ในดวงจันทร์มีกระต่ายตัวผู้ และใน
โลกมีแต่กระต่ายตัวเมีย พวกกระต่ายตัวเมียชอบแหงนมองกระต่ายในดวง
จันทร์จึงมีท้อง แล้วก็ตกลูกออกมาทางปาก

ส่วนคนไทยใหญ่เชื่อว่า ดวงจันทร์นั้นคือกระต่ายที่คลุมด้วยเงิน จึงมีแสงนวลเย็นตา กระต่ายนี้อยู่ในเรือนแก้ว ซึ่งมีหน้าต่าง 15 บาน มันจะเปิดหน้าต่างแรกในคืนที่เราเรียกกันว่าขึ้นค่ำ และเปิดบานที่สองในคืนขึ้นสองค่ำ และบานที่สามขึ้นสามค่ำ อย่างนี้เรื่อย ๆ ไปจนหมดทั้ง 15 บาน เป็นวันเพ็ญพระจันทร์เต็มดวง หลังจากนั้นกระต่ายก็จะปิดหน้าต่างคืนละบาน ทำให้มืดลง ๆ ซึ่งเราเรียกกันว่าข้างแรม

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 64-65)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า นักษัตริย์ของไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาและชนกลุ่มน้อยคือไทยใหญ่มีความเชื่อปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ โดยสังเกตดวงจันทร์ในเวลากลางคืน มีความเชื่อว่ามีกระต่ายอยู่ในดวงจันทร์ เป็นตำนานอธิบายถึงวันข้างขึ้นข้างแรม และกำหนดเป็นปฏิทิน เชื่อว่ากระต่ายเป็นผู้เปลี่ยนวันโดยเปิดปิดหน้าต่าง การเปิดหน้าต่างหมายถึงวันข้างขึ้น นับไปสิบห้าบานหรือสิบห้าวัน จากนั้นกระต่ายจะปิดหน้าต่าง นับเป็นวันข้างแรม เป็นเวลาสิบห้าวัน รวมเป็นสามสิบวัน นับเป็นหนึ่งเดือน การนับวันข้างขึ้นวันข้างแรมเปลี่ยนตามตามลักษณะของพระดวงจันทร์ ตั้งแต่เต็มดวงและแหงนแล้วลดลงจนไม่มีแสงสว่างหรือไม่เห็นดวงจันทร์จึงที่เรียกว่าเดือนมืด

1.2) ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน

คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาโรคโดยใช้สมุนไพร ซึ่งได้ผลดีในการรักษาและบันทึกเป็นตำราหลวงมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 และสืบทอดความเชื่อ จึงมีคุณสมบัติหลากหลายและมีประโยชน์ในการรักษาโรค มีคำอธิบายในปีนักษัตริย์วอก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตามเรื่องของไทยได้กล่าวประโยชน์ของลิงว่า มียาขนานหนึ่งชื่อว่า สุริยองค์รักษ์ มีแจ้งอยู่ในตำราพระโอสถครั้งรัชกาลที่ 2 ว่าแก้ไขในกุมารอันต้องลำบากราหู 12 เดือน แลต้องแม่ซื้อ 7 วัน ยาขนานนี้ใช้กระดุกศิระชะวานรเผา ผสมเป็นตัวยาด้วย และได้ยินมาว่าพวกนักนิยมกินของแปลก ๆ เปิดกะโหลกหัวลิงตักเอาสมองลิงมากินก็มี

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 167)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยยอมรับประโยชน์ของลิง การกำเนิดปีนักษัตริย์วอกจึงแสดงว่าคนไทยมีความเชื่อชาวบ้านเรื่องยารักษาโรค หรือเรียกว่า ยากลางบ้าน เป็นยาที่ผสมด้วยกระดุกศิระชะลิงมาทำเป็นยาใช้รักษาโรคเด็ก ความเชื่อที่ว่าส่วนศิระชะของลิงในปัจจุบันก็ยังมี ความเชื่อที่ว่ากินสมองลิงแล้วจะมีสุขภาพแข็งแรง

เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในเขตร้อนชื้น มีฝนตกชุก มีป่ารกทึบ จึงมีงูมากมาย คนไทยมีความรู้ เกี่ยวกับพฤติกรรมของงูในธรรมชาติ เช่น งูเป็นศัตรูกับพังพอน มีสมุนไพรที่ใช้รักษา

พิษงู เป็นความเชื่อที่ผสมผสานกับการได้รับอิทธิพลจากนิทานของอินเดีย เป็นตำนานเกี่ยวกับการรักษาพิษงูและการเป็นศัตรูของงูกับพังพอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมืองไทยเป็นเมืองงู แต่ไม่มีใครรักงู เอามาวอดให้สู้กับพังพอนเพื่อ
โฆษณาขายยา มีเรื่องเล่าว่า เมื่อท้าวปาจิตตาย นางอรพิมพ์เห็นงูเห่ากัด
พังพอนตาย แล้วงูเห่าเอายามาเคี้ยวพ่นพังพอนก็ฟื้น นางจึงเอายานี้มา
พ่นท้าวปาจิตบ้างก็ฟื้นจริง ๆ

(ส.พลาายน้อย. 2547 : 100)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า คนไทยมีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับธรรมชาติของงูว่า
งูเป็นสัตว์ที่มีพิษ ถ้าถูกกัดก็จะเสียชีวิตได้ มันจะทำร้ายสัตว์ด้วยกันเสมอ ๆ และเป็นศัตรูกับพังพอน
การนำพฤติกรรมและลักษณะของงูมาอธิบายในป็นกษัตริย์ แสดงว่าคนไทยเชื่อเรื่องงูและพังพอน
เป็นภาวะแวดล้อมอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยและเป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากตำนานเรื่องท้าวปา
จิตและนางอรพิมพ์ ที่เล่าถึงวิธีการรักษาคนที่ถูกงูมีพิษกัด ตายแล้วยังฟื้นขึ้นมาได้ โดยใช้สมุนไพรรักษา
เสลดพังพอน

1.3) ความเชื่อเกี่ยวกับบรณ

ความเชื่อของคนไทยที่เกี่ยวกับบรณปรากฏในนักษัตรปีจอ มีความเชื่อว่าสุนัขเป็น
บริวารของเทพเจ้าแห่งความตาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ชาวเนปาลเมื่อถึงเทศกาลทิวาลีก็มีบูชาอะไรต่าง ๆ และบูชาสุนัข
ด้วย วันทีบูชาสุนัขเขาเรียกว่า “ความบูชา” ความก็คือสุนัขนั่นเอง

การที่ชาวเนปาลบูชาสุนัข ก็เพราะเขาเชื่อกันว่าสุนัขเป็นสัตว์ที่รักษา
ประตูของพระยม ผู้ที่จะผ่านเข้าไปพบพระยมจะต้องผ่านสุนัขสองตัวของ
พระยมเสียก่อน ฉะนั้น ในวันนี้เขาจึงห้ามพวกเด็กไม่ให้ทำร้ายสุนัข ให้แสดง
ความกรุณาต่อสุนัขเพื่อจะได้เป็นมิตรไมตรีกันไว้ วิธีบูชาก็ไม่มีอะไรมาก
เอาสีแดงพวกหญ้าฝรั่นไปเจิมที่หน้าผากสุนัข เอาพวกมาลัยไปสวมคอให้
แล้วเลี้ยงดูอย่างดีเป็นพิเศษในวันนี้

(ส.พลาายน้อย. 2547 : 201)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับสุนัขว่ามีความซื่อสัตย์
สืบเนื่องมาจากสุนัขเป็นสัตว์เลี้ยงของคนไทย สุนัขมีความสนิทสนมใกล้ชิดกับมนุษย์มาก ดังที่รัชกาลที่
6 ทรงสร้างอนุสาวรีย์ให้สุนัขชื่อยาเทล ที่ทรงเลี้ยงสุนัขซึ่งมีความซื่อสัตย์มาก ความเชื่อเช่นนี้ตรงกับ
ความเชื่อของชาวเนปาลที่เชื่อว่าสุนัขเป็นสัตว์ซื่อสัตย์ ทำหน้าที่รักษาประตูของพระยมเทพเจ้าแห่ง
ความตาย จึงทำพิธีกรรมและเลี้ยงสุนัขเป็นอย่างดี นอกจากนี้สุนัขยังเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญใกล้ชิด

กับมนุษย์มาตั้งแต่สมัยอียิปต์ มีหลักฐานการสร้างรูปเคารพเป็นรูปสุนัข เป็นความเชื่อที่สืบทอดมา ยาวนานกว่าห้าพันปีมาแล้ว

1.4) ความเชื่อเรื่องโชคลาง

ความเชื่อเกี่ยวกับงูเล็กมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตเกษตรกรรมและประเพณีพื้นบ้าน ของคนไทย ปรากฏในปันทักษะตรีปิระเส็ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในวันนาคปัญจมีเขาจะห้ามไถนา เพราะเกรงว่าจะไปไถถูกงูเขานั่นเอง มีตำนานต้นเรื่องเล่าว่า มีชวานาคนหนึ่งกำลังไถนาอยู่ ฆาลไถได้ขุดลงไปใรรู ซึ่งมิลูกงูตัวเล็ก ๆ อยู่หลายตัว ลูกงูเหล่านั้นตายหมด เมื่อแม่งูกลับมารู้ว่าลูกตายและพบรอยเลือดที่ฆาลไถ ก็รู้ว่าชวานาเป็นคนฆ่าลูก จึงตามชวานาไปที่บ้าน และกัดชวานากับคนในบ้านตาย เท่านั้นแม่งูยังไม่หายแค้น เมื่อทราบว่ายังเหลือลูกสาวของชวานาอยู่อีกคนหนึ่ง แม่งูตามไปที่บ้าน ขณะนั้นลูกสาวชวานากำลังบูชาพญาเศษนาคอยู่ แม่งูเลื้อยเข้าไปในกองไม้จันทน์ซึ่งอยู่ตรงรูปพญาเศษนาคและตีมันน้ำนมที่ตั้งสังเวยไว้

เมื่อแม่งูกินน้ำนมแล้วความโกรธก็ดูจะบรรเทาลง จึงออกไปปรากฏตัวตรงหน้าลูกสาวชวานาแล้วถามว่า หล่อนเป็นลูกสาวของใคร เมื่อลูกสาวชวานาเล่าให้ฟัง แม่งูก็สารภาพว่าตนได้ฆ่าพ่อแม่พี่น้องของนางหมดแล้ว แต่ไม่เป็นไรพอแก้ไขได้ ให้เอาน้ำทิพย์ไปหยอดในปากพ่อแม่ตามที่แม่งูแนะนำ คนเหล่านั้นก็ฟื้นขึ้นมา

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 102-103)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยมีความเข้าใจธรรมชาติของสัตว์และเชื่อว่างูเป็นสัตว์ดุร้าย มีความพยาบาทและจะแก้แค้นคนที่ทำอันตรายมัน มีเรื่องเล่าที่ทำให้เชื่ออำนาจของงูมากขึ้น โดยเป็นความเชื่อที่สัมพันธ์กับประเพณีการไถนาของอินเดียซึ่งเป็นความเชื่อในวิถีชีวิตของชวานา มีการปฏิบัติกันเป็นประเพณีวันนาคปัญจมีที่มีข้อห้ามไถนา เพราะเป็นช่วงเวลาที่งูสืบพันธุ์ อาจจะทำร้ายงูได้ และวิธีป้องกันแก้ไขอันตรายจากงูโดยบูชา “พญานาค” ซึ่งมีพิธีบูชาด้วยการถวายน้ำนมของวัวที่ สะท้อนให้เห็นได้ว่า คนไทยมีคติความเชื่อเกี่ยวกับโชคลางว่า หากทำตามประเพณีละเว้นการทำสิ่งที่ป็นข้อห้าม ก็จะรอดพ้นจากอันตรายหรือ ทำให้ความเดือดร้อนผ่อนคลายเป็นได้

ตามประเพณีพื้นบ้านของไทย มีความเชื่อที่สัมพันธ์กับไก่ ที่สัมพันธ์กับปันทักษะตรีปิระกา คือ ในพิธีขึ้นบ้านใหม่จะจัดพิธี โดยมีไก่เป็นของในสามอย่างที่ประกอบพิธีกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตามธรรมเนียมไทยโบราณกล่าวกันว่า เวลาขึ้นบ้านใหม่ต้องมีของสามสิ่งนี้ด้วย พิเคราะห์ดูก็เป็นเรื่องมีเหตุผล คือเมื่อขึ้นบ้านใหม่ก็เท่ากับ

แยกครัวใหม่ หัวหน้าครอบครัวย่อมจะต้องรู้จักเวลาที่จะทำมาหากิน จึงต้องมีไก่ไว้ขันบอกเวลา ส่วนไม้เท้าฝิ่งนั้นก็เทียบได้กับอาวุธ คือเมื่อมีบ้านใหม่ก็ต้องมีอาวุธไว้คุ้มกัน ส่วนหญิงงามนั้นไม่จำเป็นต้องกล่าว เพราะย่อมหมายถึงภรรยาที่ดี ที่จะต้องเป็นแม่บ้านนั่นเอง ธรรมเนียมนี้ก็ยังมีอยู่ คือในการเฉลิมพระราชสมณเฑียรต้องมีคนอุ้มไก่ขาวในพิธีด้วย

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 177)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยกับความเชื่อที่เกี่ยวกับไก่ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงที่บอกเวลาในตอนเช้า เป็นสัญลักษณ์อธิบายความเชื่อที่สัมพันธ์กับป็นกษัตริย์ประภา โดยให้เป็นตัวแทนของการขยันทำมาหากิน ประเพณีของไทยในท้องถิ่นจึงสะท้อนความเชื่อผ่านพิธีกรรมการขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งเป็นการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวที่เชื่อว่าหากเริ่มต้นดี ชีวิตและครอบครัวก็ย่อมดีไปด้วยเช่นกัน จึงนำสิ่งของประกอบพิธีสามอย่างที่มีความหมายที่ดี คือ ไก่ ไม้เท้า หญิงงาม แต่ละอย่างจะมีความหมายที่เป็นสิริมงคลของผู้อยู่อาศัย และเป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อทุกคนชั้นรวมทั้งพระมหากษัตริย์ที่ยังทำพระราชพิธีในพระราชวังด้วย

คนไทยมีความเชื่อเรื่องไก่ที่สัมพันธ์กับเรื่องฝนและการทำนายฝน ถ้าฝนดีก็ทำนายว่าจะมีโชคดีมีความสุข ถ้าฝนร้ายคำทำนายไม่ดี จึงรู้สึกหวาดกลัวว่าจะได้รับอันตรายหรือเกิดความทุกข์ได้ จึงหาวิธีแก้ฝนดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในตำนานกล่าวว่า เมื่อพระเจ้าอาทิตย์ราชได้กระทำการสักการะเทพยดาเป็นการใหญ่แล้ว เทพยดาก็บันดาลให้หน้อย่างทรายดำ (เป็นชื่อแถววัลย์ป่าชนิดหนึ่ง มีใบใหญ่ ย่านทรายก็เรียก) งอกขึ้นเต็มบนยอดเขา และเมื่อหน้อย่างทรายเจริญสูงใหญ่ขึ้น ก็มีไก่ขาวงามตัวหนึ่งขึ้นไปอยู่บนยอดไม้่างทรายนั่น

ไก่ขาวตัวนี้เป็นไก่ฉลาด มีเสียงไพเราะ เป็นไก่ล่าพอง ขึ้นทั้งสามเวลา คือปฐมยาม มัชฌิมยาม และปัจฉิมยาม....ปรากฏว่าเสียงดังไปถึงเมืองละโว้

ครั้งนั้นพระเจ้าเมืองละโว้ได้ยินเสียงไก่ขาวตัวนี้ ก็เข้าพระทัยไปว่า พระเจ้าอาทิตย์ราชจะมาจับพระองค์ จึงเรียกประชุมขุนนางโหราจารย์แล้วตรัสถามว่า การที่ได้ยินเสียงไก่นั้นจะมีเหตุอันใด บรรดาหมออำมาตย์ก็กราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ เสียงไก่นั้นรักษาเมืองทริภุญไชยอยู่ พระองค์อย่าได้ทรงหนักพระทัยเลย” พระเจ้ากรุงละโว้ก็ยังไม่คลายความหวาดกลัว....ประกาศขอให้ไปปราบไก่ขาวของเมืองทริภุญไชย เทพยดาที่รักษาเมืองละโว้ได้กินเครื่องพลีแล้วก็จำต้องกระทำตามความประสงค์ จำแลงกายเป็นจระเข้ใหญ่ว่ายน้ำมาตามลำน้ำพิงค์ ครั้นมาถึงใกล้นครทริภุญไชยแล้ว จึง

แปลงเพศเป็นพราหมณ์เที่ยวหาไก่ขาวที่ตนประสงค์ ก็คือไม้เท้าไต่ขึ้นไปบน
ต้นยางทราย เมื่อพบไก่ขาวก็ไต่ไต่ด้วยไม้เท้า ไก่ขาวก็ถึงแก่ความตาย แล้ว
พราหมณ์ก็หนีไปเมืองละโว้

(ส.พลาายน้อย. 2547 : 173-174)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยมีความเชื่อเรื่องความฝันและตำนานเทวดา
ที่มีอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ ทำให้คนไทยมีความเชื่อเรื่องความฝันและการทำนายฝัน
มีตำนานเล่าถึงไก่ขาวซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของพระเจ้าอาทิตย์ และเล่าถึงประวัติของเมืองละโว้
เมื่อพระเจ้าเมืองละโว้ได้ยินเสียงไก่และฝันว่าพระเจ้าอาทิตย์จะมาจับ จึงหาวิธีแก้ฝันโดยให้เทพดาไป
ฆ่าไก่ขาวตัวนี้ เมื่อแก้ฝันได้ก็จะปลอดภัยจากศัตรู

1.5) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

สิ่งศักดิ์สิทธิ์คือสิ่งที่มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่ดลบันดาลสิ่งที่มีมนุษย์ต้องการ
หรือเป็นเครื่องช่วยขจัดสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาออกไป สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีทั้งสิ่งของและสัตว์ คนไทยมีความ
เชื่อเรื่องพญานาคว่า มีความศักดิ์สิทธิ์นำมาใช้เล่าเรื่องราวการก่อสร้างตัวของคนไทยและยังแสดง
ให้เห็นว่าคนไทยรับวัฒนธรรมจากหลายแหล่งผสมผสานกับความเชื่อที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น
ซึ่งแสดงว่ากลุ่มคนของไทยมีเผ่าพันธุ์หลากหลาย ทิวอธิบายไว้ในปิ่นกษัตริย์ปิมาโรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บางพวกบางเหล่าก็นับถือพญานาคว่าเป็นบรรพบุรุษและบรรพสตรี
ของตน แม้ในประวัติของขุนเจืองธรรมิกราชก็กล่าวว่า เมื่อเข้าไปขอของ
วิเศษกับปู่ตายายในถ้ำ ก็เห็นงูหลวงตัวใหญ่ มีเกร็ดอันเลื่อมเหลืองดั่ง
ทอง ก็ขอเอาของวิเศษนั้นมา แสดงว่าปู่ตายายเป็นงูใหญ่ ในหนังสืออุ
รังคธาตุกล่าวว่า ชื่อเมืองศรีสัตตนาคนักมาจากนาคตัวหนึ่ง มี 3 หัว และว่า
เมืองจันทบุรีศรีสัตตนาคนักเป็นเมืองพญานาค

(ส.พลาายน้อย. 2547 : 84)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องนาคซึ่งเป็นตัวแทนของปิ่นกษัตริย์
ปิมาโรงของกลุ่มคนไทยในภาคเหนือ มีตำนานประวัติของชนกลุ่มล้านนา เชื่อว่ามีบรรพบุรุษและ
บรรพสตรีเป็นนาคหรืองูใหญ่ ส่วนคนไทยในลาวหรือเมืองเวียงจันทร์ก็มีตำนานอุรังคธาตุที่เล่า
ประวัติที่มาของชื่อเมืองเกี่ยวกับนาคที่มี 3 หัว ซึ่งตรงกับความเชื่อการเรียกชื่อเมืองของจันทบุรีใน
แถบตะวันออกและยังเป็นความเชื่อที่มีเรื่องเล่าเป็นตำนานตามจินตนาการของคนในสมัยโบราณ
โดยสอดคล้องกันภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสิ่งที่มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อเรื่อง
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เชื่อว่ามีเทพเจ้าประจำศาล ซึ่งมีลิงเป็นบริวารของเทพเจ้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในจังหวัดลพบุรี ศาลพระกาฬหรือที่เรียกกันตามภาษาชาวบ้านว่า เจ้าพ่อศาลสูง เพราะเป็นศาลที่ตั้งอยู่บนเนินสูง ที่ศาลนี้มีสิ่งมาอาศัยอยู่มาก แต่ก่อนนี้มีมากกว่าปัจจุบันหลายเท่า เพราะพื้นที่บริเวณนั้นเป็นป่ารก เรื่องที่มีสิ่งมาอาศัยอยู่มากมายนั้นเป็นเพราะมีคนไปกราบไหว้บูชาแก่นที่ศาลนี้ มาก...คนเกิดเชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นบริวารของพระนารายณ์หรือเจ้าพ่อพระกาฬที่ สถิตอยู่บนศาลนั้น ก็เลยพลอยนับถือสิ่งว่าเป็นบริวารของเจ้าพ่อ และเป็น ลูกหลานของหนุมาน ไม่มีใครกล้าไปรังแกถึงแม้ว่าบางครั้งสิ่งจะมาฉก ฉวยเอาอะไร ๆ ไปก็ต้องปล่อยให้

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 151-152)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยจะมีความเชื่อเรื่องพระนารายณ์ในภาค ของพระกาฬหรือเทพเจ้าแห่งความตาย และหนุมานคนไทยเชื่อว่าเป็นบริวารของพระนารายณ์ อวตารหรือพระรามตามเนื้อเรื่องในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ การยอมรับว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวนี้ เป็นความเชื่อไสยศาสตร์ ตามที่เล่าว่าสิ่งอาศัยอยู่ที่ศาลพระกาฬ จังหวัดลพบุรี และเป็นความเชื่อ เกี่ยวกับเทพเจ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาพราหมณ์ ที่สัมพันธ์กับปีนักษัตรปีวอก คนไทยในท้องถิ่นก็มีความเชื่อและมีพิธีกรรมเช่นไหว้บูชาเทพเจ้า รวมถึงยังมีความเชื่อและยอมรับว่าสิ่งที่เป็นสัตว์พิเศษ เพราะเป็นบริวารของเทพเจ้า คนไทยก็ไม่กล้ารังแกสิ่งในบริเวณศาลเทพเจ้า

1.6) ความเชื่อไสยศาสตร์

คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่มีสัมพันธ์กับปีนักษัตรปีชงในทางไสยศาสตร์เชื่อว่า อวัยวะของสิ่งมีชีวิตทั้งการรักษาโรคและการป้องกันอันตราย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตามความเชื่อของไทยก็นิยมเอาหนังเสือโดยเฉพาะหนังหน้าผากมา ทำเป็นตะกรุด เอาเขี้ยวเสือกวางมาแกะเป็นตัวเสื่อ ปลูกเสกเป็นเครื่องราง ของขลัง ก็นับว่าสิ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับมนุษย์อยู่มากทีเดียว

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 58)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ว่า อวัยวะของ เสือนำมาใช้ทำยา และนำอวัยวะส่วนที่แข็ง เช่น กระโหลกส่วนที่เป็นหน้าผากและเขี้ยว มาทำ เครื่องรางของขลัง ใช้ป้องกันตัว เป็นเครื่องรางที่นิยมยกย่องว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ใช้ป้องกันภัยอันตราย ได้

นอกจากนี้ คนไทยมีวิธีการที่ทำให้รู้สึกปลอดภัย สบายใจหรือมีจิตใจมั่นคง ตามความเชื่อทางไสยศาสตร์เพื่อป้องกันอันตรายจากงู ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การป้องกันงูกัดของไทยเราเคยเชื่อกันว่าถ้าสักตัวเมฆาะงอคือขง (ซึ่งบางทีก็เรียกว่า คางคกอยู่คง) แล้วงูก็จะไม่กัดหรือทำอะไรไม่ได้ บาง

อาจารย์ก็ทำเชือกคาดเอว พวกขวานน้ำมีอาคมกันงูอยู่บ่หนึ่ง ซึ่งเข้าใจว่าจะได้ไปจากขวามลายูเพราะเป็นภาษามลายู คาถานั้นมีดังนี้ “ฮันตุ เมระฮ์ มาตา คัตรูตาตั้งตฺรนะปีชา” แปลว่า “ผีตาแดงคัตรูได้มาแล้ว ให้พิษเลื่อมลง”

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 110)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ ที่สัมพันธ์กับปีนักษัตรปีมะเส็งคือ การใช้ไสยศาสตร์มาป้องกันงูกัด ใช้การสักร่างกาย การใช้คาถา ซึ่งเป็นความเชื่อที่ได้รับมาจากมลายู

คนไทยยังมีความเชื่อไสยศาสตร์เกี่ยวกับผีหรือวิญญาณ จึงมีพิธีเข้าทรงสิงลม เป็นพิธีกรรมที่คลี่คลายมาจากการละเล่นที่นิยมเล่นในเทศกาลงานประเพณีสงกรานต์ ดังตัวอย่างที่กล่าวไว้ในปีนักษัตรวอกต่อไปนี้

เรื่องการทรงเจ้าเข้าผีที่ชาวไทยในชนบทนิยมเล่นในเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งเรียกกันว่า เข้าสิงลม การเข้าสิงลมนี้ต้องใช้ผู้ชายให้นั่งบนครก จูตฐูปเชิญเจ้า แล้วมีลูกคู่ร้องเพลงเคาะไม้โปรกเปรกเป็นจังหวะ...ร้องเพลงไปกลับมาจนกว่าคนทรงจะมีอาการตัวสั่น แสดงว่าเจ้าเข้า ก่อนจะเข้าทรงนั้นต้องเอาเชือกผูกเอวคนทรงถือไว้ เพราะเกรงว่าคนทรงจะแสดงอภินิหารขึ้นต้นไม้เหมือนอย่างลิง เล่ากันว่าเคยมีคนทรงขึ้นต้นไม้ไผ่ไปก็มีพอเจ้าออกแล้วลงไม่ได้ ต้องเอาบันไดไปพาดรับลงมา

(ส.พลาญน้อย 2547 : 162)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณต่าง ๆ ของคนไทยสัมพันธ์กับปีนักษัตรปีวอก เกิดพิธีเข้าทรงและนิยมเล่นสนุกสนานในเทศกาลสงกรานต์ เพราะเชื่อว่า เมื่อวิญญาณสิงเข้ามาอยู่ในร่างมนุษย์ แล้วคนนั้นจะแสดงกิริยาอาการเหมือนลิง คนที่ร่วมเล่นก็จะสนุกสนานกับการแสดงออกอย่างลิงที่ไม่อยู่นิ่ง จึงสนุกที่จะเอาเชือกผูกเอวไว้ ไม่ให้คนที่ถูกเข้าทรงปีนป่ายขึ้นต้นไม้

ความเชื่อของคนไทยยังสะท้อนผ่านการนำไถ่ปีนักษัตรปีระกามาใช้ในพิธีตัดสิ้นความผิดถูกที่มีมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ ด้วยการดำน้ำ ดังต่อไปนี้

...ตามประเพณีไทยมีไถ่เข้าไปเกี่ยวข้องกับอยู่ด้วยเสมอ อย่างเช่นในพิธีพิสูจน์ดำน้ำในสมัยโบราณ ก็มีการชนไถ่กันเสียก่อน ดังปรากฏในหนังสือขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างเป็นความกับพระไวยและสมเด็จพระพันวษาทรงชำระความ ตรัสสั่งให้ดำน้ำพิสูจน์ ก่อนจะดำน้ำนั้นเขาก็ให้ “ชำระตัวสระหัวทั้งสองคนชนไถ่แล้วก็ลงในคงคา” ...การพิสูจน์ดำน้ำในสมัยโบราณ..ใน

หนังสือประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อแรกจะพิสูจนนั้น ให้
 ตระลาการคุมลูกความไปซื้อไก่แห่งเดียวกัน และซื้อขี้ผึ้ง ค้ายดิบ ผักลัมป่อย
 ผลมะกรูด หม้อข้าวใหม่ หม้อแกงใหม่ ผ้านุ่ง ผ้าห่ม ของเหล่านี้ต้องซื้อในที่
 แห่งเดียวกัน มีเครื่องบายศรี ให้ลูกความนุ่งขาวห่มขาว ห้ามออกนอก
 สถานที่ที่กำหนดไว้ ตระลาการต้องหุงข้าวให้ลูกความกินด้วย ถ้าจะพิสูจน
 ดำน้ำก็ต้องมี “ไก่ตัวผู้รู้ชั้นประจำยามข้างละตัว ไก่บังสุกุลไหว้เทพารักษ์
 ข้างละ 2 ตัว” และของอย่างอื่นอีกมาก

(ส.พลาญน้อย 2547 : 179-180)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในความเชื่อของคนไทยไก่เป็นสัตว์ที่มีความ
 ซื่อตรง เพราะขันบอกเวลาที่ตรงกัน คุณสมบัติเช่นนี้นำมาเป็นสัญลักษณ์ในการตัดสินคดีความถูกต้อง
 ของคู่ความ ที่มีการตัดสินคดีความการชนไก่และการดำน้ำพิสูจนตัวเอง

ความเชื่อไสยศาสตร์ที่สัมพันธ์กับปีนักษัตรไก่อังสะท้อนในการเล่นชนไก่ มีการ
 พนันและการใช้พลังนอกเหนือธรรมชาติมาทำให้ชนไก่ชนะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ที่ไชยยังมีพระพุทธรูปสมัยทวาราวดีองค์หนึ่งขนาดเท่าคน
 ชาวบ้านเรียกว่าพ่อตาเขียว พระพุทธรูปองค์นี้พวกนักเลงชนไก่อันบ่ถือมาก
 ชอบบนบานให้ไก่ของตนชนะ...

ความเชื่อถือเกี่ยวกับการชนไก่อ่างพ่อตาเขียวดูจะมีทั่วไปเมื่อเกิดมี
 การพนันขันต่อกันขึ้น ต่างก็หากลวิธีที่จะเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่งด้วยเวทมนต์
 บ้าง ด้วยยาบ้าง พวกชาวเกาะบอร์เนียวเหนือ (ซาบาร์ท) นิยมเอาหินชนิด
 หนึ่งที่เรียกกันว่า ขวานฟ้า มาผูกที่เดือยไก่ตัวที่จะเอาไปชน ถือกันว่าถ้าทำ
 เช่นนั้นแล้วไก่ของตนจะชนะ โดยไก่ของตนจะเอาเดือยปักคู่ต่อสู้ เหมือน
 ขวานฟ้าที่ผ่าลงมาฉะนั้น

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 180-181)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ปีนักษัตรไก่ มีความเชื่อที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องเวทมนต์
 และยา ที่มีอำนาจดลบันดาลให้ตัวเองชนะเล่นชนไก่ เป็นความเชื่อไสยศาสตร์ที่คล้ายคลึงกับชาติอื่น ๆ
 ในเอเชียคือชาวอินโดนีเซีย ซึ่งใช้ไสยศาสตร์ที่เป็นหินที่เชื่อว่าพลังเหนือธรรมชาติมาใช้ในการเล่นชน
 ไก่เพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้

1.7) ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์

คนไทยนำมาใช้เป็นสมญานามเพื่อบอกลักษณะของคน โดยอธิบายเปรียบเทียบกับ
 ลักษณะของเสือในป็นนักษัตรชาลที่อธิบายว่า เสือเป็นตัวแทนทั้งในด้านดีและด้านร้าย เช่น ความ
 กล้าหาญ อำนาจ ความดุร้ายน่าหวาดกลัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในสมัยโบราณนิยมเอาชื่อเสือไปใช้เรียกคนที่ทำงานจู้โจมว่า “เสือป่า” ซึ่งเป็นคำที่มีใช้ในพระราชพงศาวดาร และในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้ทรงก่อตั้งกองเสือป่าขึ้นอีก นอกจากนี้ยังใช้เป็นชื่อเรียกคนดู เช่นเรียกคุณแวน เจ้าจอมในรัชกาลที่ 1 ว่าคุณเสือ พระเจ้าแผ่นดินไทยอาหมกัณิยมนิยมใช้คำว่า เสือนำหน้า เช่น เสือลำฟ้า เสือฮง เสือเย็นฟ้า เสือพาดฟ้า เป็นต้น กษัตริย์ไทยองค์หนึ่งก็มีพระนามเรียกกันว่า พระเจ้าเสือ เพราะความโหดร้ายของพระองค์ ทหารที่เก่งกล้าในการรบก็เรียกว่าทหารเสือ ภายหลังได้นำคำว่า เสือมาใช้ในทางที่ไม่ดี เช่น เรียกพวกปล้นสะดมว่า อ้ายเสือ หรือเรียกพวกเจ้าชู้หลอกหลวงผู้หญิงว่า เสือผู้หญิง เป็นต้น

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 50)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยสังเกตลักษณะของเสือ และเชื่อว่าเสือเป็นตัวแทนของอำนาจ ความดุร้าย จึงนำมาเปรียบเทียบกับคน ตั้งชื่อเป็นสมญานามของชื่อบุคคล และหน่วยงาน ที่มีฝีมือเก่งกล้าในการทำสงครามและมีความกล้าหาญหรือเป็นคนดุน่าเกรงขาม และยังใช้เป็นคำเปรียบเทียบกับที่มีความหมายแฝงในทางไม่ดี เช่น เรียกพวกปล้นสะดมว่า อ้ายเสือ และผู้ชายที่เจ้าชู้ชอบหลอกผู้หญิงว่า เสือผู้หญิง

มีคนไทยได้สังเกตลักษณะรูปร่างหน้าตาของกระต่าย นำไปเปรียบเทียบกับมนุษย์ และสร้างเป็นสำนวนภาษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

มีสำนวนไทยโบราณว่า “กระต่ายแก่แม่ปลาช่อน” แสดงว่าคนแต่ก่อนรู้ธรรมชาติของกระต่าย ว่าเมื่อแก่แล้วมีเล่ห์กลมาก ชอบใช้เปรียบเทียบกับผู้หญิงที่มีอายุมาก แล้วมีมายาเล่ห์เหลี่ยมเหมือนกระต่ายแก่

(ส.พลาญน้อย 2547 : 64)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยรู้จักสังเกตลักษณะธรรมชาติของกระต่าย และมีความเชื่อที่สัมพันธ์กับลักษณะคนและสัตว์ ดังเช่นเปรียบเทียบกับผู้หญิงที่มีอายุมากและมีเล่ห์เหลี่ยม ไม่ซื่อตรง

ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของนักษัตริย์ไทยสามารถสรุปตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของนักชัทรไทย

ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์	ปรากฏในป็นักชัทร	ความเชื่อว่า
ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ	ปีเถาะ	เพื่ออธิบายวันข้าง-ขึ้นข้างแรมของพระจันทร์
ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้าน	ปีวอก ปีมะเส็ง	ใช้อวัยวะของสัตว์มาทำยา
ความเชื่อเกี่ยวกับบรอก	ปีจอ	สุนัขเป็นบริวารของเทพเจ้าแห่งความตาย
ความเชื่อเรื่องโชคลาง	ปีมะเส็ง ปีระกา	วันนาคปัญจมีที่มีข้อห้ามโถนา เพราะเป็นช่วงเวลาที่งูสืบพันธุ์ พิธีกรรมเข้าบ้านใหม่ต้องมีไก่ คนไทยมีความเชื่อเรื่องไก่ที่สัมพันธ์กับเรื่องฝันและการทำนายฝัน
ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์	ปีมะโรง ปีวอก	คนไทยมีความเชื่อเรื่องพญานาคว่าเป็นบรรพบุรุษของตน คนไทยยังเชื่อว่ามีเทพเจ้าประจำศาล
ความเชื่อไสยศาสตร์	ปีชาล ปีมะเส็ง ปีวอก ปีระกา	คนไทยมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ โดยใช้หนังของเสือทำเป็น ตะกรุด เขี้ยว เสือกลางมาแกะเป็นตัวเสือปลุกเสกเป็นเครื่องรางของขลังการใช้ไสยศาสตร์มาป้องกันงูกัด คนไทยยังมีความเชื่อไสยศาสตร์เกี่ยวกับผีหรือวิญญาณ จึงมีพิธีเข้าทรง ลิงลม ความเชื่อของคนไทยยังสะท้อนผ่านการนำไก่ มาใช้ในพิธีตัดสินความผิด ถูกที่มีมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ
ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์	ปีชาล ปีเถาะ	คนไทยนำมาใช้เป็นสมญานามเพื่อบอกลักษณะของคน โดยอธิบายเปรียบเทียบกับลักษณะของเสือ คนไทยได้สังเกตลักษณะและชีวิตความเป็นอยู่ของกระต่าย เปรียบเทียบกับผู้หญิงที่มีอายุมากกับกระต่ายแก่

2) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา

คนไทยสมัยก่อนนับถือศาสนาพราหมณ์ และต่อมาก็มานับถือศาสนาพุทธ นักชัตรีไทยได้สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาทั้งสองศาสนา แต่ก็มีคนไทยบางกลุ่มนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งนักชัตรีบางปีของไทยก็สะท้อนถึงความเชื่อที่สัมพันธ์กับศาสนาอิสลามด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์

ว้าว เป็นสัตว์เลี้ยวตัวใหญ่ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมนุษย์ คนไทยใช้ว้าวทำงาน ดังที่มีหลักฐานบันทึกมาตั้งแต่ครั้งกรุงสมัยสุโขทัย ดังข้อความที่ปรากฏในหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 ว่า “เพื่อนจูงว้าวไปค้า ชี้นำไปขาย” ศาสนาพราหมณ์ที่มีคนไทยได้รับแนวคิดที่เป็นความเชื่อในมีความเชื่อว่าว้าวเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ตามตัวอย่างต่อไปนี้

...ว้าวเป็นสัตว์สวรรค์ พระอุมาใช้เทียมรถ คราวหนึ่งพระอิศวรชวนพระอุมาลงมาเที่ยวยังเมืองมนุษย์ โดยทรงพาหนะต่าง ๆ กัน... ขณะที่เสด็จชมเรือกสวนไร่นาอันอุดมไปด้วยพืชผลต่าง ๆ นั้นเอง โคกะวินและนิลเมฆาซึ่งเทียมรถพระอุมา ก็พากันรีนเริงหลงผักหญ้าธัญญาหาร ...และพากันกินพืชผักเหล่านั้น มิใยที่พระขันธกุมารจะเหนียวรั้งเชือกที่ผูกเขาไว้สักเท่าใด ว้าวทั้งสองนั้นก็ไมยอมหยุด พระมาตุลีและพระไพสพเห็นเช่นนั้นก็ขับเสื่อและควายเข้าชนาบข้าง นั้นแหละว้าวทั้งสองจึงได้เข้าทาง

...พระขันธกุมารจึงนำเรื่องโคทั้งสองเข้าไปกราบทูลให้พระอิศวรทรงทราบ ว่า โคกะวินและนิลเมฆาสองตัวนี้โลกอาหารเข้าไปกินพืชผักในไร่นาจะตีสูดรั้งสักเท่าใดก็หาหยุดไม่ ทำให้พืชในไร่นาเสียหาย พวกมนุษย์จะหาว่าเทวดาลงมาเที่ยวทั้งทีก็ทำให้ไร่นาเสียหาย เป็นข้อตำหนิได้

... มีเทวโองการ...โคกะวินและนิลเมฆาเป็นโคตระกูลต่ำ มีความละโมภอาหารจึงคือตึงไมยอมอยู่ในอำนาจ ตั้งแต่บัดนี้ต่อไปให้เจาะจุมกร้อยเชือกผูกเป็นตะพายเสียเหมือนอย่างควาย ...จึงมอบโคทั้งสองตัวนั้นให้แก่พระไพสพนำไปให้มนุษย์ใช้ทำนาลากเข็นต่อไป

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 35-37)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีตำนานความเชื่อตามอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ เล่าว่า ว้าวเป็นสัตว์ในสวรรค์ เป็นพาหนะของเทพเจ้าคือพระศิวะ ต่อมาพระนางอุมาชานาของพระศิวะได้เสด็จมาที่โลกมนุษย์ ว้าวได้เข้าไปกินพืชผักในไร่นา จึงถูกลงโทษให้เป็นแรงงานของมนุษย์ และถูกเจาะจุมกสนตะพายเหมือนควาย คนไทยได้รับความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ และรับตำนานที่อธิบายว่า เหตุใดคนจึงใช้ว้าวมาทำนา และเหตุที่ว้าวถูกสนตะพาย เพราะ

เป็นสัตว์ดื้อดั่งพยศ จึงถูกเอาเชือกร้อยจมูกเพื่อใช้เป็นเครื่องบังคับวัวให้ทำงาน เป็นความรู้ที่คนไทยรับมา แต่ในความจริง ไม่ได้มีอิทธิพลที่ทำให้คนไทยมีความเชื่อว่าวัวเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามอย่างอินเดีย

อย่างไรก็ตามความเชื่อว่า วัวมีความศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในพระราชพิธี ดังต่อไปนี้

เมื่อมีพิธีไหว้ครุโชนละครในรัชกาลที่ 5 ก็ปรากฏในหมายรับสั่ง กำหนดให้กรมนา นำเอามูลโคหนึ่งกระทงมาให้เจ้าหน้าที่พิธี ด้วยอะไร ๆ ในตัววัวดูจะมีประโยชน์ทั้งนั้น ในพิธีของเขาจะต้องเอาวัวเข้ามาประกอบเสมอ อย่างเช่นในพระราชพิธีจองเปรียงหรือการตามประทีปแบบพิธีพราหมณ์ยกโคหรือชักโคไฟขึ้นปลายเสา ซึ่งคำโบราณกล่าวว่าเพื่อบูชาพระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม หรือที่กล่าวข้างฝ่ายพระพุทธศาสนาที่ว่าบูชาพระบรมสารีริกธาตุพระจุฬามณีในดาวดึงส์สวรรค์ ตลอดจนบูชาพระพุทธรูปซึ่งปรากฏอยู่ ณ หาดทรายซึ่งเรียกกันว่า นัมทานที่นั่น เทียนที่ใช้จุดโคมเขาก็ต้องทาเปรียง คือ ไขข้อพระโค ซึ่งพราหมณ์นำมาถวายเสียก่อน

(ส.พลายน้อย. 2547 : 39)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของวัวมีความสัมพันธ์กับพระราชพิธีในสมัยก่อน เพราะมีพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธี ก็จะเชื่อว่าวัวเป็นพาหนะของพระอิศวรจึงนำสิ่งต่าง ๆ ของวัวมาใช้ในการประกอบพิธีกรรม ได้แก่ พิธีไหว้ครุ พระราชพิธีจองเปรียงหรือตามประทีป ต่อมาปรับความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ให้สอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนาพุทธคือพระราชพิธีตามประทีปปรับเปลี่ยนจนกลายมาเป็นประเพณีลอยกระทง จากการบูชาเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์มาเป็นการบูชารอยพระพุทธรูป เป็นการผสมผสานความเชื่อของศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ของคนไทยและสืบทอดเป็นความรู้และการกระทำที่เป็นประเพณีที่ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ปิ่นกษัตริย์อธิบายด้วยว่า คนไทยได้รับความเชื่อจากอินเดียจึงไม่บริโภคนเนื้อวัว เพราะถือว่าเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เป็นพาหนะของเทพเจ้าผู้เป็นใหญ่คือพระอิศวร การกินและฆ่าวัวถือว่าเป็นบาปหนัก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในอินเดียสมัยโบราณนับถือวัวมาก พวกฮินดูก็เลี้ยงวัวไว้กินนมเท่านั้น เนื้อเขาไม่กินและไม่ฆ่าโค ถือเป็นบาปอันหนัก เพราะโคเป็นพาหนะของพระผู้เป็นเจ้า เป็นสัตว์อันประเสริฐ ในอัฐมงคลที่พราหมณ์นำมาให้ไทยใช้ก็มีโคศุภราชอยู่ด้วย โคศุภราชหรืออุศุภราชนี้นามว่า นนทิ เป็นเทวดาองค์หนึ่ง นับถือกันว่าเป็นเจ้าแห่งสัตว์สี่เท้าทั้งปวง ตามปกติมีรูปเป็นภูตหรือมนุษย์ที่มีเศียรเป็นโค มีวิมานอยู่ ณ เขาไกรลาส เวลาพระ

อิศวรจะเสด็จไปไหน พระนนทีกี่จะกลับกลายร่างเป็นโคให้ทรง ด้วยเหตุนี้
พวกฮินดูเขาจึงบูชาพระนนทีกี่มีรูปเป็นโค

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 38)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่า คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับวัวว่าเป็นสัตว์
ศักดิ์สิทธิ์ เพราะรับมาจากศาสนาพราหมณ์ที่มีความเชื่อว่า วัวเป็นเจ้าของสัตว์สี่เท้าทั้งปวง เป็นสัตว์
เทวดาและเป็นพาหนะของพระเป็นเจ้าของผู้ยิ่งใหญ่คือพระอิศวร

ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ที่อธิบายไว้ในปิ่นกษัตริย์มีปีมะเส็ง เนื่องจากงูมักจะ
เข้ามาอยู่ตามบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความเดือดร้อน และเชื่อว่างูมีฤทธิ์ทำอันตราย จึงมีการอธิบาย
พิธีกรรมบูชา ตามความเชื่อที่มีที่ประวัติเริ่มมาจากพิธีของหญิงมีครรภ์ ที่ชอบให้ตั้งตัวอย่างต่อไปนี้

การที่บูชามนสาเทวีในเดือนกรกฎาคม ซึ่งเป็นเดือนเริ่มต้นฤดูฝน ก็มี
เค้าเงื่อนชอบกล เพราะในฤดูฝนนั้นพื้นดินแฉะพวกงูจะเลื้อยพันพาดเต็ม
ไปหมด พวกมนุษย์คงจะนึกกลัวขึ้นมา จึงทำพิธีบูชามนสาเทวีเพื่อให้กำขับ
กำขาพวกงูไม่ให้ทำร้ายพวกตน ต้นตำนานการบูชานี้เชื่อว่าเกิดจากหญิง
ท้องแก่คนหนึ่งที่ชอบเลี้ยงอาหารแก่พวกงูต่าง ๆ จนมนสาเทวีโปรด ทาง
ไทยเราก็เคยถือกันว่าสตรีมีครรภ์พวกงูจะไม่ทำร้าย

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 102)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยได้ศึกษาความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง
ปีมะเส็งเป็นการทำพิธีบูชาของชาวอินเดีย และได้รับอิทธิพลความเชื่อจากต้นกำเนิดพิธีกรรมบูชาใน
เดือนกรกฎาคม โดยเชื่อว่างูจะไม่ทำอันตรายหญิงมีครรภ์

ม้าเป็นสัตว์ที่สง่างาม มีความปราดเปรียวว่องไว มนุษย์ใช้เป็นพาหนะ ใช้ในการรบ
และการแข่งขันกีฬา ความเชื่อของไทยที่เกี่ยวกับปิ่นกษัตริย์มะเมีย - ม้า ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย
ตั้งตัวอย่างที่กล่าวถึงเหตุที่ม้าเป็นพาหนะของมนุษย์ ดังที่กล่าวว่า

ตามตำนานกล่าวว่า แต่ก่อนนั้นม้าทั้ง 4 ตะกุ่มนี้เหาะได้คราวหนึ่งม้า
ทั้ง 4 นี้ได้บุกกรุกเข้าไปในสวนของพระอิศวร เพื่อเข้าไปหานางม้าอัศวราช 2
ตัวที่พระพายได้ถวายพระอุมาไว้ใช้เทียมรถ ม้าทั้ง 4 ได้กินหญ้าและพืชพันธุ์
ต่าง ๆ ในสวนนั้นอย่างเพลิดเพลิน อสุรนนทกาลผู้เฝ้าสวนเห็นเช่นนั้น ก็
ลำแดงอานุภาพทำให้กายใหญ่ เข้ารวบรัดจับม้าทั้ง 4 ไว้ได้ แล้วนำไปถวาย
พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า กล่าวโทษที่ม้าทั้ง 4 มาทำลายเหยียบย่ำสวนจนยับเยินไป
หมด

พระอิศวรจึงมีเทวโองการสั่งให้อสุรนนทกาลตัดเอ็นเหาะที่เท้าม้าทั้ง
4 นั้นเสีย อย่าให้ม้าเหาะเหินดินอากาศได้สลับไป และให้เอาเหล็กบิดเป็น

เกลียวมีห่วงใ้วงกระวินข้างหนึ่งปลายขดเป็นข้อ มีขนาดยาวสี่นิ้วสองอัน เอาข้อเกี่ยวกันให้มัน แล้วเอาเชือกถักเป็นขลุ่ยผูกกับห่วงกระวินทั้งสอง เหล็กนั้นผ่าปากม้าให้คาบ ขลุ่ยนั้นสวมศีรษะม้าครอบหู แล้วเอาเชือกผูก ขลุ่ยข้างขวาอ้อมใต้คางมาผูกขลุ่ยข้างซ้าย เรียกว่า รัศคางบังเหียน ม้าจะ บริโภคอันใดให้ลำบาก แล้วเอาเชือกยาว 4 คอกผูกกระหว่างกระวินทั้งสอง ชักซ้ายไปขวา ชักสองสายให้ยื่นนิ่งอยู่ แล้วให้เอากระดูกตะโพกกันกระปือ ตาย วางครอบลงบนหลังม้าเรียกว่า อาน เอาเชือกผูกอ้อมรัดอานไว้กับอก เรียกว่า รัดอก เชือกสายหนึ่งอ้อมคอยผูกไว้กับหัวอานทั้งสองเรียกว่า รัง หน้า เชือกสายหนึ่งอ้อมโคนหางมาผูกท้ายอานทั้งสองเรียกว่า รังท้าย เชือก สายหนึ่งที่ผูกกระวินขลุ่ยทั้งสอง สอดมาหว่างเท้าหน้ามาผูกที่สายรัดอกเร ยกว่า สายง่อง

ครั้นแต่งเครื่องประจานเสร็จแล้ว พระอิศวรให้พาม้าเดินตระเวนรอบ สวน 3 รอบ ประกาศให้สัตว์ทั้งหลายอย่าได้เอาเหยียงอย่างแล้วให้เอาไป ปล่อยังโลกมนุษย์ และตั้งแต่นั้นมาม้าก็เป็นพาหนะของมนุษย์ได้ใช้สืบมา จนทุกวันนี้

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 118)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยได้รับความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์ที่เชื่อ ว่า ม้าเป็นสัตว์สวรรค์ แต่ทำผิดเข้าไปกินหญ้าและพืชพันธุ์ต่าง ๆ ในสวนของพระอิศวรจนเสียหาย จึง ถูกพระอิศวรลงโทษ ถูกผูกเครื่องบังคับและให้ลงมาอยู่ในโลกเป็นพาหนะของมนุษย์ ทำให้คนไทยมี ความเชื่อและมีความเข้าใจถึงเหตุที่ม้าเป็นพาหนะของมนุษย์และถูกใส่เครื่องบังคับต่าง ๆ ดังที่เห็นอยู่ ในปัจจุบัน

ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์แพะเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อเรื่องเทวดาคือพระอินทร์ และ ประเพณีของคนไทยมุสลิม ซึ่งนำแพะมาใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สิบสองนักษัตรไทยใช้แพะเป็นสัญลักษณ์ อินเดียจะใช้เป็นแกะ ไทยไม่ นิยมเลี้ยงแพะ ตำนานที่มีจะเป็นตำนานของอินเดีย เรื่องเทวดาซุกซนซึ่ง เป็นผลให้แกะต้องเดือดร้อนอยู่เรื่องหนึ่งคือ พระอินทร์แปลงกายเป็นพระโค ดมแอบไปนอนกับนางอหฺลยา พระโคดมรู้เรื่องจึงสาปให้มีรูปโยนีเต็มตัว และบันดาลให้ของดีประจำตัวพระอินทร์หลุดหายไปด้วย ต้องอ้อนวอนให้ พระบิดาทอนสิ่งศักดิ์แก่ผู้ที่มีคนเอามาถวาย มาติดให้พระอินทร์แทนของเดิม

ที่หายไป เขาว่าการกระทำครั้งนี้ได้กลายเป็นต้นบัญญัติว่า ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดจะ
ทำปุปพเปตพลีก็ให้ใช้แกะตอน

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 137-138)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยมีความเชื่อเรื่องแพะที่เกี่ยวข้องกับนิทาน
ของอินเดีย เป็นเรื่องทีอธิบายว่าเหตุใดพระอินทร์จึงมีตาจำนวนมากมายถึงพันตา สืบเนื่องมาจากพระ
อินทร์แปลงตัวไปนอนกับลูกสาวของฤาษีแล้วถูกจับได้ นอกจากนี้ยังอธิบายเหตุผลที่นำแกะมาใช้ใน
พิธีกรรมเช่นสังเวไนพิธีเผาศพที่ลูกชายจะทำพิธีบูชาโดยใช้สัตว์แกะตอน มาเป็นเครื่องสังเวไน
พิธีกรรม

คติความเชื่อเรื่องแพะยังปรากฏในตำนานพระทักษะซึ่งมีศัรษะเป็นแพะ ตามตำนาน
ของศาสนาพราหมณ์ที่กล่าวว่า

เดิมพระทักษะก็เป็นเทวดาหน้าตางดงามเหมือนเทวดาทั่ว ๆ ไป คราว
หนึ่งจัดงานใหญ่เชิญเทวดาไปชุมนุมกันหมด เว้นแต่พระอิศวรเท่านั้นที่ไม่ได้
รับเชิญ นางสติโกรธพ้อมากไปต่อว่า พระทักษะกลับกล่าวสบประมาทพระ
อิศวรที่ชอบแต่งพระองค์ปอน ๆ ไม่สมกับเป็นเทวดา คบหาแต่พวกปีศาจ
นอนตามป่าช้า นางสติน้อยใจเลยกลั่นใจตาย พระอิศวรพอทราบเรื่องก็กริ้ว
คว่ำธนูยิงพระทักษะเศียรขาด พวกเทวดาที่อยู่ข้างเคียงก็พลอยบาดเจ็บไป
ด้วย เทวดาผู้ใหญ่เห็นเหตุการณ์ร้ายแรงเช่นนั้นก็ช่วยกันทูลขอโทษจนพระ
อิศวรหายพิโรธ ประทานพรให้เทวดาที่บาดเจ็บกลับไปเป็นปกติ ส่วนพระ
ทักษะนั้นให้อาหิวแพะมาต่อเพื่อเป็นการประจานว่าพระทักษะโง่เขลา
เหมือนแพะ

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 138)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยรับความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์
เป็นความรู้จากนิทานอินเดียที่อธิบายถึงเหตุที่พระทักษะมีศัรษะเป็นแพะ เป็นเรื่องราวเล่าว่าพระ
ทักษะไม่เคารพพระอิศวรเพราะมีความคิดว่าทำตัวไม่สมฐานะเป็นเทวดาชั้นสูง ทำให้ลูกสาวอับอายที่
พ้อมไม่ให้เกียรติพระอิศวร จึงกลั่นใจตาย พระอิศวรโกรธจึงยิงธนูลงโทษพระทักษะ ในที่สุดเทวดาชั้น
ผู้ใหญ่มาร้องให้พระอิศวรยกโทษ แต่ก็ต้องเอาหิวแพะมาต่อแทน เป็นการประจานว่าผู้ที่ไม่เคารพ
พระเป็นเจ้าเป็นคนโง่เขลาเหมือนแพะ

การรับวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย ตามวรรณคดีอินเดีย
เรื่อง รามายณะตั้งแต่สมัยโบราณ คนไทยรับมาแต่งเป็นวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ และยกย่องหนุมาน
ที่เป็นลิงที่มีพลังมหาศาล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตามรามเกียรติ์ของไทยกล่าวว่า หนุมานเกิดปีชาล วันอังคาร เดือนสาม แต่ทางอินเดียว่าเกิดวันเพ็ญ เดือนจัตรา (มีนาคม - เมษายน) ... การบูชาตามปกติก็ใช้มะพร้าวอ่อน ถ้าเป็นดอกไม้ก็ควรเป็นดอกกรัก ทำเป็นพวงมาลัยคล้องคอ เพราะหนุมานสวมพวงมาลัยดอกกรัก... อิทธิพลของหนุมานยังหลงเหลืออยู่ในเมืองไทยหลายอย่าง เช่น หินเขี้ยวหนุมาน ด้านหนุมาน ว่านหนุมาน ว่านชนิดนี้ใบคล้ายใบตำลึงแต่ใหญ่กว่าสีเขียวครึ่งแดง ท้องใบเป็นขน หัวคล้ายหัวลิง ดอกสีแดงเป็นพวง นิยมเอาหัวมาแกะเสกคาถาติดตัวไว้ป้องกันภัยและเป็นเสน่ห์ ในปัจจุบันนี้ดูเหมือนจะมีหนุมานหลายชนิด เช่น หนุมานประสานกาย หนุมานนั่งแท่น ในพวกเครื่องรางของขลังก็นิยมแกะเป็นรูปหนุมาน เขียนยันต์รูปหนุมานกันอยู่มาก

(ส.พลายน้อย. 2547 : 161)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีของอินเดียที่มีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าคือ พระนารายณ์และบริวารที่เป็นลิง คนไทยรู้จักหนุมานเป็นอย่างดีว่าหนุมานเป็นลิงที่มีพลังและเก่งกล้าสามารถมาก คนไทยมีความเชื่อและยกย่องหนุมาน นำมาสร้างเป็นรูปปั้นและใช้เป็นชื่อพืชสมุนไพรที่รักษาโรค รวมทั้งสิ่งของในธรรมชาติ และทำเครื่องรางของขลังสำหรับสร้างเสน่ห์ให้คนชอบและใช้สำหรับป้องกันภัยอันตราย

คนไทยยอมรับว่าสุนัขเป็นสัตว์ที่ใกล้ชิดกับมนุษย์และเป็นสัตว์ที่ซื่อสัตย์ สะท้อนผ่านการรับความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในหนังสือ มธฺรสุวาทินิมมพู ได้เล่าถึงมารุตพราหมณ์ว่า หลังจากเสร็จธุระที่เมืองตักกิลิลาแล้ว ก็เดินทางกลับบ้าน ขณะที่เดินทางมานั้นก็พบสุนัขตัวหนึ่งเป็นโรคเรื้อน นอนอยู่ที่ศาลาข้างทาง มารุตพราหมณ์นึกเวทนาสงสาร จึงผลมยาให้สุนัขนั้นดื่มกิน โรคก็หายเป็นปกติสุข สุนัขคิดถึงคุณของมารุตพราหมณ์ จึงเดินตามมาอยู่ที่บ้านด้วย

ต่อมามารุตพราหมณ์นึกเบื่อหน่ายในชีวิตครองเรือน เห็นชีวิตเต็มไปด้วยความทุกข์ จึงละเพศฆราวาสออกบวชเป็นฤๅษี ทำให้นางพราหมณ์ผู้ภรรยาไม่พอใจแค้นเป็นอันมาก ถือว่าไม่รักจริงมาทิ้งขว้างกันเล่น แต่ก็คิดมานะไม่เสียใจหาสามีใหม่ได้ภายในครึ่งเดือน แล้วมีใจอาฆาตยุให้สามีใหม่ฆ่าฤๅษี สามีก็รับปากจะไปฆ่าให้

ขณะที่สองคนผัวเมียปรึกษากันจะฆ่าฤๅษีนั้น สุนัขได้ยินโดยตลอด เมื่อเห็นพราหมณ์สามีใหม่คว้าธนูออกจากบ้านไปก็เดินตามไปด้วย พราหมณ์ไปปักอกอยู่ที่อาศรมของฤๅษี เพราะตอนนั้นฤๅษีออกไปหาผลไม้ พอ

เห็นพราหมณ์เปลอ สุนัขก็กัดสายธนูให้ขาด พราหมณ์ก็ต่อใหม่ สุนัขก็คอย
หาโอกาสกัดอีก เมื่อพราหมณ์แลเห็นฤๅษีเดินกลับมาที่คว่ำธนูเดินไปจะยิงฤๅษี
สุนัขก็กระโจนเข้ากัดขาพราหมณ์ล้มลง ไม่ยอมให้ลุกขึ้น ทำร้ายฤๅษี แล้ว
เห่าเตือนฤๅษีให้รู้ตัว

(ส.พลาายน้อย. 2547 : 191)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อที่เกี่ยวกับความเชื่อสัจธรรมที่เป็นคุณสมบัติ
ของสุนัข สอดคล้องกับคัมภีร์ในศาสนาพราหมณ์ ที่เล่าเรื่องราวของสุนัขที่กตัญญู มีความเชื่อสัจธรรม
และจะช่วยป้องกันภัยให้เจ้าของด้วย

2.2) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ

หนูเป็นสัตว์ที่มีอยู่เกือบทุกบ้านและทุกชุมชนตั้งแต่สมัยโบราณ หนูเป็นสัตว์ที่ชอบ
ทำลายสิ่งของในบ้าน และยังนำเชื้อโรคแพร่ระบาดในหมู่คน คนไทยมีความเชื่อโดยมีบันทึกเรื่องราว
ปรากฏเป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ดังนี้

ตำราหนูกัดผ้าจะมีที่มาอย่างไรยังค้นไม่พบ แต่เข้าใจว่าจะได้แบบอย่าง
มาจากพราหมณ์ เพราะในอินเดียเองก็มีผู้ถืออย่างนี้มาแต่โบราณ และเข้าใจ
ว่าทางพุทธศาสนาเห็นจะไม่ถือเท่าไรนัก... พระพุทธองค์จึงตรัสว่า “
พราหมณ์ เราเชื่อว่าเป็นบรรพชิต ผ้าที่เขาทิ้งหรือที่ตกอยู่ในป่าช้าผิติดที่
กลางถนน ที่กองฝุ่นฝอย ที่ท่าอาบน้ำ ที่หนทางใหญ่ ในที่เช่นนี้ย่อมสมควร
แก่เรา”... จากเรื่องและตำราต่าง ๆ ดังกล่าวมาข้างต้นนั้นพอสรุปได้ว่า
ในทางพระพุทธศาสนาไม่ถือเรื่องเหล่านี้มาเป็นอารมณ์ ฉะนั้น ความเชื่อถือ
เรื่องหนูกัดผ้า หนูร้อง ก็คงจะได้รับแบบอย่างมาจากพราหมณ์อย่างแน่นอน

(ส.พลาายน้อย. 2547 : 22-25)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องหนูซึ่งเป็นนักฆตรปีแรกของไทย
มีเรื่องราวที่เกี่ยวกับความเชื่อศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ เนื่องจากหนูเป็นสัตว์ที่ชอบกัดแทะ
ข้าวของในบ้านเสียหาย คนไทยสมัยก่อนจึงมีความเชื่อว่า ผ้าที่หนูกัดเป็นของไม่ดีจึงไม่ใช่ ต้องเอาไป
ทิ้ง ในทางพุทธศาสนา ตามพระวินัยพระภิกษุจะใช้ผ้าที่ทิ้งซึ่งน่าจะรวมถึงผ้าที่ถูกหนูกัด มาตัดเย็บเป็น
จีวร จึงไม่มีความเชื่อทำนองเดียวกับศาสนาพราหมณ์ แสดงว่าพุทธศาสนาไม่รังเกียจผ้าที่หนูกัด เป็น
ความเชื่อที่แตกต่างกันระหว่างศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ

นอกจากนี้ หนูยังเป็นอาหารของแมว และคนไทยเหนือก็กินหนูเป็นอาหารด้วย
มีเรื่องราวที่สะท้อนผ่านเรื่องชาดกในพุทธศาสนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในชาดกโบราณมีเรื่องเล่าถึงเศรษฐีคนหนึ่งซึ่งเดิมยากจนแต่ตั้งตัวได้
จากซากหนู คือเก็บหนูดายไปขายให้คนเลี้ยงแมว แล้วเอาเงินนั้นไป

ประกอบการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ จนเขยิบเป็นพ่อค้าใหญ่ นี่ก็แสดงว่าในอดีต
ก็ใช้หนูเป็นอาหารแมว นอกจากแมวจะกินหนูแล้ว ต่อมาหนูตัวโต ๆ ที่อยู่
ตามท้องไร่ท้องนากลายเป็นอาหารของคนด้วย เช่น พวกเมารีกก็จับหนูนากิน
เป็นอาหาร พวกชาวนาตามชนบทของเราบางแห่งก็จับหนูนามาอย่างกิน เขา
ว่าหนูลานี้ไม่สกปรก เพราะกินข้าวเปลือก

(ส.พลาายน้อย. 2547 : 25)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า นิทานชาดกทางพุทธศาสนาได้เล่าเรื่องของหนูว่า
เป็นอาหารของแมว คนที่ขยันทำมาหากินก็สามารถเอาหนูตายมาขายจนตั้งตัวเป็นเศรษฐีได้ หนูมี
ความสำคัญเพิ่มขึ้น หนูที่อยู่ตามท้องไร่ท้องนาได้กลายเป็นอาหารของมนุษย์ เป็นอาหารที่หาได้ง่าย
และเป็นเนื้อสัตว์ที่มีรสชาติอร่อยและมีประโยชน์เช่นเดียวกับสัตว์อื่น ๆ ที่นำมาทำเป็นอาหาร

ความเชื่อเกี่ยวกับเสื่อยังสัมพันธ์กับการนับถือศาสนาพุทธ มีข้อกำหนดเป็นวินัยสงฆ์
ว่า ห้ามพระภิกษุฉันเนื้อเสื่อ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พระพุทธบัญญัติที่ทรงห้ามภิกษุฉันเนื้อราชสีห์, เสือโคร่ง, เสือเหลือง,
หมี และเสือดาวนั้น ก็เนื่องจากพวกพรานที่ฆ่าสัตว์ดังกล่าวแล้ว ก็เอามา
บริโภคและถวายแก่ภิกษุที่มาบิณฑบาต ภิกษุที่ฉันเนื้อเนื้อราชสีห์, เนื้อเสื่อ
โคร่ง, เนื้อเสื่อเหลือง, เนื้อหมี และเนื้อเสือดาวต่างก็อยู่ในป่า จึงถูกสัตว์ต่าง
ๆ ดังกล่าวซึ่งได้กลืนเนื้อพวกของตนจากภิกษุ ฆ่าพวกภิกษุเหล่านั้นเสีย
พระพุทธเจ้าทรงเห็นภัยที่เกิดกับภิกษุจึงทรงบัญญัติห้ามการฉันเนื้อสัตว์
เหล่านั้น

(ส.พลาายน้อย. 2547 : 52)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเสื่อ มีข้อกำหนดพระพุทธเจ้าไม่ให้
บริโภคเสื่อ เพราะเสื่อเป็นสัตว์ที่มีกลิ่นสาบรุนแรง ถ้าบริโภคเสื่อจะทำให้มีกลิ่นตัวของเสื่อ พระภิกษุที่
เดินทางอยู่ในป่าหรือไปจุดงค์ ซึ่งฉันเนื้อสัตว์ที่นายพรานล่ามาถวาย อาจจะมีเนื้อเสื่ออยู่ด้วย ก็จะเป็น
อันตรายได้ จึงกำหนดเป็นข้อกำหนดที่พระพุทธเจ้าบัญญัติในพระไตรปิฎก ห้ามพระภิกษุฉันเนื้อสัตว์
เพราะจะมีกลิ่นตัวเป็นกลิ่นของสัตว์นั้น ๆ อาจจะถูกสัตว์ป่าอื่น ๆ ทำอันตรายถึงมรณภาพได้

นิทานชาดกในพุทธศาสนาสะท้อนความเชื่อศาสนาพุทธ กล่าวไว้ในปันทักษัตร
กระต่าย อธิบายว่าเหตุที่มีรูปกระต่ายอยู่ในพระจันทร์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่องนิทานชาดกมีเรื่องกล่าวถึงเหตุที่มีรูปกระต่ายอยู่ในดวงจันทร์
เรื่องมีดังต่อไปนี้ ณ ป่าใหญ่แห่งหนึ่ง ซึ่งอุดมไปด้วยหญ้า และไม้ดอกไม้ผล
นานาชนิด กระต่ายโพธิสัตว์ได้พำนักอยู่ ณ ที่นี้อย่างเป็นสุข ไม่มีศัตรูทั้งสัตว์
เล็กและสัตว์ใหญ่ เพราะกระต่ายบำเพ็ญตนตั้งมุนี กินแต่ใบหญ้าเป็นอาหาร

มีวาจาและใจที่เต็มไปด้วยไมตรีจิต แม้สัตว์ที่เป็นพาลก็กลายมาเป็นมิตร แต่ที่สนิทชิดชอบกันมากก็มีมาก 1 วานร 1 และสุนัขใน 1 (ในนิบาตชาดกเป็นสุนัขจิ้งจอก) สัตว์ทั้งสี่ล้วนแต่มีความเมตตากรุณาแก่สัตว์ทั้งหลาย ปราศจากความโลภ รักษาศีลเคร่งครัด

... ความคิดของกระต่ายได้ทำให้พระอินทร์ร้อนพระทัย ใครจะทดสอบว่ากระต่ายจะทำจริงหรือไม่ จึงจำแลงเป็นพราหมณ์เดินเอดครวญแสดงอาการทวิโทยมายังสถานที่ที่สัตว์ทั้ง 4 อาศัยอยู่ ร้องบอกว่า

“ข้าแต่ท่านผู้ใจบุญทั้งหลาย ข้าพเจ้าหลงทางมาไม่ได้กินอาหาร หิวเหลือเกิน โปรดให้อาหารแก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด”

นาก สุนัขใน และลิงต่างก็นำอาหารต่าง ๆ มีปลา แยม และผลไม้มาให้พราหมณ์ ส่วนกระต่ายไม่มีสิ่งใด จึงกล่าวขึ้นว่า

“ข้าพเจ้าไม่มีอาหารอื่นใดจะเลี้ยงท่าน แต่ท่านจะย่างร่างของข้าพเจ้าเป็นอาหารได้ ”

พระอินทร์ตระหนักถึงความตั้งใจของกระต่ายคืออยู่แล้ว จึงเนรมิตกองไฟขึ้น กระต่ายโพธิสัตว์แลเห็นกองไฟก็กระโดดเข้าไปตามที่ได้ตั้งความปรารถนาไว้ ขณะนั้นพราหมณ์ได้สำแดงเป็นพระอินทร์ตามเดิม ทรงซ่อนพระหัตถ์อุ้มกระต่ายโพธิสัตว์ขึ้นมาจากกองไฟ และเพื่อประกาศศรัทธาอันแก่กล้าของกระต่ายที่ยอมย่างร่างกายเพื่อประโยชน์แก่อาคันตุกะ

พระอินทร์จึงประดับรูปกระต่ายไว้ที่เวชยันต์มหาปราสาทของพระองค์แห่ง 1 ที่เทพสภาชื่อสุธรรมสภาอีกแห่ง 1 ทั้งให้มีรูปกระต่ายในดวงจันทร์ด้วย

ในเรื่องสลับชนิดชาดกแล้วว่า พระอินทร์สักตัญเขามาแห่งหนึ่ง แล้วเขียนรูปกระต่ายไว้ในมณฑลแห่งพระจันทร์ กล่าวตามตำนานว่า ตั้งแต่นั้นมา เมื่อถึงพระจันทร์เต็มดวง คนทั้งหลายก็จะเห็นรูปกระต่ายในดวงจันทร์

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 66-67)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า มินิทานชาดกที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในพุทธศาสนา เล่าถึงกระต่ายที่ยอมเสียสละตัวเอง เป็นอาหารเพื่อช่วยชีวิตคนอื่น และเชื่อว่ากระต่ายเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งหมายถึงผู้ที่จะมาเกิดเป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย การเสียสละของกระต่ายทำให้พระอินทร์ซาบซึ้ง จึงประกาศให้มีรูปกระต่ายที่เวชยันต์มหาปราสาทและในดวงจันทร์ เพื่อระลึกถึงคุณความดีของกระต่าย เวลาที่มนุษย์แหงนหน้ามองพระจันทร์ในคืนวันเพ็ญ เห็นรูปกระต่ายอยู่บนดวงจันทร์แล้วให้ระลึกถึงคุณความดีของพระโพธิสัตว์ที่ชาติหนึ่งเกิดเป็นกระต่าย

งูใหญ่เป็นสัตว์เลื้อยคลานประเภท “งู” แต่มีรูปร่างพิเศษแตกต่างกันไปตามจินตนาการ สำหรับกลุ่มคนไทยได้รับคติความเชื่อเรื่องนาคตามอิทธิพลของศาสนาพุทธและพราหมณ์ และปรากฏอย่างชัดเจนว่า งูกลายเป็นสัตว์ที่มีลักษณะรูปร่างอย่างนาค ซึ่งเป็นปีนักษัตรงูใหญ่ของคนไทยใหญ่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องภูริทัตชาดก ให้เห็นถึงคติความเชื่อว่า แต่เดิมพญานาคมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ และภูริทัตในเรื่องก็คือพระโพธิสัตว์ ซึ่งภายหลังได้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 93)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า งูใหญ่หรือนาคของไทยมีคำอธิบายที่สัมพันธ์กับความเชื่อในศาสนาพุทธที่เชื่อว่าพระโพธิสัตว์เป็นผู้ที่จะเป็นพระพุทธเจ้าในชาติต่อมา งูใหญ่จึงมีความสัมพันธ์กับความเชื่อของคนไทยผ่านความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้า

ความเชื่อเรื่องนาคหรือปีนักษัตรงูใหญ่มักกล่าวไว้ในพุทธศาสนาที่เรียกคนที่จะมาบวชเป็นพระภิกษุว่า “นาค” ตามคติทางพุทธศาสนา มนุษย์เท่านั้นที่จะบวชได้ มีเรื่องเล่าว่านาคอยากบวช จึงปลอมเป็นมนุษย์ แต่ถูกจับได้ นาคก็ขอให้เรียกผู้ที่ยกบวชตามชื่อของตน เป็นสัญลักษณ์ของผู้สืบศาสนาหรือนักบวชในศาสนาพุทธ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ครั้งหนึ่งมีนาคเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาแปลงตัวเป็นมนุษย์มาบวช ต่อมาวันหนึ่งขณะจำวัดหลับไป ร่างก็กลายเป็นนาคตามเดิม พระอุปัชฌาย์จับได้ให้สึก โดยถือว่าเป็นสัตว์เดียรัจฉานห้ามอุปสมบท นาคนั้นจึงขอฝากนามไว้ว่า ถ้าหากจะมีผู้ใดมาบวช ก็ขอให้เรียกผู้นั้นว่า “นาค” ตามนามของตน

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 86-87)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า นาค เป็นสัตว์วิเศษและเชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่คนไทยยอมรับและนับถือกัน นาคเป็นสัตว์ที่สัมพันธ์กับศาสนา ปรากฏเป็นตำนานเล่าถึงประวัติความเป็นมาของการเรียกคนที่บวชว่า “นาค” เป็นการสืบต่อความศรัทธาของนาคที่มีต่อศาสนาและกลายเป็นประเพณีการบวชต่อไป

ในทางพุทธศาสนา คนไทยก็มีความเชื่อตามที่กล่าวไว้ในประวัติพระพุทธเจ้า เป็นความรู้เกี่ยวกับลักษณะม้าที่ดี ตามลักษณะของม้าที่พระพุทธเจ้าใช้เป็นพาหนะในวันที่เสด็จออกบวช ดังที่กล่าวว่า

ในหนังสือพระปฐมสมโพธิกถากล่าวถึงลักษณะม้ากัณฐกะไว้ว่า “...สีขาวยบริสุทธ์ดุจสังข์อันขัดใหม่ ศีรษะนั้นดำดุจสีแห่งกา มีเกศาในมุขประเทศขาวผ่องดุจไฉ้หญ้าปล้องอันงามสะอาด” เมื่อนายฉันทมาจัดเตรียมผูก

เครื่องให้ ม้ากัณฐกะก็นึกรู้ว่า “แต่ก่อนในวันอื่น ๆ จะเสด็จไปประพาสพระ
อุทยานแลที่ใด ๆ ก็ย่อมผูกเครื่องประดับกายอาตมาแต่เพลา ๆ หย่อน ๆ ไม่
รัดรีงมันคงเหมือนในครั้งนี่ ชะรอยว่าสมเด็จเจ้าแห่งอาตมาจะเสด็จ
ออกสู่มหาภิเนษกรมณในวันนี้เป็นแน่แท้ ครั้นตระหนักแน่งนี้แล้ว
กัณฐกะก็เกิดความปีติโสมนัส”

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 128)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยมีความเชื่อเรื่องลักษณะม้าที่ติดตามที่อธิบาย
ในประวัติของพระพุทธเจ้าว่า ม้ากัณฐกะเป็นม้าที่เป็นสัตว์ประเสริฐคู่บุญบารมี เป็นม้าที่มีลักษณะดี
มีรูปร่างงาม และเฉลียวฉลาด เปรียบเทียบได้กับม้าของเทวดา

คนไทยมีความเชื่อป็นักขัตร์ปีระกา ผ่านนิทานเรื่องไก่อขาว ตราประจำจังหวัดลำปาง
ซึ่งเกี่ยวกับความเชื่อในพุทธศาสนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นิทานของจังหวัดลำปางเรื่องหนึ่งว่า ในอดีตกาลพระพุทธเจ้าเสด็จ
มาบรรทมที่เมืองลำปาง เมื่อจวนจะรุ่งอรุณก็มีไก่อชันปลุก เมืองลำปางจึงได้
ใช้ตราประจำจังหวัดเป็นรูปไก่อ

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 173)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในความเชื่อของคนในจังหวัดลำปางเชื่อว่า
พระพุทธเจ้าเสด็จมาที่เมืองลำปาง และไก่อชันปลุกในตอนเช้า จึงใช้ไก่อเป็นตราสัญลักษณ์ประจำ
จังหวัด กลายเป็นตำนานของเมืองลำปางที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อที่สัมพันธ์กับเรื่องราวทางศาสนา
และแนวคิดของคนไทยในท้องถิ่น

ในตำนานทางพุทธศาสนา ยังมีเรื่องราวความเชื่อเกี่ยวกับไก่อว่ามีความสัมพันธ์กับ
อดีตพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตามตำนานที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา...ในรายพระนามของอดีต
พระพุทธเจ้านั้นมีอยู่พระองค์หนึ่ง มีพระนามว่า กุกกุสันโธ หมายถึงวงศ์ไก่อ
การที่ได้นามอย่างนี้ก็เพราะมีเรื่องเล่ากันว่า

สมัยหนึ่งมีกาเผือกสองตัวผิวเมี่ยมทำรังอยู่บนต้นไม้ใหญ่ที่อยู่ริมฝั่งน้ำ
ในป่าหิมพานต์ แม่กาดกฟอง 5 ฟอง วันหนึ่งกาผู้ออกไปหาเหยื่อแต่ไกลก็หา
ไม่ได้ จำเป็นต้องไปไกลกว่าธรรมดาจนในที่สุดหลงทางหายสาบสูญไป ฝ่าย
แม่กาเป็นห่วงผัวก็เป็นห่วง จะไปตามก็เป็นห่วงไขในรัง ไม่รู้จะทำอย่างไรดี

วันหนึ่งเกิดพายุใหญ่พัดไซ้ทั้ง 5 ฟองในรังกาทกน้ำหมด ตัวแม่กาเอง
ก็ถูกลมพายุปลิวไปด้วย พอลมสงบแม่กาก็บินกลับมารัง เมื่อไม่พบไข่ก็
ร้องให้เที่ยวตามหา แต่ก็ไม่พบ แม่กาเสียใจมากขาดใจตาย ด้วยบุญกุศลที่

สร้างสมมากก็ไปเกิดในพรหมโลกชื่อท้าวพกาพรหม ส่วนไข่ทั้ง 5 ฟองนั้น เมื่อตกลงไปในน้ำก็ไม่จม กลับลอยไปพะที่ตลิ่งแห่งหนึ่ง ซึ่งมีแม่ไก่ แม่นาค แม่โค แม่เต่า แม่ราชสีห์ สัตว์ทั้ง 5 นี้ก็เก็บเอาไปกกตัวละฟอง เมื่อครบกำหนดไข่นั้นก็แตกออกเป็นมนุษย์ ฟองที่แม่ไก่เก็บเอาไปชื่อว่า กุกกุลันโธ ซึ่งได้เป็นพระพุทธรเจ้าองค์แรก

(ส.พลาายน้อย. 2547 : 183-184)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึง ความเชื่อเรื่องอดีตพระพุทธรเจ้า 5 องค์ พระพุทธรเจ้าองค์แรกมีไก่เป็นผู้เลี้ยงดู เป็นไก่ที่มีบุญบารมีมาก จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ มีความสำคัญกับประวัติการมีพระพุทธรเจ้าองค์แรกตามความเชื่อของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ

2.3) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

ความเชื่อเกี่ยวกับปีนักษัตรกุน - หมู มีความสัมพันธ์กับศาสนาอิสลามซึ่งมีข้อห้ามเรื่องการบริโภคหมู ดังมีตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อพระเจ้าสร้างโลกและมนุษย์ขึ้นแล้ว พระเจ้าได้ห้ามว่าอย่าฆ่าสัตว์กิน ให้กินสัตว์ที่ตายเอง ครั้นมนุษย์เหล่านั้นจะคอยให้สัตว์ตายเองก็ไม่ทันกับความหิวกระหายของตน จึงออกอุบายทุบตี ฟาด ขว้าง ให้สัตว์เหล่านั้นตายเสียก่อน จึงเอามาบริโภคคือไม่ได้ฆ่าด้วยมีดพราให้ตายในทันที

ฝ่ายสัตว์ทั้งปวง เมื่อถูกมนุษย์เล่นงานเอาแบบนั้น ก็พากันไปร้องทุกข์ต่อพระอ้าหล่าว่า เหลืออดเหลือทนแล้ว พวกมนุษย์มารังแกทุบตีขว้างปาเอาไปกิน จนพวกสัตว์ไม่กล้าเข้าใกล้มนุษย์

พระเจ้าเมื่อได้ฟังคำร้องทุกข์ของพวกสัตว์ ก็มีรับสั่งให้มะลาญกัต คือ เทวดา ออกไปป่าวร้องให้มนุษย์และสัตว์ทั้งปวงไปประชุมพร้อมกัน จะได้ตัดสินความให้ หมูทำแข็งข้อขัดรับสั่งไม่ยอมไปประชุม พระอ้าหล่ากริ้วหมูมากดำรัสสั่งว่า หมูเป็นสัตว์เดียรัจฉานชาติต่ำช้า ข้ามาขัดรับสั่งเช่นนี้ ต่อไปเมื่อหน้าอย่าให้ผู้ใดบริโภค หรือแม้จะถูกต้อน ก็อย่าได้ไปแตะต้องให้เป็นราศี

(ส.พลาายน้อย. 2547 : 208-209)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยมุสลิมมีความเชื่อตามคำสั่งสอนของพระเป็นเจ้า ซึ่งต้องการให้มนุษย์และสัตว์ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เมื่อมนุษย์และสัตว์มีความเดือดร้อนพระเป็นเจ้าก็จะตัดสินความ แต่หมูไม่ยอมเชื่อฟังพระเป็นเจ้า พระเป็นเจ้าจึงตำหนิว่าหมูเป็นสัตว์ชั้นต่ำและลงโทษห้ามแตะต้อง และไม่ให้บริโภคหมู

ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาไทยสามารถสรุปตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาไทย

ความเชื่อศาสนาไทย	ปรากฏในป็นัก্ষัตร	ความเชื่อระบุว่า
ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์	ปีณลุ ปิมะเส็ง ปิมะเมีย ปิมะแม ปีวอก ปีจ	ความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าทางศาสนาสามองค์คือ พระเจ้าอิศวร พระพรหม พระนารายณ์พระอินทร์
ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ	ปีชวด ปีชาล ปีเถาะ ปิมะโรง ปีมะเมีย ปีระกา	ในเรื่องนิทานชาดก ประวัติของพระพุทธเจ้า เรื่องในอดีตก่อนที่เป็นพระพุทธเจ้า
ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม	ปีจ	ข้อห้ามในศาสนา

3.3.2 ความเชื่อที่เกี่ยวกับนัก্ষัตรจีน

แนวคิดของความเชื่อเกี่ยวกับนัก्षัตรจีน แบ่งออกมาได้ 2 แนวคิดสำคัญ ๆ ได้แก่ ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ และความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา

1) ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์

นัก्षัตรจีนมีที่มาจากความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์แบ่งได้เป็น ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับยายากกลางบ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับนรก ความเชื่อเรื่องโชคกลาง ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อไสยศาสตร์และความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์ ความเชื่อไสยศาสตร์และความเชื่อประเพณี ดังนี้

1.1) ความเชื่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ

ตามปฏิทินจันทรคติของจีน ในช่วงการเปลี่ยนแปลงดินฟ้าอากาศมีการแบ่งออกเป็น 24 ช่วง โดยกำหนดจากความสั้นยาวของเวลาในกลางวันและกลางคืน ความสั้นยาวของเงาที่ทอดออกไปและการเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศ ดังนั้นฤดูใบไม้ผลิจะเป็นช่วงที่เข้าสู่ฤดูทำการเกษตรและเข้าสู่ฤดูฝน โดยอธิบายในป็นัก्षัตรมังกรดังที่กล่าวไว้ว่า

ในสังคัมการเกษตร วันขึ้นสองค่ำเดือนยี่ ตามปฏิทินจันทรคติ เรียกว่า วันที่มังกรเงยศีรษะ เป็นเทศกาลมังกรฤดูใบไม้ผลิจีน เป็นเทศกาลสำคัญของการขอให้การเก็บเกี่ยวได้ผลดี วันขึ้นสองค่ำเดือนยี่ ตามฤดูกาล

ยี่สิบสี่ของจีนอยู่ช่วงเวลา จึงเจ้อหรือสัตว์ตื่นจากฤดูกาลจำศีล และขุนเพิน หรือวันวสันตวิษุวัต มีความเชื่อว่ามังกรจะตื่นจากการจำศีลในวันนี้ วันขึ้นสองค่ำเดือนยี่เจยศิริชะ ถึงวันวสันตวิษุวัต มังกรขึ้นไปสู่ฟ้า ในช่วงฤดูใบไม้ผลิมีฝนหรือไม่จะมีความเกี่ยวข้องกับการเก็บเกี่ยวของปีนี้ มีสุภาชิตว่า ฝนฤดูใบไม้ผลิแพ่งเหมือนน้ำมัน มังกรเจยศิริชะขึ้นฟ้าทำให้ฝนตกตรงเวลาหรือไม่ เป็นเรื่องใหญ่ที่ชาวบ้านให้ความสำคัญมาก

(殷伟 อินเอว่ย. 2547 : 69)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า มังกรเป็นสัตว์ที่สัมพันธ์กับฤดูกาล การเปลี่ยนแปลงของวันเวลาที่มีความสำคัญต่อการทำเกษตรของคนจีนเป็นอันมาก ดังเช่นวันวสันตวิษุวัต เป็นวันที่มีช่วงเวลาของกลางวันยาวนานเท่ากับช่วงกลางคืน เป็นช่วงฤดูใบไม้ผลิของจีนและเป็นวันเริ่มต้นของช่วงทำการเกษตร มังกรเป็นสัตว์ในจินตนาการของมนุษย์ ที่ลึกลับ มีพลังเหนือธรรมชาติ จึงเชื่อว่า มังกรเป็นเทพเจ้าให้ฝน จึงกำหนดให้เป็นเทศกาลสำคัญของคนจีนและเคารพนับถือบูชามังกร

การเปลี่ยนฤดูกาลเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถอธิบายได้เลยเกิดความเชื่อและการนับถือพระอาทิตย์ เป็นความเชื่อที่คนจีนยอมรับพลังและสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ ชนชาติต่าง ๆ เป็นความเชื่อที่แสดงผ่านตำนานพระอาทิตย์ ดังที่กล่าวว่า

ในหนังสือซานไห่จิง กล่าวว่า ในสมัยโบราณบนฟ้ามีพระอาทิตย์สิบดวง พวกเขาเป็นบุตรชายของราชาเทพสวรรค์ ชื่อตี้จิ้น และภรรยาชื่อซี พระอาทิตย์ทั้งสิบดวงพักอาศัยอยู่ในต้นผู้ซ่งที่อยู่ทางทิศตะวันออก พวกเขาใช้อีกาแบกให้เคลื่อนไหวได้ พระอาทิตย์สิบดวงสลับกันออกมาให้แสงสว่าง เมื่อดวงหนึ่งออกมา ดวงที่เหลือจะพักอยู่ที่ต้นผู้ซาง เวลาที่ดวงอาทิตย์จะเดินทางไปทีใด จะใช้อีกาเป็นยานพาหนะ ในหนังสือสมัยโบราณบันทึกว่า พระอาทิตย์มีอีกาที่มีตีนสามขา อีกานี้มีชื่อว่า อีกาทอง หรืออีกาพระอาทิตย์ กระจ่ายเป็นของพระจันทร์ อีกาสามตีนเป็นของพระอาทิตย์

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 125)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับพระอาทิตย์ของคนจีนแพร่กระจายโดยตำนานที่สร้างจากความรู้ที่ได้สังเกตธรรมชาติ ได้เห็นพระอาทิตย์เคลื่อนที่จากเข้าถึงเย็น ก็จินตนาการและอธิบายให้เห็นเป็นรูปธรรม ว่าพระอาทิตย์สิบดวง เคลื่อนที่โดยมีอีกาสามขาแบกไปในจุดต่าง ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล เป็นตำนานที่อธิบายความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติที่แวดล้อมชีวิตของมนุษย์มีความหมายที่เปรียบเทียบความสำคัญของอีกาสามขากับความเชื่อเกี่ยวกับไถ่ไว้ในป็นกษัตริย์

คนจีนยังมีความเชื่อเกี่ยวกับสุนัขที่สัมพันธ์กับความเชื่อสุริยคราสและจันทรุปราคา เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คนโบราณมีแนวคิดที่ว่า สุริยคราสและจันทรุปราคาเกิดขึ้นเพราะสุนัข เทวดาได้อุ้มพระจันทร์หรือพระอาทิตย์ ดังที่กล่าวว่า

ตำนานสุนัขอมพระจันทร์ได้แพร่หลาย เล่าลือกันว่าพระอาทิตย์และพระจันทร์จะถูกสุนัขเทวดากิน เพื่อช่วยพระอาทิตย์และพระจันทร์ ต้องไล่สุนัขออกไป ชาวบ้านก็จะตีฆ้องตีกลองไล่สุนัข ที่จริงพระอาทิตย์และพระจันทร์ถูกกินเป็นปรากฏการณ์สุริยคราสและจันทรุปราคา สุนัขอมพระจันทร์เป็นเพียงการอธิบายปรากฏการณ์เรื่องนี้ของคนโบราณ

(嵇峻 ชังจวิน. 2544 : 140)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตามความเชื่อพื้นบ้าน การเกิดสุริยคราสและจันทรุปราคา มีสาเหตุมาจากเทวดาสุนัขกินพระจันทร์และพระอาทิตย์ ปรากฏการณ์ดังกล่าว คนโบราณไม่สามารถอธิบายสาเหตุได้ จึงคิดจินตนาการเล่าเป็นเรื่องราวว่าถูกสุนัขกิน มนุษย์จึงต้องช่วยกันตีฆ้องตีกลองให้ตกใจและไล่เทวดาสุนัขให้พ้นไป พระอาทิตย์และพระจันทร์จะได้ส่องแสงได้เป็นปกติ

ความเชื่อเกี่ยวกับหมี มีความสัมพันธ์กับการนับถือพลังและสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ กล่าวคือ นอกจากมีความเชื่อเรื่องพระจันทร์และพระอาทิตย์แล้ว คนจีนยังมีความเชื่อและการนับถือดาวไถ ซึ่งเป็นกลุ่มดาวที่มีลักษณะเป็นดาวหมีเรียงตัวกัน เนื่องจากคนจีนในภาคเหนือออกล่าสัตว์และมักจะโยกย้ายบ้านเรือนไปตามแหล่งหญ้าน้ำ รวมทั้งออกไปทำไร่ทำนาในเวลาเช้ามืด จึงสังเกตเห็นดาวไถว่าเป็นดวงดาวที่สามารถบอกเวลา ชีตทิศทาง และบอกสภาพอากาศได้ด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับดาวไถนี้ เกิดจากประสบการณ์ของคนจีนตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งนี้ เพราะคนจีนชอบสังเกตการเปลี่ยนแปลงของดาวต่าง ๆ ซึ่งได้พัฒนาความรู้เรื่องดวงดาวที่สัมพันธ์กับนักษัตริย์หมีมาใช้ทำนายนิสัยของบุคคล มีการทำนายการเกิด การตาย ฐานะจนรวย ความเชื่อเรื่องดวงดาวได้มีอิทธิพลและแพร่หลายในประเทศจีน ที่เรียกว่าวิชาโหราศาสตร์ ดังที่กล่าวว่า

ในตำนานจีนว่า ดาวไถเป็นหมีเจ็ดตัว แต่ก่อนมีพระรูปหนึ่งชื่อ ยี ลิง ตอนเด็ก ๆ ยากจนมาก เพื่อนบ้านยายหวางช่วยเหลือเขาเสมอ ภายหลังยีลิ่งได้ รับใช้กษัตริย์ วันหนึ่งยายหวางมาขอความช่วยเหลือ บอกว่าลูกชายทำผิดกฎหมายเป็นฆาตกรรม ยีลิ่งบอกว่า ยายมาขอเงินเท่าไรก็ได้ แต่ว่าจะให้เปลี่ยนกฎหมายเป็นเรื่องที่ทำได้ ยายหวางเสียใจและโกรธมาก ต่อมาไม่นาน ยีลิ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลวัดเทียน เขาสั่งให้เก็บถังใหญ่แล้วให้คนสองคนถือถุงใบใหญ่อยู่ในสวน ลังว่ากลางคืนจะมีหมีเจ็ดตัวเข้ามา ต้องจับให้หมด เมื่อฟ้ามีดลง มีหมีเจ็ดตัวเข้ามา จับให้ได้แล้วใส่เข้า

มาในถึงปิดด้วยคาถา วันรุ่งขึ้น พระจักรพรรดิได้ตรัสถามว่า ดาวไถหายไปไหนหมด หมายความว่าอะไร ยี่สิบบอกว่าสิ่งที่เกิดนี้เป็นคำเตือนจากฟ้า ต้องนิรโทษกรรมนักโทษ จึงจะแก้ไขได้ พระจักรพรรดินิรโทษกรรมนักโทษ ซึ่งรวมทั้งลูกชายของยายหวางด้วย คืนที่สอง หมูที่โดนจับไว้ได้ปล่อยออกมาตัวหนึ่ง และคนที่ดูแลดวงดาวบอกว่า ดาวไถกลับมาดวงหนึ่งแล้ว เจ็ดวันผ่านไปดาวทั้งหมดกลับมามีจำนวนเจ็ดดวงเท่าเดิม นอกจากนี้ ในตำนานจีน ดาวไถเป็นพาหนะของพระเจ้าในสวรรค์ ดังนั้นยานพาหนะของพระเจ้าในสวรรค์จึงเป็นหมู เรียกว่า มังกรหมู

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 148)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงดวงดาวหมูปบนฟ้า แสดงให้เห็นว่าดวงดาวมีอิทธิพลต่อชีวิตคนจีน มีความสัมพันธ์กับการเกิด แก่ เจ็บ ป่วย จน รวย มั่นคง ซึ่งถือเป็นโชคกลางของมนุษย์ที่บอกได้ว่า ประเทศจะร่ำรวยและประชาชนจะมั่นคง จะเกิดภัยธรรมชาติหรือภัยอื่น ๆ มีความเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่ของดวงดาวทั้งสิ้น โดยเฉพาะดาวไถหรือดาวหมูเจ็ดตัวที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนจีนในสมัยโบราณ

1.2) ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้าน

ในแพทย์แผนจีนโบราณ ได้ใช้ส่วนต่าง ๆ ของสัตว์มาเป็นยารักษาโรค วัวเป็นสัตว์สำคัญที่อยู่กับคนจีนมาตั้งแต่โบราณ และของในตัวของวัวได้ใช้ประโยชน์ในการรักษาโรค ดังที่กล่าวไว้ว่า

ในแพทย์แผนจีนมียาชนิดหนึ่งเรียกว่า “หนิวหวง” เป็นหินที่เกิดผิวดธรรมชาติในถ้ำน้ำตึกของวัว เป็นยาที่ล้ำค่า มีคุณสมบัติในการบำรุงหัวใจและแก้ร้อนใน

(赵伯陶 เจ้าป้อเทา. 2556 : 98)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนจีนได้สังเกตสัตว์วัวเป็นพิเศษ หินที่เกิดผิวดธรรมชาติในถ้ำน้ำตึกถือว่าเป็นโรคชนิดหนึ่งของวัว คนจีนได้สังเกตว่าโรคที่เกิดในตัววัว เมื่อผ่านการผลิตสามารถใช้เป็นประโยชน์ เป็นยาที่รักษาโรคได้ดี

งูเป็นสัตว์ที่ในจีนสามารถเห็นได้ทุกที่ ในทางแพทย์แผนจีนโบราณ ได้ใช้ส่วนต่าง ๆ ของงูมาเป็นยารักษาโรคและได้วิเคราะห์คุณสมบัติของยา บันทึกในหนังสือ ดังที่กล่าวไว้ว่า

ในพื้นที่จีนโบราณ มีความเข้าใจทางด้านคุณค่าของงูที่เป็นยา ในสมัยราชวงศ์หมิง หมอที่ชื่อ หลี่สื่อเจิน ได้สรุปผลการรักษาการใช้งูวัยชงู และวิธีการทำยาใน ตำรายาแพทย์แผนโบราณจีนว่า ถ้ำน้ำตึกของงูเป็นสีเขียว เข้ม ลักษณะเย็น รสขมหวานชนิดหนึ่ง มีส่วนประกอบด้วยโปรตีน วิตามิน

มีประโยชน์ต่อสุขภาพของมนุษย์ ใช้น้ำร้อนขงต้มหรือแช่เหล้าต้ม สามารถรักษาโรคในและแผลที่เน่าเปื่อย มีผลรักษาต่อโรคตา นอนไม่หลับ โรคไขข้ออักเสบและไอ

(赵伯陶 เจ้าป้อเทา 2556 : 154)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนจีนได้สังเกตสัตว์งู ส่วนต่าง ๆ ของงูสามารถใช้ประโยชน์หลากหลาย แล้วบันทึกตำรายาแพทย์แผนโบราณอย่างชัดเจน สืบทอดจนถึงปัจจุบัน

1.3) ความเชื่อเกี่ยวกับนรก

คนจีนมีความเชื่อว่าคนตายไปแล้วมีวิญญาณ ต้องไปที่นรกเพื่อดูบุญบั้งชีวิตตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ จึงให้ไปเกิดใหม่ แล้วมีหัววัวหน้าม้าเป็นผู้ที่สำหรับจับวิญญาณกลับไปนรก ดังที่กล่าวว่า

วัวได้สร้างฐานะที่ดีในใจของคนจีนอย่างมั่นคง เพื่อรักษาวัวได้สืบพันธุ์ และการเจริญเติบโต ชาวบ้านเริ่มมีความเชื่อว่าวัวได้สัมพันธ์กับเทวดา เป็นพระเจ้า แนะนำอย่าฆ่าวัว ในทางพุทธศาสนาได้กล่าวว่า “หัววัว ” “ หน้าม้า ” เป็นทหารผีของนรก มีหน้าที่จับวิญญาณของคนที่ยังมีชีวิตกลับนรก ในหนังสือทางพุทธศาสนาได้บันทึกว่า ยมทูตหัววัวชื่อ ชื่อเจีย เจ้าแม่ทับทิมหรือมาจู่ เป็นหน้าม้าชื่ออาผาง

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 26)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนจีนมีความเชื่อว่าวัวเป็นพระเจ้า เชื่อว่ามีนรกฐานะของวัวในใจของคนจีนสูง เลยใช้วัวเป็นทหารผีของนรก มีการบันทึกในหนังสือทางพุทธศาสนาแล้วสั่งสอนผู้คนที่ทำความดี ไม่เช่นนั้นเวลาตายจะตกนรก หัววัวหน้าม้าจะมาจับตัวไป

คนจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีปีศาจซึ่งมีหน้าเป็นม้าว่าเป็นทหารผีมาจากนรก ดังที่กล่าวว่า

สมัยโบราณยังมีตำนานหัวเป็นวัวหน้าเป็นม้า เป็นทหารผีของนรก เป็นลูกน้องของยมราชและผู้พิพากษา หน้าเป็นม้าตัวเป็นมนุษย์หัวเป็นม้า และหัวเป็นวัวตัวเป็นมนุษย์จะคู่กัน

(赵伯陶 เจ้าป้อเทา. 2556 : 166)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อและจินตนาการของคนจีน สะท้อนให้เห็นว่ามีความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณที่เกี่ยวกับความตายและอยู่ในนรก มีจินตนาการลักษณะรูปร่างหน้าตาของผีเป็นสัตว์ต่าง ๆ เช่น เป็นหน้าม้า หน้าวัว เป็นต้น นอกจากนี้ยังเชื่อกันว่านรกเป็นดินแดนของคนตาย มีทหารผีหน้าม้าทำหน้าที่จับวิญญาณคนตายไปให้ยมราชหรือเทพเจ้าแห่งความตายพิพากษาตามบัญชีการทำความดีความชั่ว เพื่อตัดสินว่าจะได้รับโทษหรือให้ไปเกิดใหม่

1.4) ความเชื่อเรื่องโชคลาง

คนจีนโบราณเชื่อว่าเสือเป็นสัตว์ที่มีพลังที่สามารถจัดความชั่วร้ายที่จะเกิดกับเด็กได้ ในการทำประเพณีพื้นบ้านต่าง ๆ ยังมีการทำรูปเสือเป็นของใช้และเครื่องประดับต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วันที่ห้าเดือนห้า ตามจันทรคติจีนเป็นวันไหว้บ๊ะจ่าง ในวันนี้ชาวบ้านจะกินบ๊ะจ่าง มีประเพณีพายเรือมังกร บางที่คนจีนนิยมใส่เครื่องประดับที่เป็นรูปเสือทำจากพีชชนิดหนึ่งชื่อ อ้ายฉ่าว เพื่อปิดเป่าความชั่วร้าย มณฑลซานตง เจ้อเจียง เจียงซู ผู้เจี้ยน ก็มีประเพณีนี้ ในวันนี้ ผู้หญิงจะใช้ผ้าไหมสีมาทำเป็นหัวเสือ ใช้กระเทียม ยันต์ 8 ทิศ บ๊ะจ่างเล็กมาตกแต่ง รัศมีอยู่หลังเด็ก บางที่ใช้ผ้าสีเหลืองมาทำเป็นรองเท้าว ปักรูปเสือ และสัตว์มีพิษห้าอย่าง มีความหมายว่า เสือปิดความชั่วร้าย ให้เด็กสวมใส่เพื่อความปลอดภัย

(常俊 ชังจวิน. 2544 : 44)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนจีนโบราณเชื่อว่าเสือเป็นสัตว์มงคลที่สามารถปิดเป่าป้องกันความชั่วร้ายและผู้คนให้ปลอดภัย โดยเฉพาะผู้หญิงกับเด็กซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อ่อนแอ ในประเพณีพื้นบ้านในวันไหว้บ๊ะจ่าง เป็นช่วงเวลาที่เราเริ่มเข้าสู่ฤดูหนาวจึงมีสัตว์ที่มีพิษต่าง ๆ ออกมาทำร้ายทั้งสัตว์เลี้ยงหรือเด็กในบ้าน คนจีนจึงหาวิธีแก้ไขตามความเชื่อ ดังเช่นการปักรูปเสือบนเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อขับไล่ความชั่วร้ายให้พ้นออกไปจากที่อยู่อาศัย

ความเชื่อเกี่ยวโชคลางปรากฏในป็นกษัตริย์ของจีน คนจีนเชื่อว่างูเป็นสัตว์ที่ให้ความโชคร้ายและความโชคดีที่เป็นมงคลด้วย ดังที่กล่าวว่า

ในความเชื่อของคนจีนโบราณ งูเป็นความชั่วร้ายและความโชคดี จึงนับถืองูมาก และคนสมัยโบราณมีความเชื่อว่า ถ้าฝันเห็นงูจะโชคดี งูจึงเป็นสิ่งที่ เป็นมงคล

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 91)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตามความเชื่อคนจีนโบราณ งูเป็นสัตว์มีทั้งความชั่วร้ายและความโชคดี เป็นลักษณะตามธรรมชาติที่มีสองด้าน งูเป็นสัตว์มีพิษแต่ก็ช่วยควบคุมความสมดุลของธรรมชาติ คนจีนได้นำมาทำนายฝัน ถ้าฝันเห็นงูก็ทำนายฝันว่าจะโชคดี เป็นการเปลี่ยนความดุร้ายของงูกลายเป็นสิ่งที่มงคล ซึ่งจะช่วยปลอบใจให้ผ่อนคลายจากความหวาดกลัวงูนั่นเอง

1.5) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

คนจีนในสมัยโบราณสังเกตเห็นว่าหนูมีหลายชนิดและสืบพันธุ์มีลูกได้จำนวนมากมาย ในเวลาที่รวดเร็ว จึงสร้างตำนานต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความเชื่อและความสำคัญของหนู มีการยอมรับให้หนูเป็นเทพเจ้าเจริญพันธุ์ ดังที่กล่าวว่า

ในความเชื่อพื้นบ้านของจีน หนูสามารถกลายเป็นสิ่งหลากหลาย เป็นสัญลักษณ์การแพร่ชีวิตต่อ ชาวบ้านนับถือยกย่องเป็นเทพเจ้าที่ประทานลูก เป็นเทพเจ้าที่ให้มีบุญคุณแก่มนุษย์ มีความหมายในการสืบตระกูลมีลูกหลานมากมาย ในความคิดของคนจีนต้องมีลูกหลานมาสืบตระกูล จึงสืบทอดความคิด ถือว่าเป็นเทพเจ้าเจริญพันธุ์ โดยเหตุที่พลังการสืบพันธุ์ของหนูน่าอัศจรรย์ หนูตั้งครอกเดือนหนึ่งก็ออกลูกได้ ปีหนึ่งออกลูกได้หกเจ็ดครั้ง ครั้งหนึ่งออกลูกทำถึงหกตัว บางทีมากถึงสิบแปดตัว หนูมีอายุสามเดือนก็สามารถออกลูกได้ ถ้านับว่าหนูตัวหนึ่งอยู่ได้สามปี ปีหนึ่งออกลูกหกครั้ง ครั้งละหกตัว หนูตัวหนึ่งสามารถออกลูกหนูได้ร้อยแปดตัว พลังสืบพันธุ์ทั้งเร็วและมากมาย คนจีนปรารถนามีลูกหลานมาก ๆ คนที่มีลูกหลานมากเป็นผู้มีบุญ จึงถือว่าหนูเป็นเทพเจ้าสืบตระกูลของชาวบ้าน

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 17-19)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า หนูมีความสามารถในการสืบพันธุ์ คนจีนโบราณจึงมีความเชื่อว่า หนูเป็นเทพเจ้าสืบตระกูล เป็นสัญลักษณ์ของการมีลูกหลานในบ้านที่เจริญรุ่งเรือง และเนื่องจาก สังคมจีนสมัยก่อนเป็นสังคมเกษตร ต้องการแรงงานมาช่วยงานเกษตร จึงต้องการมีลูกหลานมาก ๆ จะได้มีกำลังคนมาช่วยทำงานและทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง

คนจีนนับถือเทพเจ้าวัว โดยมีความเชื่อว่าวัวเป็นเทพเจ้าที่มีพลังเหนือธรรมชาติ จึงทำประเพณีที่ใช้วัวป้องกันปีศาจน้ำท่วม เป็นประเพณีที่ทำกันมาช้านาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชาวบ้านนับถือวัวเป็นเทพเจ้า วัวย่อมมีพลังที่เหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะวัวสามารถป้องกันปีศาจและน้ำท่วม คนจีนนับถือมาก จึงหล่อรูปวัวเหล็กไว้ป้องกันน้ำท่วมและเพื่อรักษาแม่น้ำ ความเชื่อนี้มีมาช้านาน ตั้งแต่สมัยต้าอวี มีการบันทึกในหนังสือโบราณจีนกล่าวว่า ในสายโจวมีวัดวัวเหล็ก มีรูปปั้นวัว โดยหัววัวอยู่ทางทิศใต้ หางวัวอยู่ทางทิศเหนือ ต้าอวีจะนำรูปหล่อวัวสำหรับควบคุมน้ำท่วม ต้าอวีเป็นหัวหน้าและชนเผ่ามีความสามารถในการควบคุมน้ำท่วม จึงมีตำนานกล่าวว่า ต้าอวีได้ใช้พลังอำนาจของวัวมาป้องกันน้ำท่วม ในสมัยจ้านก้อ มีวีรชนที่สามารถควบคุมน้ำท่วมชื่อหลี่ปิง เล่าว่าขณะที่สร้างเขื่อน เขาได้กลายเป็นวัวต่อสู้กับพระเจ้าแม่น้ำ สุดท้ายหลี่ปิงซึ่งกลายเป็นวัว ต่อสู้ได้ชัยชนะ คนรุ่นหลังจึงทำวัวทองแดง วัวเหล็กไว้ป้องกันน้ำท่วม ความเชื่อเรื่องวัวเหล็กป้องกันน้ำท่วมจึงกลายเป็นความเชื่อพื้นบ้านที่มีมานานนับพันปีแล้ว

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 32)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประเทศจีนสมัยโบราณ เมืองที่อยู่ริมแม่น้ำจะเกิดภัยน้ำท่วมอยู่เสมอ คนจีนจึงคิดหาวิธีรักษาแม่น้ำและป้องกันน้ำท่วม เป็นความเชื่อที่สะท้อนออกมาด้วยการทำรูปวัวเหล็กมาวางในแม่น้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม และนับถือวัวเป็นพระเจ้าแม่น้ำที่สามารถป้องกันน้ำท่วมได้

วัวเป็นสัตว์ที่สำคัญในชีวิตของคนจีน นอกจากนับถือวัวเป็นเทพเจ้าแล้ว ยังเชื่อว่าวัวมีพลังพิเศษที่สามารถติดต่อกับเทวดาได้ ใช้วัวเป็นสัตว์ถวายในพิธีกรรม ดังที่กล่าวว่า

วัวได้มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับคนโบราณ
บูชาวัว ในความเชื่อของสังคมเกษตรของคนโบราณ วัวเป็นสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถติดต่อกับเทวดาได้ ดังนั้นมักจะใช้วัวสำหรับพิธีบวงสรวง
สมัยโบราณเวลาไหว้บรรพบุรุษ ไหว้แผ่นดิน ไหว้ผีสงเทวดาหรือไหว้ดาว
จะใช้สัตว์เลี้ยงที่เป็นวัว

(常俊 著 2544 : 29)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในความเชื่อของคนจีนถือวัวเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถติดต่อกับเทวดาได้ เลยใช้วัวสำหรับพิธีบวงสรวง ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้แผ่นดิน ไหว้ผีสงเทวดาให้เห็นถึงความสำคัญของวัวในชีวิตของคนจีน

การเคารพสัญลักษณ์รูปสัตว์มีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์เมื่อสังคมมนุษย์ยังเป็นสังคมล่าสัตว์ ในชนชาติกลุ่มน้อยของจีนมีตำนานที่เล่าเรื่องราวความสัมพันธ์กับสัตว์ที่มีมานานนับพัน ๆ ปี โดยเฉพาะเรื่องกำเนิดของชนชาติที่มาจากสัตว์ ดังเช่นในชนชาติกลุ่มน้อยทางใต้ของจีนมีตำนานที่เชื่อว่าตัวเองเป็นลูกหลานของเสือ มีประเพณีที่เกี่ยวกับเสือ และการทำสิ่งของที่มีรูปเสือตามความเชื่อว่าจะสามารถปิดความชั่วร้ายได้ ดังที่กล่าวว่า

ชนชาติเสือถือว่า ชนชาติเขามีสายสัมพันธ์กับเสือ นับถือเสือเป็น
บรรพบุรุษของต้นตระกูล เรียกตัวเองเป็นลูกหลานของเสือ ความเชื่อนี้สืบ
ต่อ ๆ กันมาไม่เคยเปลี่ยนแปลง มีการทำเป็นหมอนรูปเสือ หมอนเสือเป็นสิ่งของที่
มนุษย์มีอำนาจของเสือมาปิดความชั่วร้าย เป็นเครื่องนอนและของเล่น
สำหรับเด็ก ที่มาของหมอนเสือเกิดในสมัยราชวงศ์ซื่อ มีนิทานเล่าเรื่องหลี่
กว้างฆ่าเสือ แล้วเอาหัวของเสือมาเป็นหมอน เพื่อแสดงความกล้าหาญที่ฆ่า
เสือ จึงกลายเป็นสาเหตุของการมีหมอนเสือ ชาวบ้านจะทำหมอนเสือที่มีความ
หมายถึงความกล้าหาญ โดยทำหมอนแบบธรรมดา ๆ ง่าย ๆ ไม่มีหาง
และขาของเสือ ลำตัวตรงเอวจะเว้าต่ำ สะดวกในการหมนศีรษะ มีความ
เชื่อว่าหมอนเสือสามารถปิดความชั่วร้าย และให้ศิลาให้พระแก่เด็ก ได้นอน
หลับสบาย ในชีวิตประจำวัน คนจีนยังมีความนิยมทำเสื้อผ้าเสือ หมวกหัว

เสื้อ รองเท้า เสื้อ หมอน เสื้อ ผ้า เสื้อ ปัจจุบันคนจีนก็ยังนิยมทำเป็นของมงคล
ที่ย่า ยาย และแม่ ให้เด็กเป็นของขวัญ

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 43)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนจีนที่เป็นชนกลุ่มน้อยมีความเชื่อว่าเสื้อเป็น
บรรพบุรุษของเผ่าพันธุ์ เป็นการยอมรับว่าเสื้อเป็นตัวแทนของความแข็งแรง มีพลังและความกล้าหาญ
สามารถปิดเป่าความชั่วร้าย นอกจากนี้ยังทำสิ่งของและเสื้อผ้า ที่สะท้อนความเชื่อว่า เสื้อมีพลัง
อำนาจสามารถคุ้มครองอันตราย และให้สิ่งมงคลที่จะดลบันดาลความสุขได้ ดังเช่นการทำหมอนให้
เด็ก ๆ เพราะเชื่อว่าจะทำให้เด็กนอนหลับสบาย ไม่ถูกรบกวนจากสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ

เนื่องจากเสื้อเป็นสัตว์ร้าย ทำให้คนหวาดกลัว คนโบราณจึงเขียนรูปเสื้อบนประตู
เป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อพลังอำนาจของเสื้อสามารถปิดเป่าความชั่วร้าย ดังที่กล่าวว่า

ตั้งแต่สมัยราชวงศ์โจว ใช้รูปเสื้อติดที่ประตูเป็นเทพเจ้าปกครองวัง
ประตูที่มีรูปเสื้อเรียกว่าประตูเสื้อ การที่ติดรูปเสื้อที่ประตู เพื่อแสดงอำนาจ
ของเสื้อ ตั้งแต่สมัยโบราณ เสื้อเป็นสัตว์ที่ลึกลับ ชาวบ้านถือเสื้อเป็นสัตว์
มงคลที่ปิดเป่าความชั่วร้าย ให้ศิลาให้พร มีความเชื่อว่าเสื้อสามารถระงับข้อ
พิพาท กำจัดผี ปีศาจและสิ่งที่ไม่ดี สะท้อนให้เห็นถึงจิตวิทยาของมนุษย์ที่
ใช้อำนาจเสื้อมาปิดความชั่วร้าย ชาวบ้านต้อนรับเทพเจ้าเสื้อ ติดรูปเสื้อที่
ประตู ประเพณีนี้มีมาช้านาน หลายพันปีที่ผ่านมา การติดรูปเสื้อปิดความ
ชั่วร้ายมีบทบาทสำคัญสำหรับชาวบ้าน ทุกปีก่อนตรุษจีน เมื่อเปลี่ยน
เครื่องรางใหม่ก็เขียนรูปเสื้อที่ประตูด้วย และติดโคมไฟสองอัน หมายความว่า
ถึงตาของเสื้อ มีความเชื่อว่าผีเข้าไม่ได้ ความชั่วร้ายห่างไกล

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 47-48)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตามความเชื่อของจีน เชื่อว่าพลังอำนาจของรูปเสื้อ
สามารถปิดความชั่วร้ายได้ ในสมัยโบราณคนจีนเชื่อว่าการปิดรูปเสื้อจะปิดเป่าอันตรายได้ จึงเขียน
เป็นรูปภาพและปิดไว้หน้าวังเพื่อเป็นยามเฝ้าประตูวัง ต่อมาชาวบ้านรับความเชื่อมา ก็นิยมติดรูปหรือ
เขียนรูปเสื้อบนประตูเช่นกัน เป็นความเชื่อที่ใช้อำนาจและพลังของเสื้อมาใช้เพื่อป้องกันภัยต่าง ๆ
รูปสัญลักษณ์ที่เป็นเสื้อที่นิยมเขียนบนประตูเพราะคนจีนถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

นอกจากนี้ ตามความเชื่อของคนจีนปีนักษัตรเสื้อ เชื่อว่าพลังอำนาจของเสื้อ
สามารถป้องกันผีและปีศาจได้ เกิดมีการใช้รูปเสื้อในสุสานเพื่อดูแลและป้องกันสุสาน และใช้อำนาจ
ของเสื้อมาทำเป็นเครื่องรางของขลังปิดเป่าความชั่วร้าย ดังที่กล่าวว่า

คนโบราณถือว่าเสื้อมีพลังหยางที่จะกลืนกินผี และสามารถปกป้องความชั
ร้ายทำลายปีศาจ ให้ศิลาให้พร ตามประเพณีพื้นบ้านนับถือเสื้อเป็นเทวดาที่

ครองประตูหรือนักอุปถัมภ์บ้าน ยังเป็นสัตว์เทวดาที่ดูแลสุสาน ในสุสานโบราณนิยมใช้รูปเสือ เช่น สุสานของสมัยราชวงศ์ฮั่น บนหินและอิฐจะเขียนรูปที่เสือวิ่งหรือเสือสองตัวแย่งหยก บนโลงศพจะแกะสลักรูปภาพที่มีเนื้อความเป็น รูปหัวเสือหรือเสือกินคน ชาวบ้านยังมีความเชื่อว่ากินน้ำซุปีที่ทำจากหนังเสือสามารถป้องกันผีได้ ไส่กรงเล็บเสือสามารถปัดความชั่วร้ายอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของเสือสามารถทำเป็นเครื่องรางของขลัง ประเพณีของคติชนต่าง ๆ เกิดจากการนับถือเสือของคนโบราณ

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 36-37)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนจีนมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับปีนักษัตรเสือ เชื่อว่าเสือมีอำนาจลึกลับสามารถป้องกันปีศาจและผี นับถือเสือเป็นเทวดาที่ครองประตูหรือนักอุปถัมภ์บ้าน เป็นสัตว์เทวดาที่ดูแลสุสาน วิธีป้องกันโดยเขียนหรือแกะสลักรูปเสือ และใช้อวัยวะเสือมาทำเป็นซูปินเพื่อปัดเป่าความชั่วร้าย หรือทำเป็นเครื่องรางของคลัง

มนุษย์เคารพนับถือธรรมชาติ มีความเชื่อว่าทุกสิ่งในโลกมีชีวิตและวิญญาณ โดยเชื่อว่ามีพระเจ้าสร้างโลก ความเชื่อของชนชาติบางชนชาติได้ผสมผสานกับความเชื่อเทวดาและสวรรค์ มีการบูชาเช่นไหว้ และได้เผยแพร่สืบต่อโดยตำนานและบทเพลงการสร้างโลกของมนุษย์ ซึ่งสัมพันธ์กับปีนักษัตรสัตว์มังกร และงู ดังที่กล่าวไว้ว่า

ในตำนานการสร้างโลกของจีน คนที่สร้างโลกขึ้นมาเป็นพระเจ้าผานกู่ ในหนังสือสมัยจ้านกว๋อบันทึกไว้ว่า พระเจ้าผานกู่ หัวเป็นมังกรตัวเป็นงู เทพธิดาที่สร้างมนุษย์ชื่อหนิวา เทพธิดาหนิวามีหัวเป็นมนุษย์ตัวเป็นงู วันหนึ่งแปลงตัวได้เจ็ดสิบเจ็ดครั้ง ในตำนาน เล่าว่าเทพธิดาหนิวาเป็นคู่ครองของจักรพรรดิฝูซี โดยที่สองคนเป็นพี่น้องกัน เป็นบรรพบุรุษที่เก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ จักรพรรดิฝูซีเป็นหนึ่งในจักรพรรดิสามองค์ เป็นผู้ที่มีอำนาจมากที่สุด องค์ที่สองคือเหียนตี้ มีหัวเป็นวัวตัวเป็นงูหรือหัวเป็นมังกรตัวเป็นงู องค์ที่สามคือหวงตี้ หัวเป็นมนุษย์ตัวเป็นงู จักรพรรดิสามองค์เป็นผู้ปกครองพื้นที่ที่มีอำนาจมาก ต่างก็มีตัวเป็นงู ในตำนานกล่าวถึงมนุษย์ผสมกับงู สะท้อนให้เห็นว่าฐานะงูอยู่ในใจของคนโบราณมาโดยตลอด

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 80)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องพระเจ้าสร้างโลกและมนุษย์ มีเรื่องเล่าถึงพระเจ้าและจักรพรรดิที่เป็นผู้ปกครองและเป็นต้นกำเนิดหรือบรรพบุรุษของคนจีน จึงมีความหลากหลายดังที่ประเทศจีนมีชนชาติหลายกลุ่มจำนวนมากมาย แต่ละชนชาติจะมีตำนานพระเจ้าและ

ผู้ปกครองที่ร่วมกันคือ มีลักษณะบางส่วนเป็นงู โดยเฉพาะผู้ปกครองที่มีตัวเป็นงู แสดงถึงพลังอำนาจที่เป็นจุดกำเนิดของคนและสิ่งต่าง ๆ ในโลก

ม้าเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญของชนชาติกลุ่มน้อยที่เลี้ยงสัตว์และดำรงชีวิตตามแม่น้ำและทุ่งหญ้า ดังนั้น คนเผ่าเหล่านี้จึงสร้างเทพเจ้าม้าขึ้นมาเพื่อคุ้มครองสัตว์เลี้ยง และมีประเพณีไหว้เทพเจ้าม้าตั้งแต่สมัยโบราณ ดังที่กล่าวว่า

ชาวบ้านถือว่าเทพเจ้าม้าเป็นเทพเจ้าที่รักษาสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ เวลาสัตว์เลี้ยงเจ็บป่วยก็จะบูชาเทพเจ้าม้าเพื่อรักษาโรคและนำสิ่งชั่วร้ายออก เวลาสัตว์ที่ไม่มีโรคจะนำไปบูชาเทพเจ้าม้า เพื่อขอให้สัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ปลอดภัยและอ้วนถ้วนสมบูรณ์ เทพเจ้าม้าเป็นเทพเจ้าให้พรสัตว์เลี้ยงและรักษาสัตว์ ทุกที่จะบูชาม้าในวันที่ 23 เดือน 6 ตามจันทรคติ เรียกว่าเทศกาลเทพเจ้าม้า ส่วนมากจะจัดงานที่วัดเทพเจ้าม้า หรือโรงม้า

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 101-102)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ม้าเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญสำหรับชนชาติกลุ่มน้อยที่อยู่ภาคเหนือ ที่มีวิถีชีวิตเลี้ยงสัตว์ในทุ่งหญ้าและลุ่มแม่น้ำ เนื่องจากม้าเป็นสัตว์เลี้ยง เป็นยานพาหนะ และใช้เป็นแรงงานทำงาน ม้ายังเป็นอาหาร จึงมีความเชื่อว่าม้าเป็นเทพเจ้าซึ่งมีความหมายความเป็นผู้ช่วยดูแลรักษาสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ให้พรสัตว์เพื่อให้ปลอดภัยและอ้วนถ้วนสมบูรณ์

คนจีนมีเทพเจ้าประจำอาชีพต่าง ๆ เกิดจากการบูชานับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การบูชาเทพเจ้าจะทำให้ชีวิตดีขึ้น โดยปรากฏในป็นกษัตริย์มาของจีน ดังที่กล่าวว่า

ในความเชื่อพื้นบ้าน ยังมีการนับถือเทพธิดาใหม่เป็นนางหัวม้า นางหัวม้าจะเป็นผู้หญิงขี่ม้าหรือเป็นผู้หญิงคลุมด้วยหนังม้า ทำไมม้ากับผู้หญิงสัมพันธ์กับการเลี้ยงตัวใหม่ เนื่องจากคนโบราณคิดว่าตัวใหม่จะนิ่มอ่อนคล้ายผู้หญิงและนมของผู้หญิงคล้ายหัวม้า เลยกคนเลี้ยงตัวใหม่จะไหว้เทพธิดานางหัวม้าเพื่อปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเจริญรุ่งเรือง

(赵伯陶 เจ้าป้อเทา. 2556:167)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนจีน เชื่อว่าการบูชาเทพธิดาใหม่จะได้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมดี และหน้าตาของเทพธิดาก็เกิดจากจินตนาการของชาวบ้าน นำลักษณะของม้ามาเทียบกับผู้หญิง

ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ประเภทแพะของชนชาติกลุ่มน้อยบางกลุ่มของจีน สะท้อนให้เห็นจากการเคารพรูปสัญลักษณ์แพะที่แตกต่างจากชนเผ่าอื่น ดังที่กล่าวว่า

แพะเป็นรูปสัญลักษณ์ที่นับถือของคนโบราณ คือชนชาติเซียงซึ่งเป็นชนเผ่าที่มีประวัติยาวนาน ใช้รูปแพะเป็นสัญลักษณ์ของชนชาติ เมื่อชน

ชาติเขียงอพยพมาทางทิศตะวันออก ได้ผสมผสานความเชื่อกับชนชาติที่ตั้ง
ถิ่นฐานอยู่ดั้งเดิม และกลายเป็นสัญลักษณ์แรกของวัฒนธรรมจีน ในพิธี
บูชา แปะจะเป็นของเซ่นไหว้ที่สำคัญสำหรับการขอพรจากเทพเจ้า

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 104)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนจีนอยู่ใกล้ชิดกับสัตว์เลี้ยงหลายชนิด โดยเฉพาะ
แพะที่เป็นสัตว์ที่คนจีนได้พึ่งพาอาศัยเพื่อดำรงชีวิตที่ขาดไม่ได้ ดังเช่น คนจีนในทางตอนเหนือเป็นชน
ชาติที่อพยพย้ายที่อยู่อาศัยไปตามแหล่งน้ำและหญ้า เลี้ยงแพะและวัวไว้บริโภคเป็นหลัก และ
ผสมผสานกับความเชื่อของชนในถิ่นฐานเดิม แปะจึงมีความสำคัญ เคารพกราบไหว้แพะเป็นสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์และใช้เป็นสัญลักษณ์แรกของชนชาติ

แพะเป็นสัตว์ที่ใกล้ชิดมากของคนจีน คนจีนนับถือบูชาเป็นเทพเจ้าต่าง ๆ มีความ
เกี่ยวข้องกับพระอาทิตย์และพืชพันธุ์ ดิน หิน โดยปรากฏในป็นักษัตรแพะ ดังที่กล่าวว่า

การนับถือแพะกับการนับถือพระอาทิตย์จะรวมสองเป็นหนึ่ง เลยมิ
การพูดว่าเทพเจ้าแพะก็คือเทพเจ้าพระอาทิตย์ นอกจากเป็นเทพเจ้าพระ
อาทิตย์แล้ว แปะยังถือเป็นเทพเจ้าอื่น ๆ ด้วย แปะชอบกินข้าวสาลีและ
ธัญญาหาร หนังกินไม้และรากหญ้า เลยกินโบราณนำแพะมาลัมพันธ์กับธัญญา
หารและต้นไม้ ถือแพะเป็นเทพเจ้าของเมล็ดพืชและฤดูหิมะปีศาจรุกข์ คน
โบราณมีการนับถือภูเขา ดิน หิน แปะสามารถเดินบนยอดหินที่สูงชัน เลยก
แพะก็เป็นเทพเจ้าภูเขา เทพเจ้าดิน เทพเจ้าหิน การนับถือแพะทั้งหมด
แสดงให้เห็นว่า มนุษย์หาวิธีไล่ปีศาจ อวยพรสัตว์เลี้ยงในบ้านเจริญเติบโต
ชีวิตมีความสุขและความปรารถนาที่ดีของมนุษย์

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 105)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตามความเชื่อของคนจีน การบูชาสัตว์แพะ
เนื่องจากแพะมีความสามารถและพลังพิเศษต่าง ๆ นับถือแพะเป็นเทพเจ้าหลากหลาย เพื่อสบายใจ
และต่อสู้กับปัญหาหรืออันตราย

ไก่อเป็นสัตว์เลี้ยงของชาวบ้าน ไก่กินหนอนและแมลงต่าง ๆ เป็นอาหาร คนจีนจึง
ชอบเลี้ยงไก่ เพื่อให้ไก่จิกกินแมลงมีพิษที่ทำร้ายสัตว์เลี้ยงและเด็กในบ้าน จึงเป็นสัตว์ที่ช่วยขับไล่สิ่ง
ร้ายออกไป คนจีนจึงเชื่อว่าไก่อเป็นสัตว์ที่สามารถปัดความชั่วร้ายออกไปได้และสร้างเป็นสัญลักษณ์
โดยปรากฏในป็นักษัตรไก่อ ดังที่กล่าวว่า

วัฒนธรรมนักษัตรจีนมีเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องที่สนุก คือการใช้รูปไก่อมา
ตกแต่งประตูเพื่อปัดเป่าความชั่วร้าย ประเทศจีนมีประเพณีติดรูปไก่อมาแต่
โบราณ ตามประเพณีจีนโบราณ ก่อนวันกู่หยู่ทุกปี ชาวบ้านจะติดรูปไก่อ

ป้องกันแมงป่อง ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีพิษชนิดหนึ่ง มีภัยต่อมนุษย์และสัตว์ แต่สมัยนั้นไม่มีวิธีที่ดีที่สุดที่สามารถป้องกันเรื่องนี้ จึงหวังว่าการตีตราไปไม่สามารถป้องกันแมงป่องได้

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 152-155)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในสมัยโบราณของจีน ก่อนถึงวันกู่หยูซึ่งเป็นวันที่มีฝนตก แม้วาน้ำฝนจะช่วยให้ธัญญาหารเติบโตแต่ก็เป็นช่วงเวลาที่มียักษ์ที่มีพิษออกมามากมาย คนจีนได้สังเกตเห็นว่าไก่จะจิกกินสัตว์เล็ก ๆ ตามพื้นดิน จึงเป็นความรู้และความเชื่อที่เทียบเคียงกันโดยเอารูปไก่มาติดเป็นสัญลักษณ์ ประดับตกแต่งประตูบ้านโดยเชื่อว่าจะป้องกันอันตรายต่าง ๆ ไม่ให้เข้าในบ้านได้ และต่อมากลายเป็นความเชื่อที่ทำให้มีประเพณีเพื่อปัดเป่าความชั่วร้ายให้ออกจากบ้าน

เนื่องจากคนจีนมีความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อพื้นบ้าน กล่าวคือ ทุกสิ่งในโลกมีเทพเจ้าดูแลทั้งหมด ดังนั้นการเลี้ยงหมูของคนจีน จึงมีความเชื่อว่าเป็นในโรงเลี้ยงหมูมีพระเจ้าดูแลเหมือนกันเทพเจ้าสัตว์อื่น ๆ ดังที่กล่าวว่า

ในสมัยราชวงศ์ซิง ชาวบ้านจะบูชาเทพเจ้าโรงหมู ถือเป็นเทพเจ้าคุ้มครองสัตว์เลี้ยง ขอให้สัตว์ในบ้านอยู่สบายเจริญพันธุ์ นอกจากในโรงวัวและโรงม้ามีเทพเจ้าวัวและเทพเจ้าม้าแล้ว ในโรงหมูยังมีเทพเจ้าหมู เกิดจากความเชื่อของคนโบราณว่าทุกสิ่งในโลกมีเทพเจ้าดูแล

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 189)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตามความเชื่อพื้นบ้านของจีนเชื่อว่า สัตว์เลี้ยงทั้งหลายมีเทพเจ้าประจำดูแลอยู่ เช่นเดียวกับเชื่อว่ามีเทพเจ้าหมู สะท้อนให้เห็นว่าคนโบราณตระหนักถึงความสำคัญของสัตว์เลี้ยงประเภทหมู จึงทำพิธีกรรมบูชาเทพเจ้า เชื่อว่าจะมีพลังอำนาจที่สามารถทำให้สัตว์เลี้ยงอยู่สบาย หรืออยู่เย็นเป็นสุข เจริญพันธุ์หรือมีลูกเพิ่มขึ้นไว้ให้มนุษย์บริโภค

1.6) ความเชื่อไสยศาสตร์

คนจีนโบราณมีความเชื่อไสยศาสตร์ที่รักษาโรค ในชนชาติกลุ่มน้อยจะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อทางไสยศาสตร์อย่างชัดเจน ไสยศาสตร์ที่เกี่ยวกับวัวและใช้ในการรักษาโรค ดังที่กล่าวว่า

ความเชื่อไสยศาสตร์ของชนชาติหยาโบราณมีคำว่า “หนิวลี้มู่” หมายความว่าส่งผีแห่ง ได้แพร่เผยที่เหลียงซานมณฑลเสฉวน ถ้าผู้ป่วยผอมจนเหลือแต่กระดูก คนในพื้นที่จะคิดว่าเป็นผีแห่งก่อเหตุ เป็นเชื้อโรคที่มาจากลิง ต้องเชิญพระมาส่งผีแห่งไป วิธีการส่งคือ เตรียมวัวลึงตัวหนึ่งเชิญพระมาสวดมนต์แปดวัน วันที่เก้าพาลิงขึ้นภูเขา ใช้กิ่งไม้มาจัดตั้งขึ้น

เป็นที่นั่งของพระเจ้า แล้วสวดมนต์ต่อ ใช้หญ้าแห้งมาผูกเป็นคน มัดบนตัว
ของลิง แล้วปล่อยลิงไป ทำอย่างนี้จึงถือว่าลิงส่งผีแห้งไปแล้ว

(冀安 จีอัน. 2538 : 55)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อของจีนมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่รักษา
โรค โดยใช้วัวและลิงมาเป็นตัวช่วย ไส้โรคและความชั่วร้ายในตัว แสดงให้เห็นได้ว่า ในสมัยโบราณ
การแพทย์ยังไม่ได้พัฒนา สำหรับโรคที่ไม่สามารถรักษาได้ก็จะเชื่อว่าเป็นความชั่วร้ายมาครอบงำใน
ตัว ต้องใช้วิธีทางไสยศาสตร์มารักษาจึงจะหาย

ความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่ปรากฏในป็นักษัตริย์ของจีน เชื่อว่าไก่มีพลังอำนาจที่จะ
ไล่สิ่งชั่วร้าย ดังที่กล่าวว่า

ในมณฑลหูหนาน เมื่อเด็กเป็นโรคชัก มักจะคิดว่าเกิดจากเสื่อขาว
ต้องไปเชิญหมอผีมาไล่เสื่อขาว เมื่อนั้น เอาเก้าอี้มาวางข้างนอก มัดไม้ไผ่ที่มี
ใบไม้อยู่ บนไม้ไผ่มัดไก่ขาวตัวผู้ตัวหนึ่ง ให้หมอผีทำพิธีในห้อง ถ้าไก่ขาวร้อง
ก็ถือว่าไล่เสื่อขาวไปแล้ว

(冀安 จีอัน. 2538 : 56-57)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อทางไสยศาสตร์ของจีนที่เกี่ยวกับการรักษา
โรค โดยใช้ไก่ขาว ซึ่งมีพลังอำนาจที่สามารถไล่โรคและความชั่วร้ายในตัวคนออกไป

คนจีนนอกจากมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่เกี่ยวกับสัตว์ที่ใช้มารักษาโรคแล้ว ยังใช้
วัวมาทำนายโชคชะตาชีวิตด้วย จะแสดงให้เห็นในชนชาติกลุ่มน้อย ดังที่กล่าวว่า

วิธีการทำนายโชคชะตาของชนชาติหว่าโบราณ มีการใช้ตัวของวัว
เป็นที่นิยมของอำเภอหว่าที่มณฑลยูนนาน หลังจากพิธีกรรมฆ่าวัวเช่นไหว้
คู่ตบของวัวมาทำนาย ถ้าตบของวัวก้อนใหญ่กับก้อนเล็กไม่ติดกับ เป็นกลางดี
ถ้าติดกันจะเป็นกลางร้าย ในพิธีกรรมใหญ่จะใช้ตบนี้ ในนี้ใช้ตบของวัวเหลืองดี
ที่สุด

(冀安 จีอัน. 2538 : 55)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในความเชื่อทางไสยศาสตร์ของคนจีน มีกิจกรรม
ทางไสยศาสตร์คือพยากรณ์ดวงชะตาชีวิตของคน ชาวบ้านที่ยูนนานถือว่าวัวสามารถติดต่อกับเทวดา
ได้ โดยสังเกตตบของวัว เพื่อได้สัญญาณจากเทวดา มาทำนายกลางดีและกลางร้าย

ตามความเชื่อของคนจีน มีการพยากรณ์ดวงชะตา เพื่อคาดการณ์ล่วงหน้าสิ่งที่ไม่รู้จัก
โดยปรากฏในป็นักษัตริย์ ดังที่กล่าวว่า

พื้นบ้านจีนนิยมใช้กระดูกไก่มาทำนายกันและได้แพร่หลาย แต่ละชน
ชาติและแต่ละภูมิภาควิธีการทำนายจะต่างกัน ชนชาติฮั่นใช้ไก่มาทำนาย

ฆ่าไก่แล้วเอาไปต้มสุก ใช้กระดูกตรงตาสองข้าง ถ้าข้างบนกระดูกมีรูรอยแตก เป็นรูปเหมือนมนุษย์จะดี ไม่เหมือนจะไม่ดี การทำนายของชนชาติหียี่ส่วนมากจะเป็นชนชาติหียี่กลุ่มที่อาศัยอยู่มณฑลเสฉวน ยูนนาน กุ้ยโจว กวางสี จะนิยมใช้กระดูกไก่มาทำนายโรคและการเก็บเกี่ยว วิธีการทำนายใช้กระดูกซี่โครงทั้งซ้ายและขวาของไก่ เอาเชือกผูกให้แน่น แขนงที่มันงัดติดของรูช่องระหว่างซี่โครงมาทำนายเคราะห์ดีและเคราะห์ร้าย ยังมีการใช้หัวไก่มาทำนายอากาศและโชคลาภ หัวกระดูกใสเป็นอากาศดี หัวกระดูกมืดไม่มีแสงแสดงว่าฝนจะมา หัวกระดูกมีรอยดำมากเป็นกลางที่บอกว่าจะตายเพราะโรค มีรอยสีแดงและมีเลือดไหลแสดงว่าจะตายในอุบัติเหตุ

(冀安 จื่ออัน. 2538 : 78)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ไก่เป็นสัตว์สำคัญในการประกอบพิธีทางไสยศาสตร์ของจีน กระดูกไก่สามารถนำมาทำการพยากรณ์หรือทำนายต่าง ๆ เป็นกิจกรรมทางไสยศาสตร์แบบหนึ่ง ใช้ส่วนต่าง ๆ ของไก่มาทำนายอากาศและโชคลาภ

1.7) ความเชื่อลักษณะของคนและสัตว์

การนับถือแพะมีการสร้างภาษาที่มีความหมายคล้ายกัน ให้เป็นสิ่งที่พิเศษในโลกเป็นสัตว์เทวดาหรือสัตว์มงคล ดังที่กล่าวว่า

แพะแสดงถึงความสันติภาพ มงคล ใจดี เมตตา สวยงาม มารยาท ในสมัยโบราณภาษาจีนคำว่า แพะ กับคำว่า ฤกษ์งามยามดี เป็นคำเดียวกัน คำว่า เมตตา สวยงามก็มีความหมายเกี่ยวกับแพะ แพะมีการเชื่อมโยงกับพระอาทิตย์ แกะอ่อนโยนเป็นสุภาพบุรุษ นิสัยของแกะอ่อนน้อมใช้เพื่ออธิบายถึงผู้หญิง ขนสีขาวของแพะมักจะแทนตัวละครที่มีเกียรติและเป็นสัญลักษณ์ของความรักที่บริสุทธิ์

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 103)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในภาษาจีนแพะมีความหมายดี จึงมีความเชื่อและยอมรับความหมายที่ดีของสัตว์แพะ เกิดจากการนับถือว่าเป็นสัตว์มงคล และยังนำมาใช้เปรียบเทียบกับลักษณะที่ดีของผู้หญิงและความรัก

1.8) ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี

ชนกลุ่มน้อยในจีนมีประเพณีพื้นบ้าน เช่น พ่อค้าข้าวขาวเจ้อเจียงเชื่อว่า ในเทศกาลเต็มโกดังจะทำพิธีไหว้เทพเจ้าหนู เพื่อความเป็นสิริมงคล ดังที่กล่าวว่า

ในประเพณีพื้นบ้าน วันที่สี่สิบห้า เดือนหนึ่งตามปฏิทินจันทรคติเป็นเทศกาลเต็มโกดัง พ่อค้าที่ทำการค้าขายเกี่ยวกับข้าวจะไหว้เทพเจ้า

คลังสินค้าก็คือหนู เทศกาลเต็มโกดังคั้นนั้นจะห้ามจุดไฟ โดยเหตุว่าคั้นนั้น ลูกสาวหนูออกเรือนแต่งงาน เวลาของลูกสาวหนูออกเรือนแต่งงานในแต่ละที่จะไม่เหมือนกัน ในมณฑลเจ้อเจียงจะถือวันที่สองเดือนสองตามปฏิทินจันทรคติ เป็นวันที่ลูกสาวหนูออกเรือน ในวันนี้ทุกบ้านจะผัดถั่วเหลืองผสมกับน้ำตาลทรายแดง วางในบ้านให้หนูกิน

(吴裕成 อู่วีเซิง. 2547 : 89)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ชนกลุ่มน้อยชาวจีนทำเกษตรกรรมปลูกข้าวและขายให้พ่อค้า พ่อค้ามีข้าวเต็มโกดังก็กลัวว่าหนูจะมากัดกินข้าวเสียหาย จึงเกิดมีประเพณีบูชาเทพเจ้าหนู ในเทศกาลเต็มโกดังเป็นช่วงเวลาที่หนูแพร่พันธุ์ เปรียบเทียบกับคน ก็คือเวลาที่ลูกสาวออกเรือนแต่งงาน สะท้อนถึงความเชื่อของชาวบ้านและพ่อค้าที่ค้าขายข้าว หนูเป็นสัตว์ที่ชอบแอบอยู่ในบ้าน ลักขโมยกินข้าวเปลือก และทำลายข้าวของในบ้าน ชาวจีนมีความเชื่อว่า ถ้าจัดอาหารให้กินและไม่จุดไฟแสงสว่าง หนูมีอาหารกิน หนูจะไม่มากัดกินข้าวในโกดังหรือไม่ทำลายข้าวของในบ้าน มีความหมายว่าเป็นการส่งภัยออกจากบ้าน และเป็นพิธีที่ปฏิบัติกันมาจนเป็นประเพณีของชาวบ้าน

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีชนชาติกลุ่มน้อยหลายกลุ่มที่มีประเพณีบูชาหนู และยอมรับว่าหนูที่มีทั้งถูกดูแลและมีการนับถือไปด้วย ในด้านดี คนจีนได้ทำเป็นเครื่องรางติดตัว หรือมีพิธีกรรมบูชาหนูและมีตำนานที่เกี่ยวกับการบูชาหนู ดังที่กล่าวว่า

ถ้าพูดถึงการเคารพบูชานับถือหนู ต้องพูดถึงประเทศหนูทางทิศตะวันตกของจีน ประมาณอยู่ช่วงปลายสมัยราชวงศ์ซื่อไ่ก่อนราชวงศ์ตั้งไ่ ในมณฑลซินเจียงของจีนมีเมืองชื่อ ฉูซ่าดำน้ำ อยู่แถวนั้นมีตำนานที่เกี่ยวกับเทพเจ้าหนูได้แพร่กระจาย ในหนังสือบันทึกการเดินทางของพระถังซำจั๋ง สมัยราชวงศ์ถังจะบันทึกเรื่องนี้อย่างชัดเจน ในทางทิศตะวันตกของเมืองฉูซ่าดำน้ำ มีเนินใหญ่ เป็นที่อยู่ของเมืองหนู หนูที่นั่นตัวใหญ่มาก ขนเป็นสีทองและสีเงิน เวลาक्षัตริย์ของหนูออกมา หนูติดตามมามากมาย มีเรื่องเล่าสืบกันมาว่า ทหารฮุนยกมาเป็นแสนเพื่อครอบครองเมืองฉูซ่าดำน้ำ ในเมืองมีทหารแค่หมื่นกว่าคน เจ้าเมืองฉูซ่าดำน้ำ เลยจตุรูปไปขอความช่วยเหลือจากเทพเจ้าหนู คั้นนั้น ผันเห็นหนูมาบอกว่า พรุ่งนี้ออกรบจะชนะ วันรุ่งขึ้นเจ้าเมืองฉูซ่าดำน้ำก็ทำตามที่เทพเจ้าหนูพูด ทหารฮุนรีบตี่นมารบ เห็นอานม้า สายคันธนู ที่รัดเอวและเสื้อผ้าโดนหนูกัดเสียหายหมด ทหารฮุนนึกว่าเทพเจ้ามาช่วยก็ยอมแพ้โดนจับ เทพเจ้าหนูได้สร้างคุณความดีเมืองฉูซ่าดำน้ำชนะ เพื่อขอบคุณบุญคุณของหนูที่ช่วยเมือง เจ้าเมืองฉูซ่าดำน้ำ สั่งประชาชนว่า เพื่อตอบแทนบุญคุณหนูจะสร้างวัดบูชาหนูไม่ว่า

เป็นเจ้าของเมืองหรือว่าเป็นประชาชนก็ต้องเคารพหนู เวลานั่งรถม้าผ่านรู่หนู ต้องลงรถไปไหว้ก่อน เพื่อขอพรจากเทพเจ้าหนู นำเอาเสื้อผ้า ธนู หรือ ดอกไม้ อาหารมาเช่นไหว้ ถ้าไม่ทำตาม จะมีทุกข์ตามมา หนูจึงกลายเป็น เทพเจ้าป้องกันภัยและมีบุญคุณต่อเมืองฉูซ่าตำนาน่าและมีประเพณีไหว้หนูสืบต่อกันมา

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 22)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตำนานของชนกลุ่มน้อยในมณฑลซินเจียง เล่าถึงประวัติศาสตร์ของเมืองฉูซ่าตำนาน่าทางทิศตะวันตกของจีน หนูได้ช่วยทำสงครามจนได้ชัยชนะ ชนชาติกลุ่มน้อยจึงถือว่าหนูมีบุญคุณต่อชาวเมือง หนูเป็นเทพเจ้า คนที่อยู่ในพื้นที่นั้นจึงทำพิธีกรรมบูชาเทพเจ้าหนู เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ ซึ่งเป็นการนับถือสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ และนับถือสัตว์คือหนูว่าเป็นเทพเจ้า

คนจีนทั้งกลัวและบูชาหนู ได้สังเกตนิสัยของหนูต่าง ๆ เสียงร้องของหนูแต่ละที่จะเข้าใจต่างกัน ดังที่กล่าวว่า

ประเพณีหนูนับเงิน หมายถึงเสียงร้องเอี้ยด ๆ ของหนูที่กลางคืนหรือก่อนฟ้าสว่าง เหมือนเสียงนับเงินทอง คนที่อยู่เชียงไฮ ฉงหมิง มีความเชื่อว่าได้ยินเสียงแบบนี้หมายความว่าภัยพิบัติใกล้จะมา ต้องระมัดระวัง จุฑรูปไปไหว้พระโพธิสัตว์ขอความคุ้มครอง ส่วนคนที่อยู่มณฑลหูไปเชื่อว่าได้ยินเสียงหนูนับเงิน เป็นลาภดี คนที่มณฑลเจ้อเจียงเชื่อว่า เสียงร้องของหนูเหมือนเสียงนับเงิน ได้ยินเสียงร้องของหนูก่อนเที่ยงคืนจะได้เงินทอง หลังเที่ยงคืนจะคลังหลวม

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 21)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในความเชื่อของคนจีนเสียงร้องของหนูจะเหมือนเสียงนับเงิน เวลาได้ยินเสียงร้องของหนู จะมีความโชคดีและไม่ดี ถอดความจากประเพณีพื้นบ้านของท้องถิ่นมาตีความ เพราะแต่ละที่เวลาได้ยินเสียงร้องของหนูจะเข้าใจไม่เหมือนกัน

จีนเป็นประเทศเกษตร ในสมัยโบราณ วัวเป็นสัตว์ที่สำคัญ เป็นแรงงานช่วยทำไร่นา คนจีนมีความเชื่อและมีประเพณีบูชาเทพเจ้าวัว หวังว่าเทพเจ้าจะคุ้มครองวัวให้ปลอดภัยเพื่อจะได้ทำการเกษตรได้ราบรื่น วัวจึงมีฐานะเป็นที่ยอมรับ มีประเพณีและวิธีการบูชาวัวแตกต่างกันมากมาย ดังที่กล่าวว่า

ประเพณีบูชาเทพเจ้าวัวมีอยู่ทุกชนชาติ ชนชาติฮั่นนับถือเทพเจ้าวัว จะฉลองวันเกิดของเทพเจ้าวัวทุกปี วันเกิดของเทพเจ้าวัวแต่ละถิ่นจะไม่เหมือนกัน ในมณฑลหูไป วันเกิดของเทพเจ้าวัวเป็นวันที่สิบห้าเดือนแปด

ตามปฏิทินจันทรคติ มณฑลเสฉวนจะเป็นวันที่หนึ่งเดือนสิบ มณฑลไต้หวัน จะนำเอารูปปั้นเด็กจูงวัววางอยู่ในวัด เอาหญ้ามาให้วัวเป็นประจำ ประชาธิลมีเทศกาลวัวในเดือนเจ็ดและเดือนสิบ ชาวบ้านเดินร่ำเพื่อทำขวัญวัว ฉลองวันเกิดของวัว ประชาธิจ้วงก็มีเทศกาลลู่วัว คือวันที่แปดเดือนสี่ วันที่เจ็ดเดือนห้า วันที่หกเดือนหก วันที่เจ็ดเดือนเจ็ด ตั้งแท่นบูชาตรงคอกวัว ให้วัวพักผ่อนหนึ่งวัน ทำข้าวห้ำและเหล้าหวาน แกงไขโก่มาให้วัวกิน ประชาธิเชียงในวันหนึ่งเดือนสิบเอ็ดจะฆ่าไก่และแพะไปเช่นไหว้ที่วัด จุดธูปเผากระดาษ ขอพรเทพเจ้าคุ้มครองวัวให้ปลอดภัย ประชาธิไปจะฆ่าไก่ไปไหว้เทพเจ้าวัว ในช่วงฤดูใบไม้ผลิหลังปลูกข้าวเสร็จ จะขอขอบคุณเทพเจ้าวัว และทั้งหมดบ้านจะจัดพิธีใหญ่เพื่อไหว้เทพเจ้าวัว วันที่หนึ่งเดือนยี่ ประชาติน่าซี ในเดือนหกและเดือนเก้า จะเลือกวันหนึ่งเป็นวันที่อาบน้ำให้วัว เพื่อแสดงความเคารพต่อเทพเจ้าวัว...

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 30)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประชาธิต่าง ๆ ยอมรับนับถือว่าวัวเป็นสัตว์ที่สำคัญในการเกษตร วัวได้ช่วยมนุษย์และสร้างประโยชน์หลากหลาย คนจีนโบราณ โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยเห็นถึงความสำคัญของวัวและมีความเชื่อว่ามีเทพเจ้าที่คุ้มครองวัว มีการเซ่นไหว้เพื่อตอบแทนบุญคุณและขอให้คุ้มครองวัวด้วย แต่ละประชาติจึงมีพิธีกรรมบูชาเทพเจ้าวัว มีกำหนดเวลาและวิธีการจัดพิธีแตกต่างกันตามวัฒนธรรมและความนิยมของประชาตินั้น

ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัว ที่ทำในฤดูใบไม้ผลิก่อนลงมือปลูกข้าว คนจีนจะจัดงานฉลองการเข้าสู่ฤดูใบไม้ผลิ เป็นประเพณีที่ทำกันมานานับพันปีเพื่อให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ในปี นี้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชาวบ้านจีนมีความเชื่อนับเป็นพันกว่าปีว่า “ขุนหนิวหรือวัวฤดูใบไม้ผลิ” เป็นประเพณีฉลองการเข้าสู่ฤดูใบไม้ผลิ ชาวบ้านในสมัยโบราณจะจัดงานฉลอง โดยปั้นรูปวัวด้วยดินหรือกระดาษ เป็นวัวขนาดสูง 4 ฟุต ยาว 8 ฟุต เป็นสัญลักษณ์ของ 4 ฤดู 8 เทศกาล แล้วชาวบ้านจะชนวัวที่ทำเสร็จแล้วเดินไปเข้าร่วมงานแสดงพื้นบ้าน ส่วนมากจะเป็นการแสดงที่เดินเป็นกระบวน เช่น ระบายดำนา เชิดโคมไฟมังกร เดินต่อขาสูง พายเรือแข่ง ชาวบ้านจะเรียกว่า การแสดงฤดูใบไม้ ซึ่งจุดสนใจคือ การโบยวัวฤดูใบไม้ โดยคนที่เดินนำหน้าจะใช้แล้โบายัว และกล่าวคำอวยพรแก่ชาวบ้าน

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 31)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้คนและชุมชนจีนในสมัยโบราณมีประเพณีที่เกี่ยวกับเทศกาลที่เริ่มต้นทำการเกษตร สร้างสัญลักษณ์รูปปั้นวัวเป็นอุปกรณ์สำคัญและมีการแสดงด้วยการทำพิธีโบายว่ว เป็นประเพณีที่เฉลิมฉลองที่สร้างความเป็นมงคล ให้ร่ำรวย โดยมีความสนุกสนานและรวมความสามัคคีของกลุ่มคนจีน

ป็นักขัตรวัวของจีนยังมีความสัมพันธ์กับเรื่องราวของชาวบ้าน มีตำนานเล่าเรื่องความรักของคนจีนในท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ประทับใจและจดจำเล่าต่อ ๆ กันมา และต่อมากลายเป็นเทศกาลวันแห่งความรักของคนจีน และสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของวัวด้วย ดังที่กล่าวว่า

ลูกสาวของพระเจ้าสวรรค์ชื่อ จื่อหนี่กับหนิวหล่างได้พบรักกันที่สวรรค์ พระราชินีแห่งสวรรค์คิดว่าทั้งสองคนทำผิดกฎสวรรค์ จึงตำหนิหนิวหล่าง แล้วส่งกลับไปยังโลกมนุษย์ให้เป็นคนเลี้ยงวัว วันหนึ่ง วัวแก่ตัวหนึ่งบอกหนิวหล่างว่า จื่อหนี่กับนางฟ้าจะมาอาบน้ำในแม่น้ำ ให้เขาไปเก็บเสื้อผ้าของจื่อหนี่ พอนางไปหาเสื้อผ้าจึงคืนให้และขอแต่งงาน หนิวหล่างทำตามที่วัวบอก จึงได้จื่อหนี่เป็นภรรยา ทั้งสองคนแต่งงานและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขมีลูกชายและลูกสาวสองคน พระราชินีแห่งสวรรค์รู้เรื่องนี้ จึงพาจื่อหนี่กลับสวรรค์ หนิวหล่างเป็นห่วงภรรยามาก แต่หาทางไปสวรรค์ไม่ได้ วัวแก่รู้เรื่องนี้ ก็บอกว่าให้ฆ่ามัน แล้วเอาหนังวัวคลุมตัวก็จะบินขึ้นไปบนสวรรค์ได้ หนิวหล่างพาลูกสองคนคลุมหนังวัวตามจื่อหนี่ไปถึงสวรรค์และพากันกลับโลกมนุษย์ พระราชินีแห่งสวรรค์ตามมาทัน ได้ใช้ปืนทองชิตบนหลังจื่อหนี่ ทำให้กลายเป็นแม่น้ำของสวรรค์ แยกสามีภรรยาอยู่คนละข้างแม่น้ำ คู่รักทั้งสองมองข้ามแม่น้ำสวรรค์แล้วร้องไห้อย่างเศร้าโศก พระราชินีแห่งสวรรค์รู้สึกเห็นใจ จึงอนุญาตให้ทั้งสองได้พบกันในวันที่เจ็ดเดือนเจ็ดของทุกปี เมื่อถึงเวลานั้นนกนางเขนจะบินเรียงต่อ ๆ กันมากลายเป็นสะพานข้ามแม่น้ำสวรรค์

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 28)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า เรื่องของจื่อหนี่กับหนิวหล่าง เป็นตำนานพื้นบ้านของจีน ซึ่งเป็นต้นตำรับของเทศกาลแห่งความรักของคนจีน ตำนานเรื่องนี้วัวมีบทบาทสำคัญ เป็นผู้ช่วยให้หนิวหล่างขึ้นไปสวรรค์หานางจื่อหนี่ได้สำเร็จ สะท้อนถึงความสัมพันธ์ของคนจีนกับความเชื่อเกี่ยวกับวัว กล่าวคือ วัวไม่ได้ช่วยในการทำการเกษตรเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญต่อการสร้างครอบครัวและความสัมพันธ์ของคนในสังคมจีนด้วย

พระจันทร์กับพระอาทิตย์เป็นดวงดาวที่มนุษย์มองเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ในวัฒนธรรมพื้นบ้านจีนมีตำนานเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพระจันทร์มากมายหลายเรื่อง และมีประเพณีต่าง ๆ ที่อธิบายที่มาของกระต่ายกับพระจันทร์ ดังที่กล่าวว่า

ตำนานฉางเอ๋อไปพระจันทร์ กระต่ายหยกต่ายาได้แพร่กระจายมาก จึงเกิดประเพณีการไหว้เทพเจ้ากระต่ายในวันไหว้พระจันทร์ เทพเจ้ากระต่ายเป็นรูปปั้นดินเผาสี รูปร่างและสีมีความหลากหลาย พระเจ้ากระต่ายเกิดจากการนับถือพระจันทร์ ประเพณีเก่าในวันไหว้พระจันทร์จะมีงานไหว้พระจันทร์ จะมีป้ายของเทพเจ้าพระจันทร์ ชาวบ้านเรียกว่า กระต่ายม้าพระโพธิสัตว์แสงจันทร์ เป็นกระต่ายพิมพ์รูปเทพเจ้าพระจันทร์ ชาวบ้านเรียกกระต่ายม้าที่มีแสงจันทร์ว่าเทพเจ้าพระจันทร์ และห้อยป้ายม้ากระต่ายที่หน้าบ้าน แล้วตั้งโต๊ะจุดธูปบูชา บนโต๊ะจะวางของไหว้ต่าง ๆ หลังจากจุดธูปไหว้เสร็จ ก็จะเผากระต่ายม้า สมัยก่อนคนที่ไหว้พระจันทร์ส่วนมากเป็นผู้หญิง เด็กจะชอบเลียนแบบผู้ใหญ่ เกิดประเพณีเด็กไหว้พระจันทร์ ซึ่งจะใช้เทพเจ้ากระต่ายเป็นสัญลักษณ์ของพระจันทร์สำหรับให้เด็กมาไหว้

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 43)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนจีนสมัยก่อนได้เห็นพระจันทร์และเกิดจินตนาการต่าง ๆ ความเชื่อและการนับถือพระจันทร์ เป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่มีการนับถือเทพเจ้าต่าง ๆ ประเพณีการไหว้พระจันทร์สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนเชื่อว่ามีเทพเจ้าอยู่ในดวงจันทร์ และสร้างสัญลักษณ์เป็นรูปกระต่ายและม้า ประเพณีวันไหว้พระจันทร์เป็นงานสำหรับผู้ใหญ่ ต่อมาได้พัฒนาเป็นพิธีไหว้พระจันทร์สำหรับเด็ก และมีสัญลักษณ์ม้าและกระต่ายเป็นเทพเจ้าพระจันทร์ที่สร้างขึ้นตามจินตนาการของมนุษย์

คนจีนมีประเพณีหลากหลาย ตั้งแต่เกิด แก่ ปวด ตาย และการแต่งงาน ประเพณีการแต่งงานที่ปรากฏในป็นกษัตริย์กระต่าย ดังที่กล่าวว่า

ประเพณีการแต่งงานของมณฑลซานซี แม่ของเจ้าสาวก่อนลูกสาวแต่งงานต้องทำขนมที่เป็นรูปกระต่ายและรูปปลา รูปกระต่ายเป็นสัญลักษณ์ของผู้ชาย รูปปลาเป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิง เวลาแต่งงานให้เจ้าสาวกินขนมรูปกระต่ายและขนมรูปปลา เพื่ออธิษฐานลูกหลานมีความเจริญ

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 59)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อทางประเพณีวันแต่งงานของจีน ฝานแม่จ้าวสาวจะทำขนมที่เป็นรูปกระต่ายและรูปปลา เป็นขนมที่มีความหมายดีเพื่อเป็นสิริมงคลในวันแต่งงาน ให้ลูกหลานมีความสุขความเจริญ

ลิงเป็นสัตว์ที่เฉลียวฉลาดมีลักษณะคล้ายมนุษย์มากกว่าสัตว์ประเภทอื่น ๆ คนจีนมีความเชื่อว่าเป็นสัตว์มงคล เมื่อมีประเพณีในช่วงตรุษจีนทุกบ้านในประเทศจีน เมื่อถึงปีใหม่จะปิดรูปมงคลบนหน้าต่าง เป็นรูปภาพของสัตว์หลากหลาย มีสีส้มสวยงาม และภาพสัตว์ที่จะขาดไม่ได้คือ ภาพลิงกับสัตว์อื่น ๆ ดังที่กล่าวว่า

รูปปีใหม่อันหนึ่งมีลิงขี้เมา มีชื่อว่า หม่าซ่านเฟิงเหา เป็นรูปสิริมงคลของจีน และมีรูปมีลิงกับผึ้ง มีความหมายว่า จะได้เข้าในวังรับใช้กษัตริย์เป็นเจ้าหน้าที่ที่เป็นใหญ่ มีสิทธิ์อำนาจมากได้ มีฐานะสูง ปกติรูปภาพเหล่านี้จะส่งให้เพื่อนพี่น้องหรือว่าเจ้านายของตัวเองเพื่อเป็นสิริมงคล

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 144)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนจีนมีความเชื่อและนับถือสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ รวมถึงสัตว์ต่าง ๆ รวมทั้งลิงด้วย เชื่อว่าเป็นสิริมงคล คนจีนจะใช้สัตว์มาเป็นตัวแทนของความดีงาม และใช้ชื่อสัตว์เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายเป็นสิริมงคล เมื่อถึงปีใหม่ คนจีนจะเอารูปภาพที่มีความหมายดี ส่งเป็นความสุขและสิ่งมงคลไปให้บ้านเพื่อน พี่น้อง และเจ้านาย รูปปีใหม่อันหนึ่งเป็นภาพลิงและสัตว์อื่น เช่น หม่า ผึ้ง เป็นรูปภาพที่ให้พรว่า ให้ได้เป็นใหญ่เป็นโต มีตำแหน่ง ฐานะที่ดี มีชื่อเสียง โดยแฝงความหมายไว้ในภาพลิงขี้เมาเข้าในพระราชวัง เปรียบเหมือนการรับใช้กษัตริย์

สุนัขเป็นสัตว์เลี้ยงที่ใกล้ชิดกับมนุษย์มาก ยกย่องว่าสุนัขเป็นสัตว์ที่ซื่อสัตย์และเป็นเพื่อนที่ดีของมนุษย์มาช้านานแล้ว ในตำนานของจีนสะท้อนความเชื่อดังกล่าว โดยกล่าวถึงเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับสุนัข ดังที่กล่าวว่า

ในสมัยก่อนคนปลูกข้าวได้ผลผลิตมากมายจึงไม่เห็นคุณค่าของข้าววันที่ 6 เดือน 6 ตามจันทรคติ เทพธิดาข้าวปลอมตัวเป็นขอทาน ลงมายังโลกมนุษย์ เห็นมนุษย์ใช้ข้าวอย่างฟุ่มเฟือย ใช้ข้าวเปลือกมาเป็นพืชมทำอาหาร ใช้ข้าวมาปูพื้นให้หมอนอน เมื่อเห็นมนุษย์ใช้ข้าวอย่างฟุ่มเฟือย เช่นนี้ เทพธิดาข้าวโมโหมาก เก็บข้าวทั้งหมดกลับไปสวรรค์ จนมาถึงการเก็บข้าวฟ่างกำลังสุกท้าย สุนัขเห็นเทพธิดาข้าวก็ขอร้องว่าให้เหลือข้าวไว้บ้าง นางยินยอมแต่สั่งห้ามสุนัขเอาไปให้มนุษย์ ไม่เช่นนั้น ตลอดทั้งชีวิตสุนัขจะต้องกินอุจจาระและมีกลิ่นตัวเหม็นอุจจาระด้วย เมื่อเทพธิดากลับไปสวรรค์แล้ว มนุษย์เริ่มเห็นคุณค่าของข้าว ไปขอข้าวฟ่างจากสุนัขมากิน สุนัขบอกว่า ไม่ได้ เพราะได้สัญญา กับเทพธิดาแล้ว มนุษย์อ้อนวอนและ

สัญญาจะอาบน้ำให้ทุกวันเพื่อให้หายกลิ่นเหม็น แต่มนุษย์ไม่ทำตามสัญญา และชี้แจงอาบน้ำให้สุนัขทุกวัน สุนัขจึงมีกลิ่นตัวเหม็น จึงกำหนดกันว่า วันที่ 6 เดือน 6 ตามจันทรคติ ทุกบ้านจะอาบน้ำให้สุนัขพร้อมกัน เพราะกลัวว่าสุนัขจะไปฟ้องเทพธิดา และมีการจัดรูปอธิษฐาน บางที่กำหนดให้ วันนี้เป็นเทศกาลเทพธิดาข้าว

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 175)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตำนานข้าวและสุนัขของคนจีนสะท้อนให้เห็นว่า สุนัขเป็นเพื่อนที่ดีของมนุษย์และได้ช่วยมนุษย์อย่างมากมาย และยังเป็นเรื่องเล่าสาเหตุที่สุนัขชอบกิน อุจจาระและมีกลิ่นตัวเหม็น มนุษย์จึงต้องคอยอาบน้ำให้สุนัข จนเกิดประเพณีอาบน้ำสุนัขที่คนจีนทำ พร้อม ๆ กัน ในขณะที่บางแห่งกำหนดเป็นเทศกาลเทพธิดาข้าว ซึ่งก็เป็นตำนานที่ให้ข้อคิดว่าข้าวมีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์

สรุปได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรจีนเป็นความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ ใช้อธิบายไว้ในนักษัตรจีนทั้งสิบสองนักษัตร ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 7 ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของนักษัตรจีน

ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์	ปรากฏในป็นนักษัตร	ความเชื่อว่า
ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ	ปีมังกร ปีไก่ ปีหมา ปีหมู	การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล ความเชื่อพระจันทร์และพระอาทิตย์
ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้าน	ปีวัว ปีงู	ใช้หินที่เกิดผิดธรรมชาติในถ้ำน้ำดีของวัวมาทำเป็นยา และวิเคราะห์ส่วนต่างๆ ของงูมาใช้เป็นยารักษาโรค
ความเชื่อเกี่ยวกับนรก	ปีวัว ปีม้า	มีความเชื่อว่าคนตายไปแล้วมีวิญญาณและทหารผีหน้าตาเป็น หัววัว หน้าม้า
ความเชื่อเรื่องโชคกลาง	ปีเสือ ปีงู	ใช้พลังของเสือมาปิดเป่าความชั่วร้าย ด้วยวิธีทำเครื่องประดับเป็นรูปเสือ และทำนายเรื่องเวลาฝนถึงงู
ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์	ปีหนู ปีวัว ปีเสือ ปีงู ปีม้า ปีแพะ ปีไก่ ปีหมู	นับถือสัตว์เป็นเทพเจ้า และมีพลังอำนาจที่เหนือธรรมชาติ
ความเชื่อไสยศาสตร์	ปีวัว ปีไก่	ใช้สัตว์มาทำพิธีหรือทำนาย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์	ปรากฏในป็นักซ์ตร	ความเชื่อว่า
ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์	ปีแพะ	ใช้ความงามของแพะมาคู่กับคำศัพท์ที่มีความหมายดี
ความเชื่อประเพณี	ปีหนู ปีวัว ปีกระต่าย ปีลิง ปีสุนัข	ประเพณีที่มีสัตว์มาประกอบเทศกาล

2) ความเชื่อทางศาสนา

คนจีนสมัยก่อนได้รับอิทธิพลจากประเทศอินเดียนับถือศาสนาพุทธ ต่อมาจีนได้เกิดมีศาสนาเต๋า นักซ์ตรจีนได้สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาทั้งสองศาสนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1) ความเชื่อทางศาสนาพุทธ

คนจีนมีการนับถือศาสนาพุทธ ในศาสนาพุทธของจีนก็มีการเกี่ยวข้องกับสัตว์หนู เล่าถึงเหตุที่แมวกับหนูเป็นศัตรูธรรมกัน ตามตำนานทางศาสนาพุทธที่ว่า

มีการกล่าวว่า พระพุทธเจ้าจะเลือกผู้รักษาเข้าเวรสิบสองคน เพื่อดูแลเส้นทางที่ไปสู่สวรรค์ได้ผ่านการไม่มีขัดขวาง พระโพธิสัตว์ดำชื่อจื้อผู่ซ่า ได้เชิญสัตว์สิบสองตัวมาประชุมกัน แมวอยู่ระดับแรกที่จะเป็นผู้รักษา ตอนที่พระยูไลมา มันไปเข้าห้องน้ำ ดังนั้นตำแหน่งของแมวโดนหนูที่มาเข้าร่วมประชุมมาแทนที่ จากนั้น แมวกับหนูกลายเป็นศัตรูกัน

(赵伯陶 เจ้าป้อเทา. 2556 : 81)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า หนูมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ และคนจีนจะนับถือพระโพธิสัตว์ดำชื่อจื้อ เป็นพระมหาสถาปรารถโพธิสัตว์ เป็นพระโพธิสัตว์ในดินแดนสุขาวดีแห่งพุทธเกษตรของพระอมิตาภพุทธะ มีอำนาจในการจัดประชุดเลือกผู้รักษาเข้าเวร สัตว์ที่เข้าเป็นผู้รักษาจะได้เกียรติมาก หนูไปแทนตำแหน่งทำให้แมวกับหนูเลยไม่ถูกกัน

ความเชื่อหนูยังมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนามหายาน จากหลักฐานการค้นคว้าของนักประวัติศาสตร์ได้พบรูปปั้นหัวหนูในวัดต่าง ๆ

...พุทธศาสนามหายานนับถือท้าวจาตุมาหาราองค์หนึ่ง ประจำด้านทิศเหนือชื่อท้าวเวสสุวัณ มีสัญลักษณ์ที่สำคัญคือ ในมือถือหนูตัวหนึ่ง หนูเป็นสัญลักษณ์ของท้าวเวสสุวัณและเป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้าผู้ประทานความร่ำรวย ในทิเบตก็มีสัญลักษณ์เป็นหนูด้วย หนามีลีเลื่องอุ่มหนูตัวหนึ่ง

แล้วยังมีพระเจ้าผู้ประทานความร่ำรวย หน้าฐานมีขามสมบัติ ในมืออุ้มหนู
ตัวหนึ่ง เป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้าผู้ประทานความร่ำรวย

(殷伟 อินเอว๋ย. 2547 : 24)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในพุทธศาสนาหายานเชื่อว่ามีเทวดานักบุญผู้
อุปถัมภ์ทิศเหนือ และหนูเป็นสัตว์ที่อยู่ใกล้ชิดกับพระเจ้า เป็นสัญลักษณ์ของความร่ำรวย จึงปั้นตัว
หนูในมือของเทพยดา เป็นความเชื่อที่ปรากฏชัดเจนในทิเบต ซึ่งนับถือศาสนาพุทธ ลัทธิวัชรญาณ
ที่มีสัญลักษณ์ของความมั่นคงและการมีฐานะร่ำรวย โดยสร้างสัญลักษณ์ของขามสมบัติและหนู

วัวมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา เชื่อว่าคนตายไปแล้วมีวิญญาณ ต้องไปที่นรก
เพื่อคุบขี้ขูดตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ จึงให้ไปเกิดใหม่ แล้วมีหัววัวหน้าม้าเป็นผู้ที่จับวิญญาณ
กลับไปนรก ดังที่กล่าวว่า

วัวได้สร้างฐานะที่ดีในใจของคนจีนอย่างมั่นคง เพื่อรักษาวัวได้สืบพันธุ์
และการเจริญเติบโต ชาวบ้านเริ่มมีความเชื่อว่าวัวได้สัมพันธ์กับเทวดา เป็น
พระเจ้า แนะนำอย่าฆ่าวัว ในทางพุทธศาสนาได้กล่าวว่า “หัววัว” “หน้า
ม้า” เป็นทหารผีของนรก มีหน้าที่จับวิญญาณของคนที่ยาไปแล้วกลับนรก
ในหนังสือทางพุทธศาสนาได้บันทึกว่า ยมทูตหัววัวชื่อเจีย เจ้าแม่ทับทิม
หรือมาจู่เป็นหน้าม้าชื่ออาผาง

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 26)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนจีนมีความเชื่อว่าวัวเป็นพระเจ้า และในทาง
พุทธศาสนา เชื่อว่ามีนรก วัวในใจของคนจีนมีฐานะสูง นับถือวัวเป็นทหารผีของนรก มีการบันทึกใน
หนังสือทางพุทธศาสนา แล้วสั่งสอนผู้คนที่ทำความดี มิฉะนั้นเวลาตายจะตกนรกและมีหัววัวหน้าม้าจะ
มาจับตัวไป

สรุปได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรจีนเป็นความเชื่อทางศาสนาพุทธ ใช้อธิบายไว้
ในปีนักษัตร ปีหนู ปีวัว

2.2) ความเชื่อทางศาสนาเต๋า

ศาสนาเต๋าเป็นศาสนาที่เกิดในประเทศจีนเอง ได้รับอิทธิพลจากศาสนาเต๋า เลยมี
ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์หนูที่เป็นตำนาน ดังที่กล่าวว่า

ตำนานเรื่องหนึ่งกล่าวว่า ราชาเทพแห่งสวรรค์จะเลือกสัตว์ 12 ตัว
เป็นนักษัตร ในจำนวนสัตว์พวกนี้วัวตัวใหญ่สุด จึงบอกให้วัวอยู่ลำดับที่หนึ่ง
หนูบอกว่าไม่เห็นด้วย เพราะว่าในใจของมนุษย์ หนูใหญ่กว่าวัว ดังนั้นราชา
เทพแห่งสวรรค์จึงให้ไปสอบถามมนุษย์เพื่อพิสูจน์เรื่องนี้ เวลาที่วัวเดินผ่าน
ไป ทุกคนบอกว่า วัวตัวนี้อ้วนจัง ดูแข็งแรงมาก แต่ไม่มีใครพูดว่าวัวใหญ่

ที่สุด ในเวลาเดียวกันหนูกะโตะออกมาจากด้านหลังของวัวใช้สองเท้ายื่น
ตัวตรง ทุกคนได้ตะโกนขึ้นมาว่า หนูนตัวนี้ใหญ่มาก ดังนั้นหนูกจึงได้อยู่ลำดับ
แรกของสิบสองนักษัตร

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 11-12)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในความเชื่อทางศาสนาเต๋า ราชอาณาจักรแห่ง
สวรรค์เป็นผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของบนสวรรค์ เขามีอำนาจที่จะเลือกสัตว์ 12 ตัวเป็นนักษัตร โดยเล่าถึง
ความเฉลียวฉลาดของหนูที่มีเหนือกว่าสัตว์อื่น ๆ จึงนับว่าปีหนูเป็นปีนักษัตรแรกก่อนปีนักษัตรอื่น ๆ

ความเชื่อที่สัมพันธ์กับเสือและลัทธิทางศาสนาเต๋า ปรากฏในความเชื่อปีนักษัตร
เสือเช่นกัน เชื่อว่าเสือขาวเป็นเทพเจ้าคุ้มครองหนึ่งในสี่ของพระเจ้าประจำทั้งสี่ทิศ ดังที่กล่าวว่า

ลัทธิเต๋าของจีนมีเทพเจ้าเสือขาว เป็นเทพเจ้าคอยปกป้องคุ้มครองของ
ลัทธิเต๋า แต่เดิมเป็นชื่อหมู่ดาวของจีนโบราณ โดยเจ็ดดวงอยู่ทางทิศ
ตะวันตกของหมู่ดาวทั้งสี่สิบแปดดวง เนื่องจากดาวที่เป็นรูปเสืออยู่ทางทิศ
ตะวันตก ตามธาตุทั้งห้าคู่กับห้าสี ดังนั้นจึงได้ชื่อเป็นเสือขาว เป็นหนึ่งใน
พระเจ้าสี่ทิศ ในหนังสือจีนโบราณได้บันทึกว่า หน้าเป็นหงส์แดง หลังเป็น
เต๋าดำ ซ้ายเป็นมังกรเขียว ขวาเป็นเสือขาว

(冀安 จ้ออัน. 2538 : 56)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตามความเชื่อทางศาสนาเต๋า เสือเป็นเทพเจ้าหนึ่งใน
ในสี่สัตว์เทพศักดิ์สิทธิ์ประจำทิศที่คอยปกป้องคุ้มครองมนุษย์ มีที่มาจากดวงดาว คนโบราณได้สังเกต
ดาวบนฟ้าและกำหนดให้มีหมู่ดาวที่มีลักษณะเหมือนรูปเสือ แล้วนำชื่อเสือมาตั้งเป็นชื่อดาว
นอกจากนี้ความเชื่อในลัทธิเต๋าก็เชื่อมโยงความเชื่อเสือกับความเชื่อเรื่องพระเจ้าสี่ทิศและธาตุทั้งห้า
ถือว่าเสือเป็นหนึ่งในพระเจ้าสี่ทิศ

ในตำนานจีนมีการเล่าเรื่องราว ในพระจันทร์มีคนและสัตว์ที่ทำงานอยู่ในดวงจันทร์
และทำยาทิพย์เพื่อให้มีชีวิตชีวิตนิรันดร์ เป็นความเชื่อทางศาสนาเต๋าที่ปรากฏในปีนักษัตรกระต่าย
ดังที่กล่าวว่า

คนและสัตว์ที่อยู่ในวังพระจันทร์ มีสิ่งที่เหมือนกันที่พิเศษข้อหนึ่ง
คือ งานที่พวกเขาทำไม่มีวันสิ้นสุด การดำเนินชีวิตของพวกเขาจะไม่มี
เปลี่ยนแปลง ฉางเอ๋อรำในวัง เหงามาก อู๋กางตัดต้นอบเชยตลอด ต้นอบเชย
ตัดแล้วเกิดใหม่ กระต่ายหยกทำยาทิพย์ตลอด ในตำนานกระต่ายทำยา
สะท้อนให้เห็นถึงผู้คนที่ต้องการชีวิตนิรันดร์ แสวงหาอุดมคติของนิรันดร์

(常峻 ชังจวิน. 2544 : 44)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อในลัทธิศาสนาเต๋าที่เชื่อว่า พระจันทรเป็นสวรรค์ที่มองเห็นได้ว่า มีคนและกระต่ายที่ได้ขึ้นไปอยู่สวรรค์ และมีชีวิตนิรันดรเพราะกินยาทิพย์ที่กระต่ายตำบเซย สะท้อนให้เห็นว่าชีวิตที่ไม่ม้วยตายเป็นสิ่งที่มีมนุษย์แสวงหา และมนุษย์จะเป็นได้ก็ต้องปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาเต๋าที่สั่งสอนผู้คนให้ทำงาน ฝึกวิชาอย่างหนักโดยไม่มีวันหยุด เพื่อจะได้มีชีวิตที่นิรันดร

ในลัทธิศาสนาเต๋า มีความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ ซึ่งมีหน้าเป็นม้าว่าเป็นทหารผีมาจากนรก ดังที่กล่าวว่า

สมัยโบราณยังมีตำนานหัวเป็นวัวหน้าเป็นม้า เป็นทหารผีของนรก เป็นลูกน้องของยมราชและผู้พิพากษา หน้าเป็นม้าตัวเป็นมนุษย์หัวเป็นม้า และหัวเป็นวัวตัวเป็นมนุษย์จะคู่กัน

(赵伯陶 เจ้าป้อเทา. 2556 : 166)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อในลัทธิศาสนาเต๋าที่เชื่อว่า มีสวรรค์และนรก ผีและวิญญาณที่เกี่ยวกับความตายจะอยู่ในนรก รูปร่างหน้าตาของผีเป็นสัตว์ต่าง ๆ เช่น เป็นหน้าม้า หน้าวัว เป็นต้น นอกจากนี้ยังเชื่อว่านรกเป็นดินแดนของคนตาย มีทหารผีหน้าม้าทำหน้าที่จับวิญญาณคนตายไปให้ยมราชหรือเทพเจ้าแห่งความตาย พิพากษาตามบัญชีการทำความดีความชั่ว เพื่อตัดสินว่าจะได้รับโทษหรือให้ไปเกิดใหม่ ความเชื่อของการมีทหารผีหน้าม้าและโลกนรกเป็นความเชื่อของลัทธิทางศาสนาเต๋า

ความเชื่อเกี่ยวกับนักขัตตรจีนสามารถสรุปตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาจีน

ความเชื่อศาสนาจีน	ปรากฏในปี่กัษัตร	ความเชื่อว่า
ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ	ปีหนู ปีวัว	เป็นสัตว์เทพเจ้า หรือว่าเป็นสัตว์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเทวดา
ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาเต๋า	ปีหนู ปีเสือ ปีกระต่าย ปีวัว	ความเชื่อในลัทธิศาสนาเต๋าที่เชื่อว่า มีสวรรค์และนรก เทวดามีชีวิตนิรันดรผีและวิญญาณที่เกี่ยวกับความตายจะอยู่ในนรก

ความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรไทยและเงินที่ปรากฏในสิบสองนักษัตร สามารถสรุปตามตารางต่อไปนี

ตารางที่ 9 ความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรไทยและเงินที่ปรากฏในสิบสองนักษัตร

รายการ	ความเชื่อ	ปีนักษัตรที่ปรากฏในสิบสองนักษัตร
ไทย	ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์	ปีขาล ปีเถาะ ปีมะโรง ปีมะเส็ง ปีระกา ปีวอก ปีจอ
	ความเชื่อทางศาสนา	มีทั้งสิบสองนักษัตร
จีน	ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์	มีทั้งสิบสองนักษัตร
	ความเชื่อทางศาสนา	ปีหนู ปีวัว ปีเสือ ปีกระต่าย

บทที่ 4

การเปรียบเทียบการกำเนิดและความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรไทย-จีน

มนุษย์มีวัฒนธรรม มีความเชื่อ ความรู้ต่าง ๆ สืบทอดจากยุคโบราณมาถึงปัจจุบัน ในระยะการพัฒนาวัฒนธรรมของมนุษย์ ได้สร้างความเชื่อและวัฒนธรรมต่าง ๆ มีอยู่ทุกประเทศ แต่ประเทศ การตีความของความเชื่อจะมีที่เหมือนและที่ต่าง ในงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรไทยและจีน ได้เปรียบเทียบความเชื่อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 การเปรียบเทียบการกำเนิดของนักษัตรไทยและจีน

4.1.1 ประวัติการใช้นักษัตร

4.1.2 การเรียงลำดับของนักษัตร

4.2 การเปรียบเทียบความเชื่อที่ปรากฏใน 12 นักษัตร

4.2.1 เปรียบเทียบความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของไทยและจีน

4.2.2 เปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของไทยและจีน

มีผลการเปรียบเทียบดังนี้

4.1. การเปรียบเทียบการกำเนิดของนักษัตรไทยและจีน

ในการศึกษาเปรียบเทียบความเป็นมาของนักษัตรไทยและนักษัตรจีน ผู้วิจัยได้แบ่งการเปรียบเทียบเป็น 2 ข้อ ได้แก่ ประวัติการใช้นักษัตร การเรียงลำดับของนักษัตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 ประวัติการใช้นักษัตร

1) ประวัติการใช้นักษัตรไทย

การใช้นักษัตรไทยมีมาตั้งแต่เมื่อไร ไม่สามารถหาหลักฐานที่ชัดเจน แต่ก็มีหลักฐานการใช้ปีนักษัตรปรากฏในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย ซึ่งแสดงว่าคนไทยใช้ปีนักษัตรควบคู่กับปีจุลศักราช โดยสันนิษฐานว่าน่าจะใช้นานก่อนปี พ.ศ. 1935

2) ประวัติการใช้นักษัตรจีน

ประวัติการใช้นักษัตรของจีนมีคำพูดหลากหลาย จะอยู่สองช่วงเวลา ได้แก่ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์

2.1) สมัยก่อนประวัติศาสตร์

นักษัตรจีนมีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ มีความเกี่ยวข้องกับการเคารพรูปภาพของชนชาติกลุ่มน้อย หรือเกิดในช่วงสมัยสังคมเชื้อสายทางแม่

2.2) สมัยประวัติศาสตร์

จากหนังสือที่บันทึกของนักษัตริ์ หนังสือ ซื่อจิง (诗经) เป็นหนังสือเล่มแรกที่มีการบันทึกนักษัตริ์ หนังสือเล่มนี้ประพันธ์ตั้งแต่ตอนต้นของสมัยราชวงศ์ซีโจว (ประมาณก่อน พ.ศ. 503) สมัยราชวงศ์ฉิง (ประมาณ พ.ศ. 322) หนังสือลุนเหิง (论衡) และหนังสืออูเยวซุนชิว (吴越春秋) ในสมัยราชวงศ์ตงฮั่น (ประมาณปี พ.ศ. 484) ซึ่งเป็นการบันทึกแบบสมบูรณ

3) ลักษณะร่วมของประวัติการใช้นักษัตริ์ไทย-จีน

ไทยและจีนมีการใช้นักษัตริ์มานานับเวลาก่อนประวัติศาสตร์ ในช่วงเวลานั้น มนุษย์ต้องการมีสิ่งมานับเวลาเพื่อทำการเกษตร เลยสร้างนักษัตริ์มาบันทึกเวลา เป็นปฏิทินรุ่นแรก ๆ ของคนโบราณ

4) ความแตกต่างของประวัติการใช้นักษัตริ์ไทย-จีนสามารถดูจากตารางเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 10 ความแตกต่างของประวัติการใช้นักษัตริ์ไทย-จีน

รายการ	ก่อนประวัติศาสตร์	สมัยประวัติศาสตร์	
ไทย		ตำนานการตั้งจุลศักราช ตรงกับ พ.ศ. 1192	หลักฐานการใช้ปีนักษัตริ์ ปรากฏในศิลาจารึกสมัย สุโขทัย พ.ศ. 1935
จีน	รูปเขียนสมัยดึกดำ บรรพ์บนภูเขาของ ชนชาติหยี	บันทึกในหนังสือ ซื่อจิง (诗经) ในตอนต้นของ สมัยราชวงศ์ซีโจว ประมาณ พ.ศ. 503	จารึกในขังไม้ไผ่ ของสมัยราชวงศ์ ฉิง ประมาณ พ.ศ. 322
			หนังสือลุนเหิง (论衡) และหนังสือ อูเยวซุนชิว (吴越春秋) ในสมัย ราชวงศ์ตงฮั่น ประมาณ พ.ศ. 484

4.1.2 การเรียงลำดับของนักษัตริ์

1) การเรียงลำดับของนักษัตริ์ไทย

การเรียงลำดับของนักษัตริ์ของไทยมีตำนานที่บันทึกในหนังสือ เฉลิมไตรภพ และตำนานของชาวไทยลื้อที่เป็นตำนานวันสงกรานต์

นอกจากนี้การเรียงลำดับของนักชัตรีไทย ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอินเดียและประเทศจีน ตำราจากประเทศอินเดีย และตำนานการสร้างโลกของจีน ตำนาน ห้วงตี่เลือกผู้ประดิษฐ์ชื่อปีนักชัตรี ตำนานของพระพุทธเจ้าเสด็จขันธปรินิพพาน

2) การเรียงลำดับของนักชัตรีจีน

การเรียงลำดับของนักชัตรีจีนมีมาจากธรรมชาติของสัตว์ และตำนานต่าง ๆ ดังนี้

2.1) การเรียงลำดับของสิบสองนักชัตรีจีน โดยที่คนโบราณใช้แผนภูมิฟ้าดินมานับ เวลา ใช้ ตี่จื่อ (地支) หรือราศีล่าง มาแทน 12 ช่วง นักชัตรีจึงมีความหมายที่เกี่ยวกับเวลาที่สัตว์มี พฤติกรรมต่าง ๆ เช่น

เวลา 5 ทุ่มถึง ตี 1 ช่วงเวลานี้หนูซุกซนร่าเริงมาก

จึงเรียกว่าเวลา จื่อ (子) คู่กับหนู

เวลาตี 1 ถึงตี 3 วัวกำลังย่อยอาหารที่กินในวันนี้ เป็นเวลา ฉะ (丑)

เวลาตี 3 ถึง ตี 5 เสือกำลังล่าสัตว์อยู่ในป่า เป็นช่วงเวลา เสือดุร้ายที่สุด

เรียกว่าเวลา อิ่น (寅)

เวลาตี 5 ถึง 7 โมง พระอาทิตย์ยังไม่ขึ้น ดวงจันทร์ยังอยู่บนฟ้า มีกระต่ายที่อยู่ใน ดวงจันทร์เล่าในนิทานจีนเรียกว่า เหมา (卯)

เวลา 7 โมง ถึง 9 โมงเรียกว่าเวลา ฉิน (辰) เพราะเวลานี้พวกมังกรที่อยู่ในตำนาน จีน เริ่มออกมาเล่นเมฆเพื่อให้ฝนตก

2.2) การเรียงลำดับของนักชัตรีจีนมีมาจากตำนาน หวงตี่จัดการแข่งขันเพื่อเลือก สัตว์มาคุมเวลาแต่ละวัน ตำนานพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าเลือกผู้รักษาเข้าเวรสิบสองสัตว์ เพื่อดูแลทางที่ ไปสู่สวรรค์ได้ผ่านการไม่มีขัดขวาง

3) ลักษณะร่วมของการเรียงลำดับของนักชัตรีไทย-จีน

3.1) มาจากตำนานต่าง ๆ เป็นตำนานในอดีตและตำนานทางศาสนา

3.2) สัตว์ที่ใช้ในปีนักชัตรีจะใกล้เคียง

ตารางที่ 11 การเรียงลำดับของนักชัตรีไทยและนักชัตรีจีน

นักชัตรีไทย	หนู	วัว	เสือ	กระต่าย	งูใหญ่	งูเล็ก	ม้า	แพะ	ลิง	ไก่	หมา	หมู
นักชัตรีจีน	หนู	วัว	เสือ	กระต่าย	มังกร	งู	ม้า	แพะ	ลิง	ไก่	หมา	หมู

สิบสองนักชัตรีจะมีสัตว์ที่ต่างกันก็คือ ไทยใช้งูใหญ่ จีนใช้มังกร เป็นสัตว์ที่สร้างจาก จินตนาการของมนุษย์ เป็นสัตว์ที่มีพลังอำนาจพิเศษ ดังตัวอย่างว่า

ปีมะโรง งูใหญ่ของไทยก็คือ พญานาค หรือที่ไทยพ่ายเรียกว่า ปีลี หรือเป็งนาค ตรงกับปีนักษัตรจีนคือมังกร ซึ่งในภาษาจีนหลวงเรียกว่า หล่ง... พญานาคหรืองูใหญ่ของไทย และมังกรของจีนเป็นสัตว์ในนิยายที่มีฤทธิ์อำนาจ เหมือน ๆ กัน นิยายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสัตว์ทั้งสองนี้ก็มีคล้าย ๆ กัน

(ส.พลายน้อย. 2547 : 77)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า มังกรเป็นสัตว์ที่มีอยู่หลายประเทศ เนื่องจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน หน้าตารูปร่างของมังกรแต่ละประเทศก็จะต่างกัน หลุยส์คนมีความเชื่อว่า ในธาตุแท้ มังกรกับนาคก็คือสัตว์เดียวกัน

4) ความแตกต่างของการเรียงลำดับของนักษัตรไทย-จีน

4.1) ไทยได้รับอิทธิพลจากประเทศอินเดียและประเทศจีน การเรียงลำดับของนักษัตรไทยมีการเกี่ยวข้องกับศาสนา ซึ่งตามตำนานของชาวไทยลือที่กล่าวว่า

ตำนานสิบสองนักษัตรของไทยลือ ที่เล่าเรื่องการลำดับปีสิบสองปี สอดคล้องกับความเชื่อเกี่ยวกับตำนานวันสงกรานต์ของไทยที่เล่าว่า พระพรหมถูกตัดเศียร ลูกสาวของพระพรหมทั้ง 12 นาง มีหน้าที่เชิญพานรองเศียรพระพรหม นำออกแห่ทุกปีตามลำดับการเป็นพี่น้องกัน โดยผลัดเวียนกัน และแต่ละคนจะมีสัตว์เป็นพาหนะตามปีนักษัตร คือหนู วัว กระต่าย พญานาค งู ม้า แพะ ลิง ไก่ สุนัข และหมู

(ส.พลายน้อย. 2547 : 6)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า การเรียงลำดับของนักษัตรไทยได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ ในตำนานวันสงกรานต์ได้กล่าวถึงการเรียงลำดับของสิบสองนักษัตรไทย เรียงตามพาหนะของลูกสาวพระพรหมทั้ง 12 นาง

นอกจากนี้ ยังมีตำนานทางพุทธศาสนาของจีน ได้กล่าวถึงการเรียงลำดับของนักษัตรที่ไทยรับจากจีนมา ได้แก่

เมื่อครั้งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน บรรดาภิกษุและสัตว์ต่างก็รีบร้อนพากันไปเฝ้าพระบรมศพ สัตว์ที่ไปเฝ้าครั้งนั้นมีมากมาย และพยายามวิ่งเพื่อให้ไปถึงเร็วที่สุด วัวเป็นสัตว์แรกที่วิ่งออกหน้าไปก่อน แต่มีหนูตัวเล็กกระโดดเกาะหลังวัวไปด้วย พอไปถึงที่ หนูก็กระโจนข้ามหัววัวไป จึงกลายเป็นว่า หนูไปถึงก่อน และเพื่อเป็นเกียรติประวัติจึงได้ยกย่องเอาชื่อหนูเป็นชื่อแรกของปี วัวถึงที่สองจึงเป็นชื่อ

รองลงมา สัตว์ที่ไปถึงถัดจากวัวก็คือเสือ กระต่าย งูใหญ่ งูเล็ก เรียงไปตามลำดับจนถึงหมู ซึ่งช้ากว่าเพื่อน จึงอยู่เป็นปีสุดท้าย

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 7)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ในตำนานของพุทธศาสนาฝ่ายจีน ได้กล่าวถึงการเรียงลำดับของนักษัตร เหตุที่หนูเป็นปีแรกของนักษัตร

4.2) การเรียงลำดับของนักษัตรจีนจะดูจากอุปนิสัยของสัตว์ต่าง ๆ ใช้คู่กับแผนภูมิฟ้าดิน ได้สร้างเป็นปฏิทินโบราณสืบทอดจนถึงปัจจุบัน ดังที่กล่าวว่า

เวลา 5 ทุ่มถึง ตี 1 ช่วงเวลานี้หนูซุกซนร่าเริงมาก จึงเรียกว่าเวลา จื่อ (子) คู่กับหนู

เวลาตี 1 ถึงตี 3 วัวกำลังย่อยอาหารที่กินในวันนี้ เป็นเวลา เหม่า (丑)

เวลาตี 3 ถึง ตี 5 เสือกำลังล่าสัตว์อยู่ในป่า เป็นช่วงเวลาที่เสือดุร้ายที่สุด เรียกว่าเวลา อี้ (寅)

เวลาตี 5 ถึง 7 โมง พระอาทิตย์ยังไม่ขึ้น ดวงจันทร์ยังอยู่บนฟ้า มีกระต่ายที่อยู่ในดวงจันทร์เล่าในนิทานจีนเรียกว่า เหม่า (卯)

เวลา 7 โมง ถึง 9 โมงเรียกว่าเวลา ฉิน (辰) เพราะเวลานี้พวกมังกรที่อยู่ในตำนานจีน เริ่มออกมาเล่นเมฆเพื่อให้ฝนตก

(ศุภ. ฉางจู้. 2544 : 10)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า การเรียงลำดับของนักษัตรจีนได้อุปนิสัยของสัตว์ต่าง ๆ ใช้คู่กับแผนภูมิฟ้าดินได้สร้างเป็นปฏิทินโบราณ

4.2 การเปรียบเทียบความเชื่อที่ปรากฏใน 12 นักษัตร

4.2.1 เปรียบเทียบความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของไทย-จีน

ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ เป็นส่วนประกอบที่มีหน้าที่มีประโยชน์ต่อสังคม ทั้งในระดับจิตใจของแต่ละบุคคล และในระดับชุมชน ทางด้านจิตใจตามทฤษฎีจิตวิทยา ประชาชนมีความต้องการทางด้านจิตใจ และความเชื่อในไสยศาสตร์จะสามารถตอบสนองความต้องการทางจิตใจของประชาชนได้ ซึ่งเน้นทางด้านพิธีกรรมมากขึ้น มีบทบาทในการรวมคนในชุมชนให้มาประกอบพิธีกรรมร่วมกัน สร้างความสามัคคีและทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

1) ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของนักษัตรไทย

1.1) ความเชื่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ

ตามความเชื่อของคนไทย ถือว่าดวงจันทร์เป็นกระต่ายที่คลุมด้วยเงินและกระต่ายอยู่ในเรือนแก้ว ข้างขึ้น ข้างแรมเกิดจากกระต่ายการปิดเปิดหน้าต่าง 15 บาน

1.2) ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน

ความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาโรคของไทย ใช้ส่วนต่าง ๆ ของเสื่อมาทำยาได้และใช้กระดูกสัตว์ระฆังมาทำยา ยังมีการใช้ขี้วัวขี้หมูมาทำเป็นยารักษาโรคและเชื่อว่าการกินสมอลิงแล้วจะแข็งแรง มีตำราเกี่ยวกับวิธีการทำยา ใช้สัตว์ระฆังผสมเป็นตัวยา

1.3) ความเชื่อที่เกี่ยวกับนรก

ความเชื่อของคนไทยที่เกี่ยวกับนรกปรากฏในนักชัตรีบิโจ มีความเชื่อว่าสุนัขเป็นบริวารของเทพเจ้าแห่งความตาย เป็นสัตว์ที่รักษาประตูของพระยม เลยไม่ให้เด็กไปทำร้ายสุนัขและบูชาสุนัขด้วย

1.4) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชคลาง

วันนาศปญจมีที่มีข้อห้ามไถนา เพราะเป็นช่วงเวลาที่สูงสืบพันธุ์ อาจจะทำร้ายงูได้ และวิธีป้องกันแก้ไขอันตรายจากงูโดยบูชา “พญานาค” ซึ่งมีพิธีบูชาด้วยการถวายน้ำนมของวัวที่สะท้อนให้เห็นได้ว่า คนไทยมีคติความเชื่อเกี่ยวกับโชคลางว่า หากทำตามประเพณี ละเว้นการทำสิ่งที่เป็นข้อห้าม ก็จะรอดพ้นจากอันตรายหรือทำให้ความเดือดร้อนผ่อนคลายเป็นไป

พิธีกรรมเข้าบ้านใหม่ ต้องมีไก่ ไผ่เท้าผีสิงและหญิงงาม แต่ละอย่างจะมีความหมายที่เป็นสิริมงคลของผู้อยู่อาศัย และเป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อทุกคนชั้นรวมทั้งพระมหากษัตริย์ที่ยังทำพระราชพิธีในพระราชวังด้วย

คนไทยมีความเชื่อเรื่องไก่ที่สัมพันธ์กับเรื่องผีและการทำนายฝัน ถ้าฝันดีก็ทำนายว่าจะมีโชคดีมีความสุข ถ้าฝันร้ายคำทำนายไม่ดี จึงรู้สึกหวาดกลัวว่าจะได้รับอันตรายหรือเกิดความทุกข์ได้ จึงหาวิธีแก้ฝัน มีตำนานเล่าถึงไก่ขาวซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของพระเจ้าอาทิตย์ และเล่าถึงประวัติของเมืองละโว้ เมื่อพระเจ้าเมืองละโว้ได้ยินเสียงไก่และฝันว่าพระเจ้าอาทิตย์จะมาจับ จึงหาวิธีแก้ฝันโดยให้เทพดาไปฆ่าไก่ขาวตัวนี้ เมื่อแก้ฝันได้ก็จะปลอดภัยจากศัตรู

1.5) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

สิ่งศักดิ์สิทธิ์คือนสิ่งที่มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่ดลบันดาลสิ่งที่มนุษย์ต้องการหรือเป็นเครื่องช่วยขจัดสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาออกไป สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีทั้งสิ่งของและสัตว์ คนไทยมีความเชื่อเรื่องพญานาคว่า มีความศักดิ์สิทธิ์นำมาใช้เล่าเรื่องราวการต่อร่างสร้างตัวของคนไทยและยังแสดงให้เห็นว่าคนไทยรับวัฒนธรรมจากหลายแหล่งผสมผสานกับความเชื่อที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งแสดงว่ากลุ่มคนของไทยมีเผ่าพันธุ์หลากหลาย

คนไทยยังเชื่อว่ามีเทพเจ้าประจำศาล เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาพราหมณ์ ที่สัมพันธ์กับปีนักษัตรปีวอก คนไทยในท้องถิ่นก็มีความเชื่อและมีพิธีกรรมเช่นไหว้บูชาเทพเจ้า รวมถึงยังมีความเชื่อและยอมรับว่าสิ่งที่เป็นสัตว์พิเศษเพราะบริวารของเทพเจ้า คนไทยก็ไม่กล้ารังแกลิงในบริเวณศาลเทพเจ้า

1.6) ความเชื่อไสยศาสตร์

คนไทยมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ โดยใช้หนังของเสือทำเป็น ตะกรุด เขี้ยวเสือกวางมาแกะเป็นตัวเสือกปลุกเสกเป็นเครื่องรางของขลัง

ความเชื่อของไทยก็นิยมเอาหนังเสือโดยเฉพาะหนังหน้าผากมาทำเป็นตะกรุด เอาเขี้ยวเสือกวางมาแกะเป็นตัวเสือกปลุกเสกเป็นเครื่องรางของขลัง

(ส.พลาญน้อย. 2547 : 58)

การใช้ไสยศาสตร์มาป้องกันงูกัด โดยใช้วิธีการสักตัวเขามะงอกคือขึง งูก็จะไม่กัด และมีคำคาถา ซึ่งเป็นความเชื่อมลายู

คนไทยยังมีความเชื่อไสยศาสตร์ เกี่ยวกับผีหรือวิญญาณ จึงมีพิธีเข้าทรง ลิงลม เป็นพิธีกรรมที่คลี่ความเป็นการเล่นที่นิยมเล่นในเทศกาลงานประเพณีสงกรานต์

ความเชื่อของคนไทยยังสะท้อนผ่านการนำไก่ มาใช้ในพิธีตัดสินความผิดถูกที่มีมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ ไก่เป็นสัตว์ที่มีความซื่อตรงเพราะขันบอกเวลาที่ตรงกันคุณสมบัติเช่นนี้นำมาเป็นสัญลักษณ์ในการตัดสินคดีความถูกผิดของคุณค่า ที่มีการตัดสินคดีความการชนไก่และการดำเนินพิธีสูงณ์ตัวเอง

มีความเชื่อเรื่องอำนาจดลบันดาลให้ตัวเองชนะไก่ ใช้เวทย์มนต์และวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ไก่ชนะคู่แข่งต่อสู้

1.7) ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์

คนไทยได้สังเกตลักษณะและชีวิตความเป็นอยู่ของกระต่าย เปรียบเทียบผู้หญิงที่มีอายุมากกับกระต่ายแก่ ได้สังเกตนิสัยของเสือ นำมาเปรียบเทียบกับคน มีทางที่ดีและไม่ดี เช่นความกล้าหาญ อำนาจ ความดุร้ายน่าหวาดกลัว

สรุปได้ว่า ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ที่ปรากฏในสิบสองนักษัตรไทย เวลาได้อยู่กับธรรมชาติ สังเกตสัตว์และธรรมชาติ และสิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องการดำรงชีวิตของคนโบราณ ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ การใช้ยารักษาโรค คนตายจะไปที่นรก ฝันถึงสิ่งอะไรจะดีและร้าย มีข้อห้ามการทำการเกษตร นับถือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ เวลาเกิดความไม่มั่นคงทางจิตใจจะใช้วิธีทางไสยศาสตร์

2) ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของนักขัตตวัน

2.1) ความเชื่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ

เมืองจันทบุรี 4 ฤดู ประเทศจีนเป็นประเทศเกษตร โดยแบ่งช่วงการเปลี่ยนแปลงดินฟ้าอากาศเป็น 24 ช่วง เวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงฤดูกาลจะมีฝนมาปรับเปลี่ยนเข้าสู่อีกฤดูกาล ฤดูใบไม้ผลิจะเป็นช่วงที่เข้าสู่หน้าฝน ตามความเชื่อของคนจีนจะเป็นมังกรจะขึ้นฟ้าให้ฝน

คนจีนมีความเชื่อพระอาทิตย์ ไก่มีความสัมพันธ์กับพระอาทิตย์ เวลาพระอาทิตย์เคลื่อนไหวใช้อีกาเป็นยานพาหนะ การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลจะอยู่ที่จำนวนของดวงอาทิตย์จะออกมา

สุนัขขอมพระจันทร์หรือพระอาทิตย์ เป็นตำนานอธิบายเหตุที่เกิดสุริยคราสและจันทรุปราคาของคนจีน ตามความเชื่อพื้นบ้าน เวลาเกิดสุริยคราสและจันทรุปราคาเป็นสุนัขขอมพระจันทร์หรือพระอาทิตย์ ต้องตีฆ้องตีกลองไล่สุนัขเหตเวา

2.2) ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน

ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้านของสมัยโบราณจีน การใช้อวัยวะของงูมาทำเป็นยา โดยบันทึกในตำรายา ดังที่กล่าวว่า

ในสมัยจีนโบราณ มีความเข้าใจถึงคุณประโยชน์ของยา ในสมัยราชวงศ์หมิง แพทย์แผนจีนที่ชื่อ หลี่ลือเจิน ได้สรุปผลการรักษาการใช้อวัยวะงูและวิธีการทำยาใน ตำรายาแพทย์แผนจีนโบราณว่า ภูงน้ำดีของงูเป็นสีเขียวเข้ม ลักษณะเย็น รสขมหวานนิดหน่อย มีส่วนประกอบคือโปรตีน วิตามิน มีประโยชน์ต่อสุขภาพของมนุษย์ ใช้น้ำร้อนชงดื่มหรือแช่เหล้าดื่ม สามารถรักษาโรคในและแผลที่เน่าเปื่อย สามารถรักษาโรคตา นอนไม่หลับ โรคไขข้ออักเสบและไอ

(赵伯陶 灸灸博考. 2556 : 154)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า คนจีนโบราณมีความเชื่อยากลางบ้าน โดยใช้อวัยวะของงูต่าง ๆ มาทำเป็นยารักษาโรค มีคุณสมบัติต่าง ๆ

นอกจากนี้ หินที่เกิดผิธรณชาติในภูงน้ำดีถือว่าเป็นโรคชนิดหนึ่งของวัว คนจีนได้สังเกตว่าโรคที่เกิดในตัววัว เมื่อผ่านการผลิตสามารถใช้เป็นประโยชน์ เป็นยาที่ตีรักษาโรคได้ดี

2.3) ความเชื่อที่เกี่ยวกับนรก

คนจีนมีความเชื่อว่าคนตายไปแล้วมีวิญญาณ ต้องไปที่นรกเพื่อดูบุญบั้งชิตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ จึงให้ไปเกิดใหม่ แล้วมีหัววัวหน้าม้าเป็นผู้ที่สำหรับจับวิญญาณกลับไปนรก มีจินตนาการลักษณะรูปร่างหน้าตาของผีเป็นสัตว์ต่าง ๆ เช่น เป็นหน้าม้า หน้าวัว เป็นต้น นอกจากนี้ยังเชื่อว่านรกเป็นดินแดนของคนตาย มีทหารผีหน้าม้าทำหน้าที่จับวิญญาณคนตายไปให้ยมราชหรือเทพเจ้าแห่งความตาย พิพากษาตามบัญชีการทำความดีความชั่ว เพื่อตัดสินว่าจะได้รับโทษหรือให้ไปเกิดใหม่

2.4) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโจคกลาง

คนจีนโบราณเชื่อว่าเสือเป็นสัตว์ที่มีพลังที่สามารถจัดความชั่วร้ายที่จะเกิดกับเด็กแล้ว ในการทำประเพณีพื้นบ้านต่าง ๆ ยังมีการทำรูปเสือเป็นของใช้และเครื่องประดับต่าง ๆ

คนจีนเชื่อว่างูเป็นสัตว์ที่ให้ความโชคร้ายและความโชคดีที่เป็นมงคลด้วย งูเป็นสัตว์มีพิษแต่ก็ช่วยควบคุมความสมดุลของธรรมชาติ คนจีนได้นำมาทำนายฝัน ถ้าฝันเห็นงูก็ทำนายฝันว่า จะโชคดี เป็นการเปลี่ยนความร้ายของงูกลายเป็นสิ่งที่มงคล ซึ่งจะช่วยให้ผ่อนคลายจากความหวาดกลัวงูนั่นเอง

2.5) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

คนจีนมีการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์หลายหลาย และนับถือเป็นเทพเจ้า หนูมีความสามารถในการสืบพันธุ์ คนจีนโบราณจึงมีความเชื่อว่า หนูเป็นเทพเจ้าสืบตระกูล เป็นสัญลักษณ์ของการมีลูกหลานในบ้านที่เจริญรุ่งเรือง และเนื่องจาก สังคมจีนสมัยก่อนเป็นสังคมเกษตร ต้องการแรงงานมาช่วยงานเกษตร จึงต้องการมีลูกหลานมาก ๆ จะได้มีกำลังคนมาช่วยทำงานและทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง

ประเทศจีนสมัยโบราณ เมืองที่อยู่ริมแม่น้ำจะเกิดภัยน้ำท่วมอยู่เสมอ คนจีนจึงคิดหาวิธีรักษาแม่น้ำและป้องกันน้ำท่วม เป็นความเชื่อที่สะท้อนออกมาด้วยการทำรูปวัวเหล็กมาวางในแม่น้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม และนับถือวัวเป็นพระเจ้าแม่น้ำที่สามารถป้องกันน้ำท่วมได้

ในความเชื่อของคนจีนถือวัวเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถติดต่อกับเทวดาได้ เลยใช้วัวสำหรับพิธีบวงสรวง ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้แผ่นดิน ไหว้ผีสงเทวดา ให้เห็นถึงความสำคัญของวัวในชีวิตของคนจีน

คนจีนที่เป็นชนกลุ่มน้อยมีความเชื่อว่าเสือเป็นบรรพบุรุษของเผ่าพันธุ์ เป็นการยอมรับว่าเสือเป็นตัวแทนของความแข็งแรง มีพลังและความกล้าหาญ สามารถปิดเป้าความชั่วร้าย นอกจากนี้ยังทำสิ่งของและเสื้อผ้า ที่สะท้อนความเชื่อ ว่า เสือมีพลังอำนาจสามารถคุ้มครองอันตราย และให้สิ่งมงคลที่จะลดบันดาลความสุขได้ ดังเช่นการทำหมอนให้เด็ก ๆ เพราะเชื่อว่าจะทำให้เด็กนอนหลับสบาย ไม่ถูกรบกวนจากสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ

ตามความเชื่อของจีน เชื่อว่าพลังอำนาจของรูปเสือสามารถปิดความชั่วร้ายได้ ในสมัยโบราณคนจีนเชื่อว่าการปิดรูปเสือจะปิดเป้าอันตรายได้ จึงเขียนเป็นรูปภาพและปิดไว้หน้าวังเพื่อเป็นยามเฝ้าประตูวัง ต่อมาชาวบ้านรับความเชื่อมา ก็นิยมติดรูปหรือเขียนรูปเสือบนประตูเช่นกัน เป็นความเชื่อที่ใช้อำนาจและพลังของเสือมาใช้เพื่อป้องกันภัยต่าง ๆ

ตามความเชื่อของคนจีนปีนักษัตรเสือ เชื่อว่าพลังอำนาจของเสือสามารถป้องกันผีและปีศาจได้ เกิดมีการใช้รูปเสือในสุสานเพื่อดูแลและป้องกันสุสาน และใช้อวัยวะของเสือมาทำเป็นเครื่องรางของขลังปิดเป้าความชั่วร้าย

คนจีนมีความเชื่อว่าทุกสิ่งในโลกมีชีวิตและวิญญาณ โดยเชื่อว่ามีพระเจ้าสร้างโลก ความเชื่อของชนชาติบางชนชาติได้ผสมผสานกับความเชื่อเทวดาและสวรรค์ มีการบูชาเช่นไหว้ และได้เผยแพร่สืบต่อโดยตำนานและบทเพลงการสร้างโลกของมนุษย์

ม้าเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญของชนชาติกลุ่มน้อยที่เลี้ยงสัตว์และดำรงชีวิตตามแม่น้ำ และทุ่งหญ้า ดังนั้น ชนเผ่าเหล่านี้จึงสร้างเทพเจ้าม้าขึ้นมาเพื่อคุ้มครองสัตว์เลี้ยง และมีประเพณีให้เทพเจ้าม้าตั้งแต่สมัยโบราณ

คนจีนมีเทพเจ้าประจำอาชีพต่าง ๆ เกิดจากการบูชาอันถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การบูชาเทพเจ้าจะทำให้ชีวิตดีขึ้น เชื่อว่าการบูชาเทพธิดาใหม่จะได้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมดี และหน้าตาของเทพธิดาก็เกิดจากจินตนาการของชาวบ้าน นำลักษณะของม้ามาเทียบกับผู้หญิง

ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ประเภทแพะของชนชาติกลุ่มน้อยบางกลุ่มของจีน สะท้อนให้เห็นจากการเคารพรูปสัญลักษณ์แพะที่แตกต่างจากชนเผ่าอื่น คนจีนในทางตอนเหนือเป็นชนชาติที่อพยพย้ายที่อยู่อาศัยไปตามแหล่งน้ำและหญ้า เลี้ยงแพะและวัวไว้บริโภคเป็นหลัก และผสมผสานกับความเชื่อของชนในถิ่นฐานเดิม แพะจึงมีความสำคัญ เคารพกราบไหว้แพะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และใช้เป็นสัญลักษณ์แรกของชนชาติ

แพะเป็นสัตว์ที่ใกล้ชิดมากของคนจีน คนจีนนับถือบูชาเป็นเทพเจ้าต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องกับพระอาทิตย์และพืชพันธุ์ ดิน หิน

ไก่อเป็นสัตว์เลี้ยงของชาวบ้าน ไก่กินหนอนและแมลงต่าง ๆ เป็นอาหาร คนจีนจึงชอบเลี้ยงไก่ เพื่อให้ไก่จิกกินแมลงมีพิษที่ทำร้ายสัตว์เลี้ยงและเด็กในบ้าน จึงเป็นสัตว์ที่ช่วยขับไล่สิ่งร้ายออกไป คนจีนจึงเชื่อว่าไก่เป็นสัตว์ที่สามารถปัดความชั่วร้ายออกไปได้และสร้างเป็นสัญลักษณ์โดยปรากฏในปี่นักษัตรไก่

2.6) ความเชื่อไสยศาสตร์

คนจีนโบราณมีความเชื่อไสยศาสตร์ที่รักษาโรค ในชนชาติกลุ่มน้อยจะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อทางไสยศาสตร์อย่างชัดเจน ไสยศาสตร์ที่เกี่ยวกับวัวและใช้ในการรักษาโรค ดังที่กล่าวว่า ความเชื่อทางไสยศาสตร์ของจีนที่เกี่ยวกับการรักษาโรค โดยใช้ไก่ขาว ซึ่งมีพลังอำนาจที่สามารถไล่ล่าโรคและความชั่วร้ายในตัวออกไป

ในความเชื่อทางไสยศาสตร์ของคนจีน มีกิจกรรมทางไสยศาสตร์คือพยากรณ์ดวงชะตาชีวิตของคน ชาวบ้านที่ยู่นานถือว่าวัวสามารถติดต่อกับเทวดาได้ โดยสังเกตตัวของวัวเพื่อได้สัญญาณจากเทวดา มาทำนายกลางดีและกลางร้าย

ไก่อเป็นสัตว์สำคัญในการประกอบพิธีทางไสยศาสตร์ของจีน กระดูกไก่สามารถนำมาทำพยากรณ์หรือทำนายต่าง ๆ เป็นกิจกรรมทางไสยศาสตร์แบบหนึ่ง ใช้ส่วนต่างของไก่มาทำนายอากาศและโชคลาภ

2.7) ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์

ในภาษาจีนแพะมีความหมายดี การนับถือเป็นสัตว์มงคล และได้สังเกตลักษณะของแกะ นิสัยของแกะอ่อนน้อมใช้อธิบายถึงผู้หญิง ขนสีขาวใช้มาแทนความรักที่บริสุทธิ์ จึงมีความเชื่อและยอมรับความหมายที่ดีของแพะ นำมาเปรียบเทียบกับผู้หญิง

2.8) ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี

ประเพณีพื้นบ้าน เทศกาลเต็มโกดัง เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสำหรับเก็บเกี่ยว เลยมิประเพณีเอาข้าวเปลือกไปวางในบ้านให้หนูกิน มีความเชื่อว่าส่งภัยออก

ประเพณีบูชาเทพเจ้าวัว เนื่องจากจีนเป็นสังคมเกษตร วัวเป็นแรงงานสำคัญ การบูชาเทพเจ้าที่คุ่มวัว เพื่อรักษาสัตว์เลี้ยงที่บ้านปลอดภัย

ประเพณีสู้วัว เป็นการละเล่นของคนจีนที่จัดในช่วงที่พักผ่อน

ประเพณีวันไหว้บ๊ะจ่างของจีน จะกินบ๊ะจ่างและพายเรือมังกร คนจีนจะนิยมใช้พีชชนิดหนึ่งมาทำเป็นเครื่องประดับ ใช้ผ้าไหมสีมาทำเป็นหัวเสือ ใช้กระเทียม ยันต์ 8 ทิศ บ๊ะจ่างเล็กมาตกแต่ง รัศมีอยู่ที่หลังเด็ก มีความเชื่อว่า เพื่อปัดความชั่วร้าย

ประเพณีวันไหว้พระจันทร์ของจีน คนจีนมีความเชื่อเทพเจ้าพระจันทร์ มีการไหว้พระจันทร์เป็นเทพเจ้าโดยมีสัญลักษณ์เป็นม้าที่มาจากกระต่ายและกระต่าย ซึ่งกระต่ายเป็นเทพเจ้าพระจันทร์สำหรับเด็ก

ประเพณีวันแต่งงานของคนจีนชนเผ่าฮาซี มีประเพณีกินขนมที่เป็นรูปกระต่ายและรูปปลา เพื่อเป็นสิริมงคลและลูกหลานได้มีความสุขความเจริญ

ประเพณีวันตรุษจีน มีประเพณีติดรูปปีใหม่ เนื้อความของรูปปีใหม่จะมีความหมายแฝงอยู่ เพื่อเป็นสิริมงคลในปีใหม่

สรุปได้ว่า ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ที่ปรากฏในนักขัตตวันจีน มีการนับถือสิ่งของที่มีอยู่ในโลกและสิ่งของที่อยู่ในจินตนาการ มีการอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงฤดูกาล สุริยคราส และความเชื่อพระอาทิตย์ ความเชื่อยากลางบ้านก็เป็นพื้นฐานการเกิดแพทย์แผนจีนโบราณ และความเชื่อดั้งเดิมที่นับถือรูปสัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งของที่สามารถปัดเป่าความชั่วร้าย สิ่งของที่อยู่ในธรรมชาติ สิ่งของมีพลังอำนาจที่เหนือธรรมชาติ คนจีนโบราณก็เลยนับถือเป็นเทพเจ้าต่าง ๆ สิ่งที่ไม่สามารถแก้ไขได้ก็จะใช้พลังทางไสยศาสตร์ ได้สังเกตสัตว์รอบข้าง เอามาเทียบกับคนให้เป็นสิริมงคล และประเพณีในเทศกาลต่าง ๆ มีเป็นกิจกรรม พิธีการบูชา การทำขนม การติดรูปภาพบนประตู ความเชื่อเหล่านี้ทำให้ชีวิตของคนจีนมีสีสัน

3) ลักษณะร่วมของความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์นักขัตตวันไทย-จีนโดยสรุปตามต่อไปนี้

ตารางที่ 12 ลักษณะร่วมของความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์นักษัตรไทย-จีน

ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์	ปรากฏในป็นักษัตรไทย	ปรากฏในป็นักษัตรจีน
ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ	ปีเถาะ	ปีมังกร ปีไก่ ปีหมาปีหมู
ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้า	ปีวอก ปีมะเส็ง	ปีวัว ปีงู
ความเชื่อเกี่ยวกับบนรก	ปีจอ	ปีวัว ปีม้า
ความเชื่อเรื่องโชคลาง	ปีมะเส็ง ปีระกา	ปีเสือ ปีงู
ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์	ปีมะโรง ปีวอก	ปีหนู ปีวัว ปีเสือ ปีงู ปีม้า ปีแพะปีไก่ ปีหมู
ความเชื่อไสยศาสตร์	ปีชาล ปีมะเส็ง ปีวอกปีระกา	ปีวัว ปีไก่
ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์	ปีชาล ปีเถาะ	ปีแพะ
ความเชื่อประเพณี	-	ปีหนู ปีวัว ปีกระต่าย ปีลิง ปีสุนัข

3.1) ลักษณะร่วมด้านการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติจากดวงดาวของนักษัตรไทยและนักษัตรจีน สรุปได้ว่า คนไทยและคนจีนได้สังเกตดาวบนฟ้า ต่างก็มีตำนานมาอธิบายเหตุที่เกิดเหตุการณ์ทางธรรมชาติเหล่านี้ มีความเกี่ยวข้องกับสัตว์ต่าง ๆ

3.2) ลักษณะร่วมด้านความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้านของนักษัตรไทยและนักษัตรจีนสรุปได้ว่า คนไทยและคนจีนใช้อวัยวะของสัตว์ส่วนต่าง ๆ มาทำเป็นยารักษาโรค

3.3) ลักษณะร่วมด้านความเชื่อเกี่ยวกับบนรกของนักษัตรไทยและจีน เชื่อว่าบนรกเป็นโลกของคนตาย

3.4) ลักษณะร่วมด้านโชคลางของนักษัตรไทยและจีน คนไทยและคนจีนใช้สัตว์ต่าง ๆ มาประกอบพิธี เชื่อว่าสัตว์เหล่านี้จะมีความหมายที่ดีต่อชีวิตของคน ถ้าฝันถึงสัตว์นี้ก็จะมีความดีและไม่ดี ก็ต้องใช้วิธีแก้ฝัน

3.5) ลักษณะร่วมด้านความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของนักษัตรไทยและจีน คนไทยและคนจีน เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ มีการเคารพกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ เป็นสิ่งของหรือเป็นสัตว์ เคารพเป็นบรรพบุรุษและใช้เป็นรูปภาพสัตว์เป็นประจำเฝ้า

3.6) ลักษณะร่วมด้านความเชื่อไสยศาสตร์ของนักซ์ตรไทยและจีนสรุปได้ว่า คนไทยและคนจีนได้มีความเชื่อทางไสยศาสตร์ ใช้มารักษาโรค

3.7) ลักษณะร่วมด้านความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์ของนักซ์ตรไทยและนักซ์ตรจีนสรุปได้ว่า คนไทยและคนจีนได้สังเกตสัตว์ต่าง ๆ และเอาลักษณะของคนและสัตว์ มาเปรียบเทียบ โดยใช้สำนวนและภาษาที่มีความหมายแฝงเล่าสืบกันมา

4) ลักษณะต่างของความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์นักซ์ตรไทย-จีนโดยสรุปตามต่อไปนี้

ตารางที่ 13 ลักษณะต่างของความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์นักซ์ตรไทย-จีน

	ไทย	จีน
ลักษณะต่างของความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์นักซ์ตรไทยและจีน	ไทยได้สังเกตปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งบางอย่างไม่สามารถอธิบายได้ เลยเกิดมีตำนานที่เกี่ยวข้องกลายเป็นความเชื่อ	จีนมีความเชื่อพลังธรรมชาติ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่สามารถสัมผัสได้ ความเชื่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ ทำให้มีการเคารพนับถือ ดิน ฟ้า ดวงดาว พืช และสัตว์ต่าง ๆ เป็นเทพเจ้า
	ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้านของไทย ใช้ส่วน ต่าง ๆ ของเสื่อมาทำยาได้และใช้กระดูกศีรษะวานรมาทำยา ยังมีการใช้ลิงมาทำเป็นยารักษาโรคและเชื่อว่าการกินสมอลิงแล้วจะแข็งแรง มีตำราเกี่ยวกับวิธีการทำยา ใช้ศีรษะลิงเผาผสมเป็นตัวยา	คนจีนได้สังเกตสัตว์ต่าง ๆ รู้จักคุณสมบัติของสัตว์ ใช้ถุงน้ำดีของงูและหินที่เกิดผิดธรรมชาติในถุงน้ำดีของวัวมาใช้เป็นยารักษาโรค กลายเป็นตำรายา
	คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับนรกว่า สุขข์เป็นผู้รักษาประตูของพระยม	คนจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับนรก มีทหารผีคอยจับวิญญาณคนตายไปให้ยมราชหรือเทพเจ้าแห่งความตาย พิพากตามบัญชีการทำความดีความชั่ว เพื่อตัดสินว่า ได้รับโทษหรือให้ไปเกิดใหม่

ตารางที่ 13 (ต่อ)

	ไทย	จีน
ลักษณะต่างของ ความเชื่อดั้งเดิม และไสยศาสตร์ นักซ์ตรไทยและจีน	ความเชื่อโชคลางของคนไทยจะ เป็นข้อห้าม ห้ามไถนาในวันนาค ปัญจมี และเอาไก่เป็นสิ่งที่มงคล และทำนายฝัน	คนจีนมีความเชื่อเรื่องโชคลาง โดย เชื่อว่าเสือเป็นสัตว์มงคล เครื่องใช้ที่ทำ เป็นรูปเสือ สามารถไล่ความชั่วร้ายได้
	คนไทยนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คนไทย เหนือถือนาคเป็นบรรพบุรุษ ของตน	คนจีนนับถือสิ่งของหรือสัตว์ที่ใน ธรรมชาติเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นับถือ เป็นเทพเจ้าต่าง ๆ มีความเชื่อว่า เทพเจ้าหนูเป็นเทพเจ้าประจำเมือง เทพเจ้าวัว สามารถป้องกันปีศาจ น้ำท่วม ปิดปากความชั่วร้าย และมี พลังกลืนผี เลยเขียนรูปเสือในสุสาน บางชนเผ่ามีเชื่อเทพเจ้าสร้างโลก นับถืองูเป็นต้นตระกูล
	คนไทยมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ โดยใช้คาถามาป้องกันงูกัด มีการ เข้าทรง และใช้ไก่ในพิธีมาตัดสิน ความถูกผิด	คนจีนมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ ใช้ส่วนต่างของสัตว์มาทำนาย โชคชะตาชีวิต
	-	ความเชื่อประเพณีของจีนมีความ เกี่ยวข้องกับนักซ์ตรต่าง ๆ เป็น ประเพณีในเทศกาลต่าง ๆ และมีพิธี ประกอบด้วย

ลักษณะร่วมและลักษณะต่างของความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของนักซ์ตร
ไทยและจีน ลักษณะเหล่านี้จะส่งผลต่อความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวกับนักซ์ตร และยังสะท้อนให้
เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างด้านวัฒนธรรมด้วย

ประเทศไทยและประเทศจีนมีความเชื่อนักซ์ตร ต่างเป็นความเชื่อของการนับ
เวลาตั้งแต่สมัยโบราณ เมืองไทยและเมืองจีนเป็นสังคมเกษตรด้วยกัน ต้องการใช้วิถีใดวิถีหนึ่งเพื่อบำ

นับเวลา เพื่อสะดวกในการทำเกษตร ไทยและจีนมีการใช้นักขัตร์ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน

ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ ก่อนที่ศาสนาเข้ามาในไทย นักขัตร์นอกจากเป็นเครื่องหมายที่นับปีแล้ว ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของนักขัตร์ไทย ยังเกิดเป็นตำราพยากรณ์ที่เกี่ยวกับคนเกิดในปีนั้น ๆ ไทยได้เกิดมีตำราที่ชื่อว่า พรหมชาติ ซึ่งเป็นตำราหมอดูแบบโบราณ เกิดขึ้นเมื่อไรยังไม่พบหลักฐาน เป็นตำราที่อธิบายนิสัยใจคอของคนเกิดวันเดือนปีใด และปีที่เหมาะสมของหญิงชายที่จะแต่งงานกัน

ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของนักขัตร์จีน ได้คู่กับแผนภูมิฟ้าดิน คนที่เกิดในปีนักขัตร์ เมื่ออายุครบรอบปีนักขัตร์ คนจีนเรียกว่า ปีชง ปีนั้นจะมีปัญหามาก ต้องหาวิธีแก้ เช่น ใช้ผ้าสีแดงมารัดเอว หรือใส่เสื้อผ้าสีแดง ประเพณีจีนโบราณ เวลาจะแต่งงานกัน ให้แม่สื่อเอาวันเดือนปีเกิดของหญิงชายไปให้หมอดูเช็คดูว่าเหมาะสมที่จะแต่งงานไหม จากกระจกสีบรอนซ์ เงินเหรียญ ภาพวาดในสุสาน ภาพปีใหม่จีน รูปสิบสองนักขัตร์ที่เป็นหิน ศิลปะการตัดกระดาษที่ตัดเป็นรูปนักขัตร์ ของคนโบราณ แสดงให้เห็นว่านักขัตร์มีอิทธิพลต่อคนจีนอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันยังมีแสดมปีสิบสองนักขัตร์ทุกปี เป็นของที่ระลึกที่ทุกคนชอบเก็บไว้

4.2.2 เปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของนักขัตร์ไทย-จีน

1) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของนักขัตร์ไทย

เมืองไทยได้รับอิทธิพลจาก ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ได้รวบรวมได้แก่

1.1) ความเชื่อศาสนาพราหมณ์

ตำนานความเชื่อตามอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ เล่าว่า วัวเป็นสัตว์ในสวรรค์ เป็นพาหนะของเทพเจ้าคือพระศิวะ ต่อมาพระนางอุมายาชาของพระศิวะได้เสด็จมาที่โลกมนุษย์ วัวได้เข้าไปกินพืชผักในไร่รนา จึงถูกลงโทษให้เป็นแรงงานของมนุษย์ และถูกเจาะจมูกสนตะพายเหมือนควาย คนไทยได้รับความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ และรับตำนานที่อธิบายว่า เหตุใดคนจึงใช้วัวมาทำนา และเหตุที่วัวถูกสนตะพาย เพราะเป็นสัตว์คือตึงพยศ จึงถูกเอาเชือกร้อยจมูกเพื่อใช้เป็นเครื่องบังคับวัวให้ทำงาน เป็นความรู้ที่คนไทยรับมา แต่ในความจริง ไม่ได้มีอิทธิพลที่ทำให้คนไทยมีความเชื่อว่าวัวเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามอย่างควายอินเดีย

ความเชื่อเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของวัวมีความสัมพันธ์กับพระราชพิธีในสมัยก่อน เพราะมีพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธี ก็เชื่อว้าวัวเป็นพาหนะของพระอิศวรจึงนำสิ่งต่าง ๆ ของวัวมาใช้ในการประกอบพิธีกรรม ได้แก่ พิธีไหว้ครู พระราชพิธีจองเปรียงหรือตามประทีป

คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับวัวว่าเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เพราะรับมาจากศาสนาพราหมณ์ที่มีความเชื่อว่า วัวเป็นเจ้าแห่งสัตว์สี่เท้าทั้งปวง เป็นสัตว์เทวดาและเป็นพาหนะของพระเป็นเจ้าผู้ยิ่งใหญ่คือพระอิศวร

คนไทยได้รับความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์ที่เชื่อว่า ม้าเป็นสัตว์สวรรค์ แต่ทำผิดเข้าไปกินหญ้าและพืชพันธุ์ต่าง ๆ ในสวนของพระอิศวรจนเสียหาย จึงถูกพระอิศวรลงโทษ ถูกผูกเครื่องบังคับและให้ลงมาอยู่ในโลกเป็นพาหนะของมนุษย์ ทำให้คนไทยมีความเชื่อและมีความเข้าใจถึงเหตุที่ม้าเป็นพาหนะของมนุษย์และถูกใส่เครื่องบังคับต่าง ๆ ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

คนไทยมีความเชื่อเรื่องแพะที่เกี่ยวข้องกับนิทานของอินเดีย เป็นเรื่องที่ยืนยันว่าเหตุใดพระอินทร์จึงมีตาจำนวนมากมายถึงพันตา สืบเนื่องมาจากพระอินทร์แปลงตัวไปนอนกับลูกสาวของฤาษีแล้วถูกจับได้ นอกจากนี้ยังอธิบายเหตุผลที่นำแกะมาใช้ในพิธีกรรมเช่นสังเวทในพิธีเฝ้าศพที่ลูกชายจะทำพิธีบูชาโดยใช้สัตว์แกะตอน มาเป็นเครื่องสังเวทในพิธีกรรม

คนไทยรับความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ เป็นความรู้จากนิทานอินเดียที่อธิบายถึงเหตุที่พระทักษะมีศีรษะเป็นแพะ เป็นเรื่องราวเล่าว่าพระทักษะไม่เคารพพระอิศวรเพราะมีความคิดว่าทำตัวไม่สมฐานะเป็นเทวดาชั้นสูง ทำให้ลูกสาวอับอายที่พ่อแม่ไม่ให้เกิดพระอิศวร จึงกลั้นใจตาย พระอิศวรโกรธจึงยิงธนูลงโทษพระทักษะ ในที่สุดเทวดาชั้นผู้ใหญ่มาขอร้องให้พระอิศวรยกโทษ แต่ก็ต้องเอาหัวแพะมาต่อแทน เป็นการประจานว่าผู้ที่ไม่เคารพพระเป็นเจ้าเป็นคนโง่เขลาเหมือนแพะ

คนไทยได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีของอินเดียที่มีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าคือ พระนารายณ์และบิรวารที่เป็นลิง คนไทยรู้จักหนุมานเป็นอย่างดีว่าหนุมานเป็นลิงที่มีพลังและเก่งกล้าสามารถมาก คนไทยมีความเชื่อและยกย่องหนุมาน นำมาสร้างเป็นรูปปั้น และใช้เป็นชื่อพืชสมุนไพรที่รักษาโรครวมทั้งสิ่งของในธรรมชาติ และทำเครื่องรางของขลังสำหรับสร้างเสน่ห์ให้คนชอบและใช้สำหรับป้องกันภัยอันตราย

ความเชื่อที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ที่เป็นคุณสมบัติของสุนัข สอดคล้องกับคัมภีร์ในศาสนาพราหมณ์ ที่เล่าเรื่องราวของสุนัขที่กตัญญู มีความซื่อสัตย์ และจะช่วยป้องกันภัยให้เจ้าของด้วย

1.2) ความเชื่อศาสนาพุทธ

ความเชื่อเรื่องหนูซึ่งเป็นนักษัตรปีแรกของไทย มีเรื่องราวที่เกี่ยวกับความเชื่อศาสนาพุทธ เนื่องจากหนูเป็นสัตว์ที่ชอบกัดแทะข้าวของในบ้านเสียหาย คนไทยสมัยก่อนจึงมีความเชื่อว่า ฝ้ายที่หนูกัดเป็นของไม่ดีจึงไม่ใช้ ต้องเอาไปทิ้ง ในทางพุทธศาสนา ตามพระวินัยพระภิกษุจะใช้ผ้าที่ทิ้งซึ่งน่าจะรวมถึงฝ้ายที่หนูกัด มาตัดเย็บเป็นจีวร จึงไม่มีความเชื่อทำนองเดียวกับศาสนาพราหมณ์ แสดงว่าพุทธศาสนาไม่รังเกียจฝ้ายที่หนูกัด เป็นความเชื่อที่แตกต่างกับระหว่งศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ

นิทานชาดกทางพุทธศาสนาได้เล่าเรื่องของหนูว่าเป็นอาหารของแมว คนที่ขยันทำมาหากินก็สามารถเอาหนูตายมาขายจนตั้งตัวเป็นเศรษฐีได้ หนูมีความสำคัญเพิ่มขึ้น หนูที่อยู่ตามท้องไร่ท้อง

นาได้กลายเป็นอาหารของมนุษย์ เป็นอาหารที่หาได้ง่ายและเป็นเนื้อสัตว์ที่มีรสชาติอร่อยและมีประโยชน์เช่นเดียวกับสัตว์อื่น ๆ ที่นำมาทำเป็นอาหาร

ความเชื่อเกี่ยวกับเสือ มีข้อห้ามพระพุทธเจ้าไม่ให้บริโภคเสือ เพราะเสือเป็นสัตว์ที่มีกลิ่นสาบรุนแรง ถ้าบริโภคเสือจะทำให้มีกลิ่นตัวของเสือ พระภิกษุที่เดินทางอยู่ในป่าหรือไปธุดงค์ ซึ่งฉันเนื้อสัตว์ที่นายพรานล่ามาถวาย อาจจะมีเนื้อเสือดูด้วย ก็จะเป็นอันตรายได้ จึงกำหนดเป็นข้อห้ามที่พระพุทธเจ้าบัญญัติในพระไตรปิฎก ห้ามพระภิกษุฉันเนื้อสัตว์ เพราะจะมีกลิ่นตัวเป็นกลิ่นของสัตว์นั้น ๆ อาจจะถูกสัตว์ป่าอื่น ๆ ทำอันตรายถึงชีวิตได้

นิทานชาดกที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในพุทธศาสนา เล่าถึงกระต่ายที่ยอมเสียสละตัวเองเป็นอาหารเพื่อช่วยชีวิตคนอื่น และเชื่อว่ากระต่ายเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งหมายถึงผู้ที่จะมาเกิดเป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย การเสียสละของกระต่ายทำให้พระอินทร์ซาบซึ้ง จึงประกาศให้มีรูปกระต่ายที่เวียงจันทน์มหาปราสาทและในดวงจันทร์ เพื่อระลึกถึงคุณความดีของกระต่าย เวลาที่มนุษย์แหงนหน้ามองพระจันทร์ในคืนวันเพ็ญ เห็นรูปกระต่ายอยู่บนดวงจันทร์แล้วให้ระลึกถึงคุณความดีของพระโพธิสัตว์ที่ชาติหนึ่งเกิดเป็นกระต่าย

ความเชื่อในศาสนาพุทธที่เชื่อว่าพระโพธิสัตว์เป็นผู้ที่จะเป็นพระพุทธเจ้าในชาติต่อมา ใหญ่จึงมีความสัมพันธ์กับความเชื่อของคนไทยผ่านความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้า

นาค เป็นสัตว์วิเศษและเชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่คนไทยยอมรับและนับถือกัน นาคเป็นสัตว์ที่สัมพันธ์กับศาสนา ปรากฏเป็นตำนานเล่าถึงประวัติความเป็นมาของการเรียกคนที่บวชว่า “นาค” เป็นการสืบต่อความศรัทธาของนาคที่มีต่อศาสนาและกลายเป็นประเพณีการบวชต่อไป

คนไทยมีความเชื่อเรื่องลักษณะม้าที่ดีตามที่อธิบายในประวัติของพระพุทธเจ้าว่า ม้ากัณฐกะเป็นม้าที่เป็นสัตว์ประเสริฐคู่บุญบารมี เป็นม้าที่มีลักษณะดี มีรูปร่างงาม และเฉลียวฉลาด เปรียบเทียบได้กับม้าของเทวดา

ในความเชื่อของคนในจังหวัดลำปางเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเสด็จมาที่เมืองลำปาง และไถ่ขันปลุกในตอนเช้า จึงใช้ไถ่เป็นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด กลายเป็นตำนานของเมืองลำปางที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อที่สัมพันธ์กับเรื่องราวทางศาสนาและแนวคิดของคนไทยในท้องถิ่น

ความเชื่อเรื่องอดีตพระพุทธเจ้า 5 องค์ พระพุทธเจ้าองค์แรกมีไถ่เป็นผู้เลี้ยงดู เป็นไถ่ที่มีบุญบารมีมาก จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ มีความสำคัญกับประวัติการมีพระพุทธเจ้าองค์แรกตามความเชื่อของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ

1.3) ความเชื่อศาสนาอิสลาม

คนไทยมุสลิมมีความเชื่อตามคำสั่งสอนของพระเป็นเจ้า ซึ่งต้องการให้มนุษย์และสัตว์ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เมื่อมนุษย์และสัตว์มีความเดือดร้อน พระเป็นเจ้าก็จะตัดสินความ แต่หมูไม่

ยอมเชื่อฟังพระเป็นเจ้า พระเป็นเจ้าจึงตำหนิว่าหมูเป็นสัตว์ชั้นต่ำและลงโทษห้ามแตะต้อง และไม่ให้บริโภคหมู

สรุปได้ว่า ความเชื่อทางศาสนาที่ปรากฏในนักษัตริย์ไทยจะเห็นได้ว่า ศาสนามีอิทธิพลต่อเมืองไทยอย่างกว้างขวาง โดยผ่านตำนานและนิทานต่าง ๆ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้า คำสอนหรือข้อห้ามของพระพุทธเจ้า เรื่องในอดีตของพระพุทธเจ้าก่อนที่เป็นพระพุทธเจ้าและการสืบทอดศรัทธาของศาสนา

2) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของนักษัตริย์จีน

2.1) ความเชื่อศาสนาพุทธ

หมูมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ และคนจีนจะนับถือพระโพธิสัตว์ต่างชื่อจื่อ เป็นพระมหาสถาปนปรารถโพธิสัตว์ เป็นพระโพธิสัตว์ในดินแดนสุขาวดีแห่งพุทธเกษตรของพระอมิตาภพุทธะ มีอำนาจในการจัดประชุดเลือกผู้รักษาเข้าเวร สัตว์ที่เข้าเป็นผู้รักษาจะได้เกียรติมาก หนูปะแทนตำแหน่งทำให้แมวกับหนูเลยไม่ถูกกัน

ในพุทธศาสนาพยายามเชื่อว่ามิเทวดานักบุญผู้อุปถัมภ์ทิศเหนือ และหนูเป็นสัตว์ที่อยู่ใกล้ชิดกับพระเจ้า เป็นสัญลักษณ์ของความร่ำรวย จึงปั้นตัวหนูในมือของเทพยดา เป็นความเชื่อที่ปรากฏชัดเจนในทิเบต ซึ่งนับถือศาสนาพุทธ ลัทธิวัชรญาณ ที่มีสัญลักษณ์ของความมั่นคงและการมีฐานะร่ำรวย โดยสร้างสัญลักษณ์ของขามสมบัติและหนู

คนจีนมีความเชื่อว่าวัวเป็นพระเจ้า และในทางพุทธศาสนา เชื่อว่ามีนรก ฐานะของวัวในใจของคนจีนสูง เลยใช้วัวเป็นทหารผีของนรก มีการบันทึกในหนังสือทางพุทธศาสนา แล้วสั่งสอนผู้คนทำความดี ไม่งั้นเวลาตายตกนรกหัววัวหน้าม้าจะมาจับ

2.2) ความเชื่อศาสนาเต๋า

ในความเชื่อทางศาสนาเต๋า ราชาเทพแห่งสวรรค์เป็นผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งบนสวรรค์ เขามีอำนาจที่จะเลือกสัตว์ 12 ตัวเป็นนักษัตริย์ โดยเล่าถึงความเฉลียวฉลาดของหนูที่มีเหนือกว่าสัตว์อื่น ๆ จึงนับว่าปีหนูเป็นปีนักษัตริย์แรกก่อนปีนักษัตริย์อื่น ๆ

ตามความเชื่อทางศาสนาเต๋า เสือเป็นเทพเจ้าที่ในสี่สัตว์เทพศักดิ์สิทธิ์ประจำทิศที่คอยปกป้องคุ้มครองมนุษย์ มีที่มาจากดวงดาว คนโบราณได้สังเกตดาวบนฟ้าและกำหนดให้มีหมู่ดาวที่มีลักษณะเหมือนรูปเสือ แล้วนำชื่อเสือมาตั้งเป็นชื่อดาว นอกจากนี้ความเชื่อในลัทธิเต๋าก็เชื่อมโยงความเชื่อเสือกับความเชื่อเรื่องพระเจ้าสี่ทิศและธาตุทั้งห้า ถือว่าเสือเป็นหนึ่งในพระเจ้าสี่ทิศ

ความเชื่อในลัทธิศาสนาเต๋าที่เชื่อว่า พระจันทรเป็นสวรรค์ที่มองเห็นได้ว่า มีคนและกระต่ายที่ได้ขึ้นไปอยู่สวรรค์ และมีชีวิตนิรันดร์เพราะกินยาทิพย์ที่กระต่ายต้อบเซย สะท้อนให้เห็นว่าชีวิตที่ไม่มีวันตายเป็นสิ่งที่มีมนุษย์แสวงหา และมนุษย์จะเป็นได้ก็ต้องปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาเต๋าที่สั่งสอนผู้คนให้ทำงาน ฝึกวิชาอย่างหนักโดยไม่มีวันหยุด เพื่อจะได้มีชีวิตที่นิรันดร์

ความเชื่อในลัทธิศาสนาเต๋าที่เชื่อว่า มีสวรรค์และนรก ผีและวิญญาณที่เกี่ยวกับความตาย จะอยู่ในนรก รูปร่างหน้าตาของผีเป็นสัตว์ต่าง ๆ เช่น เป็นหน้าม้า หน้าวัว เป็นต้น นอกจากนี้ยังเชื่อว่านรกเป็นดินแดนของคนตาย มีทหารผีหน้าม้าทำหน้าที่จับวิญญาณคนตายไปให้ยมราชหรือเทพเจ้าแห่งความตาย พิพากษาตามบัญชีการทำความดีความชั่ว เพื่อตัดสินว่าจะได้รับโทษหรือให้ไปเกิดใหม่ ความเชื่อของการมีทหารผีหน้าม้าและโลกนรกเป็นความเชื่อของลัทธิทางศาสนาเต๋า

สรุปได้ว่าความเชื่อทางศาสนาในนักขัตตวัน ประเทศจีนมีหลักคิดหลากหลาย มีอิทธิพลของนักขัตตวันทางศาสนามีน้อย เป็นนักขัตตวันบางตัวมีความเกี่ยวข้องกับศาสนา เมื่อศาสนาเข้ามาในจีนก็ได้มีอิทธิพลต่อคนจีน ศาสนาพุทธที่เข้ามาในจีนยุคแรกเป็นพุทธหินยาน เมื่อนักขัตตวันเต๋าเป็นศาสนาที่ต่อเนื่องความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ นับถือเทพเจ้าและเทวดาที่มีชีวิตที่นิรันดร์ ต่อมาศาสนาพุทธได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นพุทธมหายาน นับถือพระโพธิสัตว์

3) ลักษณะต่างของความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาไทย-จีน

ไทยกับจีนนับถือศาสนาพุทธร่วมกัน แต่ต่างนิกาย นักขัตตวันสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ แต่จะเห็นความแตกต่างที่เป็นความเชื่อตามนิกาย กล่าวคือ คนไทยนับถือพุทธนิกายหินยาน ซึ่งยึดถือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ส่วนคนจีนนับถือพุทธนิกายมหายาน ซึ่งจะนับถือพระโพธิสัตว์ และเทวดาที่เกี่ยวข้องกับพระโพธิสัตว์ ความเชื่อทางศาสนาพุทธของจีนรับอิทธิพลจากอินเดียเหมือนกัน ตั้งแต่พุทธศาสนาได้มีการแบ่งแยกเป็นศาสนามหายานกับศาสนาหินยาน พุทธศาสนาหินยานที่เข้ามาในจีนรุ่นแรก ๆ ไม่เหมาะสมกับสังคมจีน พอสมัยราชวงศ์ถัง พระภิกษุชื่อ พระถังซำจั๋ง ได้เดินทางไปทางทิศตะวันตกเพื่อไปเรียนรู้พุทธศาสนาที่อินเดีย กลับมาได้แปลหนังสือทางพุทธศาสนาต่าง ๆ เป็นหนังสือฉบับภาษาจีนและเผยแพร่จนถึงปัจจุบัน พุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อคนจีนในแต่และสมัย

คนไทยมีความเชื่อทางพุทธศาสนา ได้ปรากฏในนิทานชาดก เล่าเรื่องของหนูว่าเป็นอาหารแมว สามารถตั้งตัวเป็นเศรษฐีก็ด้วยการเก็บหนูตายไปขายให้คนเลี้ยงแมว ดังตัวอย่าง

*ในชาดกโบราณมีเรื่องเล่าถึงเศรษฐีคนหนึ่งซึ่งเดิมยากจนแต่ตั้งตัวได้
จากซากหนู คือเก็บหนูตายไปขายให้คนเลี้ยงแมว แล้วเอาเงินนั้นไป
ประกอบการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ จนเขยิบเป็นพ่อค้าใหญ่*

(ส.พลาายน้อย. 2547 : 25)

ตามความเชื่อทางศาสนาพุทธของคนจีน หนูเป็นสัตว์ที่อยู่ใกล้ชิดกับพระเจ้า เป็นสัญลักษณ์ของเทวดานักบุญผู้อุปถัมภ์เหนือ จึงปั้นหนูในวัดพุทธศาสนา ดังเช่น

*พุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหนู พุทธศาสนามหายานนับถือท้าวจาดู
มหาราชาองค์หนึ่ง ประจำด้านทิศเหนือชื่อท้าวกุเวรหรือท้าวเวสสุวัณ มี
สัญลักษณ์ที่สำคัญคือ ในมือถือหนูตัวหนึ่ง หนูเป็นสัญลักษณ์ของท้าว*

เวสสุวัณและเป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้าผู้ประทานความร่ำรวย ในธิเบตก็มี
สัญลักษณ์เป็นหนูด้วย หน้ามีสี่เหลี่ยมอ้อมหนูตัวหนึ่ง แล้วยังมีพระเจ้าผู้
ประทานความร่ำรวย หน้าฐานมีชามสมบัติ ในมืออ้อมหนูตัวหนึ่ง เป็น
สัญลักษณ์ของเทพเจ้าผู้ประทานความร่ำรวย

(殷伟 หยินเหว่ย. 2547 : 24)

ตามความเชื่อในพุทธศาสนา สวรรค์ชั้นที่ต่ำที่สุดในฉกามาจรสวรรค์ 6 ชั้น เรียกสั้น ๆ
ว่า ชั้นจาตุม ก็มีที่ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาพระสุเมรุ จาตุมหาราชิกา โดยศัพท์แปลว่า “แห่งมหาราชทั้ง
สี่” เมื่อแปลแบบเอาความจึงหมายถึง “แดนเป็นที่อยู่ของท้าวมหาราชทั้งสี่” หรือ “อาณาจักรของ
ท้าวมหาราช 4 องค์” กล่าวคือ สวรรค์ชั้นนี้เป็นดินแดนที่จอมเทพ 4 องค์ผู้รักษาคุ้มครองโลกใน 4
ทิศ ซึ่งเรียกว่า ท้าวโลกบาล ท้าวจตุโลกบาล หรือ ท้าวจาตุมหาราช ปกครองอยู่องค์ละทิศ

เมืองไทยได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ สอนให้เชื่อด้วยวิธีต่าง ๆ ด้วยผ่านนิทาน
ชาดกหรือเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับเทวดา ในเมืองไทยมีการนับถือศาสนาพราหมณ์ เนื่องจากศาสนาพราหมณ์
ได้เผยแพร่เข้ามาในเมืองไทยก่อน ความคิดและลัทธิทางศาสนาพราหมณ์เป็นพื้นฐานที่เกิดพุทธ
ศาสนา ตามวัฒนธรรมของประเทศอินเดีย

ความเชื่อทางศาสนาเต๋า มีตำนานได้กล่าวถึงการเรียงลำดับของสิบสองนักษัตร ในลัทธิ
เต๋า เสือเป็นเทพเจ้าเสือขาว เป็นเทพเจ้าคอยปกป้องคุ้มครองของลัทธิเต๋า เกิดจากการสังเกตดาวบน
ฟ้ามีหมู่ดาวเหมือนรูปเสือ ฉางเอ๋อไปพระจันทร์ คนที่อยู่พระจันทร์จะมีชีวิตนิรันดร์ เป็นลัทธิศาสนา
เต๋าเชื่อว่า คนที่ได้ขึ้นไปอยู่สวรรค์จะมีชีวิตนิรันดร์ เป็นการสั่งสอนให้ฝึกวิชาเพื่อจะได้มีชีวิตนิรันดร์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับนักซ์ตรไทยและจีน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ ความเชื่อศาสนา ในนักซ์ตรไทยและจีน โดยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ มีผลการวิจัยซึ่งสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับนักซ์ตรไทยและจีน มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

5.1.1 การกำเนิดและความเชื่อเกี่ยวกับนักซ์ตรไทยและนักซ์ตรจีน

1) การกำเนิดของนักซ์ตรไทยและจีน การกำเนิดของนักซ์ตรไทยและจีนต่างมีหลักฐานที่ชัดเจนว่า มีที่มาจากความเชื่อดั้งเดิมและศาสนา ๆ มีพงศาวดารและหนังสือที่บันทึกไว้ แต่ไม่สามารถหาหลักฐานที่ชัดเจนได้ว่าเริ่มมีมาตั้งแต่เมื่อใด มีเพียงหนังสือรุ่นแรกที่บ้านทิกเรื่องราวและความเชื่อที่เกี่ยวกับปีนักซ์ตรต่าง ๆ ที่บอกความเป็นมาและยุคสมัยที่เริ่มมีการใช้นักซ์ตร นอกจากนี้ การเรียงลำดับของนักซ์ตรไทยและจีน เริ่มจากปีหนูและปีสุดท้ายคือปีกุน โดยปีนักซ์ตรเรียงตามลำดับปีสัตว์ต่าง ๆ ต่างกันที่ปีที่ 5 นักซ์ตรไทยใช้หมูใหญ่ นักซ์ตรจีนใช้มังกร

2) ความเชื่อเกี่ยวกับนักซ์ตรไทยและจีน พบว่าแบ่งเป็นสองประเภท ได้แก่ ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ กับความเชื่อทางศาสนา เป็นการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อสัตว์ และมีตำนาน ประเพณี กิจกรรมในชีวิตประจำวันที่สะท้อนถึงความเชื่อที่สืบทอด ทั้งความเชื่อนักซ์ตรและการปฏิบัติตนมาเป็นเวลานานนับพันปี แสดงถึงความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อของคนสมัยโบราณ ถือได้ว่าเป็นความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ที่บันทึกผ่านความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ในปีนักซ์ตรต่าง ๆ ในลักษณะเป็นรูปเคารพ พิธีกรรมการบูชาสัตว์หรือจากการศึกษารวมชาติ เช่น อาทิตย์ และดวงดาว เป็นต้น

ความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ที่ปรากฏในสิบสองนักซ์ตรไทย เป็นความเชื่อที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ การใช้ยารักษาโรค คนตายจะไปนรก ความฝันสิ่งดีและร้าย ข้อห้ามในการทำเกษตร การนับถือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ และการใช้วิธีทางไสยศาสตร์ในเวลาจิตใจไม่มั่นคง ส่วนความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ที่ปรากฏในนักซ์ตรจีน เป็นความเชื่อในการนับถือสิ่งของที่มีอยู่ในโลกและสิ่งของที่ในจินตนาการ ดังเช่น การอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงฤดูกาล สุริยุคราคาและความเชื่อพระอาทิตย์ ความเชื่อยากลางบ้านซึ่งเป็นพื้นฐานการเกิดแพทย์แผนจีน

โบราณ และความเชื่อที่นับถือรูปสัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งของที่สามารบปิดเปาความชั่วร้าย นอกจากนี้พบว่า คนจีนโบราณนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นเทพเจ้าต่าง ๆ การใช้พลังทางไสยศาสตร์แก้ไขสิ่งต่าง ๆ นอกจากนี้ มีกิจกรรม พิธีการบูชา การทำขนม การติดรูปภาพบนประตูประเพณีในเทศกาลต่าง ๆ ตามความเชื่อในป็นักษัตร์ต่าง ๆ

ความเชื่อนักษัตร์ไทย เป็นความเชื่อทางศาสนาพุทธหินยาน ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู และศาสนาอิสลาม สะท้อนผ่านตำนานและนิทานต่าง ๆ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า คำสอนหรือข้อห้ามของพระพุทธรเจ้า เรื่องในอดีตของพระพุทธรเจ้าและการสืบทอดความศรัทธาของศาสนา

ความเชื่อนักษัตร์จีน เป็นความเชื่อทางศาสนาพุทธมหายานและศาสนาเต๋า มีการบูชานับถือพระโพธิสัตว์ นับถือเทพเจ้าและเทวดาที่มีชีวิตที่นิรันดร์

5.1.2 การเปรียบเทียบการกำเนิดและความเชื่อที่เกี่ยวกับนักษัตร์ไทยและนักษัตร์จีน

1) การกำเนิดเกี่ยวกับนักษัตร์ไทยและนักษัตร์จีน มีประวัติลักษณะร่วม และลักษณะต่างเปรียบเทียบระหว่างไทยกับจีน ดังรายละเอียดในตามตารางที่ 14

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบประวัติการใช้นักษัตร์ของไทยและจีน

	ไทย	จีน
ลักษณะร่วม	ไทยและจีนมีการใช้นักษัตร์มานับเวลาก่อนประวัติศาสตร์ ในช่วงเวลานั้น มนุษย์ต้องการนับเวลาเพื่อทำการเกษตร จีนสร้างนักษัตร์มาใช้บันทึกเวลา เป็นปฏิทินรุ่นแรก ๆ ของคนโบราณ มีการเรียงลำดับของนักษัตร์ไทยและจีนมาจากตำนานและสัตว์ที่ใช้ใกล้เคียงกัน มีที่มาจากตำนานและการสร้างเกษตรธรรมชาติของสัตว์ที่พบเห็นในวิถีชีวิต	
ลักษณะต่าง	ไทยมีประวัติการใช้นักษัตร์ตั้งแต่ พ.ศ.1192 จากตำนานการตั้งจุลศักราช ตรงกับการเรียงลำดับของนักษัตร์ไทย โดยได้รับอิทธิพลจากความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์	จีนมีประวัติการใช้นักษัตร์ตั้งแต่การกำเนิดเป็นสังคมเชื้อสายทางแม่ และได้บันทึกในหนังสือหลากหลาย การเรียงลำดับของนักษัตร์จีนเป็นตำนานดึกดำบรรพ์และดูจากศึกษาอุปนิสัยของสัตว์ต่าง ๆ ใช้คู่กับแผนภูมิฟ้าดิน

2) การลำดับนักษัตร์ไทยและนักษัตร์จีน มีชื่อเรียกเปรียบเทียบระหว่างไทยและจีน ดังรายละเอียดในตามตารางที่ 15

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบการเรียงลำดับของนักซ์ตรไทยและนักซ์ตรจีน

นักซ์ตรไทย	หนู	วัว	เสือ	กระต่าย	งูใหญ่	งูเล็ก	ม้า	แพะ	ลิง	ไก่	หมา	หมู
นักซ์ตรจีน	หนู 鼠	วัว 牛	เสือ 虎	กระต่าย 兔	มังกร 龙	งู 蛇	ม้า 马	แพะ 羊	ลิง 猴	ไก่ 鸡	หมา 狗	หมู 猪

3) ความเชื่อที่เกี่ยวกับนักซ์ตรไทยและนักซ์ตรจีน มีความคล้ายคลึงกัน คือ เป็นความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับนรก ความเชื่อเรื่องโชคกลาง ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์ และความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี โดยมีลักษณะร่วมและลักษณะต่างกันตามตารางที่ 16 ดังนี้

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ของนักซ์ตรไทยและจีน

	ความเชื่อ ดั้งเดิมและ ไสยศาสตร์	ไทย	จีน
ลักษณะร่วม		<ol style="list-style-type: none"> 1. การสังเกตการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติจากดวงดาวของนักซ์ตรไทยและนักซ์ตรจีน 2. ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้านของนักซ์ตรไทยและนักซ์ตรจีนสรุปได้ว่า คนไทยและคนจีนใช้วิธีวิธีส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ มาทำเป็นยารักษาโรค 3. ความเชื่อเกี่ยวกับนรกของนักซ์ตรไทยและจีน เชื่อว่า นรกเป็นโลกของคนตาย 4. คนไทยและคนจีน ใช้สัตว์ต่าง ๆ มาประกอบพิธี เชื่อว่าสัตว์เหล่านี้จะมีความหมายที่ดีต่อชีวิตของคน ถ้าฝันถึงสัตว์นี้ก็จะมีความดีและไม่ดี ซึ่งต้องใช้วิธีแก้ฝัน 5. คนไทยและคนจีน เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ มีการเคารพกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ มีทั้งเป็นสิ่งของหรือเป็นสัตว์ เคารพบรรพบุรุษและใช้รูปภาพสัตว์เป็นสัญลักษณ์ประจำเผ่า 6. คนไทยและคนจีนมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ ใช้ในการรักษาโรค 7. คนไทยและคนจีนได้สังเกตลักษณะสัตว์ และนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะของคน โดยใช้สำนวนและภาษาที่มีความหมายแฝงเล่าสืบกันมา 	

ตารางที่ 16 (ต่อ)

	ความเชื่อดั้งเดิม และไสยศาสตร์	ไทย	จีน
ลักษณะต่าง	ความเชื่อ เกี่ยวกับ ปรากฏการณ์ ธรรมชาติ	คนไทยได้สังเกตปรากฏการณ์ ทางธรรมชาติ ซึ่งบางอย่างไม่ สามารถอธิบายได้ แต่มีตำนาน ที่เกี่ยวข้องกับเป็นความเชื่อ	คนจีนมีความเชื่อพลัง ธรรมชาติ เป็นความเชื่อ เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทาง ธรรมชาติที่สามารถสัมผัสได้ ความเชื่อปรากฏการณ์ ธรรมชาติ ทำให้มีการเคารพ นับถือ ดิน ฟ้า ดวงดาว พืช และสัตว์ต่าง ๆ เป็นเทพเจ้า
	ความเชื่อ เกี่ยวกับยา กลางบ้าน	ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน ของไทย ใช้ส่วนต่าง ๆ ของเสื่อ และลิงมาทำเป็นยาได้และเชื่อ ว่าการกินสมอลิงจะแข็งแรง มี ตำราเกี่ยวกับวิธีการทำยา ใช้ ศิระชะลิงเผาผสมเป็นตัวยา	คนจีนได้สังเกตสัตว์ต่าง ๆ รู้จักคุณสมบัติของสัตว์ เช่น ใช้ถุงน้ำดีของงูและใช้หินที่ เกิดผิดธรรมชาติในถุงน้ำดีของ วัวมาใช้เป็นยารักษาโรค กลายเป็นตำรายา
	ความเชื่อ เกี่ยวกับนรก	คนไทยมีความเชื่อ เกี่ยวกับนรกว่า สุนัขของพระ ยมเป็นผู้รักษาประตูนรก	คนจีนมีความเชื่อ เกี่ยวกับนรกว่า มีทหารผีคอย จับวิญญาณคนตายไปให้ยม ราชหรือเทพเจ้าแห่งความ ตาย พิพากษาตามบัญญัติการ ทำความดีความชั่ว เพื่อตัดสิน ว่าได้รับโทษหรือให้ไปเกิดใหม่
	ความเชื่อเรื่อง โชคลาง	ความเชื่อโชคลางของคน ไทยจะเป็นข้อห้าม ห้ามไถนาใน วันนาศัปดาห์จมี และเอาไก่เป็น สิ่งที่มงคล และทำนายฝัน	คนจีนมีความเชื่อเรื่อง โชคลาง โดยเชื่อว่าเสื่อเป็น สัตว์มงคล เครื่องใช้ที่ทำเป็น รูปเสื่อ สามารถไล่ความชั่ว ร้ายได้

ตารางที่ 16 (ต่อ)

	ความเชื่อดั้งเดิม และไสยศาสตร์	ไทย	จีน
ลักษณะต่าง	ความเชื่อเรื่องสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์	คนไทยนับถือสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ คนไทย เหนือถือนานาคเป็น บรรพบุรุษของตน	คนจีนนับถือสิ่งของหรือสัตว์ที่ใน ธรรมชาติเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นับถือเป็น เทพเจ้าต่าง ๆ มีความเชื่อว่า เทพเจ้าหนู เป็นเทพเจ้าประจำเมือง เทพเจ้าวัว สามารถป้องกันปีศาจน้ำท่วม ปัดเป่า ความชั่วร้าย และมีพลังกลืนผี เลยเขียน รูปเสือในสุสาน บางชนเผ่ามีเชื่อเทพเจ้า สร้างโลก นับถืองู เป็นต้นตระกูล
	ความเชื่อ ไสยศาสตร์	คนไทยมีความเชื่อ ทางไสยศาสตร์ โดย ใช้คาถามาป้องกันงู กัด มีการเข้าทรง และใช้ไก่ในพิธีมา ตัดสิ้นความถูกผิด	คนจีนมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ ใช้ส่วน ต่าง ๆ ของสัตว์มาทำนายโชคชะตาชีวิต
	ความเชื่อเกี่ยวกับ ลักษณะของคน และสัตว์	คนไทยได้สังเกต ลักษณะและชีวิต ความเป็นอยู่ของสัตว์ ที่อยู่ใกล้กันใช้มา เปรียบเทียบคน	คนจีนได้สังเกตลักษณะและ นิสัยของ สัตว์ใช้ภาษาที่มีเสียงคล้าย ๆ สัตว์ชนิดนี้ ไขมาอธิบายเป็นความหมายต่าง ๆ หรือ ว่าใช้ชื่อของสัตว์มงคลที่มีเสียงคล้าย ๆ ภาษาที่เป็นสิริมงคลมาอธิบายคนมีความ ดีและบริสุทธิ์
	ความเชื่อเกี่ยวกับ ประเพณี	-	ความเชื่อประเพณีของจีนมีความ เกี่ยวข้องกับนักขัตตรต่าง ๆ เป็นประเพณี ในเทศกาลต่าง ๆ และมีพิธีประกอบด้วย

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบความเชื่อที่เกี่ยวกับนักขัตตรไทยและจีน มีประเด็นที่
นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การกำเนิดและความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรไทยและจีน ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 คือ นักษัตรไทยและนักษัตรจีนมีกำหนดและความเป็นมาที่มีหลักฐานว่า มีการใช้ป็นนักษัตรมานับพันปี เป็นการนับเวลาที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยใช้สัตว์ที่คุ้นเคยในวิถีชีวิต และวัฒนธรรม เนื่องจากคนในสมัยก่อน คนโบราณใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติได้พบเห็นและใกล้ชิดกับสัตว์ต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ จึงผูกพันกับสัตว์ต่าง ๆ กลายเป็นความเชื่อพื้นฐานของคนไทยและคนจีน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อู๋ปิงอัน, 乌丙安. (2538 : 58) กล่าวว่า ความเชื่อพื้นฐานมีที่มาจากหรือสืบเนื่องมาจากการที่มีมนุษย์กับธรรมชาติมีความใกล้ชิด โดยเฉพาะกับสัตว์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ชนชาติต่าง ๆ มีถิ่นที่อยู่และดำเนินชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ดังเช่น คนในตอนเหนือต้องดำรงชีวิตแบบเลี้ยงสัตว์ถิ่นที่อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ มีการล่าสัตว์ในป่า ใช้สัตว์มาทำนาทำไร่ ดังนั้นมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กับสัตว์ป่า สัตว์มีปีก สัตว์น้ำ และสัตว์ดังเช่นหนอนอย่างใกล้ชิด จึงมีความเชื่อและมีการนับถือสัตว์ และนำมากำหนดเป็นป็นนักษัตรที่สอดคล้องกับลักษณะของสัตว์แต่ละชนิด

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับงานวิจัย จังชันซัน (2550) ที่ศึกษาที่มาและกระบวนการของพัฒนาการวัฒนธรรมนักษัตร โดยเฉพาะ นักษัตรจีนมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน มีอิทธิพลต่อชาวจีนและประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง และยังแลกเปลี่ยนหรือได้รับอิทธิพลจากประเทศอื่น ๆ เช่นเดียวกับนักษัตรไทยที่รับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดีย และการติดต่อกับประเทศจีนมาเป็นเวลานาน ต่อมามีการพัฒนาและปรับปรุงนักษัตรในยุคสมัยต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชาติ สืบทอดมาจนเป็นนักษัตรไทยและจีน 12 ราศีในปัจจุบัน

ความเชื่อที่ปรากฏในสิบสองนักษัตรไทยและจีน มีป็นความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา โดยเป็นการนับถือสิ่งของที่อยู่ในธรรมชาติ และเชื่อว่าสิ่งของบางอย่างมีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ และมีการนับถือเป็นเทพเจ้าต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ ลิวเอี้ยฮู, 文|亚|湖. (2540 : 14) ที่กล่าวว่า ความเชื่อในการนับถือพลังและสิ่งของธรรมชาติ ส่วนหนึ่งเป็นการนับถือสัตว์ในธรรมชาติและสัตว์ในจินตนาการ เป็นจิตสำนึกของคนโบราณที่มีต่อสังคมนับตั้งแต่ในสมัยดึกดำบรรพ์ เพราะคนในสมัยโบราณต้องพึ่งพาอาศัยสัตว์ จึงต้องการให้สัตว์สนับสนุนและตอบสนองความต้องการของมนุษย์ นอกจากนี้คนโบราณยังไม่ได้แบ่งแยกสัตว์กับมนุษย์ จึงคิดว่าสัตว์กับคนเหมือนกัน มีความคิด ความรัก มีวิญญาณ คนโบราณจึงไม่ฆ่าสัตว์ เพราะกลัววิญญาณสัตว์มาลงโทษ เกิดพิธีการบูชาเช่นไหว้สัตว์ เพื่อขอภัยจากสัตว์ อีกทั้งสัตว์บางชนิดตัวใหญ่และดุร้าย ทำให้รู้สึกกลัว เกิดเป็นความเชื่อบูชานับถือสัตว์ชนิดนั้น ๆ และสะท้อนผ่านป็นนักษัตรต่าง ๆ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เหมันต์ สุนทร เรือตรี (2552) ที่วิเคราะห์ สิบสองนักษัตรความเชื่อที่แสดงออกในงานศิลปกรรมล้านนา : กรณีศึกษาในวัดเชิงใหม่ พบว่า 12 นักษัตรสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาสะท้อนผ่านศิลปกรรมล้านนา ที่แสดงถึงความเคารพศรัทธาต่อศาสนาอย่างสูง

นอกจากนี้ยังปรากฏความเชื่อไสยศาสตร์ในรูปสัญลักษณ์ของความโชคดีในปีนักษัตรสัตว์แต่ละปีอีกด้วย

2. การเปรียบเทียบการกำเนิดการเรียงลำดับและความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรไทยและนักษัตรจีน ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 คือ ความเชื่อนักษัตรของไทยและจีนมีลักษณะร่วมและลักษณะต่างกัน สะท้อนให้เห็นการกำเนิดที่มีแนวคิดที่สัมพันธ์กับความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา นักษัตรไทยมีความเชื่อสัมพันธ์กับศาสนาพุทธ เช่นเดียวกับความเชื่อนักษัตรของจีน แต่เป็นการนับถือพุทธศาสนาต่างนิกาย คนไทยนับถือพุทธศาสนานิกายหินยาน ซึ่งยึดถือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คนจีนนับถือพุทธศาสนานิกายมหายาน ซึ่งจะนับถือพระโพธิสัตว์ และเทวดาที่เกี่ยวข้องกับพระโพธิสัตว์ นอกจากนี้ ยังผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิดของ เจริญ ตันมหาพราน (2550 : คำนำ) ว่าได้กล่าว ถิ่นนามีความเชื่อนักษัตรมีความสัมพันธ์ความศรัทธาในศาสนาพุทธและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาพุทธ นอกจากนี้ชาวไทยเชื่อว่า วันใดที่ดวงจิตของตนได้ดับไปจากโลกนี้แล้วความดวงวิญญาณของบุคคลผู้นั้นก็จะกลับไปลอยเวียนเหนือพระธาตุประจำวันนักษัตรของตนจึงมีคติความเชื่อและเป็นประเพณีปฏิบัตินมัสการพระธาตุที่มีรูปสัญลักษณ์เป็นสัตว์ 12 ราศีมาช้านาน ในปัจจุบันพุทธศาสนิกชนจะหาโอกาสไปนมัสการพระธาตุต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากได้ไปทักษิณาทนพระธาตุประจำวันนักษัตรของตน ก็จะเป็นบุญมหาศาล

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์นักษัตรไทยกับศาสนาพุทธสะท้อนผ่าน นิทานชาดก พระพุทธบัญญัติ มีการอธิบายปีนักษัตรที่สัมพันธ์กับ เรื่องในอดีตของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนและข้อห้ามทางพุทธศาสนา สอดคล้องกับคำอธิบายของ นัต จันท์ช่วง (2555 : 24) ได้กล่าวถึงความเชื่อด้านศาสนาของไทยว่า พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย ส่วนความเชื่อศาสนาพุทธในนักษัตรจีนสอดคล้องกับ เจ้าพู่ชู่ 赵朴初. (2556 : 24) ที่กล่าวว่า คนจีนนับถือพุทธศาสนา ตั้งแต่คริสต์ศักราช ในช่วงสมัยหนานไป กระจายไปทั่วประเทศจีน สมัยราชวงศ์ถังเข้าสู่ช่วงเวลาที่เจริญที่สุด เริ่มมีการนับถือพุทธศาสนามหายาน กลายเป็นศาสนาที่มีเอกลักษณ์จีน

ความเชื่อนักษัตรจีนแตกต่างจากนักษัตรไทย โดยคนจีนนับถือและมีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับศาสนาเต๋าที่เกิดขึ้นในประเทศจีนเอง เต๋าเป็นศาสนาที่ปรับเปลี่ยนรวบรวมความเชื่อดั้งเดิมมาเป็นลัทธิศาสนา มีความเชื่อในการเคารพเทพเจ้า ชาวจีนจึงบูชาเทพเจ้าเป็นเทพเจ้า ดังที่ ลี เตียน เหวียน (李殿元. 2555 : 1-3) ได้กล่าวถึงความเชื่อทางศาสนาเต๋าว่า ความเชื่อในความเป็นอมตะเป็นอุดมคติสูงสุดของลัทธิเต๋า ลัทธิพื้นฐานของศาสนาเต๋าก็คือ เทพเจ้าหรือเทวดาก็คือรูปร่างของ เต๋า เป้าหมายของเต๋าคือการฝึกวิชาเพื่อจะได้มีชีวิตที่นิรันดร์ จึงเกิดการสืบต่อจากความเชื่อเทพเจ้าในศาสนาดั้งเดิมและปรับเปลี่ยน รวมทั้งเทพเจ้าและเทวดาในความเชื่อพลังและธรรมชาติ ความเชื่อ

บรรพบุรุษ ความเชื่อผีวิญญาณ ความเชื่อเทพเจ้าประจำอาชีพ ฯลฯ ความเชื่อเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการสร้างปฏิทินและการนับเวลาของปีนักษัตร 12 ปี เป็นความเชื่อที่แตกต่างจากความเชื่อนักษัตรไทย

ความเชื่อที่สัมพันธ์กับความเชื่อดั้งเดิมและไสยศาสตร์ กับศาสนา ที่ปรากฏในนักษัตรไทย และจีนสอดคล้องกับแนวคิดของ อินเอ่วย (殷伟. 2547 : 1) ได้กล่าวว่า ความเชื่อนักษัตรเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านระดับสากล เพียงแต่ว่าในแต่ละประเทศแต่ละชนชาติ จะเลือกใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ไม่เหมือนกัน แตกต่างตามสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของแต่ละชาติ สำหรับการกำหนดปีนักษัตรมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาใช้นับเวลาดังที่ ในประเทศจีน ใช้นักษัตรที่เป็นชื่อสัตว์เพื่อบันทึกปีเกิดของคน และการกำหนดชื่อปีเรียงลำดับตามลักษณะของสัตว์ เริ่มจากหนู วัว เสือ กระต่าย มังกร งู ม้า แพะ ลิง ไก่ หมา หมู เป็นการเรียงลำดับของนักษัตรไทย จะแตกต่างเฉพาะปีที่ 5 นักษัตรไทยให้ความสำคัญกับนาค หรืองูใหญ่ จึงเรียกปีนี้ว่าปีมะโรง ส่วนคนจีนถือสัตว์มังกรเป็นสัตว์เทพเจ้า ก็เรียกชื่อปีนี้ว่า ปีมังกร ทั้งนี้การเรียกชื่อสัตว์แต่ละปีนักษัตรจีน ใช้ชื่อตามภาษาจีนที่บรรพบุรุษได้ใช้เรียกชื่อตามลำดับปีมาตั้งแต่สมัยโบราณ

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรไทยและจีน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในทางการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบตำนานและความเชื่อของนักษัตรไทยและจีนที่ปรากฏในเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวันและในประเพณีต่าง ๆ
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบความสำคัญของนักษัตรไทยและจีนที่มีปรากฏในวรรณกรรมไทยและวรรณกรรมจีน

บรรณานุกรม

- กองบรรณาธิการนิตยสาร “สารคดี”. (2539) **สัตว์ 12 นักซ์ตรไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สารคดี.
- ชนิษฐา มากทวี. (2552) **คติความเชื่อเรื่องพระราหูในวัฒนธรรมลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.บ. (สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ภาควิชาโบราณคดี) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จตุพร ไชยทองศรี. (2544) **การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อผีปู่ตาภาคอีสานและความเชื่อผีตายายภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เจริญ ต้นมหาพราน. (2550) **ไหว้พระธาตุเจดีย์ 12 ปีนักซ์ตร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อนัญญา.บ.พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.
- ชนกสรณ์ ท่ากระเบา. (2556) **12 พระธาตุ 12 ปางพระ 12 นักซ์ตร**. กรุงเทพมหานคร : เพชรประกาย.
- ธวัช ปุณโณทก. (2528) **ความเชื่อพ้อบ้านอันสัมพันธ์กับชีวิตในสังคมอีสาน**. ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ, 95. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัด จันทรช่วง. (2555) **วัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- นาถฤดี สีม่วง. (2545) **การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวของชาวภาคกลางและชาวภาคอีสานตอนใต้**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2550) **กาลครั้งหนึ่ง : ว่าด้วยตำนานกับวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. (2544) **สัตว์มงคลจีน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก.
- ประมวญ ดิคคินส์. (2539) **ถิ่นครรถนอม : โลกและการอนุรักษ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ้อ แกรมมี.
- ประยงค์ ลิ้มตระกูล. (2536) **ความเชื่อแผนโบราณและพฤติกรรมการรักษาเยียวยาแบบพื้นบ้านของชาวบ้านเชียงใหม่**. รายงานวิจัย เชียงใหม่ : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2539) **พิธีฆ่าควายเลี้ยงผี ของขมุเมืองน่าน**. กรุงเทพมหานคร : ศิลปวัฒนธรรม.
- มณี พยอมยงค์. (2529) **วัฒนธรรมล้านนาไทย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ยศ สันตสมบัติ. (2537) **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วงศ์เดือน ทองเจียว. (2545) **ความเชื่อเรื่องบุญและพิธีกรรมเกี่ยวกับอุโบสถของชาวพุทธในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาไทยคดีศึกษา). นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วรวิธ สุวรรณฤทธิ. (2530) **การศึกษาคติความเชื่อและรูปแบบของประติมากรรมปูนปั้นแบบทวารวดีที่บ้านคูบัว**. วิทยานิพนธ์ ศศ.บ. (สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2552) **ทฤษฎีคติชนวิทยา : วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ฐิตะฐาน. (2533) **ไทยศึกษา**. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ส.พลายน้อย. (2547) **สิบสองนักษัตร**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.
- ส.พลายน้อย. (2553) **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์คำสำนักพิมพ์.
- ส.พลายน้อย. (2555) **สัตว์นิยาย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ยิปซีสำนักพิมพ์.
- สนั่น ธรรมธิ. (2555) **พรหมชาติล้านนา**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมิทธิ์ สระอุบล. (2534) **การพัฒนาเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์. 2534.
- สุทธาธิกุล กาญจนภางกูร. (2544) **การวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวบ้านที่มีต่ออนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2548) **วัฒนธรรมในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภา เสนชัย. (2551) **ความเชื่อและรูปแบบวัตถุมงคลจตุคามรามเทพ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.บ. (สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เหมันต์ สุนทร เรือตรี. (2552) **สิบสองนักษัตรความเชื่อที่แสดงออกในงานศิลปกรรมล้านนา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.บ. (สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อนัญญา ปานจิ้น. (2553) **การศึกษา คติความเชื่อเรื่องพญานาคในพื้นที่อีสานตอนบน เพื่อเสนอแนวทางสู่การออกแบบสถาปัตยกรรมภายในพิพิธภัณฑ์นาคา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.บ. (สาขาวิชาออกแบบภายใน). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อมรา พงศาพิชญ์. (2541) **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกพจน์ เดชวงศ์ญา. (2549) **การศึกษาความเชื่อและพิธีเกี่ยวกับความตายของชาวอำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อุดม เขยกีวงศ์และคณะ. (2548) **ศิลปะและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : แสงดาว.

เอกสารจีน

常峻 ชังจวิน. (2544) **中国生肖文化**. 上海:上海辞书出版社.

陈旭霞 เจินซวีเซี่ย. (2556) **中国民间信仰**. 石家庄: 河北人民出版社.

冀安 จีอัน. (2538) **生肖文化**. 北京:中国经济出版社.

刘亚湖 ลิวเอี้ยฮู. (2540) **中国民间信仰风俗辞典**. 王景琳/徐甸主编. 第2版. 北京:中国文联出版公司.

李殿元 ลีเตียนเยวี่ยน. (2555) **天神地祇:道教诸神传说**. 成都: 四川人民出版社.

王红旗 วังหงชี่. (2540) **神妙的生肖文化与游戏**. 山东:山东友谊出版社.

吴裕成 อู่วีเจิง. (2547) **中国生肖文化**. 天津:天津人民出版社.

乌丙安 อู๋ปิ่งอัน. (2538) **中国民间信仰**. 上海:上海人民出版社.

殷伟 อินเอว๋ย. (2547) **文化生肖**. 北京:北京文物出版社.

赵伯陶 เจ้าป้อเทา. (2544) **十二生肖面面观**. 山东:齐鲁书版.

赵伯陶 เจ้าป้อเทา. (2556) **中华民俗十二生肖**. 北京:气象出版社.

张珊珊 จังซันซัน. (2550) **生肖文化的起源及其发展过程**. 硕士研究生学位论文 (人文学院): 北京语言大学.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ตรวจสอบการแปลเอกสารจีน

รายนามผู้ตรวจสอบการแปลเอกสารจีน

1. นางสาวศิริรัตน์ บุญเลิศรัตน์
สาขาภาษาจีน ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
2. นางสาวกชกร เทพวรรณ
สาขาภาษาจีน ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
3. นางสาวสุธิดา พูลทรัพย์
สาขาภาษาจีน ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
4. นายนฤธร เตียวทองธนา
สาขาภาษาจีน ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
5. นายศุภชัย ภิญญาธนบัตร
สาขาภาษาจีน ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ภาคผนวก ข
เอกสารแปลเกี่ยวกับนักษัตรจีน

แนวการตรวจสอบการแปลเอกสารเกี่ยวกับนักษัตรจีน ขอความร่วมมือตรวจสอบการแปลเอกสารจีนต่อไปนี้ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดให้ หากมีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขประการใด โปรดแจ้งผู้วิจัยโดยตรงจะขอบพระคุณ

รายชื่อเอกสาร

1. 中国生肖文化
2. 生肖文化
3. 中国生肖文化
4. 文化生肖
5. 中华民俗十二生肖

เกณฑ์การตรวจสอบ

1. การแปลเนื้อความตรงตามต้นฉบับภาษาจีน
2. การใช้ภาษาไทยมีความหมายตรงตามต้นฉบับ

ภาคผนวก ค

ปฏิทินจันทรคติและเทวดาในศาสนาพุทธและศาสนาเต๋า

สรุปรวบรวมปฏิทินจันทรคติและเทวดาในศาสนาพุทธและศาสนาเต๋าที่ปรากฏในเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจงานเขียนมากขึ้นและให้ผู้อ่านได้เป็นข้อมูลศึกษาต่อ

ปฏิทินจันทรคติ เป็นการนับวันเวลาแบบดั้งเดิมของจีนเป็นปฏิทินที่ใช้ในการเกษตร ปฏิทินจันทรคติกำหนดช่วงการเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศเป็น 24 ช่วงในรอบปีตามตำแหน่งของพระอาทิตย์ รายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อภาษาจีน	ความหมายไทย	เริ่มตั้งแต่
1	ลี่ชุน 立春	เริ่มต้นฤดูใบไม้ผลิ	4 ก.พ.
2	หยี่ส่วย 雨水	ฝนเริ่มตก	19 ก.พ.
3	จิงเจ้อ 惊蛰	สัตว์ตื่นตัวจากจำศีลหน้าหนาว	6 มี.ค.
4	ชุนเฟิน 春分	วสันตวิษุวัต (กลางวันกลางคืนนานเท่ากัน)	21 มี.ค.
5	ชิงหมิง 清明	ปลอดโปร่ง แจ่มใส	5 เม.ย.
6	กู่หู่ 谷雨	ฝนช่วยให้ธัญญาหารเติบโต	20 เม.ย.
7	ลี่เซีย 立夏	เริ่มต้นฤดูร้อน	6 พ.ค.
8	เสี่ยวหม่าน 小满	ธัญญาหารแตกหน่อ	21 พ.ค.
9	หมั่งจั้ง 芒种	ข้าวสาลีเริ่มสุก	7 มิ.ย.
10	เซี่ยจื่อ 夏至	ครีษมายัน (อาทิตย์ปัดเหนือสุด)	21 มิ.ย.
11	เสี่ยวชู่ 小暑	เริ่มร้อน	8 ก.ค.
12	ต้าชู่ 大暑	ร้อนมาก	22 ก.ค.
13	ลี่ชิว 立秋	เริ่มฤดูใบไม้ร่วง	8 ส.ค.
14	อู่ชู่ 处暑	หยุดร้อน	23 ส.ค.
15	ไป่ลู่ 白露	เริ่มเย็น เริ่มมีน้ำค้างจับ	8 ก.ย.
16	ชิวเฟิน 秋分	ศารทวิษุวัต (กลางวันกลางคืนยาวเท่ากัน)	23 ก.ย.
17	หันลู่ 寒露	น้ำค้างเย็นมาก	9 ต.ค.
18	ชวงเจียง 霜降	เกิดน้ำค้างแข็ง	23 ต.ค.
19	ลี่ตง 立冬	เริ่มฤดูหนาว	8 พ.ย.
20	เสี่ยวเสว่ 小雪	เริ่มมีหิมะตก	22 พ.ย.
21	ต้าเสว่ 大雪	หิมะตกหนัก	7 ธ.ค.
22	ตงจื่อ 冬至	เหมายัน (อาทิตย์ปัดใต้สุด)	22 ธ.ค.

(ต่อ)

ลำดับ	ชื่อภาษาจีน	ความหมายไทย	เริ่มตั้งแต่
23	เสี่ยวหัน 小寒	เริ่มหนาวจัด	6 ม.ค.
24	ต้าหัน 大寒	หนาวจัด	20 ม.ค.

ตามความเชื่อในพุทธศาสนา และเป็นสวรรค์ชั้นที่ต่ำที่สุดในโลกาพจรสวรรค์ 6 ชั้น จัดอยู่ใน (กามภูมิตามคติไตรภูมิ) เรียกสั้น ๆ ว่า ชั้นจาตุม ก็มี มีที่ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาพระสุเมรุ จาตุมหาราชิกา โดยศัพท์แปลว่า เมื่อแปลแบบเอาความจึงหมายถึง "แห่งมหาราชทั้งสี่ แดนเป็นที่อยู่" อาณาจักรของท้าวมหาราช" หรือ "ของท้าวมหาราชทั้งสี่4 องค์กล่าวคือ สวรรค์ชั้นนี้เป็นดินแดนที่ "จอมเทพ4 องค์ผู้รักษาคุ้มครองโลกใน 4 ทิศ ซึ่งเรียกว่า ท้าวโลกบาล ท้าวจตุโลกบาล หรือ ท้าวจาตุมหาราช ปกครองอยู่องค์ละทิศ ภาษาจีนกลางคือ 佛教四大天王 จาตุมหาราชแต่ละองค์ได้แก่

1. **ท้าวธตรัฐ** รักษาโลกด้านทิศตะวันออก ทำหน้าที่ปกครองเทวดา 3 จำพวก ได้แก่ กุมภภัณฑ์ วิทยาธรคณธรรพ์ 持国天王 (四大天王中的东方天王) 别称多罗吒天

2. ท้าววิรุฬหก รักษาโลกด้านทิศใต้ ทำหน้าที่ปกครอง ครุฑ 增长天王 (四大天王中的南方天王) 别称留博叉天

3. ท้าววิรูปักษ์ รักษาโลกด้านทิศตะวันตก ทำหน้าที่ปกครอง นาค 广目天王 (四大天王中的西方天王) 别称毗琉璃天

4. **ท้าวเวร** รักษาโลกด้านทิศเหนือทำหน้าที่ปกครอง ยักษ์ ท้าวเวรมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า **ท้าวเวสวัณ** หรือ **ท้าวเวสสุวรรณ** 多闻多天王 (四大天王中的北方天王) 别称毗沙 天门

เง็กเซียนฮ่องเต้ (玉上皇帝, 玉皇大帝) หรือ Jade Emperpor เป็นเทพเจ้าในลัทธิเต๋า มีฐานะอันสูงส่ง เพราะเป็นเทพเจ้าเหนือเทพเจ้าทั้งปวง ได้รับเทิดทูนให้เป็นราชันย์แห่งสวรรค์ ปกครองอาณาจักรสวรรค์ชั้นฟ้าที่เรียกกันว่า พระราชวังสวรรค์ หรือ เทียนกง ปกครองดูแลทั้งสามโลก สิบทิศ สี่กำเนิด และหกมรรคา ดูแลตั้งแต่สวรรค์ โลกมนุษย์ จรดบาดาลพื้นสมุทร

ซีหวางหมู่ หรือเจ้าแม่ซีหวางหมู่ (西王母) ในสำเนียงแต้จิ๋วออกเสียงเรียกว่า ไชอ้วงบ้อ มีความหมายที่แปลตรงตามตัวอักษรคือ “เจ้าแม่แห่งตะวันตก” ได้รับการยกย่องให้เป็นพระแม่เจ้าผู้ปกครองเหล่าเทพธิดาและนางฟ้าบนสรวงสวรรค์ นอกจากนี้ ยังมีผู้นิยมเรียกท่านว่า หวางหมู่เหนียงเหนียง (王母娘娘) อี้เฉินจิงหมู่ (亦称金母) และเหยาฉือจินหมู่ (瑶池金母)

สี่สัตว์เทพศักดิ์สิทธิ์ประจำทิศ หรือ ชื่อเชียง (四象) เป็นเทพเจ้าในลัทธิเต๋า ปกครองสี่ทิศ ได้แก่

มังกรเขียว หรือ ชิงหลง (青龙)

ประจำตำแหน่งทิศตะวันออก

เสือขาว หรือ ไป่หู่ (白虎)

ประจำตำแหน่งทิศตะวันตก

หงส์แดง หรือ จูชวี๋ย (朱雀)

ประจำตำแหน่งทิศใต้

เต่าดำ หรือ เสวียนอู่ (玄武)

ประจำตำแหน่งทิศเหนือ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล	MISS LU TANG (วนิดา)
วัน เดือน ปีเกิด	10 ตุลาคม 2531
ที่อยู่ปัจจุบัน	128/965 หมู่ 1 เทพารักษ์ ตำบลบางเสาธง อำเภอบางเสาธง สมุทรปราการ 10540
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2553 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ศิลปศาสตรบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2553 – 2554 ล่ามจัดซื้อ ฝ่ายบริการลูกค้า บริษัท ทีพีไอ อิมพอร์ต-เอ็กซ์พอร์ตแอนด์ชิปปิงจำกัด
พ.ศ. 2554 – ปัจจุบัน	ผู้จัดการจัดซื้อระหว่างประเทศ HANGZHOU ATLANTIC TRADING CO., LTD